

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

DR. ABDURRAHMAN ÇETİN

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI
VE AAOIFI STANDARTLARI
ÇERÇEVESİNDE

DR. ABDURRAHMAN ÇETİN

TKBB Yayınları, Yayın No: 14

Yazar

Dr. Abdurrahman Çetin

Tasarım ve Grafik Uygulama

Eser Medya

Baskı - Cilt

Mavi Ofset

Tel: +90 212 549 25 30

www.maviofset.com

Sertifika No: 45756

TKBB İletişim Adresi

Türkiye Katılım Bankaları Birliği
Saray Mahallesi Dr. Adnan Büyükdeniz Caddesi Akofis Park

C Blok No:8 K: 8 Ümraniye/ İstanbul

Tel: 0216 636 95 00 (Pbx) Faks: 0216 636 95 49

www.tkbb.org.tr

Sertifika No: 44687

ISBN: 978-605-69523-3-3

ÖZGEÇMİŞ

Dr. Abdurrahman ÇETİN, 1977 yılında Mardin'in Midyat İlçesinde doğdu. Midyat Lisesi'nden mezun olduktan sonra 1996 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye bölümünü kazandı. Hazırlık ve dört yıllık eğitim hayatından sonra 2002 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığında vergi denetmen yardımcısı olarak göreve başladı. Bankacılık ve finans alanında bilgi becerisini geliştirmek amacıyla 2004 yılında idari ve mali özerkliği sahip olan BDDK'nın bankacılık uzman yardımcısı sınavını kazandı. BDDK'da Veri ve Sistemler Dairesinde, denetim ve gözetim dairelerinde çalıştı. 2015 yılında Faizsiz Finans Daire Başkanı olarak atanan yazar, 2018 yılından itibaren Strateji Geliştirme Daire Başkanı olarak görevini yürütmektedir. Ayrıca, 2018-2020 yılları arasında Kurumsal İletişim ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı görevini de vekâleten yürütmüştür.

Yazar, University of Illinois'te Master of Science in Technology Management yüksek lisansını bitirdi. 2017 yılında Marmara Üniversitesi'nin Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü'nde "Katılım ve Mevduat Bankalarının Piyasa Etkinliğinin Karşılaştırmalı Analizi" konusunda doktora çalışmasını tamamladı. Evli ve dört çocuk babası olan ÇETİN, iyi derecede İngilizce, Arapça ve Osmanlıca bilmektedir. Bankacılık, finans, İslami finans, düzenleme, faizsiz finansal kuruluşlarda muhasebe, kripto paralar ve İslami Coin konularında makaleleri ve kitap çalışmaları bulunmaktadır.

ÖNSÖZ

Muhasebe, mali nitelikteki işlemlere ilişkin verilerin toplanması, sınıflandırılması, kaydedilmesi, raporlanması ve sonuçlarının yorumlanması faaliyetlerinden oluşan ve günümüz ekonomik sistemi için büyük önem taşıyan bir disiplindir. Finansal tablo kullanıcılarının sağlıklı karar alabilmeleri için finansal bilgilerin tam, doğru, güvenilir ve tarafsız olması gerekmektedir. Finansal tabloların doğru okunup anlaşılabilmesi, şeffaflık ve hesap verebilirlik konularında gerekli aksiyonların alınması ile mümkündür. Nitekim 2000’li yılların başında Amerika’da “Enron” ve “dotcom” gibi şirketlerin muhasebe hileleri nedeniyle iflas etmelerinden sonra muhasebenin önemi daha da artmış ve 2002 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde muhasebe sistemlerini ve kamuya açıklanacak bilgileri geniş bir şekilde düzenleyen Sarbanes-Oxley Kanunu yasalaşmıştır.

Bunun yansısı, dünya genelinde genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri konusunda detaylı düzenlemeler yapmak, şirket sahiplerine, yöneticilere, denetçilere, yatırım yapmak isteyenlere, devlete ve finansal tablo okuyucularına yardımcı olmak amacıyla Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu kurulmuştur.

Evrensel muhasebe kayıtlarının yatırımcıya bilgi sunması, şeffaflık sağlaması ve finansal raporlar hakkında bilgi vermesi nedeniyle İslami finansal kuruluşlar için önemli bir kaynak olmakla birlikte, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin bakış açısı ile faizsiz finans bakış açısı bazı açılardan farklılaşmaktadır. İslam dininde riba (faiz) yasağının bulunması, gararın ve kumarın haram kılınması ve finansman sağlanacak sektör, ürün ve sözleşmelerin İslam hukukuna uygun olması gibi şartlar ile değerlendirme yöntemlerindeki bazı farklılıklar İslami finansal kuruluşlar için ayrı muhasebe standartlarının yayımlanması ihtiyacını doğurmaktadır.

Öte yandan, konvansiyonel kuruluşlardan farklı olarak faizsiz finans kuruluşlarında, finansal raporların içermesi gereken bir takım ilave bilgiler de bulunmaktadır. Faizsiz finansal kuruluşların, faizsiz finans hükümlerine uygunluğu, yasaklanan kazanç ve harcamaların nasıl kaydedildiği ve finansal tablolardan çıkarıldığı, sermayenin zararı karşılayabilecek yeterlikte olup olmadığı, yatırım riskleri, yeterli likiditenin olup olmadığı, zekât bilgilerine yer verilip verilmediği ve sosyal sorumluluklarının nasıl yerine getirildiği gibi hususların da açıklanması gerekmektedir.

Bu çalışma, başta katılım bankaları çalışanları olmak üzere, faizsiz finansal kuruluşlarda denetim, finansal raporlama ve muhasebe alanındaki eksiklikleri gidermek, İslam iktisadi ve finansı ile faizsiz

finans muhasebesi alanında lisansüstü çalışma yapmak isteyen akademisyenlere yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Her ne kadar bu çalışmanın mükemmel ve yeterli seviyede olduğunu iddia etmeyecek olsak bile, bu alanda literatüre katkı sunmak isteyen akademisyenlere yardımcı olması açısından da yol gösterici bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Diğer taraftan, faizsiz finans muhasebesine ilişkin olarak Türkçe ve İngilizce kaynak bakımından önümüzde dört başı mamur bir çalışma örneği bulunmaması nedeniyle taranan kaynaklar sınırlı olmuştur. Kaynakçanın zenginleştirilmesi bakımından genel muhasebe ve bankacılık muhasebesi ile ilgili kitapların yanı sıra muhasebe sistemine ilişkin pek çok akademik yayından faydalanılmıştır. Bunlara ilaveten, AAOIFI'nin ve Kamu Gözetim Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun faizsiz finans ile ilgili yayımlanmış oldukları muhasebe, denetim ve etik ilkeler standartları ile birlikte BDDK'nın yayımlanmış olduğu tek düzen hesap planı da detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, katılım bankalarında tek düzen hesap sisteminin daha iyi anlaşılabilmesi için yevmiye kayıtlarına ilişkin örnekler, birim değer ve vaka çalışmaları ile çalışmamız zenginleştirilmiştir.

Doktora eğitim aşamasında ve sonraki dönemlerde her türlü destek ve katkılarını benden esirgemen ve özellikle bu kitabın hazırlanması konusunda beni teşvik eden saygıdeğer hocam Prof. Dr. Erişah ARICAN Hanımefendi'ye teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca, bu kitabın basılma sürecini yürüten Türkiye Katılım Bankaları Birliği yetkililerine de teşekkür ederim.

Bu kitap, evliliğimizden beri her zaman desteği ile yanımda olan kıymetli eşim Ebru ÇETİN Hanımefendi'ye, çocuklarım Muhammed Eren, Meryem, Elif ve Ahmet ile Haziran 2020'de Rahmeti Rahmana kavuşan rahmetli dedem Hacı Şehmus ÇETİN'e ithafımdır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	4
GİRİŞ	14
BİRİNCİ BÖLÜM	19
1. GENEL FİNANS MUHASEBE SİSTEMİ	22
1.1. MUHASEBENİN TEMEL İLKELERİ	24
1.1.1. Sosyal Sorumluluk Kavramı	25
1.1.2. Kişilik Kavramı	25
1.1.3. Süreklilik Kavramı	25
1.1.4. Dönemsellik Kavramı	26
1.1.5. Parayla Ölçme Kavramı	26
1.1.6. Maliyet Esası Kavramı	26
1.1.7. İhtiyatlılık Kavramı	26
1.1.8. Tam Açıklama Kavramı	26
1.1.9. Tutarlılık Kavramı	27
1.1.10. Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı	27
1.1.11. Önemlilik Kavramı	27
1.1.12. Özün Önceliği Kavramı	27
1.2. MUHASEBELEŞTİRME ve KAYIT SÜRECİ	27
1.2.1. Yevmiye Defteri (Günlük Defter)	28
1.2.2. Defter-i Kebir (Büyük Defter)	30
1.2.3. Envanter	30
1.2.4. Mizan	31
1.2.5. Hesapların Kayıt İşleyişi	32
1.2.6. Muhasebe Süreci	35
1.3. KONVANSİYONEL BANKACILIKTA TEMEL FİNANSAL TABLOLAR	35
1.3.1. Bilanço	37
1.3.2. Gelir Tablosu	41
1.3.3. Nakit Akım Tablosu	43
1.3.4. Özkaynak Değişim Tablosu	45
1.3.5. Kar Dağıtım Tablosu	45
1.3.6. Fon Akım Tablosu	46
1.3.7. Mali Tablolar Arasındaki İlişki	47
1.4. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BAĞIMSIZ DENETİM	48
İKİNCİ BÖLÜM	55
2. KATILIM FİNANS MUHASEBE SİSTEMİ	55
2.1. Dünyada İslami Finansın Gelişimi	58
2.2. Katılım Finans Kuruluşları İçin Muhasebe ve Denetleme Kurumu	61
2.3. Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliğ	63
2.4. Finansal Muhasebenin ve Finansal Raporların Amaçları	67
2.5. Katılım Finans Kuruluşlarında Muhasebenin Niteliksel Özellikleri	68

2.6. Katılım Finans Kuruluşlarının Finansal Raporlamasına İlişkin Kavramsal Çerçeve	69
2.7. Katılım Finans Kuruluşlarında Finansal Raporlar ve Süreç	70
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	75
3. AAOIFI FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARTLARI	75
3.1. FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARININ BAĞIMSIZ DENETİMİNİ YÜRÜTEN DENETÇİLER İÇİN ETİK KURALLAR	76
3.2. AAOIFI FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARTLARI	78
3.2.1. Faizsiz Finans Denetim Standardı 1: Bağımsız Denetimin Amacı ve İlkeleri	78
3.2.2. Faizsiz Finans Denetim Standardı 2: Bağımsız Denetçi Raporu	79
3.2.3. Faizsiz Finans Denetim Standardı 3: Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları	83
3.2.4. Faizsiz Finans Denetim Standardı 4: Bağımsız Denetçi Tarafından Fıkhi İlke ve Kurallara Uygunluğun Test Edilmesi	84
3.2.5. Faizsiz Finans Denetim Standardı 5: Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hata ve Hileye İlişkin Sorumlulukları	86
3.2.6. Faizsiz Finans Denetim Standardı 6: Fıkhi Denetim	88
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	93
4. AAOIFI FAİZSİZ FİNANS MUHASEBE STANDARTLARI	93
4.1. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama	95
4.1.1. Faizsiz Finans Kuruluşlarının Hazırlaması Gereken Finansal Tablolar	96
4.1.2. Tablolardaki Sunum ve Açıklamalar	97
4.2. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 2: Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar.....	106
4.3. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 3: Mudarebe Finansmanı	108
4.4. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 4: Müşareke Finansmanı	109
4.5. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 7: Selem ve Alt Selem	110
4.6. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 8: İcare ve İcare Müntehiye Bittemlik	111
4.6.1. Satış ve Geri Kiralama İşlemleri	113
4.6.2. Alt Kiralama İşlemleri	113
4.7. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 9: Zekât	113
4.8. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 10: İstisnâ ve Alt İstisnâ	115
4.9. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 14: Yatırım Fonları	116
4.10. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 18: Geleneksel Finans Kuruluşları Tarafından Sunulan Faizsiz Finans Hizmetleri	118

4.11. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 21: Varlıkların Transferine İlişkin Açıklamalar	119
4.12. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 22: Bölgümlere Göre Raporlama	120
4.13. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 23: Konsolidasyon	121
4.14. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 24: İştiraklerdeki Yatırımlar	122
4.15. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 26: Gayrimenkul Yatırımları	123
4.16. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 27: Yatırım Hesapları	125
4.17. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 28: Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar	126
4.18. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 30: Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açından Dezavantajlı Taahhütler	129
4.18.1. FFMS 30'a İlişkin Eleştiriler	131
4.19. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 31: Yatırım Vekâleti (El-Vekale Bi'l İstithmar)	132
4.20. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 33: Sukuk, Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar	134
4.21. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 34: Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama	136
4.21.1. FFMS 34'e İlişkin Eleştiri	137
4.22. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 35: Risk Yedekleri	138
BEŞİNCİ BÖLÜM	143
5. MUHASEBE VE BANKACILIK UYGULAMALARI	143
5.1. Faiz/Kar Payı Ayırımı (kısa açıklama)	143
5.2. Türk Bankacılık Sektörünün Kısa Tarihçesi	144
5.3. Türkiye'de Katılım Bankacılığının Mevcut Durumu	145
5.4. Katılım Bankacılığında Hizmet ve Ürünler	146
5.4.1. Mevduat veya Katılım Fonu Kabulü	149
5.4.2. Kredi İşlemleri	153
5.4.3. Ödeme ve Fon Transfer İşlemleri	156
5.4.4. Çek ve Senet İşlemleri	157
5.4.5. Finansal Piyasalar	159
5.4.6. Türev İşlemler	160
5.4.7. Gayrınakdi Kredi İşlemleri	163
5.4.8. Banka Kartları ve Kredi Kartları	164
5.4.9. Diğer Hizmet ve Ürünler	167
5.5. Türkiye'de Katılım Fonlarının Niteliği	167
5.6. Birim Değer Hesaplama Esasları	168
5.6.1. Birim Değer Hesaplamasına İlişkin Açıklamalar	174
5.6.2. Birim Değere İlişkin Genel Değerlendirme	179

ALTINCI BÖLÜM	185
6. KATILIM BANKALARI TEKDÜZEN HESAP PLANI	185
6.1. AKTİF İŞLEMLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	188
6.1.1. DÖNEN DEĞERLER	188
6.1.2. KREDİLER	204
6.1.3. YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER	218
6.2. PASİF İŞLEMLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	236
6.2.1. KATILIM FONU VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	236
6.2.2. KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI - YP (305 - 315)	240
6.2.3. BANKALARLA İLİŞKİLER	242
6.2.4. YURTDIŞI KAYNAKLAR	243
6.2.5. KARŞILIKLAR- TÜRK PARASI (350)	244
6.2.6. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR - TÜRK PARASI	248
6.2.7. DİĞER PASİF KAYNAKLAR- TÜRK PARASI	249
6.3. ÖZKAYNAKLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	255
6.3.1. SERMAYE, SERMAYE TAAHHÜTLERİ ve SERMAYE YEDEKLERİ	257
6.3.2. KÂR YEDEKLERİ - TÜRK PARASI (420)	257
6.3.3. KAR VE ZARAR HESAPLARI	257
YEDİNCİ BÖLÜM	263
7. GELİR TABLOSU MUHASEBELEŞTİRME İŞLEMLERİ	263
7.1. KÂR PAYI GELİRLERİ (5)	263
7.2. KÂR PAYI GİDERLERİ (6)	267
7.3. KÂR PAYI DIŞI GELİRLER (7)	269
7.4. KÂR PAYI DIŞI GİDERLER (8)	273
SEKİZİNCİ BÖLÜM	281
8. FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLAR (9)	281
8.1. BANKA TEMİNAT MEKTUPLARI (910, 912)	281
8.2. KABUL KREDİLERİ, AKREDİTİFLER ve CİROLAR	281
8.3. TÜREV FİNANSAL ARAÇLAR	282
8.4. DİĞER NAZIM HESAPLAR	283
8.5. TÜREV İŞLEMLERE İLİŞKİN ÖRNEKLER	285
8.5.1. Teminat Mektuplarının Muhasebeleştirilmesi	285
8.5.2. Menkul Değerlerin Muhasebeleştirilmesi	289
8.5.3. Forward İşlemlerine Ait Muhasebe İşlemleri	291
8.5.4. Swap İşlemlerine Ait Muhasebe İşlemleri	294
8.5.5. Sukuk İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi	295
8.5.6. Diğer Türev İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi	297
EKLER	307
KAYNAKÇA	350

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Yevmiye Defteri Örneği	27
Tablo 2: Büyük Defter (Defter-i Kebir) Örneği	28
Tablo 3: Yılsonu Mizan Örneği	29
Tablo 4: ABC Katılım Bankası A.Ş. Bilanço Örneği	36
Tablo 5: 31.12.2020 Tarihli X Bankası A.Ş. Bilançosu	37
Tablo 6: 31.12.2020 Tarihli X Bankası A.Ş. Gelir Tablosu	40
Tablo 7: X Bankası A.Ş. 31.12.2020 Tarihli Solo Nakit Akış Tablosu	42
Tablo 8: X Bankası A.Ş. 31.12.2020 Tarihli Kar Dağıtım Tablosu	44
Tablo 9: Dört Temel Finansal Tablonun Özeti	46
Tablo 10: Ülkelerde İslami Bankacılığın Sistemden Aldığı Pay	58
Tablo 11: AAOIFI Faizsiz Finans Denetim Standartları	73
Tablo 12: Faizsiz Finans Muhasebe Standartları	91
Tablo 13: Faizsiz Finans Kuruluşu Bilanço Örneği	97
Tablo 14: 31.12.2020 Tarihli Faizsiz Finans Kuruluşuna İlişkin Gelir Tablosu	99
Tablo 15: 31.12.2020 Tarihli Nakit Akım Tablosu	100
Tablo 16: 31.12.2020 Tarihli Kısıtlı Yatırımlardaki Değişimler Tablosu (TL)	102
Tablo 17: 31.12.2020 Tarihli Zekat ve Sadakaların Kaynak ve Kullanım Tablosu (TL)	103
Tablo 18: 31.12.2020 Tarihli Karz Fonlarının Kaynak ve Kullanım Tablosu (TL)	104
Tablo 19: Katılım Bankaları Temel Göstergeleri (Bin TL)	144
Tablo 20: Forward ve Futures Arasındaki Farklar	160
Tablo 21: Katılım Bankalarında Kar Dağıtım Sistemi	172
Tablo 22: Günlük Birim Değer Hesaplama Tablosu	173
Tablo 23: Taksit Hesaplama Tablosu	207
Tablo 24: İhracat Kredileri Taksit Hesaplama	208
Tablo 25: Krediye İlişkin Anüite Tablosu	211
Tablo 26: 31.12.2020 Tarihli Finansal Durum Tablosu (1000 TL)	298
Tablo 27: Birim Değer Tablosu Alıştırmaya	300
Tablo 28: X Katılım Bankası A.Ş. SYR Hesaplaması	301

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: IASCF ve IASB'nin Kurumsal Yapıları	19
Şekil 2: Finansal Tablolar Arasındaki İlişki	45
Şekil 3: İslami Finans Kuruluşlarının Muhasebe ve Denetim Organizasyon Yapısı	59
Şekil 4: Çek Hacminin GSYH'ye Oranı	156

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Sınırlı Olumlu Görüşün Dayanağı	305
Ek 2: Kapsam Sınırlamasından Kaynaklanan Görüş Vermekten Kaçınma	306
Ek 3: Görüş Vermekten Kaçınmanın Dayanağı	307
Ek 4: Olumsuz Görüşün Dayanağı	308
Ek 5: Denetim Sözleşmesi Örneği	309
Ek 6: Fıkhi Denetim Standardındaki Tanımlar	312
Ek 7: Fıkhi Denetim Prosedürleri	313
Ek 8: Yatırım Fonu Net Varlıklar Tablosu	314
Ek 9: Portföy Yatırımları, Alacakları ve Finansman Tablosu	315
Ek 10: Yıllık Faaliyetler Tablosu	315
Ek 11: Yıllık Net Varlıklar Değişim Tablosu	316
Ek 12: A- Net Varlıklar Yöntemi	317
Ek 13: B- Net Yatırılmış Fonlar Yöntemi	318
Ek 14: Örnek Vaka Çözüm 2	319
Ek 15: Örnek Vaka Çözüm 3	320
Ek 16: Örnek Vaka Çözüm 4	322
Ek 17: Örnek Vaka Çözüm 5	323
Ek 18: Faizsiz Finans Muhasebe Yazılı Soru Örnekleri	324
Ek 19: Faizsiz Finans Klasik Muhasebe Soruları	329
Ek 20: Yazılı Sınav Yevmiye Kayıtları Örnekleri	332
Ek 21: Katılım Bankalarında Tekdüzen Hesap Planı	336

FAİZSİZ FINANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

KISALTMALAR LİSTESİ

- AAOIFI** : Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (İslâmî Finans Kuruluşları İçin Muhasebe ve Denetlerine Kurumu)
- BDDK** : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- BIS** : Bank for International Settlements (Uluslararası Ödemeler Bankası)
- BSMV** : Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
- CIBAFI** : General Council for Islamic Banks and Financial Institutions (İslami Bankacılık ve Finansal Kurumlar Genel Konseyi)
- CFI** : Cash Flow Investments (Yatırımlardan Kaynaklanan Nakit Akımları)
- CFF** : Cash Flow Financials (Finansman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akımları)
- CFO** : Cash Flow Operations (Operasyonel Faaliyetlerden Kaynaklanan Nakit Akımları)
- CPSS** : Committee for Payment and Settlement Systems (Mutabakat Sistemleri Komitesi)
- CIMA** : Chartered Institute of Management Accountants (Yeminli Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü)
- FASB** : Financial Accounting Standards Board (Finansal Muhasebe Standartları Kurulu)
- FFDS** : Faizsiz Finans Denetim Standartları
- FFK** : Faizsiz Finansal Kuruluşlar
- FFMS** : Faizsiz Finans Muhasebe Standartları
- GAAP** : Generally Accepted Accounting Principles (Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri)
- GSM** : Global System for Mobile Communications
- IASB** : International Accounting Standards Board (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu)
- IASC** : International Accounting Standards Committee (Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi)
- IASCF** : International Accounting Standards Committee Foundation (Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı)
- IDB** : Islamic Development Bank (İslam Kalkınma Bankası)
- IFRIC** : International Financial Reporting Interpretations Committee (Uluslararası Finansal Raporlama Yorumlama Komitesi)
- IFRS** : International Financial Reporting Standards (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları)
- IFSB** : Islamic Financial Services Boards (İslâmî Finansal Hizmetler Komitesi)
- İFK** : İslami Finansal Kuruluş
- IILM** : International Islamic Liquidity Management Corporation (Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kurumu)
- KDY** : Kâr Dengeleme Yedeği
- KGK** : Kamu Gözetim Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
- K/H** : Karz-ı Hasen

- KHK** : Kanun Hükmünde Kararname
- KKS:** Kalite Kontrol Standardı
- KOBİ** : Küçük ve Orta Boy İşletme
- KRET** : Kredi Riskine Esas Tutar
- ÖAI** : Özel Amaçlı İşletme
- ÖFK** : Özel Finans Kurumları
- RF** : Riba Free
- RG** : Resmi Gazete
- SAC** : Standards Advisory Council (Standart Danışma Konseyi)
- SACE** : İtalyan İhracat Kredisi Kurumu
- SPK** : Sermaye Piyasası Kurulu
- SPV** : Special Purpose Vehicle (Özel Amaçlı İşletme)
- SYR** : Sermaye Yeterlilik Rasyosu
- SYSR** : Sermaye Yeterlilik Standart Rasyosu
- TBB** : Türkiye Bankalar Birliği
- TCMB** : Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
- TDO** : Takibe Dönüşüm Oranı
- TDS** : Türkiye Denetim Standartları
- TFRS** : Türkiye Finansal Raporlama Standartları
- THP** : Tek Düzen Hesap Planı
- TKBB** : Türkiye Katılım Bankaları Birliği
- TMS** : Türkiye Muhasebe Standartları
- TMSK** : Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu
- TTK** : Türk Ticaret Kanunu
- UFRS** : Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
- UMS** : Uluslararası Muhasebe Standartları
- UMSK** : Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
- ViOP** : Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası
- VUK** : Vergi Usul Kanunu
- YRY** : Yatırım Riski Yedeği

GİRİŞ

Muhasebe, bordro ve diğer idari sistemler genellikle çıktı üretmek için kullanılan süreçlerdir. Kurumsallaşmış yapıya sahip işletmeler genellikle pek çok girdi, süreç ve çıktıya sahip iken, yeni kurulan işletmelerde ise genellikle az sayıda girdiye, sürece ve çıktıya rastlanır. Banka lisansına sahip müesseseler de kurumsallaşmış bir ticari işletme olarak görülebilir. Türkiye’de faaliyet gösteren işletmeler Türk Ticaret Kanunu başta olmak üzere, vergi kanunları ve diğer kanunlara tabidirler. Bankalar mezkûr kanunların yanı sıra 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’na (Kanun) da tabidirler.

Bankalar tasarruf sahiplerinin mevduatlarını emanet kabul edip kredi yoluyla finansal aracılık hizmetinde bulduklarından normal ticari işletmenin gerektirdiği basiretli tacir hükümlerine de tabidirler. Diğer taraftan, Bankacılık Kanunu’na göre bankalara atanacak yönetici pozisyonundaki kişilerin belli oranda finans ve bankacılık bilgisine de sahip olması beklenmektedir. Bankaların faaliyetlerini sağlıklı yürütebilmeleri için bu konularda düzenleme ve denetleme yetkisi bulunan otoritelerin çıkarmış oldukları kanun, yönetmelik ve tebliğ ve diğer mevzuata uymaları gerekmektedir. Banka mali bünyelerinin ve aktif kalitesinin sağlanabilmesi için sermaye yeterlilik rasyosu, likidite rasyosu, risk grubu sınırlamaları gibi pek çok hususta yapılan düzenlemelere bankaların uymaları beklenmektedir. Denetim otoritelerinin düzenlemelerine uyulmaması durumunda düzeltici, iyileştirici, önleyici ve hatta en sonunda lisansın iptaline varabilecek pek çok yola başvurulabilir.

Kanun’un en önemli amaçlarından birisi tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasıdır. Bankaların verimli ve etkin bir şekilde faaliyetlerini yürütebilmesi sağlıklı bir muhasebe ve finansal raporlama sistemi kurmakla mümkündür. Müşterilerin, ortakların, yöneticilerin, çalışanların ve devlet gibi tüm paydaşların hak ve menfaatlerinin korunması yapılacak işlemlerin kayıt altına alınması ve şeffaflığın tesis edilmesi muhasebenin temel unsurlarıdır.

Son yıllarda ülkemizde lisans, yüksek lisans ve doktora derecesi alınabilmesi için İslam ekonomisi, İslam iktisadı ve İslami finans adı altında pek çok üniversitede bölümler, araştırma merkezi ve enstitüler bünyesinde lisans ve yüksek lisans programları oluşturulmuştur. Söz konusu üniversiteler; Sakarya Üniversitesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, KTO Karatay Üniversitesi ve Bingöl Üniversitesi şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi’nde İslam Ekonomisi ve Uluslararası Finans Doktora Programı; İstanbul Üniversitesi’nde İslam İktisadı ve Finansı Doktora Programı ile Sakarya Üniversitesi’nde İslam Ekonomisi ve Finansı Doktora Programı mevcuttur.

Yukarıda bahsi geçen üniversitelerin çoğunun ders müfredatlarında faizsiz finansal kuruluşlarda düzenleme çerçevesi, sermaye piyasaları, akit teorileri, muhasebe, denetim, finansal raporlama ve finans gibi dersler okutulmaktadır. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü İslami Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans programından “İslami Finansal Kurumlar İçin Muhasebe” adlı

yüksek lisans dersini verdiğimde bu alanda yeterli kaynağın bulunmadığını ve var olan yabancı kaynakların da yetersiz olduğu görülmüştür. Bu çalışma, başta katılım bankaları olmak üzere, faizsiz finansal kuruluşlarda denetim, finansal raporlama ve muhasebe alanındaki eksiklikleri gidermek amacıyla hazırlanmıştır. Söz konusu çalışmamız yeterli seviyede olmasa bile, bu alanda çalışma yapmak isteyen akademisyenlere yardımcı olması açısından da yol gösterici bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Akademik camianın yanı sıra, bu çalışma, katılım bankaları merkez ve şube çalışanları ile konuya ilgi duyan kesim açısından da istifade edilebilecek bir kaynak niteliğindedir.

Bu çalışma sekiz bölümden oluşmaktadır. Kitabın ilk bölümünde genel finans muhasebe sistemi, muhasebenin temel ilkeleri, muhasebeleştirme ve kayıt süreci, konvansiyonel bankacılıkta temel finansal tablolar ile bankacılık sektöründe bağımsız denetim konuları ele alınmıştır. İkinci bölümde ise katılım finans muhasebe sistemi, dünyada İslami finansın gelişimi, finansal muhasebe ve finansal raporlamanın amaçları, finansal raporlamalara ilişkin kavramsal çerçeve ile katılım finans kuruluşlarında finansal raporlama ve süreç konuları incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde faizsiz finans kuruluşlarının bağımsız denetimini yürüten denetçiler için etik kurallar ve AAOIFI faizsiz finans denetim standartları açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, halen yürürlükte bulunan 22 adet AAOIFI faizsiz finans muhasebe standartları ele alınmıştır. Beşinci bölümde, muhasebe ve bankacılık uygulamaları, Türk Bankacılık Sektörünün kısa tarihçesi, Türkiye’de katılım bankacılığının mevcut durumu, katılım bankacılığında hizmet ve ürünler ile birim değer hesaplama esasları ele alınmıştır. Kitabın altı, yedi ve sekizinci bölümlerinde ise, katılım bankalarında muhasebeleştirme işlemleri ele alınmıştır. Altıncı bölümde aktif, pasif ve özkaynakların muhasebeleştirilmesi, yedinci bölümde gelir tablosu muhasebeleştirme esasları ve sekizinci bölümde de nazım hesapların muhasebeleştirilmesi ve türev işlemlere ilişkin örnekler bulunmaktadır.

□○+○+ □○□○+○+○□○ +○+○□○
○+ □□+□+○+ □□+□+○+ □□+

□○ ○+○□○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○ □□□+□+○+□□□+
□ +○+ □○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○+□□ □+○+□□□+□+

1. BÖLÜM

GENEL FİNANS MUHASEBE SİSTEMİ

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENEL FİNANS MUHASEBE SİSTEMİ

İşletme, bazı girdilerin belli süreçlerden geçilerek çıktı elde edilmesini sağlayan aygıttır. Varlık ve faaliyetlerin işletme sayılabilmesi için asgari olarak bir girdi ve çıktı yaratma kabiliyetinin bulunması gerekmektedir. Girdi, kendisine belli süreç uygulandığında çıktı yaratan veya çıktı yaratmasına katkıda bulunma kabiliyeti olan ekonomik kaynaktır. Girdiler makine, teçhizat ve arsa gibi maddi duran varlık ve fikri mülkiyet hakları gibi maddi olmayan duran varlıklardan oluşur. Süreç, bir girdiye uygulandığında çıktı yaratan veya çıktı yaratılmasına katkıda bulunma kabiliyeti olan her tür standart, sistem, teamül ve kurallar bütünüdür. Çıktı müşterilere mal ve hizmet sunmayı, olağan faaliyetlerden gelir elde etmeyi veya yatırımlardan kazanç sağlamayı sağlayan girdilere uygulanan süreçlerin sonucudur.

Muhasebe, tekrarlanan mali nitelikteki işlemlere ilişkin verilerin toplanması, sınıflandırılması ve işlenerek işletme ile ilgili kişi ve grupların menfaatine sunulmasıdır. Başka bir ifade ile muhasebe, mali nitelikli işlemleri ve olayları para ile ifade edilmiş şekilde sınıflandırma, kaydetme, raporlama ve sonuçları yorumlama sanatıdır. Geleneksel muhasebe anlayışında üretilen bilgiler sadece raporlanırken, çağdaş muhasebe yaklaşımında ise raporlamanın yanı sıra üretilen bilgilerin uzman kişilerce yorumlanması da son derece önemlidir. (Sevilengül, 1995; 1-10).

1929 Büyük Buhranın yaşandığı yıllarda şirketler açısından ortak bir muhasebe standardı bulunmaktaydı. 1933 yılında ABD senatosu tarafından kabul edilen Menkul Kıymetler Borsası Kanunu ile birlikte Sermaye Piyasası Kurulu teşkil etmiştir. Bu Kurul, ABD’de özellikle halka açık şirketler açısından muhasebeleştirme ve raporlama konusunda bir takım sorumluluklar getirmiştir. Günümüzde bu görev Finansal Muhasebe Standartları Kurulu’na (Financial Accounting Standards Board-FASB) devredilmiştir. Bu Kurul; raporlama, muhasebe ve finans konularında yeterli deneyime sahip 5 kişilik üyeden oluşur. Söz konusu Kurul, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri konusunda (Generally Accepted Accounting Principles GAAP) detaylı düzenlemeler yapmaktadır. Bu düzenlemelerin amacı, şirket sahiplerine, yöneticilere, denetçilere, devlete yatırım yapmak isteyenlere ve finansal tablo okuyucularına yardımcı olmaktır. 2002 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board - IASB) Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (In-

ternational Financial Reporting Standards - IFRS) yayımlamıştır. Avrupa Birliği, İngiltere, Türkiye, Avustralya, Yeni Zelanda, Brezilya, Şili, Kanada ve Meksika gibi pek çok ülke bu standartları kabul etmiştir. (Libby, 2011).

Muhasebe; genel muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi olarak 3 kategoride sınıflandırılabilir. İhtisas muhasebeleri olarak isimlendirilen banka ve inşaat muhasebesi gibi uygulamalar bu üç bölümden istifade eder. Genel muhasebe, verilerin objektif belgelere dayanarak değişikliğe uğratılmadan kaydedildiği ve işlemlerin izlerinin saklandığı bellektir. Genel muhasebe, işletmenin genel mali yapısını gösterdiğinden kaynakların nereden sağlandığı ve nerelere yatırıldığı, gelir gider dengesini, öz sermayedeki artış ve azalışları ve karlılık performansını gösterdiğinden işletme sahiplerinin faaliyetlerine devam edip etmeyeceğine yardımcı olmaktadır. Maliyet muhasebesi, üretilen mal ve hizmetlerin maliyetinin saptanması, giderlerin kontrolünün sağlanması, planlama ve karar almaya yardımcı olan muhasebe sistemidir. Yönetim muhasebesi, yöneticinin genel muhasebe ve maliyet muhasebesinden yararlanmasını kolaylaştıran muhasebe sistemidir. (Sevilengül, 1995; 19-20).

Denetim mesleğinde esas değişme 1950'li yıllardan sonra görülmüş ve geçmiş faaliyetlerin gözden geçirilmesinden ziyade artık denetim iç kontrol ve iç denetim sisteminin etkinliğinin artırılması fonksiyonlarına da sahip olmaya başlamıştır. Genel olarak, finansal tabloların bağımsız denetimi, faaliyet denetimi ve uygunluk denetimi olarak üç çeşit ana denetimden bahsedilebilir. (Güredin, 2007, 16-18) Genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre denetim kapsamındaki finansal tablolar bilanço, gelir tablosu, dağıtılmayan karlar tablosu, öz sermaye değişim tablosu ve nakit akım tablosudur. Finansal tabloların bağımsız denetiminin amacı; finansal tabloların finansal raporlama standartları kapsamında işletmelerin finansal durumlarını, faaliyet sonuçlarını gerçeğe uygun ve doğru bir biçimde gösterip göstermediği konusunda denetçinin görüş bildirmesidir. Uygunluk denetiminde, denetim otoritesinin veya banka üst yönetiminin belirlemiş olduğu kural ve ilkelere riayet edilip edilmediği kontrol edilmektedir. Faaliyet denetiminde ise, işletmenin bölümlerinin etkin ve verimli çalışıp çalışmadığına ilişkin yöntemler gözden geçirilmektedir. Denetçiler muhasebe verilerinin ve finansal tabloların işletme dışındaki kullanıcılara aktarılmasında rol oynarlar. Bu sebeple, denetçilerin bu bilgileri hazırlayanlardan ve bu bilgileri kullanacak olanlardan bağımsız olması son derece önemlidir.

Bağımsız denetimin paydaşlara sağladığı faydalar; finansal tabloların güvenilirliğinin artması, işletmede çalışanların ve yöneticilerin sahtekârlık yapma eğiliminin azalması, yatırımcıların güveninin artması, kredi kuruluşlarının sağlıklı karar ve tahsis mekanizmasını işletebilmesi, kamu kurumlarına yapılacak raporlamaların doğruluğunun artması, maddi hataların düzeltilmesi ve işletmenin ana sözleşmedeki politikalara uyduğu konusunda güvence vermek şeklinde sıralanabilir.

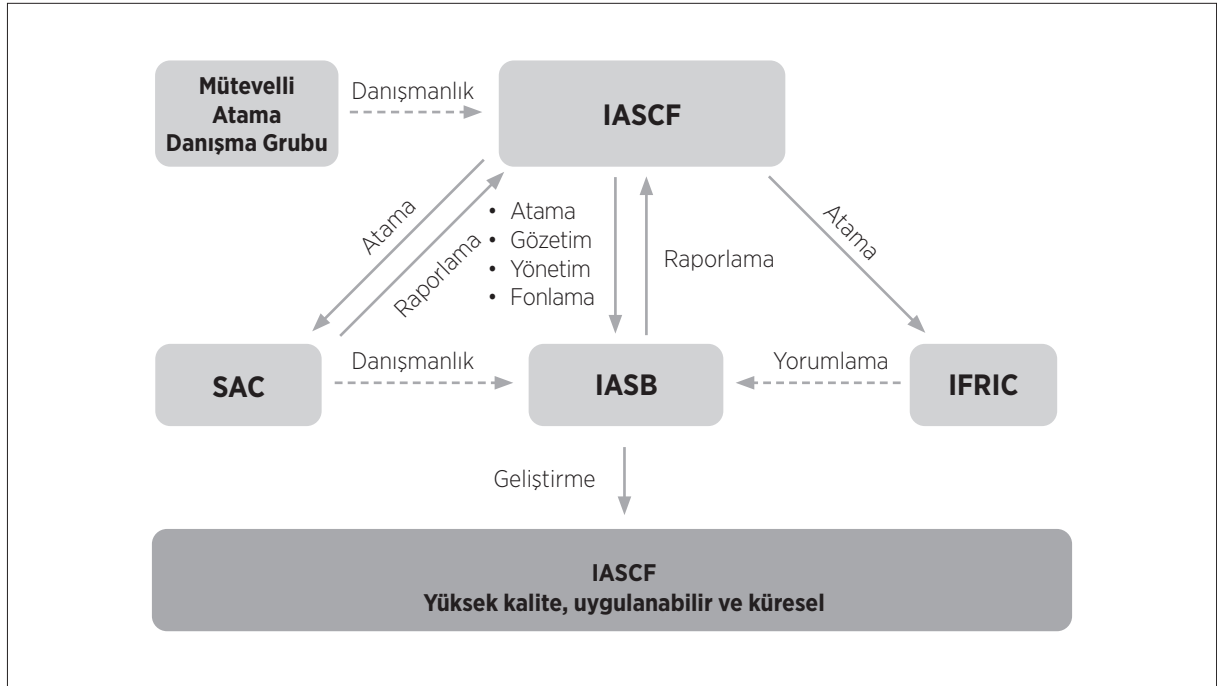
Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee-IASC) 1973'ten 2001 yılına kadar görev yapmıştır. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board - IASB), kar amacı gütmeyen bir organizasyon olarak 2001 yılında ABD'nin Delaware eyaletinde kurulmuştur. IASC; Amerika, Almanya, İngiltere, Hollanda, Kanada, Fransa, Avustralya, İrlanda ve Meksika'ya ait muhasebe birliklerinin anlaşmasıyla kurulmuştur. (Celluci, 2011; 15). IASC Vakfı, 1 Nisan 2001'de Londra'da bağımsız olarak kurulan Uluslararası Muhasebe

Standartları Kurulu'nun (UMSK) ana şirketidir. UMSK kendisinden önce kurulan IASC'nın tüm sorumluluklarını üstlenmiştir.

Uluslararası finansal raporlama standartları (UFRS), ekonomik olayları düzenlemek için ortak metodların belirlenmesi, finansal bilgilerin kalitesinin yükseltilmesi ve mali tabloların sunumunda uluslararası düzeyde karşılaştırmaların yapılabilmesi amaçlarını taşımaktadır. (Hussey, 2011; 2). Ülkelerin farklı mevzuat ve hukuk alt yapılarına sahip olması standartların uyumlaştırılması konusunda bazı zorluklara yol açmakta ve ülkelerin UFRS'ye geçiş sürecinde sabır ve çaba göstermelerine neden olmaktadır. Bu sebeple, pek çok ulusal ve uluslararası kuruluş, uluslararası muhasebe standartlarının yaygınlaştırılması için iş birliği içinde çalışmaktadır. (Güdelci, 2019; 199-211)

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun yapısına bakıldığında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfına (International Accounting Standards Committee Foundation - IASCF) mütevellî heyeti tarafından atama yapılır. Bu vakfın altında UMSK'nın yanı sıra Standart Danışma Konseyi (Standards Advisory Council - SAC) ve Uluslararası Finansal Raporlama Yorumlama Komitesi (International Financial Reporting Interpretations Committee - IFRIC) de bulunmaktadır. Mütevellî heyeti UMSK'nın üyelerinin atanması, gözetimin sürdürülmesi ve fonun toplanması fonksiyonlarını icra ederken muhasebe standartlarının yayımlanmasından sadece UMSK sorumludur.

Şekil 1: Iascf ve Iasb'nin Kurumsal Yapıları¹

1 IASCF (International Accounting Standards Committee Foundation): Uluslararası Muhasebe Standartları Vakfını, IASB (International Accounting Standards Board): Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulunu, SAC (Standards Advisory Council): Standart Danışma Konseyini, IFRIC (International Financial Reporting Interpretations Committee): Uluslararası Finansal Raporlama Yorumlama Komitesini, IFRS (International Financial Reporting Standards): Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını ifade etmektedir.

UMSK, kamuoyunun ilgisini çekmek, yüksek kalitede anlaşılabilir ve uygulanabilir uluslararası finansal muhasebe standartları (UFRS) kurmak, finansal durumlara ilişkin olarak şeffaflık ve karşılaştırılabilir bilgi sunmak ilkeleri çerçevesinde genel standart yayımlamakla mükelleftir. Ayrıca dünya genelinde muhasebe standardı yayımlayan kuruluşlarla yakın bir işbirliği gerçekleştirmek görevi de bulunmaktadır.

UMSK, finansal raporlama standartlarının ve yorumların daha iyi anlaşılabilmesi için kavramsal çerçeveyi yayımlamıştır. Kavramsal çerçeve, finansal durumun amacını, finansal tablolarla ilgili bilgilerin kullanışlı olması, finansal tablolarla ilgili olan unsurları tanımak, tanımlamak, ölçmek, sermaye kavramı ve sermayenin korunması konularını ele almaktadır. Finansal tabloların amacı finansal durum, performans ve finansal varlıktaki değişikliğin karar vericiler için faydalı biçimde sunulmasıdır. Finansal tablolar, ortaklar, yöneticiler, çalışanlar, devlet ve müşteriler için önemli mali bilgi sunmasına karşın, genellikle şirketin performansını geçmişte etkileyen olaylar hakkında bilgi içerir. Finansal tablolar ekseriyetle mali olmayan durumlar hakkında bilgi içermezler.

Finans, ekonomik kaynakların elde edilmesi ve yönetilme süreci şeklinde tanımlanabilir. Finansal sistemde paranın temin edilmesi ve harcanması kısa vadede gerçekleşiyorsa para piyasasından, uzun vadeli işlemler gerçekleştiriliyorsa sermaye piyasalarından bahsedilir. Türkiye’de finansal sistemin en önemli aktörleri olan bankalar, sistemin %80’inden fazlasını tek başlarına oluşturmaktadırlar. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun (BDDK) gözetim ve denetiminde bulunan finansal kiralama, faktoring, tüketici finansman şirketleri ve varlık yönetim şirketleri dikkate alındığında bu oran %90’ların üzerine çıkmaktadır. Ayrıca, finansal sektör içerisinde, bireysel emeklilik, sigortacılık, elektronik ödeme ve elektronik para şirketleri de mevcuttur. Gelişmiş ülkelerde bankaların yanı sıra sermaye piyasaları da finansal sistemin önemli bir oyuncusu halinde iken gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde sermaye piyasalarının nispeten daha sığ olduğu görülmektedir.

1.1. MUHASEBENİN TEMEL İLKELERİ

Mali nitelikli işlemlerin kaydedilmesi, denetlenmesi ve raporlanması genel olarak vergi mevzuatı ve Türk Ticaret Kanunu (TTK) hükümleri çerçevesinde icra edilmektedir. 6102 sayılı TTK gereğince, Ocak 2013 döneminden itibaren mezkûr Kanun hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişi tüm tacirlerin finansal tablolarını Türkiye Muhasebe Standartlarına (TMS) uygun hale getirmeleri gerekmektedir. 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, muhasebe ve denetim alanında standart oluşturma yetkisini Kamu Gözetim Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’na (KGK) bırakmıştır. Söz konusu Kararname’nin 26. maddesine göre, kanuni defterlerin KGK tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak tutulması ve finansal raporların bu standartlara göre düzenlenmesi şarttır. Öte yandan, TMS hükümlerine göre defter tutma yükümlülüğü 213 sayılı Vergi Usul Kanununa (VUK) göre defter tutma mecburiyetini kaldırmaz. Vergi mevzuatı ve vergi politikaları ülkeden ülkeye değişebildiğinden muhasebenin genel kabul görmüş kurallarından uzaklaşması olasıdır (Akbulut, 2012).

Çoklu muhasebe standardı, Türkiye’de faaliyet gösteren bir işletmenin birden fazla muhasebe sistemine tabi olması anlamına gelmektedir. Türk Bankacılık Sektöründe faaliyet gösteren bir banka

vergi mükellefi olarak vergi dairesine, banka olarak hazırlayacağı bilançoları BDDK, hisseleri borsaya kote bir banka ise Sermaye Piyasası Kuruluna (SPK) ve uluslararası kredi için ilgili kredi kuruluşuna vereceği bilanço için Uluslararası Muhasebe Standartlarını (UMS) esas alarak mali tablolarını düzenlemek zorundadır. Mali tablolardaki karışıklığı gidermek amacıyla BDDK ve SPK, finansal raporlamalarda KGK'nın yayınlamış olduğu muhasebe ve denetim standartlarına atıflarda bulunmaktadır. (Başpınar, 2005). Kanun'un "Muhasebe ve Raporlama Sistemi" başlıklı 37 inci maddesi uyarınca;

"Bankalar, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun ve kuruluş birliklerinin görüşü alınmak suretiyle Kurulca belirlenecek usul ve esaslara uygun olarak muhasebe sistemlerinde tek düzeni uygulamak; Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca yayımlanan muhasebe ve finansal raporlama standartlarına uygun olarak tüm işlemlerini gerçek mahiyetlerine uygun surette muhasebeleştirmek ve finansal raporlarını bilgi edinme ihtiyacını karşılayabilecek biçim ve içerikte, anlaşılır, güvenilir ve karşılaştırılabilir, denetime, analize ve yorumlamaya elverişli, zamanında ve doğru şekilde düzenlemek zorundadır."

Muhasebe işlemlerine yönelik olarak BDDK tarafından yayımlanan 17 tebliğ yürürlükten kaldırılmış ve 01.11.2006 tarihinden itibaren Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu'nca (TMSK), Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) çerçevesinde muhasebeleştirme işlemlerine başlanmıştır. TMSK tarafından yayımlanan Tebliğ 2011 yılında 209 sıra nolu Tebliğ ile yenilenmiş ve Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (Kavramsal Çerçeve) adını almıştır (Yıldırım, 2017, s. 4). Kavramsal Çerçeve, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında (UFRS) meydana gelen değişikliklere paralellik sağlanması amacıyla 07.06.2019 tarih ve 30794 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak güncellenmiştir. Kavramsal Çerçeve genel amaçlı finansal raporlamanın amacını ve ilgili kavramları tanımlamaktadır. Kavramsal Çerçevenin amacı: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kuruluna tutarlı kavramlara dayalı olan Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS), geliştirmede yardımcı olmak, finansal tabloları hazırlayanların uygulayacakları bir standart bulunmadığında veya bir standart muhasebe politikası konusunda seçim yapma imkânı verdiğinde tutarlı muhasebe politikaları geliştirmesine yardımcı olmak ve tüm paydaşların standartları anlama ve yorumlamasına yardımcı olmak şeklinde sıralanmıştır (Kavramsal Çerçeve, 2018).

01.01.2013 ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere KGK tarafından uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Denetim Standartları (TDS) yayımlanmıştır. Yayımlanan TDS'lerin yürürlük tarihlerinin birbirlerinden farklılık arz etmesi ve uluslararası standartlarda meydana gelen değişiklikler nedeniyle zaman zaman TDS'lerde de güncellemeler yapılmıştır. KGK tarafından çeşitli dönemlerde toplam 37 adet bağımsız denetim standardı, bağımsız denetçiler için bir adet etik kullar, 1 adet kalite kontrol standardı, 2 adet sınırlı bağımsız denetim standardı, 4 adet güvence denetimi standardı, 2 adet hizmetler standardı, 16 adet TFRS, 41 adet TMS ve açıklama mahiyetinde pek çok standart yorumu yayımlanmıştır.

KGK kamu yararını ilgilendiren kuruluşların solo ve konsolide finansal tablolarının hazırlanmasında TFRS uygulamasını zorunlu, diğer işletmeler için ise isteğe bağlı olarak uygulamasına izin vermiş-

tir. Ayrıca, payları borsada işlem gören işletmelerin finansal tablolarını UFRS'ye göre hazırlamaları zorunlu iken, diğer işletmelerde uygulanması seçimlidir. Kısaca ifade etmek gerekirse, bankalar, sermaye piyasası kurumları ve halka açık şirketler, sigorta şirketleri ve aracı kurumlar gibi kamu yararını ilgilendiren kuruluşlar mali tablolarını UFRS, TMS ve TFRS'ye göre hazırlamaları gerekmektedir. Halka açık olmayan ve genellikle küçük ve orta boy işletme (KOBİ) olarak adlandırılan şirketler mali tablolarını Türk Vergi Mevzuatına uygun biçimde hazırlamaları zorunludur.

Muhasebe ilkelerine, muhasebe temel kavramlarının muhasebe işlemleri ile mali tablolarda kullanılmasını sağlamak amacıyla başvurulur. Herhangi bir işlem için birden fazla seçenek olması durumunda en uygun ilke seçilir. Muhasebe ilkeleri muhasebe standartları aracılığıyla hayata geçirilir (Yıldırım, 2017; 4). Muhasebe kavramlarının amacı, muhasebe faaliyetlerinin yürütülmesinde ve faaliyetlerin sonuçlanmasında tutarlı ve anlamlı bilgiler üretebilmektir. Muhasebe kavramları, kanun, yönetmelik, tebliğ, standart, örf ve adetlerden etkilenmektedir. (Sümen, 2011, 22).

Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 1 Sıra No' lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile 12 adet Muhasebenin Temel Kavramı düzenlemiştir. Bu kavramlar Sosyal Sorumluluk Kavramı, Kişilik Kavramı, İşletmenin Sürekliliği Kavramı, Dönemsellik Kavramı, Parayla Ölçülme Kavramı, Maliyet Esası Kavramı, Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı, Tutarlılık Kavramı, Tam Açıklama Kavramı, İhtiyatlılık Kavramı, Önemlilik Kavramı ve Özün Önceliği Kavramı şeklinde sıralanmaktadır.

1.1.1. Sosyal Sorumluluk Kavramı

Sosyal sorumluluk kavramı, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ile sunulmasında, kamuyu aydınlatma anlamında tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve muhasebenin işlevini yerine getirmesi konusunda yöneticilerin görevlerini dürüst, adil ve tarafsız olarak yapmaları gereğini ifade eder. Muhasebenin ürettiği bilgilere dayanılarak doğru yargılara varılabilmesi ve akılcı karar alınabilmesinin sağlanması, sosyal sorumluluk ilkesinin temel ölçütüdür.

Muhasebe, işletmeye ilişkin bilgileri işleyip ilgili kişi ve grupların yararına sunma görevi dolayısıyla çok geniş bir çevreyle muhatap olma durumundadır. Muhasebe bu görevini yerine getirirken hukuki sorumluluktan daha geniş bir sorumluluğu anlatan sosyal sorumluluk anlayışı ile hareket etmelidir. Örneğin; mali durumu kötüye giden bir işletmede durumun tarafsız bir biçimde ortaya konması, ilgililerin zamanında gerekli önlemleri almalarına ve başta ortaklar ile çalışanlar olmak üzere tarafların zarara uğramalarının önlenmesine imkân sağlar.

İşletmelerin en önemli amaçları, ortakların menfaatinin temini ve kar maksimizasyonun sağlanması iken, son yıllarda artık bu anlayış yerini paydaşlar (stake holder) diye tabir edilen bir anlayışa bırakmıştır. Bu anlayışta ortakların menfaatlerinin yanı sıra, müşterilerin, çalışanların, piyasa oyuncularının, rakiplerinin ve devlet gibi tüm paydaşların menfaatlerinin tesis edilmesi önemli olmaktadır. Rakiplerin menfaatinin sağlanması, diğer oyuncuların piyasadan tamamen silinerek tekeli konuma gelmemesi ve tam rekabet piyasasının oluşturulması ile mümkündür. Bu sebeple, son yıllarda hem normal faaliyetler sürdürülürken ve hem de yapılan birleşme ve satın alma işlemlerinde rekabet

hukuku açısından konular incelenmektedir. Devletin menfaatinin tesis edilmesi ise, daha şeffaf mali tabloların hazırlanmasına ve vergilendirmede hakkaniyete riayet edilmesine katkı sunacaktır.

1.1.2. Kişilik Kavramı

Kişilik kavramı, işletmenin sahiplerinden, ortaklarından, yöneticilerinden, personelinden ve diğer ilgililerden ayrı bir kişiliğe sahip olduğunu ve muhasebe işlemlerinin sadece bu kişilik adına yürütülmesi gerektiğini ifade eder. Kişilik kavramı muhasebenin işlevlerini yerine getirmesinde etkinlik alanını belirleyen ve sınırlayan kavramdır.

Banka bünyesinde ayrı muhasebesi bulunan her birim, tüzel kişiliği bulunmasa bile muhasebe kişiliğine sahip olduğu kabul edilmektedir. Her muhasebe kişiliğinin varlıkları, hak ve yükümlülükleri ayrı ayrı izlenmeli, gelir ve giderleri kendilerine mal edilmelidir. Bu sebeple, banka tüzel kişiliğinden ayrı olarak genel müdürlüğün ve şubelerin her birisinin birer kişiliği olduğu ve performanslarının da ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. (Eken ve Selimler, 2004; 8).

1.1.3. Süreklilik Kavramı

Süreklilik kavramı, faaliyetlerin herhangi bir zaman sınırlamasına tabi olmaksızın sürdürüleceği ve faaliyetlerin sona erdirilmesi veya ölçeğin sınırlandırılması eğilimi ya da gereksiniminin bulunmadığı varsayımını ifade eder.

İşletmelerin ömürleri sınırsız olduğu en azından taahhütlerini yerine getirmeye yetecek kadar ömrünün olduğu kabul edilir. Dolayısıyla işletmelerin ömürleri sahiplerinin ömürleri ile sınırlı değildir.

Faaliyetlerin sona erdirilmesi, ölçeğin sınırlandırılması, muhasebe politikalarının değiştirilmesi veya belirsizliklerin olması durumunda bu hususlar mali tablo dipnotlarında açıklanmalıdır. Mali tablolar hazırlanırken faaliyetlerin sürekliliğine ilişkin olarak bir yıldan az olmamak kaydıyla bütün bilgiler dikkate alınarak nesnel ölçütler ve makul varsayımlar altında geleceğe yönelik değerlendirmelere yer verilmelidir. (Yıldırım, 2017; 5)

1.1.4. Dönemsellik Kavramı

Dönemsellik kavramı, süreklilik varsayımı altında sınırsız kabul edilen faaliyet ömrünün, belirli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması gereğini ifade eder.

Başta devlet olmak üzere, ortaklar, çalışanlar, kredi kuruluşları olmak üzere birçok kişi ve kuruluş, işletme çalışmaları sonucunda ulaşılan sonuçları bilmek isteyecektir. Her kesim kardan paylarına düşeni almak; kredi kuruluşları işletmedeki alacaklarının geri ödenmesi yeteneğinin varlığını sürdürüp sürmediğini bilmek, yöneticiler ise belirlenen sonuçlara göre gelecek için gerekli önlemleri almak durumundadır. Bunlar için şirketin tasfiye edilmesini beklemek mümkün değildir. Bunun için işletmenin sonsuz sayılan ömrü belli aralıklara bölünür ve her bir bölüm bağımsız bir dönemi oluşturur.

Gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, gelir ve karların aynı döneme ait gider ve zararlar karşılaştırılması bu kavramın gereğidir.

1.1.5. Parayla Ölçme Kavramı

Parayla ölçme kavramı, parayla ölçülebilen iktisadi olay ve işlemlerin muhasebeye ortak bir ölçü ile yansıtılmasını ifade eder. Varlık ve kaynaklarda meydana gelen değişimler ortak para birimi ile ölçülmelidir.

Muhasebe işlemleri ulusal para birimine göre kaydedilir. Yabancı para işlemleri ilgili para birimi üzerinden kayıtlara geçirilmekle birlikte raporlama dönemleri itibarıyla ulusal para birimi üzerinden karşılığı dikkate alınarak değerlemeye tabi tutulmalıdır (Yıldırım, 2017; 8).

1.1.6. Maliyet Esası Kavramı

Nakit ve alacaklar dışında bir varlığın, bir bedel karşılığında elde edilmesi aşamasında oluşan maliyet değeri üzerinden kaydedilmesi gereğini ifade eder. Varlıkların ve yükümlülüklerin değerlemesinde maliyet değeri esas alınmaktadır. Bunun nedeni;

- Maliyet değeri belgelere dayandırılarak kolayca elde edilir ve güvenilirdir.
- Maliyet değeri kesin ve kanıtlanabilir bir değerdir.
- İşletmelerin hemen paraya çevrilmesi mümkün olmadığından işletmelerin tasfiye değeri yerine varlıkların elde edilme maliyetlerine göre ele alınması gerekir.

1.1.7. İhtiyatlılık Kavramı

İhtiyatlılık ilkesi; karar alma ve uygulamada, belirsizlik ortamında öngörülebilirde bulunmak için gereken düzeyde temkinli ve tedbirli olmayı ifade eder. Muhasebe politikalarının, karşılaşılabilecek risk ve belirsizlikleri göz önünde bulunduran ve bunların yapılarına ve kapsamlarına göre ihtiyatlılıkla muhasebeleştirilmesini sağlayan bir temele dayandırılması gerekir. Buna göre, muhtemel giderler, zararlar ve borçlar için gerekli karşılık ayrılırken, muhtemel gelir ve kârlar için herhangi bir muhasebe kaydı yapılmaz.

İhtiyatlılık ilkesi gereğince kanunen ayrılması gereken yedek akçeden daha fazla gizli yedek akçe ve ilave karşılık ayrılması mümkündür. Ancak bu durum varlıkların ve gelirlerin olduğundan az, yükümlülüklerin veya giderlerin olduğundan çok görünmesine yol açacağından tarafsızlık ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. (Eken ve Selimler, 2004; 9)

1.1.8. Tam Açıklama Kavramı

Mali tablo kullanıcılarının doğru kararlar alabilmeleri için, mali tabloların; doğru, yeterli, açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Gerekli açıklamalar mali tablolarda parantez içinde veya dipnotlarda verilmelidir.

1.1.9. Tutarlılık Kavramı

Tutarlılık kavramı, muhasebe uygulamaları için seçilen muhasebe politikalarının, mali durumun, faaliyet sonuçlarının ve bunlara ilişkin yorumların karşılaştırılabilirliğinin sağlanması bakımından, birbi-

rini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gereğini ifade eder. Tutarlılık kavramı benzer olay ve işlemlerde, kayıt düzenleri ile değerlendirme ölçülerinin değişmezliğini ve mali tablolarda biçim ve içerik yönünden tekdüzeni öngörür. Geçerli nedenlerin bulunduğu durumlarda, uygulanan muhasebe politikaları değiştirilebilir. Ancak bu değişikliklerin ve bunların parasal etkilerinin mali tablo dipnotlarında açıklanması zorunludur.

Raporlama sistemi, tutarlı, karşılaştırılabilir, bankanın özelliklerine uygun ve ihtiyaçlarına cevap verebilir nitelikte olmalı ve zorunlu olmadıkça değiştirilmemelidir. (Yıldırım, 2017, s. 6)

1.1.10. Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı

Muhasebe kayıtlarının, gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş güvenilir belgelere dayandırılması ve muhasebe kayıtlarına esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde yansız ve önyargısız davranılması gereğini ifade eder. Muhasebe kayıtlarının güvenilir belgelere dayandırılması esastır.

1.1.11. Önemlilik Kavramı

Önemlilik kavramına göre, bir hesap ve mali bir olay diğer işlem ve olaylara göre ağırlık ve değerinin, mali tablolara göre verilecek kararları etkileyecek nitelikte ise o olay önemlidir. Örneğin diğer aktifler kaleminin alt detayında yer alan bir varlığın bilanço içindeki ağırlığı %5 ve üzerinde ise bu kalemin ayrı bir satırda gösterilmesi bu hususa ilişkin olarak mali tablolarda herhangi bir satır yoksa dipnotlarda açıklanması önemlilik kavramının gereğidir.

1.1.12. Özün Önceliği Kavramı

Özün önceliği ilkesi, işlemlerin ve iktisadi olayların muhasebeleştirilmesi ile buna ilişkin değerlendirmelerin yapılmasında, yalnızca hukuki biçimin değil öncelikle ekonomik değer anlamında gerçek içeriğin esas alınması gereğini ifade eder. Genel olarak işlemlerin biçimleri ile özleri uyumlu olmakla birlikte, bunlar arasında farklılık bulunması durumunda özün biçime önceliği esastır.

1.2. MUHASEBELEŞTİRME ve KAYIT SÜRECİ

Türk Ticaret Kanunu'na (TTK) göre her türlü borcu için iflasa tabi olan tacirin; Kanuna uygun bir ticaret unvanı seçmekle, ticari işletmesini ticaret siciline tescil ettirmekle ve bu Kanun hükümleri uyarınca gerekli ticari defterleri tutmakla mükelleftir. (TTK, m. 19)

Her tacir, kanunen emredilen zorunlu defterleri tutmak ve defterlerinde, ticari işlemleriyle ticari işletmesinin iktisadi ve mali durumunu, borç ve alacak ilişkilerini ve her hesap dönemi içinde elde edilen sonuçları açıkça ortaya koymak mecburiyetindedir. Tacir, işletmesiyle ilgili olarak her türlü belgenin, fotokopi, karbonlu kopya, mikrofiş, bilgisayar kaydı veya benzer şekildeki bir kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamakla mükelleftir. Yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defterinin yanı sıra muhasebe ile ilgili olmayan pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defteri gibi defterler de ticari defter statüsündedir ve notere tasdik edilmek zorundadır. TTK'ya tabi gerçek ve tüzel kişiler, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun (VUK)

defter tutma, envanter, mali tabloların düzenlenmesi, aktifleştirme, karşılıklar, hesaplar, değerlendirme, saklama ve ibraz hükümlerine uymak zorundadır. (TTK, m. 64).

Birinci sınıf tüccarlar, bilanço esasına göre; ikinci sınıf tüccarlar ise işletme hesabı esasına göre defter tutarlar. Satın alınan ve satılan malların tutarları belli bir bakiyeyi aşanlar birinci sınıf tüccar statüsündedirler. Bu tutarlar her yıl değerlemeye tabi tutulmakla birlikte 2020 yılı için satın alınan malların tutarı 280 bin TL'yi ve satılan malların toplam tutarının 390 bin TL'yi aşması durumunda işletme sahibi bilanço esasına göre defter tutmakla mükelleftir.

Vergi Usul Kanunu'nun 172 inci maddesinde defter tutma mecburiyeti bulunan kişiler olarak; ticaret ve sanat erbabı; ticaret şirketleri; iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler, serbest meslek erbabı ve çiftçiler defter tutma bakımından tüccarların tabi oldukları hükümlere tabidirler. VUK hükümlerine göre defter tutma mecburiyetinden istisna olanlar ise; gelir vergisinden muaf olan esnaf ve gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçiler ile kazançları basit usulde tespit edilenler şeklinde sayılmıştır. (VUK, 172-173)

Değerleme, vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespit işlemidir. VUK'a göre değerlendirme ölçüleri: maliyet bedeli, borsa rayıcı, tasarruf değeri, mukayyet değer, itibari değer, vergi değeri, rayiç bedel ve emsal bedeli ve ücreti esaslarına göre yapılmalıdır.

Maliyet bedeli, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan doğrudan ödemeler ile dolaylı giderlerin toplamını ifade eder. Borsa rayıcı, menkul kıymetler ve kambiyo borsasına ile ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki işlemlerinin ortalama değerlerini ifade eder. Fiyatlarda aşırı dalgalanma görülen hallerde, son işlem günü yerine değerlendirme öncesi 30 gün içindeki ortalama rayıcı esas alınarak değerlendirme yapılabilir. Tasarruf değeri, bir iktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değerdir. Mukayyet değer, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir. İtibari değer, hisse senedi ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerlerdir. Rayiç bedel ise, bir iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım fiyatıdır.

Muhasebe bilgi akışı girdi, işlem ve çıktı aşamalarından oluşmaktadır. Girdi aşamasında belgeler, çıktı aşamasında ise mali tablolar yer almaktadır. Bu iki süreç arasındaki işlemler ise yevmiye defteri, büyük defter ve mizan unsurlarından oluşmaktadır.

Belge, işlemleri; yer, zaman, kişi, tutar, miktar, nitelik ve nicelik gibi açılardan tespit eden ve kanıtlayan unsurdur. Belgelendirmede en önemli süreç güvenilir bilgileri içeren bilgilerin kayıt altına alınmasıdır. Bu sebeple, muhasebe kayıtlarının tutarlılığı ve güvenilirliği sağlanmalıdır. Türkiye'de kullanılan en önemli belgeler fatura, sevk irsaliyesi, çekler, senetler, perakende satış fişleri, gider pusulaları, müstahsil makbuzları, bordrolar ve taşıma belgeleridir. Belgelerin defterlere kaydedilebilmesi için muhakkak tarafsız ve objektif olma mecburiyeti bulunmaktadır. Belgelere dayalı olarak yapılan kayıtlar önce yevmiye defterine (günlük defter) kaydedilir ve sonrasında büyük deftere (defteri kebir) aktarılır. Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu'na göre defterlerin noter tasdikinin yapılması gerekmektedir. İşe yeni başlayanlar işe başlamadan önce, defteri dolanlar yeni defterleri kullanmadan

önce, işe devam edenler bir sonraki yıl kullanacakları defteri içince buldukları yılın aralık ayında ve aynı defteri sonraki yıllarda da kullanmak isteyenler ise kullanacağı yılın ocak ayında defterlerini tasdik etmeleri gerekmektedir. (İbiş, Çatıkkaş ve Çelikdemir, 2018; 27-32)

VUK, TTK ve Bankacılık Kanunu'na göre tutulması zorunlu defterler; yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri, damga vergisi defteri, banka sigorta muamele vergisi defteri, toplantı ve müzakere defteri, enflasyona göre göre düzeltme defteri, pay sahipleri defteri ve yönetim kurulu karar defteridir. (Eken ve Selimler, 2004; 15) Yüksek enflasyon oranlarının düzeltmelere tabi tutulmaması, mali performansların tam ölçülememesine, öz kaynakların erimesine, yatırımcıların, ortakların ve otoritelerin sağlıklı bilgiye ulaşamamasına yol açmaktadır. (Yıldırım, 2017; s. 467) . KGK tarafından yayımlanan 29 nolu TMS standardı "Yüksek Enflasyon Ekonomilerinde Finansal Raporlama" hususunu ele almaktadır. Buna göre son üç yılın toplam enflasyon oranı %100'ü aşıyorsa yüksek enflasyon olduğu kabul edilir ve enflasyon düzeltme kaydı yapılması gerekmektedir.

İşlemler en geç on gün içinde yevmiye defterine kayıt edilmelidir. Defterlere kayıt yapılırken kayıtlar Türkçe yapılmalıdır. Defterdeki kayıtları karalayarak okunamaz hale getirmek veya silmek yasaktır. Defter sayfaları koparılmaz, yırtılmaz ve satır atlanarak kayıt yapılmaz. Şayet boş satır kalmışsa çizilerek kapatılır. Yanlış yapılan kayıtlar muhasebe kuralları çerçevesinde düzeltilmelidir. Bilanço esasına göre tutulması zorunlu defterler; yevmiye defteri, defterikebir ve envanter defteridir. Nispeten küçük işletmeler ise işletme hesabı defteri tutmaları gerekmektedir.

1.2.1. Yevmiye Defteri (Günlük Defter)

Yevmiye defteri, kayda geçirilmesi mecburi olan işlemlerin tarih sırası ile ve madde halinde düzenli olarak yazıldığı defterdir. Yevmiye defteri ciltli ve sayfeleri müteselsil sıra numaralı olmak zorundadır. Mükellefler diledikleri takdirde yevmiye defteri ve tutulması zorunlu diğer defterlerini müteharrik yapraklı olarak kullanabilirler. Yevmiye defterleri işlemlerin borçlu ve alacaklı hesaplarını aynı kayıta gösterdiği için hatalı kayıt yapılması ihtimalini en aza indirmektedir. Günlük deftere ilişkin örnek aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1: Yevmiye Defteri Örneği

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

- (1) Borçlu hesaba ait defteri kebir hesap numarası,
- (2) Alacaklı hesaba ait defteri kebir hesap numarası,
- (3) Madde numarası,
- (4) Borçlu ve alacaklı hesap adları, işlem tarihi ve açıklama,
- (5) Yardımcı hesap tutarı
- (6) Borçlu işlemlere ilişkin hesap tutarı,
- (7) Alacaklı işlemlere ilişkin hesap tutarı.

Yevmiye defterine kayıt yapmanın faydaları: Gün içerisinde yapılan bütün işlemler bir arada görülür. Hesaplar büyük deftere aktarırken kayıtların doğruluğu kontrol edilir ve hatalarının bulunmasını sağlar. Her sayfada borç ve alacak sütunlarının toplamları sayfanın son satırına yazılır ve bir sonraki sayfanın ilk satırına nakledilerek kümülatif toplamlar alınarak işlemlerin doğruluğu kontrol edilir. (İbiş, Çatıkkaş ve Çelikdemir, 2018; 29)

1.2.2. Defter-i Kebir (Büyük Defter)

Defterikebir, yevmiye defterine geçirilmiş olan işlemlerin buradan alınarak usulüne uygun bir şekilde hesaplara dağıtılmasını ve tasnifli olarak bu hesaplarda toplanmasını sağlayan defterdir. Yevmiye defteri ve defter-i kebire kaydedilen işlemler birbirinin aynısıdır ancak kaydedilme nedenleri birbirlerinden farklılık arz etmektedir. Yevmiye defterinde işlemin etkileri bir maddede bir bütün olarak kaydedilir; büyük defterde ise işlemin etkisi etkiledikleri unsurlara ait ayrı ayrı sayfalarda bulunan sayfalara kaydedilir. Bu sayede, mali olayların etkileri büyük defterde hesap bazında sınıflandırılmış olur. Defter-i kebire ilişkin örnek aşağıdaki tabloda yer almaktadır (İbiş ve diğerleri, 2018).

Tablo 2: Büyük Defter (Defter-İ Kebir) Örneği

..... HESABI							
Yevmiye Maddesi		Açıklama	Tutar	Yevmiye Maddesi		Açıklama	Tutar
Tarih	No			Tarih	No		

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, büyük defterlerde; sayfa numarası, hesap numarası, hesabın borç-alacak tutarları ve tarafları, kayıt tarihi, yevmiye defteri ile bağlantı numarası, işlemin açıklaması ile borç ve alacak bölümlerinde her ay yapılan ara toplamlar yer almaktadır.

1.2.3. Envanter

Envanter defteri VUK'un 182 inci, 185 inci ve 186 ncı maddeleri ile TTK 66 ncı maddesi gereğince tutulması zorunlu defterlerdendir. Envanter, bilanço günündeki mevcutları, alacakları ve borçları saymak, ölçmek, tartmak ve değerlemek suretiyle kesin bir şekilde ve detaylı olarak tespit etme işlemidir. Ancak, ticari teamüle göre tartılması, sayılması ve ölçülmesi mümkün olmayan malların değerleri tahminen tespit edilir. (VUK, 186) Envanter defterine işe başlama tarihinde ve sonrasında her hesap döneminin sonunda çıkarılan envanterler ve bilançolar kayıt edilir ve bu tarihe "bilanço günü" denir. Envanter defteri ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı olur.

Her tacir, ticari işletmesinin açılışında, taşınmazlarını, alacaklarını, borçlarını, nakit parasının tutarını ve diğer varlıklarını eksiksiz ve doğru bir şekilde gösteren ve varlıkları ile borçlarının değerlerini teker

teker belirten bir envanter çıkarmak zorundadır. Tacirin açılıştan faaliyet döneminin sonuna kadar çıkaracağı envanter hesap yılını (oniki ay) geçemez. Kural olarak mevcutların miktarında, değer ve bileşim olarak sadece küçük değişiklik olsa bile üç yılda bir fiziksel sayım yapılması zorunludur. (TTK, 66).

1.2.4. Mizan

Mizan, yevmiye defterine tarih sırasına göre kaydedilen işlemlerin defteri kebire ve yardımcı defterlere doğru kaydedilip kaydedilmediğini kontrol etmeye yarayan bir çizelgedir. Mizanda borç ve alacak toplamları birbirine eşit olmalıdır. Mizan, bütün hesapların dönem sonlarındaki borç ve alacak toplamlarının yazıldığı ve borç veya alacak kalanlarını gösteren bir cetveldir. Mizandaki borç ve alacak toplamları yevmiye defterindeki borç ve alacak toplamlarına eşit olmalıdır. Dönem içinde her hangi bir tarihte hazırlanan mizana “Geçici Mizan” denir. Geçici mizanlar genellikle ay sonlarında çıkarılır. On iki ayın sonunda çıkarılan mizana “Genel Geçici Mizan” denir. Yılsonundaki düzeltme ve ayarlama işlemlerinden sonra çıkarılan mizana ise “Kesin Mizan” denilir. Kesin mizan esas alınarak bilanço ve gelir tablosu hazırlanır. (İbiş, Çatıkkaş ve Çelikdemir, 2018; 33-34).

0-9 nolu hesap grupları arasında yer alan tüm hesapların mizanda yer alması gerekmektedir. Herhangi bir hesabın borç ve alacak bakiyesi göstermemesi o hesabın mizanda yer almasına engel değildir. Ay sonları itibarıyla bankaların mizan hazırlayabilmesi için; yevmiye defterlerinin toplam bakiyeleri dikkate alınarak hesapların borç ve alacak toplamlarının alınması, hesapların mizan cetveline alt alta yazılması, yevmiye defteri ve mizandaki toplam bakiyelerin eşitliğinin sağlanması ile borç ve alacak bakiyelerinin toplamlarının birbirine eşitliğinin sağlanması gerekmektedir. (Eken ve Selimler, 2004; 35-36)

BDDK tarafından talep edilen aylık mizan formları bankalar tarafından değiştirilemez ve hesap isimleri ile sıralamalarına müdahale edilemez. Mizanda yer alan 1 TL’lik gösterim 1000 TL’ye tekabül etmektedir. Bankaların THP’ye uygun olarak kendi kullanımları için açtıkları hesaplara ilişkin detaylar bu formda yer almamalı, ancak doğal olarak bakiyeleri ana hesap toplamı içinde bulunmalıdır. Formda yer alan aktif hesaplar toplamı pasif hesaplar toplamına eşit olmalıdır. Katılım bankalarına ilişkin mizan örneği aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: Yılsonu Mizan Örneği

ABC KATILIM BANKASI 31.12.2020 TARİHLİ KESİN MİZANI						
Sıra No	Hesap No	Hesap Adı	Tutarlar		Kalanlar	
			Borç	Alacak	Borç	Alacak
		Toplamlar				

1.2.5. Hesapların Kayıt İşleyişi

Hesap, bir defterin bir sayfasına artışların diğer sayfasına ise azalışların kaydedildiği çizelgedir. Hesaplar çift kayıt usulüyle tutulmaktadır. Bu sistemde işlemler hem borçlu ve hem de alacaklı tarafa kayıt edilir. Bilançonun aktif ve pasif denklği her zaman sağlanmalıdır. T tipi bilançonun solunda yer alan aktif hesaplar her zaman borç bakiye verir veyahut hiç bakiye vermez. Aktif hesapları borçlandırıldığında hesapların tutarı artar, alacaklandırıldığında ise azalır. Bilançonun sağında yer alan pasif hesaplar ise her zaman alacak bakiye verir veyahut hiç bakiye vermez. Pasif hesaplar alacaklandırıldığında hesabın tutarı artar, borçlandırıldığında ise azalır.

Hesap Açma, bir hesabın borç veya alacak tarafına ilk kez kayıt yapılması yani hesabın ilk kez kullanılmaya başlanması işlemidir. İstisnasız bütün hesapların sol tarafına borç, sağ tarafına alacak denir. Hesabın sol tarafına kayıt yapmak hesabı borçlandırmak, sağ tarafına kayıt yapmak hesabı alacaklandırmak terimi ile ifade edilir. Muhasebe literatüründe hesaplar “T” adı verilen şekil yardımıyla gösterilir.

Bir hesabın borç ve alacak arasındaki farka hesabın kalan vermesi denir. Hesabın borç toplamının alacak toplamından büyük olması durumunda hesap borç kalanı verir; alacak tarafının toplamının borç toplamından büyük olması halinde hesap alacak kalanı verir. Hesabın borç ve alacak toplamının birbirine eşit olması hesabın kapalı olması anlamına gelmektedir.

Borç	010 KASA HESABI	Alacak	Borç	320 KATILMA HESABI	Alacak
1.000		500	1.000		2.000
	↓			↓	
	500 TL BORÇ KALANI			1.000 TL ALACAK KALANI	

Hesaplar, bilanço hesapları (aktif ve pasif), gelir tablosu (gelir ve gider) hesapları ve bilanço dışı (nazım) hesaplar şeklinde tasnife tabi tutulmaktadır. Aktif hesaplar, bilançonun sol tarafında yer alıp varlık kalemlerinde meydana gelen değişikliklerin kaydedildiği hesaplardır. Kasa, TCMB, iştirakler ve krediler gibi hesaplar aktif hesaplardır. Varlıklarda meydana gelen artışlar hesabın borcuna, azalışlar ise hesabın alacak tarafına kaydedilir. Dönem sonunda ya borç kalanı verir veya bakiye vermez.

Borç	AKTİF HESAP	Alacak
İlk kayıt		Azalışlar (-)
Artışlar (+)		

Pasif Hesaplar, bilançonun sağ tarafında borç ve sermaye kalemlerinde meydana gelen değişikliklerin kaydedildiği hesaplardan oluşmaktadır. Özel cari hesaplar, katılma hesapları, ödenmiş sermaye, kar yedekleri ve sendikasyon kredileri gibi hesaplardan oluşmaktadır. Pasif hesaplarda artış olduğunda hesabın alacak tarafına, azalış olduğunda ise borç tarafına kayıt yapılmalıdır. Dönem sonunda ya alacak kalanı verir veya bakiye vermez.

Borç	PASİF HESAP	Alacak
Azalışlar (-)		İlk kayıt
		Artışlar (+)

Aşağıdaki şekilde varlık (aktif) ve kaynak (pasif) hesaplarının bakiyelerinin banka bilançosuna yansımaları gösterilmiştir. (İbiş, Çatıkkaş ve Çelikdemir, 2018; 22)

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

Borç	VARLIK HESABI	Alacak	Borç	VARLIK HESABI	Alacak
	+ Artış			- Azalış	
	Borç Bakiye				Alacak Bakiye
Aktif	X Katılım Bankası A.Ş. 31/12/2020 Tarihli Bilançosu				Pasif
Varlık Hesabı		Tutar	Kaynak Hesabı		Tutar
Aktif Toplamı		xxxx	Pasif Toplam		xxxx

Hesap gruplarından 5- Kar Payı Gelirleri, 6- Kar Payı Giderleri, 7- Kar Payı Dışı Gelirler ve 8- Kar Payı Dışı Giderler başlığı altında defter-i kebir hesaplarında izlenen toplam bakiyeler yıl sonunda Kar/Zarar hesabına aktarılır. Bankaların müşterilerden tahsil ettiği 5 ve 7 nolu hesaplardaki kar payı ve kay payı dışı gelirleri her zaman alacak bakiyesi verir veya bakiye vermez. Bu hesaplar alacaklandırıldığında bakiye tutarı artar, borçlandırıldığında ise azalır.

Borç	GELİR HESABI	Alacak
Azalışlar (-)		İlk kayıt
		Artışlar (+)

Nakit çıkışı gerektiren giderler, 6- Kar Payı Giderleri ve 8- Kar Payı Dışı Giderler hesapları altında izlenmektedir. Katılım fonu sahiplerine ödenen kar payları 6 nolu hesap altında izlenmektedir. Kira, personel giderleri, elektrik ve su faturası gibi giderler ise 8 nolu kar payı dışı giderler hesaplarında takip edilmektedir. Söz konusu hesaplarda izlenen giderler sürekli borç bakiye verir veya hiç bakiye vermez. Bu hesaplar borçlandırıldığında hesap tutarı artar, alacaklandırıldığında ise azalır.

Borç	GİDER HESABI	Alacak
İlk kayıt		Azalışlar (-)
Artışlar (+)		

1.2.6. Muhasebe Süreci

Muhasebe süreci, işletmelerin dönem başından dönem sonuna kadar elde ettiği dönem sonu karlarının, mali tablo ve defterlerin nasıl muhasebeleştirileceğini açıklayan süreçtir. Bazı ülkelerde farklı olmakla birlikte ülkemizde mali yıl 1 Ocak tarihinde başlar 31 Aralık sonunda biter.

Muhasebede süreklilik kavramı uyarınca işletmenin faaliyetinin sonsuz olmasına karşın dönemsellik ilkesi gereğince işletmeler faaliyetlerini ve faaliyet sonuçlarını belirli dönemlerde bağımsız olarak saptamaları ve sonuçlarını karşılaştırabilmeleri gerekmektedir. Bu sebeple, muhasebeleştirme süreçleri her yıl yenilenmektedir. Söz konusu süreçler, açılış kaydının yapılmasıyla başlar. Açılış kayıtları, dönem başı envanterinin çıkarılması, bilançonun hazırlanması, belgelerin envanter defterine kayıt edilmesi ve dönem başı yevmiye defteri açılış kaydının yapılması aşamalarından oluşmaktadır. Açılış kayıtlarından sonra gelen bilgi ve belgeler yevmiye defterine ve defter-i kebire kayıt edildikten sonra aylık mizanlar ve genel geçici mizanlar hazırlanır. Dönem sonu kesin mizan çıkarıldıktan sonra finansal tablolar düzenlenir ve bilanço hesapları kapatılır.

1.3. KONVANSİYONEL BANKACILIKTA TEMEL FİNANSAL TABLOLAR

Finansal bilgi, ortakların, yöneticilerin, kredi kuruluşlarının, çalışanların, yatırımcıların, müşterilerin, denetçilerin, araştırmacıların ve devlet gibi tüm aygıtların karar vermesine yardımcı olan her türlü bilgidir. Finansal bilgiler finansal raporlama sisteminden ve diğer kaynaklardan temin edilmektedir. Diğer kaynaklar, faaliyet raporları, denetim raporları, ekonomik istatistikler, finansal kuruluş değerlendirme raporlarından oluşmaktadır. Finansal raporlama sistemi, belirli dönemler itibarıyla işletme ile ilgili bilgilerin hazırlanıp yayımlanması sürecidir. (Karapınar ve Ayıkoğlu, Zaif, 2013; 1-5)

Bankalar Kanunu'nda "Finansal Rapor" terimi, Sermaye Piyasası Kurulu ve Maliye Bakanlığı "Mali Tablo" kavramını tercih ederken, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu ise "Finansal Tablo" terimini tercih etmektedir. Bu sebeple bu çalışmamızda "Mali Tablo", "Finansal Tablo" ve "Finansal Rapor" terimleri eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Mali tablolarda yer alan bilgilerin karar vericiler tarafından en iyi şekilde kullanılabilmesi için bu tabloların anlaşılabilir, güvenilir, ihtiyaca uygun, karşılaştırılabilir ve zamanında düzenlenmesi gerekir. Mali tabloların amacı; yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için karar almada yararlı bilgiler sağlamak, gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede yararlı bilgiler elde etmek ile varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamak şeklinde sıralanabilir. Mali tablolar işletmenin finansal durumu, finansal performansı, nakit akışları ve kendisine emanet edilen kaynakları etkin kullanıp kullanmadığı hakkında bilgi sağlar.

Tam rekabetçi bir piyasada işletmelerin sağlıklı büyüebilmesi ve karlılıklarını devam ettirebilmesi finansal analiz ile mümkündür. Finansal analiz sayesinde işletme maliyetini, faaliyet yapısını, performansını, büyüme trendini ve piyasa eğilimini test edebilir. Ayrıca, finansal analiz, yöneticilerin akılcı kararlar alması ve doğru yatırımlara doğru finansman kaynaklarının aktarılması konusunda da

yardımcı olmaktadır. Kapsamına göre analiz türleri statik ve dinamik analiz olarak ikiye ayrılmaktadır. Statik analiz sadece bir yıla ait verilerden yararlanırken dinamik analiz ise birden fazla yıla ait finansal verileri kullanır. Yapanın niteliğine göre analiz iç analiz ve dış analiz olarak da ikiye ayırmak mümkündür. Analiz, işletmede çalışan birisi tarafından gerçekleştiriliyorsa iç analiz, işletme dışından yapılıyorsa dış analiz söz konusudur. (Karapınar ve Ayıkoğlu, Zaif, 2013; 61-65)

Vergi Usul Kanunu'na göre, bilanço ve gelir tablosu temel finansal tablo iken nakit akım tablosu, fon akım tablosu, kar dağıtım tablosu ve özkaynak değişim tablosu ek finansal tablo hükmündedir. İşletmelerin VUK'a göre defter tutma ve mali tabloları düzenlenme zorunluluğu TTK'ya göre defter tutmaya aykırı olmayacağı belirtilmektedir. (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2013; 1-5)

Diğer taraftan, bankaların hazırlaması gereken temel finansal tablolara ilişkin açıklamalar Kanun'un 37 inci maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre; bankalar, KGK ve kuruluş birliklerinin görüşü alınmak suretiyle Kurulca belirlenecek usul ve esaslara uygun olarak muhasebe sistemlerinde tek düzeni uygulamak; KGK tarafından yayımlanan muhasebe ve finansal raporlama standartlarına uygun olarak tüm işlemlerini gerçek mahiyetlerine uygun surette muhasebeleştirmek ve finansal raporlarını bilgi edinme ihtiyacını karşılayabilecek biçim ve içerikte, anlaşılır, güvenilir ve karşılaştırılabilir, denetime, analize ve yorumlamaya elverişli, zamanında ve doğru şekilde düzenlemek zorundadır.

Banka yönetim kurulları genel müdür dâhil en az beş kişi olmalıdır. Genel müdür, bulunmadığı hallerde vekili, yönetim kurulunun doğal üyesidir. Bankacılık Kanunu'nda genel müdür için öngörülen şartlar, yönetim kurulu üyelerinin yarısından bir fazlası için de aranır. Murahhas üyelerin genel müdürde aranan şartları taşımaları zorunludur. Yönetim kurulu üyeliğine seçilenler ve herhangi bir nedenle boşalma hâlinde görevlendirilenler, bu maddede aranan şartları taşıdıklarını gösteren belgelerle birlikte yedi iş günü içerisinde Kuruma bildirilir. Genel müdürlük ve yönetim kurulu başkanlığı görevleri aynı kişi tarafından icra edilemez. Türkiye'de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yurt dışında kurulu bankaların Türkiye'deki yönetim merkezlerinde, yönetim kurulu yetki ve sorumluluklarını taşıyan, merkez şube müdürünün de dâhil olduğu en az üç kişilik bir müdürler kurulu oluşturmaları zorunludur. İç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin ilgili mevzuata uygun olarak tesis edilmesi, işlerliğinin, uygunluğunun ve yeterliliğinin sağlanması, finansal raporlama sistemlerinin güvence altına alınması, banka içindeki yetki ve sorumlulukların belirlenmesi yönetim kurulunun sorumluluğundadır. (Bankacılık Kanunu, m. 23) Bu kapsamda, faaliyetlerin muhasebeleştirilmesi, finansal tabloların hazırlanması, onaylanması, denetlenmesi, yetkili mercilere sunulması ve yayımlanması dâhil finansal raporlama sistemini, görev, yetki ve sorumlulukları belirlemek, bilgi sistemlerini yeterli hale getirmek ve uygulamayı gözetmek yönetim kurulu sorumluluğundadır (Yıldırım, 2017, s. 19)

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna göre temel finansal tablolar aşağıda yer almaktadır.

- (a) Finansal durum tablosu (Bilanço),
- (b) Döneme ait kâr veya zarar tablosu,

- (c) Döneme ait özkaynak değişim tablosu,
- (d) Döneme ait nakit akış tablosu,
- (e) Önemli muhasebe politikalarını ve diğer açıklayıcı bilgileri içeren dipnotlar

Uygulamada finansal tablolar; **temel finansal tablolar** ve **ek finansal tablolar** olarak sınıflandırılmaktadır. Maliye Bakanlığı'nın yayınladığı 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre Mali Tablolar aşağıdaki tabloları içerir:

- a) Bilanço
- b) Gelir Tablosu
- c) Nakit Akım Tablosu
- d) Öz Kaynaklar Değişim Tablosu
- e) Kâr Dağıtım Tablosu
- f) Fon Akım Tabloları
- g) Satışların Maliyeti Tablosu
- h) Ek finansal tablolar

1.3.1. Bilanço

İşletmeye sermaye koyan veya sonradan kendilerine ait kârı işletmede bırakan sahip ve hissedarlar ile alacaklıların işletmeye sağladıkları kaynaklar ve bunlarla elde edilen varlıkların muhasebe kayıt, hesap ve tablolarında anlamlı bir şekilde tespit edilmesi ve gösterilmesi yoluyla, belli bir tarihte işletmenin mali durumunun açıklıkla ve ilgililer için gerçeğe uygun olarak yansıtılmasına bilanço denilir.

Bilanço, bir işletmenin belli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağladığı kaynakları gösteren mali tablodur. Başka bir deyişle ifade etmek gerekirse bilanço, işletmenin belirli bir tarihteki finansal durumunu gösteren bir mali tablodur.

Bütün varlıklar, yabancı kaynaklar ve öz kaynaklar bilançoda gayrisafi değerleri ile gösterilirler. İşletmenin varlık ve yükümlülükleri mahsuplaştırılarak net haliyle yazılması mümkün değildir. Bu sebeple, bilanço düzenlemesinin gereği olarak indirim kalemlerinin ilgili hesapların altında açıkça gösterilmesi esastır.

İşletmenin aktifinin ve pasifinin birbirine eşit olmasına bilanço temel eşitliği denilmektedir.

VARLIKLAR (AKTİFLER) = KAYNAKLAR (PASİFLER)

VARLIKLAR = SERMAYE + BORÇ eşitliği her zaman bulunmak zorundadır.

Aktifin bir unsuru olan dönen varlıklar, işletmenin normal faaliyet dönemi içinde veya bir yıl içerisinde paraya çevrilebilen varlıklar toplamıdır. Duran varlıklar, normal şartlar altında bir yıl içerisinde elden çıkarılması düşünülmeyen ve faydalı ömrü bir yılda tükenmeyecek olan varlıklardır.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

Pasifin bir unsuru olan özkaynaklar, işletmenin ortakları tarafından işletme kişiliğine tahsis edilen kaynaklardır. Yabancı kaynaklar, işletmenin gerçek ve tüzel kişilerden sağladığı kısa ve uzun vadeli kaynaklar şeklinde tasnif edilen kaynaklardır. Kısa vadeli kaynaklar genellikle 1 yıl içerisinde yükümlülük doğururken, uzun vadeli kaynaklar ise bir yıldan uzun vadeli yükümlülük doğurmaktadır.

Bilanço, “Hesap Tipi Bilanço” veya “Rapor Tipi Bilanço” şeklinde iki farklı gösterimde düzenlenebilir. Hesap Tipi Bilanço, T şeklinde olup sol tarafa aktiflerin, sağ tarafa ise pasiflerin yazıldığı bilanço türüdür. Rapor Tipi Bilanço ise, aktif ve pasif hesapların liste halinde sıralandığı ve THP’de benimsenen bilanço şeklidir. X Katılım bankasının 31.12.2020 tarihi itibarıyla hesap tipi özet bilançosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: Abc Katılım Bankası A.Ş. Bilanço Örneği

AKTİF (Varlıklar)	31/12/2020 Tarihli Bilançosu (Bin TL)		PASİF(Kaynaklar)
I. DÖNEN VARLIKLAR	20.000	III. KISA VADELİ Yabancı Kay.	15.000
II. DURAN VARLIKLAR	80.000	IV. UZUN VADELİ Yabancı Kay.	55.000
		V. ÖZKAYNAKLAR	30.000
Aktif Toplamı	100.000	Pasif Toplamı	100.000

Bilançonun aktif ve pasif toplamları birbirine eşit olmak zorundadır. Bilanço hesapları arasında mahsup yoluyla netleştirme yapılamaz. Aktif kalemler varlıkların paraya dönüşme hızına göre en likitten daha az likide göre, pasif kalemler ise yükümlülüklerin vade yapılarına göre sıralanmaktadır. Bilançoda mutlaka bir tarih olmalı ve bilançonun hangi bankaya ait olduğunu gösterecek açıklamalara yer verilmelidir. Türkiye’de faaliyet gösteren X Bankası A.Ş.’nin rapor tipi bilançosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5: 31.12.2020 Tarihli X Bankası A.Ş. Bilançosu

Sıra No	Açıklama	2019	2020
	AKTİF HESAPLAR :		
1	Nakit Değerler		
2	Merkez Bankasından Alacaklar		
3	Para Piyasalarından Alacaklar		
4	Bankalardan Alacaklar		
5	Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Z Yan. Menk. Değ.		
6	GUD Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler		
7	Zorunlu Karşılıklar		
8	Menkul Kıymet Ödünç Piyasasından Alacaklar		
9	Ters Repo Alacakları		
10	Krediler		
11	Takipteki Alacaklar (Net) (12-13)		
12	a) Takipteki Alacaklar		
13	b) Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)		
14	Faiz ve Gelir Tah. Reeskontları		
15	Finansal Kiralama Alacakları (Net)		
16	İştirakler , Bağlı ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar		
17	İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Değerlenen Menkul Değerler		
18	Elden Çıkarılacak Kıymetler (Net)		
19	Sabit Kıymetler (Net)		
20	Diğer Aktifler		
21	TOPLAM AKTİFLER (1+...+20)-(12+13)		
	PASİF HESAPLAR:		
22	Mevduat		
23	Merkez Bankasına Borçlar		
24	Para Piyasalarına Borçlar		
25	Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar		
26	Bankalara Borçlar		
27	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar		
28	Fonlar		
29	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net) (30+31)		
30	a) Tahviller ve Bonolar		
31	b) Diğer İhraç Edilen Menkul Kıymetler		
32	Finansal Kiralama Borçları (Net)		
33	Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler		
34	Sermaye Hesaplamasına Dâhil Edilecek Borçlanma Araçları		
35	Faiz ve Gider Reeskontları		
36	Karşılıklar		
37	Diğer Pasifler		
38	TOPLAM (22+...+37)-(30+31)		
	ÖZKAYNAKLAR:		
39	Ödenmiş Sermaye		
40	Yedekler		
41	Ödenmiş Sermaye Enflasyon Düzeltme Farkı		
42	Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Farkları		
43	Menkul Değerler Değerleme Farkları		
44	Dönem Karı (Zararı)		
45	Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)		
46	TOPLAM ÖZKAYNAKLAR (39+...+45)		
47	TOPLAM PASİFLER (38+46)		

1.3.1.1. Bilanço Varlıklarına İlişkin İlkeler

İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşebilecek varlıkları, bilançoda dönen varlıklar grubu içinde gösterilir. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşemeyen, hizmetlerinden bir hesap döneminden daha uzun süre yararlanan uzun vadeli varlıkları, bilançoda duran varlıklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar dönen varlıklar grubunda ilgili hesaplara aktarılır.

Bilançoda varlıkları, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleriyle gösterebilmek için, varlıklardaki değer düşüklüklerini göstererek karşılıkların ayrılması zorunludur. Dönen varlıklar grubu içinde yer alan menkul kıymetler, stoklar, alacaklar ve diğer dönen varlıklar gibi kalemler için yapılacak değerlemeler neticesinde gerekli durumlarda uygun karşılıklar ayrılır. Gelecek dönemlere ilişkin önceden ödenen giderler ile cari dönemde tahakkuk eden ancak gelecek dönemlerde tahsil edilecek gelirler kayıt ve tespit edilip bilançoda ayrıca gösterilmelidir.

Kısa ve uzun dönemli alacak senetlerini bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır. Bilançoda duran varlıklar grubunda yer alan maddi duran varlıklar ile maddi olmayan duran varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla her dönem ayrılan amortismanların birikmiş tutarları bilançoda gösterilmelidir. Duran varlıklar grubu içinde yer alan özel tükenmeye tabi varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla, her dönem ayrılan tükenme paylarının birikmiş tutarları da bilançoda gösterilmelidir.

Bilançonun dönen ve duran varlıklar grubunda yer alan alacaklar, menkul kıymetler, bağlı menkul kıymetler ve diğer hesaplardan ve yükümlülüklerden işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilişkili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait tutarların ayrı ayrı gösterilmesi temel ilkedir.

Tutarları kesinlikle saptanamayan alacaklar için herhangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz. Bu tür alacaklar bilanço dipnot veya eklerinde gösterilir. Rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatlar bilanço dipnot veya eklerinde açıkça belirtilmelidir. İşletme varlıkları ile ilgili toplam sigorta tutarlarının da bilanço dipnot veya eklerinde açıkça gösterilmesi gerekmektedir.

1.3.1.2. Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler

İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelen borçları, bilançoda kısa vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelmemiş borçları, bilançoda uzun vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar kısa vadeli yabancı kaynaklar grubundaki ilgili hesaplara aktarılır.

Tutarları kesinlikle saptanamayan bütün yabancı kaynaklar tespit edilmeli ve bilançoda gösterilmelidir. Gelecek dönemlere ait olarak önceden tahsil edilen hasılat ile cari dönemde tahakkuk eden ancak gelecek dönemlerde ödenecek olan giderler kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda da gösterilmelidir.

Kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan borç senetlerini bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır. Bilançonun yabancı kay-

naklar grubunda yer alan borçlar, alınan avanslar ve diğer ilgili hesaplardan işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilgili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklara ait olan tutarların ayrı ayrı gösterilmesi temel ilkedir.

1.3.1.3. Özkaynaklara İlişkin İlkeler

İşletme sahiplerinin veya ortaklarının, sahip veya ortak sıfatlarıyla işletme varlıkları üzerindeki hakları özkaynaklar grubunu oluşturur. İşletmenin bilanço tarihindeki ödenmiş sermayesi ile işletme faaliyetleri sonucu oluşup, çeşitli adlar altında işletmede bırakılan kârları ile dönem net kârı (zararı) bilançoda özkaynaklar grubu içinde gösterilir.

İşletmenin ödenmiş sermayesi bilançonun kapsamı içinde tek bir kalem olarak gösterilir. Ancak, esas sermaye özellikleri farklı hisse gruplarına ayrılmış bulunuyorsa, esas sermaye hesapları her grubun haklarını, kar ve tasfiye paylarının dağıtımında sahip olabilecek özellikleri ve diğer önemli özellikleri yansıtabilecek biçimde bilançonun dipnotlarında gösterilmelidir.

İşletmenin hissedarları tarafından yatırılan sermayenin devam ettirilmesi gerekir. İşletmede herhangi bir zararın ortaya çıkması, herhangi bir nedenle özkaynaklarda meydana gelen azalmalar; hem dönemsel, hem de kümülatif olarak izlenmeli ve kaydedilmelidir.

Özkaynaklar, ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş yıl karları (zararları) ve dönem karından (zararı) oluşur. Özkaynakların bilançoda net olarak gösterilmesi için geçmiş yıllar zararları ile dönem zararı, öz kaynaklar grubunda indirim kalemleri olarak yer alır.

1.3.2. Gelir Tablosu

Gelir, bir varlığın satışından veya bir hizmetin sunulmasından sağlanan hasılat ve kazançların tamamıdır. Gider, gelir elde etmek amacıyla yapılan varlık harcamalarıdır. Dönem içinde işletme sahiplerinin haklarında artışa neden olan olaylar gelir, azalışa yol açan olaylar gider olarak sınıflandırılır. Bir dönem içerisinde oluşan gelir ve gider arasındaki olumlu farka kar, olumsuz farka ise zarar denilmektedir.

Gelir tablosu, işletmenin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net kârını veya dönem net zararını kapsar. Gelir tablosu, bir bankanın faaliyet dönemi içinde elde etmiş olduğu gelir ve kazançlar ile bu gelirleri elde etmek için katlandığı gider ve harcamaların sonucunda oluşan kar ya da zararı gösteren bir mali tablodur. Gelir tablosu ilkelerinin amacı; satışların, gelirlerin, satışlar maliyetinin, giderlerin, kâr ve zararlara ait hesapların ve belli dönemlere ait işletme faaliyeti sonuçlarının sınıflandırılmış ve gerçeğe uygun olarak gösterilmesini sağlamaktır. Bütün satışlar, gelirler ve kârlar ile maliyet, gider ve zararlar brüt tutarları üzerinden gösterilirler ve söz konusu kalemlerden hiç birisi tamamen veya kısmen karşılaştırılmak suretiyle gelir tablosu kapsamından çıkarılamaz.

Maddi, maddi olmayan duran varlıklar ve özel tükenmeye tabi varlıklar için uygun amortisman yöntemi belirlenmelidir. Maliyetler; maddi duran varlıklar, stoklar, onarım ve bakım ve diğer gider grupları arasında uygun bir şekilde dağıtılmalıdır. Bunlardan direkt olanları doğrudan doğruya, birden fazla faaliyeti ilgilendirenler ise kullanım faktörü dikkate alınarak tahakkuk ettirilip, dağıtılmalıdır.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

Arızı ve olağanüstü niteliğe sahip kâr ve zararlar meydana geldikleri dönemde tahakkuk ettirilmeli, fakat normal faaliyet sonuçlarından ayrı olarak gösterilmelidir.

Gelir tablosunun düzenlenmesinde esas faaliyetlerden sağlanan gelir ile süreklilik gösteren diğer olağan faaliyetlerden sağlanan gelir ayrı gösterileceği gibi, süreklilik göstermeyen olağandışı gelirler de ayrı olarak gösterilir. Buna göre, esas faaliyetler için yapılan giderler ile süreklilik gösteren diğer olağan faaliyet giderleri ve süreklilik göstermeyen olağandışı giderler ayrı ayrı gösterilir. Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların gelir tablosu örneği aşağıda yer almaktadır.

Tablo 6: 31.12.2020 Tarihli X Bankası A.Ş. Gelir Tablosu

Sıra No	Gelir (Kar Zarar) Tablosu	2019	2020
1	Kredilerden Alınan Faizler (Kar Payları)		
2	Takipteki Alacaklardan Alınan Faizler (Kar Payları)		
3	Bankalardan Alınan Faizler (Gelirler)		
4	Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler		
5	Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Z Yan. Menk. Değ. Alınan Faizler		
6	Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden Alınan Faizler		
7	VKET Menkul Değerlerden Alınan Faizler (Sukuktan Elde Edilen Gelirler)		
8	Ters Repo İşlemlerinden Alınan Faizler		
9	Finansal Kiralama Gelirleri		
10	Diğer Faiz ve Faiz Benzeri Gelirler (Diğer Gelirler)		
11	Toplam Faiz (Kar Payı) Gelirleri (1 den 10 a)		
12	Mevduata Verilen Faizler (Katılım Fonlarına Ödenen Kar Payları)		
13	Bankalara Verilen Faizler (Giderler)		
14	Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler		
15	İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler (Ödenen Kar Payları)		
16	Repo İşlemlerine Verilen Faizler		
17	Finansal Kiralama Giderleri		
18	Diğer Faiz ve Faiz Benzeri Giderler (Diğer Giderler)		
19	Toplam Faiz (Kar Payı) Giderleri (12 den 18 e)		
20	NET FAİZ (KAR PAYI) GELİRİ (GİDERİ) (11-19)		
21	Takipteki Alacaklar Özel Provizyonu		
22	PROV.SONRASI NET FAİZ (KAR PAYI) GELİRİ (GİDERİ) (20-21)		
23	Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar		
24	Alınan Kar Payları		
25	Bankacılık Hizmetleri Gelirleri		
26	Aktiflerimizin Satışından Elde Edilen Gelirler		
27	Diğer Faiz Dışı (Kar Payı Dışındaki) Gelirler		
28	Toplam Faiz Dışı (Kar Payı Dışındaki) Gelirler (23 ten 27 ye)		
29	Personel Giderleri		
30	Genel Karşılık Provizyonu		
31	Kıdem Tazminatı Provizyonu		
32	Menkul Değerler Değer Azalma Provizyonu		
33	İştirakler, Bağlı ve Birl. Kont. Ed. Ort. Değ. Azalma Proviz.		

34	Diğer Provizyonlar		
35	Verilen Ücret ve Komisyonlar		
36	Amortisman Giderleri		
37	Vergi, Resim, Harç ve Fonlar		
38	Diğer Faiz Dışı (Kar Payı Dışındaki) Giderler		
39	Toplam Faiz Dışı (Kar Payı Dışındaki) Giderler (29 dan 38 e)		
40	Sermaye Piyasası İşlemleri Karları (Zararları) (Net)		
41	Kambiyo Karları (Zararları) (Net)		
42	Olağanüstü Gelirler (Giderler) (Net)		
43	Net Parasal Pozisyon Karı (Zararı)		
44	Toplam Diğer Faiz Dışı (Kar Payı Dışındaki) Gelirler (Giderler) (40 tan 43 e)		
45	VERGİ ÖNCESİ KAR (ZARAR) [(22+28+44)-39]		
46	Vergi Provizyonu		

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, bankaların en önemli gelir kalemi kredilerden alınan faiz (kar payı) gelirleridir. Gelir getirici diğer unsurlar ise menkul kıymetlerden alınan faiz/kar payı, bankalardan alınan faiz/kar payı, takipteki alacaklardan alınan faiz/kar payı ve diğer işlemlerden alınan faiz/kar paylarından oluşmaktadır. Konvansiyonel bankalar doğrudan finansal kiralama işlemi gerçekleştiremedikleri halde katılım bankaları her hangi bir iştirak kurmadan doğrudan finansal kiralama işlemi yapabilirler. Katılım bankalarının finansal kiralama işlemlerinden elde ettikleri kar payları da yukarıdaki tabloda yer almaktadır.

Toplam faiz/kar payı giderleri ise mevduat (katılım fonu) sahiplerine verilen faizler/kar payı, bankalara verilen faiz/kar payı, para piyasalarına verilen faizler/ kar payı, finansal kiralama giderleri ve ihraç edilen menkul kıymetlere verilen faiz/kar paylarından oluşmaktadır. Toplam faiz/kar payı gelirlerinden toplam faiz/kar payı giderleri çıkarıldığında net faiz/kar payı geliri veya giderine ulaşılır. Takipteki krediler için provizyon ayrıldıktan sonra provizyon sonrası net faiz/kar payı geliri/gideri kalemine ulaşılır.

Toplam faiz dışı (kar payı dışındaki) gelirler; kredilerden alınan ücret ve komisyonlar, bankacılık hizmet gelirleri, alınan kar payları, aktiflerin satışından elde edilen gelirler ve diğer faiz dışı (kar payı dışındaki) gelirler kalemlerinin toplamından oluşmaktadır. Toplam faiz dışı (kar payı dışındaki) giderler ise personel giderleri, genel karşılık provizyonu, kıdem tazminatı provizyonu, menkul değerler değer azalma provizyonu, iştirakler, bağlı ve birlikte kontrol edilen ortaklıklardaki değer azalma provizyonu, verilen ücret ve komisyonlar, amortisman giderleri, vergi, resim, harç ve fonlar ile diğer faiz (kar payı) dışı giderlerden oluşmaktadır. Yukarıdaki işlemlere ilaveten sermaye piyasası karları (zararları), kambiyo karları (zararları), net parasal pozisyon karı (zararı) kalemleri de dikkate alındığında vergi öncesi kar (zarar) kalemine ulaşılır. Vergi matrahından ödenecek vergi düşüldüğünde Dönem Net Karı kalemine ulaşılmaktadır.

1.3.3. Nakit Akım Tablosu

Nakit Akım Tablosu; işletmenin belirli bir hesap dönemi içinde ortaya çıkan nakit akışlarını, kaynakları ve kullanım yerleri bakımından bankacılık faaliyetleri, yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetleri olarak sınıflandıran tablodur. Nakit akım tablosu, bankanın nakit ve nakde eşdeğer varlık yaratma

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

kabiliyetinin, tutarlarının zamanlamasının ve kesinliğinin değerlendirilmesine yönelik finansal bilgileri içerir. Bu tablonun düzenlenmesinde nakit esaslı geçerlidir. (Yıldırım, 2008, s. 38)

Nakit akım tablosunun ana kalemleri; dönem başı mevcudu, faaliyete ilişkin gelir ve giderler, amortismanlar, karşılıklar, reeskontlar, vazgeçilen alacaklar, kısa ve uzun vadeli yabancı kaynak ödemeleri, önceki dönem gelir, kâr, gider ve zararları ve vergi ödemeleri gibi işlemlerden oluşmaktadır. Banka nakit akım tablosuna ilişkin özet rapor aşağıda yer almaktadır.

Tablo 7: X Bankası A.Ş. 31.12.2020 Tarihli Solo Nakit Akış Tablosu

	Açıklama (Bin TL)	2019	2020
I.	BANKACILIK FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞLARI		
1.1	Bankacılık Faaliyet Konusu Varlık ve Yükümlülüklerdeki Değişim Öncesi Faaliyet Karı		
	Alınan Faizler		
	Ödenen Faizler		
	Alınan Temettüleri		
	Alınan Ücret ve Komisyonlar		
	Ödenen Vergiler		
	Diğer		
1.2	Bankacılık Faaliyetleri Konusu Varlık ve Yükümlülüklerdeki Değişim		
	Menkul Kıymet Değer Farkı K/Z'a Yansıtılan Varlıklarda Net (Artış) Azalış		
	Bankalar Hesabındaki Net (Artış) Azalış		
	Kredilerdeki Net (Artış) Azalış		
	Diğer Varlıklarda Net (Artış) Azalış		
	Bankaların Mevduatlarında Net Artış (Azalış)		
	Diğer Mevduatlarda Net Artış (Azalış)		
	Menkul Kıymet Değer Farkı K/Z'a Yan. Yüküm. Net Artış (Azalış)		
	Alınan Kredilerdeki Net Artış (Azalış)		
	Diğer Borçlarda Net Artış (Azalış)		
II.	YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞLARI		
	İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar		
	Satın Alınan Menkul ve Gayrimenkuller		
	Elden Çıkarılan Menkul ve Gayrimenkuller		
	Diğer		
III.	FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞLARI		
	Krediler ve İhraç Edilen Menkul Değerlerden Sağlanan Nakit Girişi		
	Krediler ve İhraç Edilen Menkul Değerlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışı		
	İhraç Edilen Sermaye Araçları		
	Temettü Ödemeleri		
	Diğer		
IV.	Yabancı Para Çevrim Farklarının Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklar Üzerindeki Etkisi		
V.	Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklardaki Net Artış		
VI.	Dönem Başındaki Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklar		
VII.	Dönem Sonundaki Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklar		

Bankacılık faaliyetlerine ilişkin nakit akışları bankacılık faaliyet konusu varlık ve yükümlülüklerdeki değişim ile değişim öncesi faaliyet karlarından oluşmaktadır. Değişim öncesi faaliyet karı; alınan faizler, ödenen faizler, alınan temettüler, ücret ve komisyonlar, ödenen vergiler ile diğer kalemlerinden oluşmaktadır. Bankacılık faaliyetleri konusu varlık ve yükümlülüklerdeki değişim ise; menkul kıymetler değer farkı kar/zarara yansıtılan varlıklardaki artış/azalış, bankaların hesaplarındaki artış/azalış, kredilerdeki net artış/azalış, diğer varlıklardaki net artış/azalış, bankaların mevduatlarındaki net artış/azalış, menkul kıymet farkı kar/zarara yansıtılan yükümlülüklerdeki net artış/azalış, diğer mevduatlardaki net artış/azalış, alınan kredilerdeki net artış azalış ile diğer borçlardaki net artış/azalış kalemlerinden oluşmaktadır.

Yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit akışları kalemleri; iştiraklerden, bağlı ortaklıklar ve birlikte kontrol edilen ortaklıklardan, satın alınan menkul kıymetlerden ve gayrimenkullerden, elden çıkarılan menkul kıymetlerden ve gayrimenkullerden oluşmaktadır.

Finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışları ise; kredilerden ve ihraç edilen menkul değerlerden sağlanan nakit giriş ve çıkışları, ihraç edilen sermaye araçları, temettü ödemeleri ve diğer kalemlerden oluşur.

Nakit akım tablosunun diğer kalemleri; yabancı para kur farklarının nakit ve varlıklar üzerindeki etkisi, nakit ve nakde değer varlıklardaki net artış, dönem başındaki ve dönem sonundaki nakit ve nakde eşdeğer kalemler şeklinde sıralanmaktadır.

1.3.4. Özkaynak Değişim Tablosu

Özkaynaklar değişim tablosu; ilgili dönemde öz kaynak kalemlerinde meydana gelen artış veya azalışları bir bütün olarak gösteren tablodur. Özkaynaklar değişim tablosunun düzenleniş amacı özellikle sermaye şirketlerinde dönem içinde özkaynak kalemlerinde meydana gelen değişimlerin topluca gösterilmesini sağlamaktır.

Özkaynaklar Değişim Tablosu cari dönem ve önceki dönem verilerini içerecek biçimde sunulur. Bu tablo; ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kâr yedekleri ve geçmiş dönemler kârı(zararı) ve dönem net kârı (zarar) kalemlerinin her birinin dönem başı tutarını, dönem içinde kalemlerde meydana gelen azalışları, artışları ve dönem sonu kalanını ayrı ayrı gösterecek biçimde düzenlenir.

1.3.5. Kar Dağıtım Tablosu

Kar Dağıtım Tablosu işletmenin dönem kârından, ödenecek vergilerin, ayrılan yedeklerin, ortaklara ve çalışanlara dağıtılacak temettülerin açıkça gösterilmesi ve şirketlerin hisse başına kâr ile temettü tutarının hesaplanmasına ilişkin bir tablodur. Banka kar dağıtım tablosuna ilişkin örnek rapor aşağıda yer almaktadır.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

Tablo 8: X Bankası A.Ş. 31.12.2020 Tarihli Kar Dağıtım Tablosu

	Açıklama (Bin TL)	2019	2020
I.	DÖNEM KARININ DAĞITIMI (1)		
	Dönem Karı		
	Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)		
	Kurumlar Vergisi (Gelir Vergisi)		
	Diğer Vergi ve Yasal Yükümlülükler		
A.	NET DÖNEM KARI		
	Geçmiş Dönemler Zararı (-)		
	Yasal Yedek Akçe (-)		
	Bankada Bırakılması ve Tasarrufu Zorunlu Yasal Fonlar (-)		
B.	DAĞITILABİLİR NET DÖNEM KARI		
	Ortaklara Birinci Temettü (-)		
	Personele Temettü (-)		
	Yönetim Kuruluna Temettü (-)		
	Ortaklara İkinci Temettü (-)		
	Statü Yedekleri (-)		
	Olağanüstü Yedekler		
	Diğer Yedekler		
II.	YEDEKLERDEN DAĞITIM		
	Dağıtılan Yedekler (-)		
	Ortaklara Pay (-)		
	Yönetim Kuruluna Pay (-)		
	Personele Pay (-)		
III.	HİSSE BAŞINA KAR		
	Hisse Senedi Sahiplerine		
	İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine		
IV.	HİSSE BAŞINA TEMETTÜ		
	Hisse Senedi Sahiplerine		
	İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine		

Kâr dağıtım tablosu; dönem kârından yapılan dağıtım ile yedek kalemlerden yapılan dağıtımı ayrı ayrı gösterecek biçimde düzenlenmelidir. Kâr dağıtım tablosunda; ödenecek vergiler ve yasal yükümlülükler, ortaklara ödenecek temettüler, ayrılan 1. ve 2. tertip yedek akçeler, statü yedekleri, olağanüstü yedekler ve kârdan ayrılan özel fonlar açıkça gösterilir.

İmtiyazlı payların bulunması halinde dönem kârının dağıtımında, imtiyazlı ve adi hisse senetlerine ödenen kâr payları, bu tabloda ayrı ayrı gösterilir. Ayrıca katılma intifa senedi, kâra iştirakli tahvil ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi ihraç edilmesi nedeniyle, bu senet sahiplerine mevzuat hükümleri çerçevesinde ödenen paylar, kâr dağıtım tablosunda gösterilmelidir.

1.3.6. Fon Akım Tablosu

Fon akım tablosu; işletmenin, belirli bir hesap döneminde sağladığı fon kaynaklarını ve bunların kullanım yerlerini gösteren tablodur. Bu tabloda, fon kavramı tüm finansal araçları kapsar. Fon akım

tablolarında kullanılan fon kavramı; tüm finansal araçlar anlamında veya net işletme (çalışma) sermayesi anlamında ya da para ve para benzerleri anlamında kullanılır. Fon akım tablolarının düzenleme amacı, bir işletmenin yatırım ve finansman faaliyetlerini ve dönem içindeki finansal durumdaki değişikliklerini kapsayan bilgilerin, mali tablo kullanıcılarına sunulmasıdır.

1.3.7. Mali Tablolar Arasındaki İlişki

Finansal tablolar arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Gelir tablosu, dağıtılmamış karlar tablosu, nakit akım tablosu ve bilançoda yer alan bazı kalemler birebir örtüşmektedir. Aşağıdaki şekilden de görüleceği üzere, gelir tablosundaki net gelir kalemi, dağıtılmamış karlar tablosunda yer alan net gelir kalemi ile aynı tutara tekabül etmektedir. Dağıtılmamış karlar tablosundaki dönem sonu dağıtılmamış kar kalemi ile bilançodaki dağıtılmamış karlar kalemiyle örtüşmektedir. Ayrıca nakit akım tablosundaki dönem sonu nakit değeri ile bilançonun nakit değeri de aynı bakiyeleri göstermektedir. Diğer taraftan, aşağıdaki şekilde yer almamakla birlikte gelir tablosundaki dönem net karı bakiyesi ile bilançodaki dönem net karı bakiyesi de aynı tutarları göstermektedir. Finansal tablolar arasındaki ilişki aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 2: Finansal Tablolar Arasındaki İlişki

Gelir Tablosu		Dağıtılmamış Karlar Tablosu	
Gelirler	37.436\$	Dönem Başı Dağıtılmamış Kar	6.805\$
- Giderler	37.136\$	+ Net Gelir	3.300\$
Net Gelir	3.300\$	- Temettüler	(1.000)
		Dönem Sonu Dağıtılmamış Kar	9.105\$

Nakit Akım Tablosu		Bilanço	
+/- İşletme Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları	1.069\$	Nakit	4.895\$
+/- Sermaye Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları	(1.625)	- Diğer Varlıklar	22.366
+/- Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları	400	Toplam Varlıklar	27.261\$
Nakit Değişimi	(156)	Yükümlülükler	16.156\$
+ Dönem Başı Nakit	5.051	Sermaye Artırımı	2.000
Dönem Sonu Nakit	4.895\$	Dağıtılmamış Karlar	9.105
		Toplam Yükümlülükler ve Özkaynaklar	27.261\$

Şekil 2, dört mali tablonun arasındaki ilişkileri göstermektedir. Gelir Tablosu'ndaki Net Gelir (3.300\$) Dağıtılmamış Karlar Tablosu'ndaki Net Gelir (3.300\$) ile aynı tutardadır. Dağıtılmamış Karlar Tablosu'ndaki Dönem Sonu Dağıtılmamış Kar (9.105\$) Bilanço'daki Dağıtılmamış Karlar (9.105\$) ile aynı tutardadır. Nakit Akım Tablosu'ndaki Dönem Sonu Nakit (4.895\$) Bilanço'daki Nakit (4.895\$) ile aynı tutardadır. Ayrıca, Gelir Tablosu'ndaki Net Gelir (3.300\$) ile Dağıtılmamış Karlar Tablosu'ndaki Dönem Sonu Dağıtılmamış Kar (9.105\$) arasındaki ilişkiyi gösteren bir ok (1) ve Dağıtılmamış Karlar Tablosu'ndaki Dönem Sonu Dağıtılmamış Kar (9.105\$) ile Bilanço'daki Dağıtılmamış Karlar (9.105\$) arasındaki ilişkiyi gösteren bir ok (2) bulunmaktadır. Nakit Akım Tablosu'ndaki Dönem Sonu Nakit (4.895\$) ile Bilanço'daki Nakit (4.895\$) arasındaki ilişkiyi gösteren bir ok (3) de bulunmaktadır.

Kaynakça: Libby, Robert, Libby, Patricia And Short, Daniel 2008, Financial Accounting, Mc-Graw Hill Seventh Addition, London, Usa, P. 17.

Yukarıda detaylı bir şekilde açıklanan dört mali tablonun özeti aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 9: Dört Temel Finansal Tablonun Özeti

Finansal Tablo	Amacı	Yapısı		İçerik Örneği
Bilanço (Finansal durum raporu)	Bir işletmenin belirli bir andaki ekonomik varlıklarını ve finansman kaynaklarını gösteren finansal durum raporudur.	BİLANÇO		Nakit, Alacak hesapları, Tesis ve cihazlar, Borç senetleri, Ödenmiş sermaye.
		Varlıklar =	Yükümlülükler + Özkaynaklar	
Gelir Tablosu (Gelir durumu, Kazanç tablosu, faaliyet tablosu)	Muhasebecinin bir hesap dönemindeki ekonomik performansını raporlamaktır.	GELİR TABLOSU		Satış geliri, Satılan malın maliyeti, Satış gideri, Faiz gideri
		Gelirler - Giderler		
		Net Gelir		
Dağıtılmamış Karlar Tablosu	Net gelir ve temettü dağıtımının, bir hesap döneminde şirketin finansal durumunu nasıl etkilediğini raporlamak.	DAĞITILMAMIŞ KARLAR TABLOSU		Net gelir kalemi gelir tablosundan alınır. Temettüler ise hissedarlara yapılan dağıtımlardır.
		Dönem Başı DK + Net Gelir - Temettüler		
		Dönem Sonu DK		
Nakit Akım Tablosu (Nakit akım durumu)	İşletme, yatırım ve finansman gruplarına bir hesap dönemi boyunca yapılan nakit giriş ve çıkışlarını raporlamak.	NAKİT AKIM TABLOSU		Müşterilerden toplanan nakit, Tedarikçilere ödenen nakit, Ekipman satın almak için ödenen nakit, Bankalardan borçlanılan nakit
		+/- CFO +/- CFI +/- CFF		
		Nakit Değişimi		

KAYNAKÇA: Libby, Robert, Libby, Patricia And Short, Daniel 2008, Financial Accounting, Mc-Graw Hill Seventh Addition, London, USA, P. 18.

Bilançonun temel amacı bir işletmenin belli bir zamanda varlık ve finansman kaynaklarına ilişkin portresinin çekilmesidir. Bilançonun aktif tarafından işletmenin sahip olduğu varlıklar, pasif tarafında ise yükümlülükler ve özkaynaklar kalemi yer almaktadır. Varlıkların altında nakit, alacaklar, makine ve cihaz ve ekipmanlar, gayrimenkuller, iştirakler gibi kalemler yer almaktadır. Yükümlülük tarafında ise borçlar, borç senetleri, ihraç edilen tahviller gibi kalemler yer alırken, özkaynaklar altında ödenmiş sermaye, sermaye taahhütleri, dönem karları ve dağıtılmamış karlar kalemleri yer almaktadır.

Gelir tablosu ise bir işletmenin faaliyetini sürdürdüğü belli bir hesap döneminde gelir, kazanç ve ekonomik performansını ölçmede kullanılan temel mali tablolardan birisidir. Toplam gelirlere toplam giderler kalemi çıkarılarak net gelir rakamına ulaşılır. Mezkûr kalem hesaplanırken satış geliri, faiz geliri ve diğer gelirler kalemlerinin toplamından satışların maliyeti, satış için yapılan giderler ve

faiz giderleri çıkarılmalıdır. Satış için yapılan giderler kaleminin alt detaylarında personele yapılan ödemeler, kira ödemeleri, iletişim ve haberleşme giderleri gibi kalemler yer almaktadır.

Dağıtılmamış karlar tablosu, bir hesap döneminde bir işletmenin net gelir ve temettü dağıtımını ne şekilde yapıldığını gösteren temel tablolardan birisidir. Söz konusu kalemi bulabilmek için dönem başı dağıtılmamış karlar tablosuna net gelir eklenir ve şirket tarafından yapılan temettüler ise çıkarılarak dönem sonu dağıtılmamış karlar tablosu elde edilir.

Nakit akım tablosu, bir işletmenin belli bir dönemde operasyonel, yatırım ve finansman faaliyetlerindeki nakit giriş ve çıkışlarını gösteren temel mali tablolardan birisidir. Operasyonel faaliyetlerden kaynaklanan nakit akımları (CFO-Cash Flow Operations), yatırımlardan kaynaklanan nakit akımları (CFI-Cash Flow Investments) ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları (CFF-Cash Flow Financials) kalemlerinin net bakiyeleri toplandığında söz konusu tablonun nakit değişimi görülür. Müşterilerden alınan nakit ve tedarikçilere ödenen nakit tutarlar CFO altında, ekipman satın almak için yapılan ödemeler CFI altında ve bankalara ödenen krediler ile yatırılan mevduat kalemleri ise CFF altında izlenmelidir.

1.4. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BAĞIMSIZ DENETİM

5411 sayılı Bankacılık Kanununun “Konsolide Finansal Raporlar” başlıklı 38 inci maddesinde;

“Ana ortaklık, finansal durum ve faaliyet sonuçları hakkında bir bütün olarak bilgi vermek amacıyla 37 nci maddeye istinaden Kurulca düzenlenen usûl ve esaslar çerçevesinde konsolide finansal raporlar düzenlemek zorundadır. Konsolide finansal rapor kapsamında bulunan kuruluşlar, kendilerinden konsolide finansal raporların düzenlenmesine ilişkin olarak istenecek her türlü bilgi ve belgeyi ilgili ana ortaklığa vermekle yükümlüdür.”

ifadeleri yer almaktadır. Kanunun 39 maddesi ile bankalarda Finansal Raporların İmzalanması, Sunulması, İlânı ve Denetimi açıklanmıştır.

“Bankalar tarafından hazırlanan finansal raporlardan Kurulca belirlenecek olanların, yönetim kurulu başkanı, denetim komitesi üyeleri, genel müdür ile finansal raporlamadan sorumlu genel müdür yardımcısı ve ilgili birim müdürü veya bu unvanlara eşdeğer kişiler tarafından ad, soyad ve unvan belirtilmek suretiyle finansal raporlamaya ilişkin düzenlemelere ve muhasebe kayıtlarına uygun olduğu belirtilerek imzalanması zorunludur. İmza yükümlülüğü, Türkiye’de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan bankalarda müdürler kurulu üyelerince yerine getirilir. Bankaların genel kurullarına sunacağı yıllık finansal raporların bağımsız denetim kuruluşlarınca onaylanması şarttır.”

Denetim süreçlerinin en son aşaması denetim raporunun hazırlanmasıdır. Denetim raporları kısa ve uzun şekilli denetim raporları olarak ikiye ayrılmaktadır. Denetim raporu yıllık faaliyet raporu kapsamında kamuoyuna açıklanmalıdır. Kanun’un Yıllık Faaliyet Raporu başlıklı 40 inci maddesinde;

“Bankalar, statülerine, yönetim ve organizasyon yapılarına, insan kaynaklarına, faaliyetlerine, finansal durumlarına, yönetimin değerlendirmeleri ve geleceğe yönelik beklentilerine ilişkin

bilgileri, finansal tablolarını, özet yönetim kurulu raporunu ve bağımsız denetim raporunu da içeren yıllık faaliyet raporu hazırlamak zorundadırlar. Faaliyet raporunun hazırlanmasına, ilgili mercilere bildirilmesine ve kamuya açıklanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenir.”

ifadelerine yer verilmiştir.

Bankalarda bağımsız denetim, bankaların hesap ve kayıtları ile finansal tabloların doğruluğu güvenilirliği ve Kanun uyarınca yürürlüğe konulan düzenlemelere ve genel kabul görmüş muhasebe standartlarına uygunluğu hakkında makul güvence sağlamak amacıyla yapılır. Bankalar Mart, Haziran ve Eylül ayları sonu itibarıyla ara dönem sınırlı bağımsız denetim ve hesap dönemleri sonu itibarıyla ise yıllık bağımsız denetim yaptırmak zorundadır. BDDK, düzenlemede ön görülen veya Kurumca belirlenecek konulara münhasır olmak üzere bankalar veya bağımsız denetim kuruluşlarından özel amaçlı bağımsız denetim yaptırılmasını talep edebilir. Hesap dönemi sonuna ilişkin konsolide ve konsolide olmayan bağımsız denetim raporları Nisan ayı sonuna kadar, ara dönemlere ilişkin bağımsız denetim raporlarından konsolide olmayanlar ilgili dönem sonunu izleyen kırk beş gün içinde, konsolide olanlar ise yetmiş beş gün içinde, banka tarafından Kuruma gönderilir. (BDDK, Bankaların Bağımsız Denetimi Hakkında Yönetmelik)

Finansal tablolar üzerinde gerçekleştirilen incelemede, finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe ve denetim standartlarına uygun olarak hazırlandığını ve işletmenin durumunu doğru bir şekilde gösterdiğini tespit etmesi durumunda bağımsız denetçi olumlu denetim raporu düzenler. Söz konusu denetim raporunda raporun başlığı, denetim raporunun adresi, giriş kapsam ve görüş bölümleri, denetim kuruluşu, denetim raporu tarihi gibi hususlara yer verilmelidir. (Güredin, 2007, 65-66).

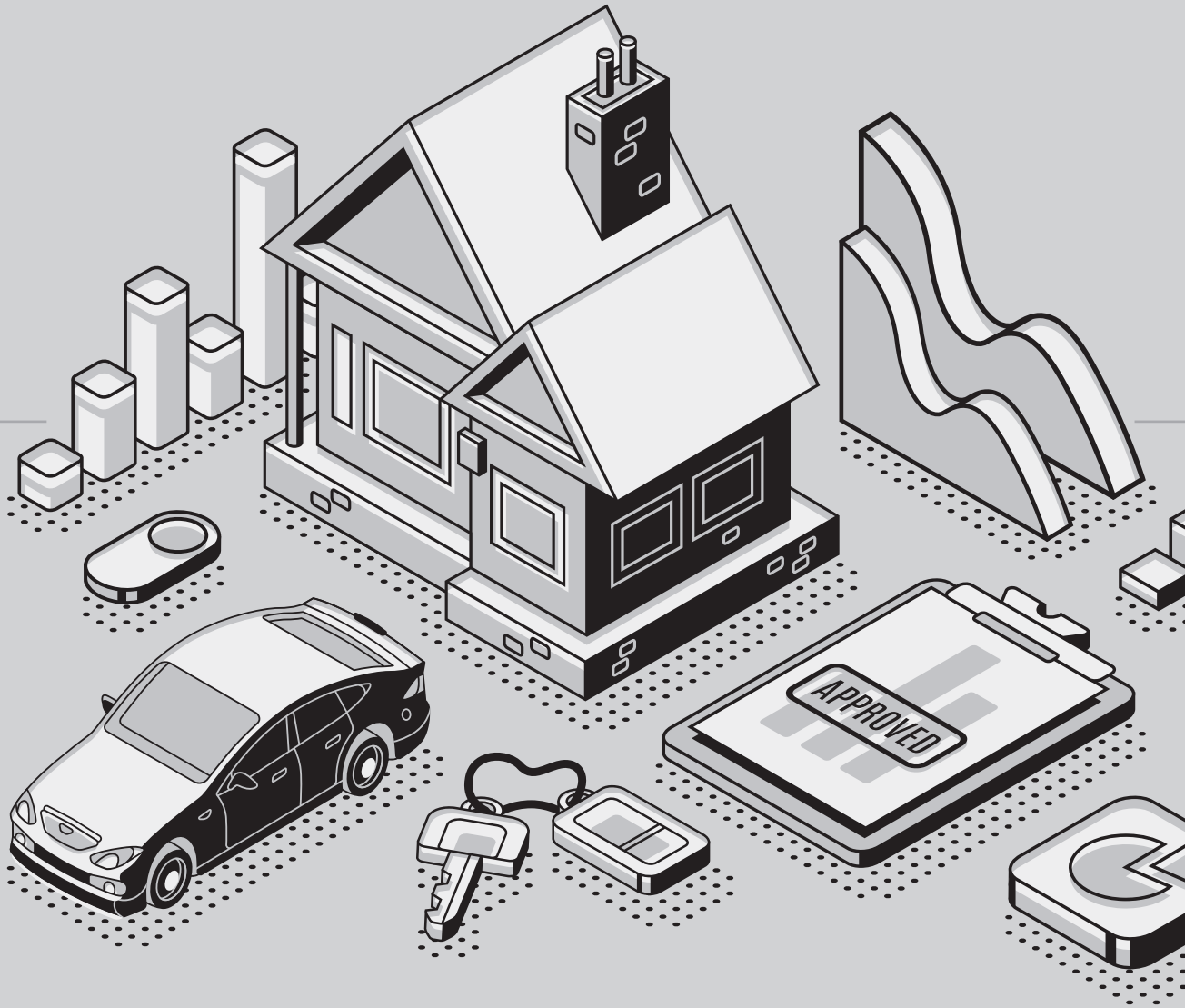
Giriş bölümünde; denetim kuruluşunun yaptığı denetim çalışmasının sınırları, belli bir tarih itibarıyla finansal tabloların açıklandığı ve finansal tablo hazırlanmasının sorumluluğunun işletme yönetimine ait olduğu vurgulanmalıdır. Kapsam bölümünde bağımsız denetçinin yetkili otoriteler tarafından talep edilen mevzuat çerçevesinde denetimin gerçekleştiği ve finansal tabloların önemli hata ve hile içermedikleri yönünde makul güvence sağladığı ifade edilmelidir. Bağımsız denetimin en önemli kısmı olan görüş bölümünde; finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde gerçeği yansıtıp yansıtmadığı, verilerin anlamlı bir şekilde sınıflandırılıp sınıflandırılmadığı ve finansal tablo kullanıcılarına yeterince açıklayıcı bilgi sunup sunmadığı konuları ele alınmaktadır.

Bağımsız denetçinin; denetlenen bankanın denetim konularıyla ilgili tüm defter, kayıt ve belgelerini gizli olsa dahi incelemek, denetim işlemi ilgilendiren tüm bilgileri banka yönetiminden, müfettişlerden ve diğer ilgililerden talep etmek, denetlenen banka tarafından talep edildiği takdirde, yönetim kurulu ve genel kurul toplantılarına katılarak, denetim faaliyetini ve sonuçlarını ilgilendiren konularda açıklamalarda bulunmak yetkisi bulunmaktadır. Diğer taraftan, bağımsız denetim kuruluşlarının ortakları, yöneticileri ve çalışanları bağımsız denetim faaliyetleri nedeniyle öğrenecekleri Kanunun 73 üncü maddesi kapsamında sır niteliğindeki bilgilerin korunmasına yönelik her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. Bağımsız denetçiler, sır niteliğindeki bilgileri Kanunen yetkili kılınan mer-

ciler dışında hiçbir gerçek veya tüzel kişiye açıklayamazlar. (BDDK, Bankaların Bağımsız Denetimi Hakkında Yönetmelik)

Bağımsız denetçinin yaptığı denetim sonucunda finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde hazırlandığına ikna olması durumunda olumlu görüş vermesi beklenir. Denetim kapsamının sınırlandırılması veya genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine riayet edilmemişse duruma göre ya şartlı görüş veya olumsuz görüş verilebilecektir. Finansal tabloların tamamen genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine aykırı olması durumunda olumsuz görüş, ancak aykırılık büyük olmamakla birlikte belirsiz veya mahkemeye intikal eden bir dava söz konusu ise şartlı görüş verilebilir. Diğer taraftan, denetçi finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda hazırlanıp hazırlanmadığı konusunda tatmin olmaz ise görüş bildirmekten kaçınabilir. (Güredin, 2007, 78-85). Örneğin, stoklar ile makine ve demirbaşların maliyetinin tam olarak belirlenememesi ve bu sebeple denetim işlemlerinin uygulanamaması nedeniyle finansal tablolar hakkında kesin bir yargıya varılamamışsa denetçi görüş vermekten kaçınabilir. Denetçi görüşlerine ait olumlu görüş **(Ek 1)**, görüş vermekten kaçınma **(Ek 2)** şartlı görüş **(Ek 3)** ve olumsuz görüşe **(Ek 4)** ait örnekler bölümünde yer almaktadır.

□○+○+ □○□○+○+○□○ +○+○□○
○+ □□+□+○+ □□+□+○+ □□+

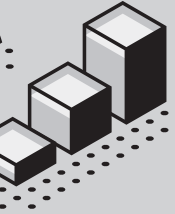

□○ ○+○□○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○ □□□+□+○+□□□+
□ +○+ □○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○+□□ □+○+□□□+□+

2. BÖLÜM

KATILIM FİNANS MUHASEBE SİSTEMİ

İKİNCİ BÖLÜM

2. KATILIM FİNANS MUHASEBE SİSTEMİ

Her ne kadar “Islamic finance” ve “Islamic banking” terimlerindeki İslami kelimesinin kullanılmasının doğru olmayacağını ifade eden görüşler olsa bile (Hazıroğlu, 2019; 28), “İslami” kelimesinin İslam ile ve onun entelektüel geleneği ile irtibatlı herkes tarafından yapılan zihinsel üretimi kapsayacak şekilde geniş anlamıyla kullanılmasının yerinde olacağı ifade edilmektedir. İslami olan ve İslami olmayan arasında çizgiler çizmenin zorluğunun yanı sıra kelimenin dışlayıcı niteliğinden çok kuşatıcı niteliğinin ve İslam medeniyetinin örnekliğinin ön plana çıkarılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. İktisadi düşünce tarihinin İslami kaynakları, genel ve özel kaynaklar şeklinde bir tasnife tabi tutulabilir. Genel kaynaklar Kuran-ı Kerim ve Sünnet-i Seniyye’den oluşmaktadır. Kuran-ı Kerim’de riba yasağı, zekât ve sadakaların ödenmesi, mülkiyet, miras, tüketim kalıpları ve harcama gibi pek çok iktisadi mesele düzenlenmiştir. Özel kaynaklar altında kitabu-l emval, kitabu’l harac, kesb literatürü ve hisbe literatürü gibi ticarete dair geniş bir yelpaze yer almaktadır. (Orman, 1999; 9-48)

Klasik iktisat anlayışında toplumdaki bireyler ekonomik adam (homo economicus) ilkesiyle hareket ettiğinde toplumun tüm bireylerinin menfaatinin sağlanacağı varsayılmaktadır. Yeryüzünü imar etme vazifesi bulunan insanoğlu mülkün gerçek sahibinin Allah olduğunu ve kendisinin bir emanetçi konumunda olduğunu farkındadır. Bu sebeple, faizsiz finans anlayışında ferdi tatminden ziyade tüm toplumun menfaatinin sağlanması daha önemli bir yaklaşımdır. İslamiyet’in ilk döneminde Bizans ve Sasani İmparatorlukları fethedilince pek çok ganimet ve hazine malı Müslümanlara geçmiştir. Elde edilen gelir sayesinde toplumun genel refah seviyesi yükselirken adil ve dengeli bir gelir dağılımı sağlanmıştır. Hayır işlemek ve sosyal huzurun sağlanmasına katkıda bulunmak amacıyla; pek çok han, hamam, kervansaray, aşevleri, çarşı, cami, yol, çeşme, kuyu, sulama kanalı ve vakıf gibi müesseseler kurulmuştur. (Kallek, 1996; 95-118)

Katılım bankacılığının yatırım yapmak isteyen fon sahiplerine alternatif finans imkânları sunduğunu, ekonomik ve finansal istikrara olumlu katkı yaptığını, ekonomik kriz riskinin azalmasına, faiz hassasiyeti bulunan insanların tasarruflarının ekonomiye kazandırılmasına ve istihdamın arttırılmasına yardımcı olduğu ifade edilmektedir. (Tenekeci, 2017) Riske maruz kalma konusunda, katılım finans kuruluşları ile mevduat bankalarının birbirine çok benzediği, ancak risklerin yönetilmesi konusunda bazı farklılıkların bulunduğu belirtilmektedir. (Khan ve Ahmed, 2007; 145-156)

Her ne kadar çift kayıtlı muhasebe sisteminin temelini İtalyan rahip ve matematikçi Luca Pacioli tarafından 1494 yılında başlattığı ifade edilse bile, (Libby, 2011) ikinci Halife Hz. Ömer zamanında Beytül mala ait her türlü gelir ve gider hesaplarının kaydedildiği bilinmektedir. Ayrıca muhasebe işlemlerine ilişkin disiplinin İmam Nuvari (1278-1333) tarafından oluşturularak genel muhasebeyi, defteri kebir, çift kayıt sistemini, gelir tablosunu ve aktif ile pasif işlemlerini açıkladığı iddia edilmektedir. Diğer taraftan, İmam Muhammed İbn Kiya Al Mazandarani tarafından 1363 yılında hazırlanan “Risale-i Felekiye (Kitab-us Siyagat)” isimli eserde günümüzde uygulanan muhasebe esasları ele alınmaktadır. Muhasebe kitabı anlamına gelen Kitab-us Siyagat, yevmiye defterleri, defteri kebir, tali hesaplar ve devlet muhasebesinde tutulan defterlerden bahsetmektedir. (Sevilengül, 1995; 12-13) Dolayısıyla, Pocioli’den çok önce muhasebe, denetim, doğrulama ve iç kontrol gibi konularda İslam dünyasının pek çok çalışması bulunmaktadır. (Ansari & Tabraze, 2018) Modern anlamda muhasebe sistemi ABD’de Sermaye Piyasası Kurulu’nun (SEC) 1933 yılında kurulmasıyla ve faizsiz finansal kuruluşlar için muhasebe standartlarının yayımlanması ise 1990’lı yıllara dayanmaktadır.

İslam medeniyetinin ve diğer pek çok milletle karşılıklı ticaretin gelişmesi finansal kurumların gelişmesine yol açmıştır. İslamiyet’in ilk dönemlerinde Beytülmal bir nevi merkez bankası fonksiyonunu görmekteydi. Abbasiler ve Osmanlı döneminde ise büyük sarraflar Cehbez adıyla çek, bono ve poliçe işlemlerine aracılık yapıyordu. Endülüs Emevi devletinin kurulması İslami finans araçlarının Avrupa’ya taşınmasında ve modern finans alt yapı sisteminin tesisinde önemli rol oynadığı iddia edilmektedir. (Ağkan, 2018) Günümüz anlamındaki bankacılık hizmeti bulunmasa bile büyük sermayedarların fon toplama, kredi, kefalet verme, para havaleleri, kıymetli evrak alım-satımı, kambiyo işlemleri gibi çeşitli muamelelere aracılık ettiği ifade edilmektedir. (Kallek, 1996; 95-118)

Dünyadaki genel uygulamalara bakıldığında İslami bankalar (Islamic banking), İslami finans (Islamic finans) ve faizsiz finans (la-riba) terimlerinin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Ülkemizde ise İslami banka terimi yerine katılım bankaları ve İslami finans terimi yerine ise katılım finans terimlerinin tercih edildiği görülmektedir. Katılım finans sisteminin içerisinde katılım bankacılığı, katılım sigortacılığı, faizsiz finansa uygun faaliyet gösteren bireysel emeklilik, yatırım fonları ve sermaye piyasası işlemleri gibi pek çok alan bulunmaktadır. Bu sebeple, katılım finans terimi katılım bankacılığını da kapsayan daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Bununla birlikte katılım bankaları, faizsiz finans alanında faaliyet gösteren diğer sektörlere göre daha fazla gelişmiştir. Dolayısıyla bu kitap çalışmasında zaman zaman İslami finans veya faizsiz finans terimleri yerine katılım finans terimi de kullanılmaktadır.

Genel kabul görmüş evrensel muhasebe kurallarının pek çok ülkede yaygın bir şekilde uygulanması nedeniyle İslami finansal kuruluşlar için ayrı bir muhasebe standartlarına ihtiyaç duyulup duyulmayacağı tartışmalı bir konudur. Bu konuda üç farklı görüş bulunmaktadır. Birinci görüşe göre, genel kabul görmüş evrensel muhasebe kayıtlarının yatırımcıya bilgi vermesi, şeffaflık sağlaması ve finansal raporlar hakkında bilgi sunması nedeniyle İslami finansal kuruluşlar için yeterli olduğu şeklindedir. İkinci görüş ise, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin bakış açısı ile faizsiz finans bakış açısının tamamen farklı olduğu ribanın, gararın ve kumarın haram kılındığı ve finansman sağlanacak sektör, ürün ve sözleşmelerin İslam hukukuna uygun olması şartı bulunduğundan İslami finansal

kuruluşlar için ayrı muhasebe standartlarının yayımlanması gerektiği belirtilmektedir. Son görüş ise, evrensel muhasebe sisteminde sadece faizsiz finans ilkelerine aykırı olan hususların giderilmesi ve diğer kuralların farklılaştırılmasına gerek olmadığı şeklindedir.

Kapitalist iktisat biliminin temeli Yunan felsefesi, Roma hukuku, İbrani-Hristiyan düşüncesi ve Merkantilizme dayanmaktadır. İslam iktisadı ise; Kuran, hadis, fıkıh, usul, kelam, felsefe, tasavvuf, tarih, emval, ticaret ve ahkamu's sultaniye gibi kaynaklara dayanmaktadır. İslam iktisadı alanında önemli çalışmalara imza atan önemli şahsiyetler olarak; Muhammed Hamidullah, Hasan el-Benna, M. Necattullah Sıddıki, Ebu'l A'la Mevdudi, Seyyid Kutup, Tarikullah Khan, Ahmet El-Neccar, Sabahattin Zaim, Salih Tuğ, Hayrettin Karaman ve Hamdi Döndüren şeklinde sayılabilir. (Tabakoğlu, 2010; 11-34)

Artık günümüzde finans hayatımızın kaçınılmaz bir olgusu iken, en mükemmel din olan İslam dini finansal işlemlerde bazı yasaklamalar, kurallar ve tavsiyeler getirmektedir. İslami finansta yatırım yapmak isteyen müteşebbislerin getireceği öz kaynağın ve bulacakları yabancı kaynağın faizsiz finans ilkelerine göre işletilmesi gerekmektedir. Kuran-ı Kerim'in pek çok ayetinde faiz yasağı bulunmaktadır. Bu sebeple, faizsiz finans faiz ve gararı bankacılık işlemleri başta olmak üzere ekonomik sistemden çıkarmaya çalışmalıdır.

"Faiz yiyenler (kabirlerinden), şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı gibi kalkarlar. Bu hal onların «Alım-satım tıpkı faiz gibidir» demeleri yüzündendir. Hâlbuki Allah, alım-satımı helâl, faizi haram kılmıştır. Bundan sonra kime Rabbinden bir öğüt gelir de faizden vazgeçerse, geçmişte olan kendisininidir ve artık onun işi Allah'a kalmıştır. Kim tekrar faize dönerse, işte onlar cehennemliktir, orada devamlı kalırlar." (Bakara, 275).

"Allah, faiz malını mahveder, sadakaları ise bereketlendirir. Allah, hiçbir günahkâr nankörü sevmez" (Bakara, 276).

"Eğer faizden vazgeçmezseniz, Allah ve Resulü ile savaşa girdiğinizi bilin. Eğer tövbe edecek olursanız, anaparalarınız sizindir. Böylece siz ne başkalarına haksızlık etmiş olursunuz, ne de başkaları size haksızlık etmiş olur." (Bakara, 279)

Her ne kadar görüntüde faizin ve ticaretin birbirlerine benzediği iddia edilse bile gerçekte ticaret ve riba birbirlerinden tamamen farklıdır. Ticarete emek, risk ve getiri dengesi kurulmuş iken faizde ise bu dengenin kurulmadığı veya müşteriler aleyhine tesis edildiği ifade edilmektedir. Bakara 276 ncı ayetinde buyurulduğu gibi yüce Rabbimizin faiz malını mahvedeceği, rızasını kazanmak için verilen sadaka ve zekâtın bereketlendirileceği ifade edilmektedir. Ayrıca bu ayet, faiz yeme suçunu işleyenlerin günahkâr ve nankör olduğunu belirtmektedir. Sonraki ayetlerde faiz yemeye devam edildiği takdirde, Allah ve Resulü (sav) tarafından ilan edilecek savaş tehdidi bulunmaktadır.

Kuran-ı Kerimin pek çok ayetinde Allah'a şirk koşturmak, adam öldürmek, faiz yemek, zina etmek, namuslu insanlara iftira atmak, kumar oynamak, içki içmek ve domuz eti yemek gibi büyük günahlar yasaklanmıştır. Tövbe edilmediği takdirde söz konusu günahların cezasının cehennem olacağı muhtelif ayetlerde ifade edilmektedir. Her ne kadar büyük günahlar için cehennem azabı tehdidi bulursa

bile sadece faiz için Allah ve Resulü tarafından bu dünyada savaş ilanı ve ahirette rüsvaylık tehdidi bulunmaktadır.

Öte yandan, faizsiz finasta faizin yanı sıra garar (belirsizlik), gazino işletmeciliği, fuhuş, kumar ve içki ticareti gibi işlemlerde yasaklanmıştır. Finansal tablolar bakımından İslami finansal kuruluşlar ile konvansiyonel kuruluşlar karşılaştırıldığında İslami finansın doğası gereğince, sözleşmelerin imzalanması, katılım fonlarının toplanması, kar payının dağıtılması ve kredilendirme süreçleri bakımından bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Esasında İslami finansal kuruluşlarda yapılacak tüm işlemlerin faizsiz finans ilkeleri ile uyumlu olması zorunluluğu diğer kuruluşlardan ayrılan en önemli özelliktir. Bu sebeple, İslami finasta yapılan işlemler, müşteriler ile akdedilen sözleşmeler ve finansal aracılık işlemlerinin tamamının faizsiz finans ilke ve teamüllerine uygun olması beklenilmektedir.

Ülkemizde katılım bankalarının muhasebe sistemi ve kayıtlarının işletme bilançolarına yansımaya yönelik yeterli sayıda çalışmanın bulunmadığı ve katılım bankaları müşterisi olan firmaların seküler muhasebe sisteminden kaynaklı bir takım sorunların olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle, finansal ihtiyaçlarını faizsiz yöntemlerle karşılamak isteyen işletmelerin muhasebe kayıt yapılarını faizsiz esasa uygun hale getirebilmeleri için yeni skontların tanımlanması gerekmektedir. (Dinç ve Kablan, 2020; 75-106)

Muhasebe bilgisini kullanan ortaklar, yöneticiler, çalışanlar, düzenleyici otoriteler, devlet ve müşteriler gibi tüm paydaşlar finansal bilgilerin doğruluğuna güvenmek zorundadır. Konvansiyonel şirketlerde karar vericiler finansal tabloların performansına ve organizasyon yapısına bakarak karar verirlerken İslami finansal kuruluşlara yatırım yapmak isteyenlerin yapılacak işlemlerin İslami finans prensiplerine uyumlu olup olmadığına bakmaları gerekmektedir. Karar vericiler İslami finansal kuruluşların aktif kalitesine, nakit yaratabilme kapasitesine, sermaye yeterliliğine, karlılığına, likiditesine ve faaliyetlerin meşruluğuna bakmaktadırlar.

Sermaye Yeterlilik Rasyosu (SYR), bir bankanın mevcut özkaynakları ile alabileceği muhtemel riskleri ölçmektedir. Güçlü SYR'ye sahip olan bir bankanın daha fazla kredi kullandırması ve riskli işlemlere karşın daha dayanıklı olması beklenmektedir. Likidite rasyosu ise kuruluşun ödeme gücüne düşmeden yükümlülüklerini karşılayabilme kapasitesini ölçmektedir. Aktif kalitesini ölçmede kullanılan bir diğer rasyo ise takibe dönüşüm oranı (TDO) olup bankanın kullandığı kredilerin yüzde kaçının temerrüde düştüğünü gösteren bir orandır. TDO'nun yüksek olması aktif kalitesinin düşük olduğu, bankanın kullandırmış olduğu kredilerin tahsis, takip ve tahsil aşamalarında sorunlar yaşadığı anlamına gelmektedir. Öte yandan, Türkiye'de katılım bankalarının kar zarar ortaklığı ile çalışması nedeniyle ortaya çıkan bankaların mali performansını ölçen pek çok rasyonun yanı sıra İslami finansal kuruluşların bu tür performansı ölçücü verilere ilave olarak yapılan işlemlerin İslami finans ilkelerine de uyumlu olup olmadığına da bakılmalıdır.

2.1. Dünyada İslami Finansın Gelişimi

Mescid-i Aksa'nın İsraililer tarafından yakılması nedeni ile Fas Kralı 2. Hasan'ın daveti üzerine Müslüman ülkeleri Daru'l Beyza'da (Kazablanka) toplanarak İslam konferansının temellerini atmışlardır. Si-

yasi sahadaki bu gelişmenin yanı sıra iktisadi, fikri ve akademik alanda da önemli proje ve gelişmeler başlamıştır. İslam İktisadı Birinci Dünya Kongresi 1976 yılında Mekke-i Mükerrreme'de düzenlenmiş olup yüzlerce Müslüman iktisatçı, fakih ve âlim İngilizce ve Arapça tebliğ sunmuşlardır. İkinci İslam İktisadı Konferansı 19-23 Mart 1983'te İslamabad'taki milletlerarası İslam Üniversitesinde yapılmıştır. Konferansın başlığı İslam Devletinde Mali Siyaset ve Kalkınma iken bu konferansta İslam'da Gelir Dağılımı ve Adalet konusu işlenmiştir. Üçüncü milletlerarası İslam İktisadı Konferansı 28-30 Ocak 1992'de Malezya'nın Kuala Lumpur şehrinde gerçekleştirilmiştir. Devam eden yıllarda dünyada yüzlerce defa faizsiz finans ile ilgili kongre, seminer, sempozyum ve konferans düzenlenmiştir. Ayrıca, İslam iktisadı ve bankacılığı sahasındaki gelişmelerle birlikte pek çok Müslüman ülkesinde faizsiz finans ile ilgili birçok üniversite, araştırma merkezi ve enstitü kurulmuştur. (Zaim, 2010)

Dünyada İslami bankacılık faaliyetleri ilk defa 1960'lı yıllarda Ahmet En-Neccar'ın Mısır'da kurduğu bankaya götürülse bile gerçek anlamda faaliyet gösteren ve başarılı olan ilk İslami bankalar 1970'li yılların ortalarında kurulan İslam Kalkınma Bankası (Islamic Development Bank-IDB) ve Dubai İslam Bankası'dır. Türkiye 1975 yılında kurulan IDB'nin kurucu ortakları arasında yer almaktadır.

Konvansiyonel finans sistemi ile karşılaştırıldığında faizsiz finans, son 30 yılda yüksek bir performans göstermiştir. Bu gelişmenin temel nedeni; finansal düzenlemelerde liberalizasyon, teknolojik gelişmeler, finansal piyasalarda küreselleşme hareketi, alternatif ürün geliştirebilmesi ve İslami farkındalığın artmasıdır. Bahreyn, Malezya, Suudi Arabistan, Kuveyt, Katar, Endonezya, Türkiye ve Pakistan gibi pek çok ülkede ikili finans sisteminin uygulandığı görülmektedir. Söz konusu ülkelerin yanı sıra faizsiz finans sisteminin küresel anlamda yüksek potansiyele sahip olması nedeniyle Müslüman ülkelerin yanı sıra İngiltere, ABD, Singapur, Hong Kong, Almanya ve Lüksemburg gibi ülkelerin de faizsiz finansa yönelik stratejiler geliştirdiği görülmektedir.

Son yıllarda faizsiz finansın geliştirilmesi amacıyla dünyada pek çok kuruluş tesis edilmiştir. Bunların en önemlilerinden birisi İslam Kalkınma Bankası'dır. Bu banka, şeriat ilkelerine uygun ekonomik kalkınma, yoksulluğun azaltılması, sağlık ve eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi ve finansman sağlama amacıyla 1975 yılında Cidde'de faaliyetlerine başlamıştır.

Diğer önemli bir kuruluş ise İslâmî Finans Kuruluşları İçin Muhasebe ve Denetlerine Kurumu'dur (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions-AAOIFI). Söz konusu kuruluş; şer'i standartlar, muhasebe standartları, denetim standartları, etik ilkeler ve kurumsal yönetim standartları geliştirmek amacıyla 1991'de Bahreyn'de kurulmuştur. Faizsiz finans kuruluşlarında muhasebe ve denetim alanında faaliyet gösterdiği için bu kuruluş hakkındaki detaylı açıklamalar ilerleyen sayfalarda yer almaktadır.

İslâmî Finansal Hizmetler Komitesi (Islamic Financial Services Boards-IFSB) risk yönetimi, kurumsal yönetim, şeffaflık, piyasa disiplini, stres testi alanında standart geliştirmek amacıyla 2005 yılında Malezya'da kurulmuştur.

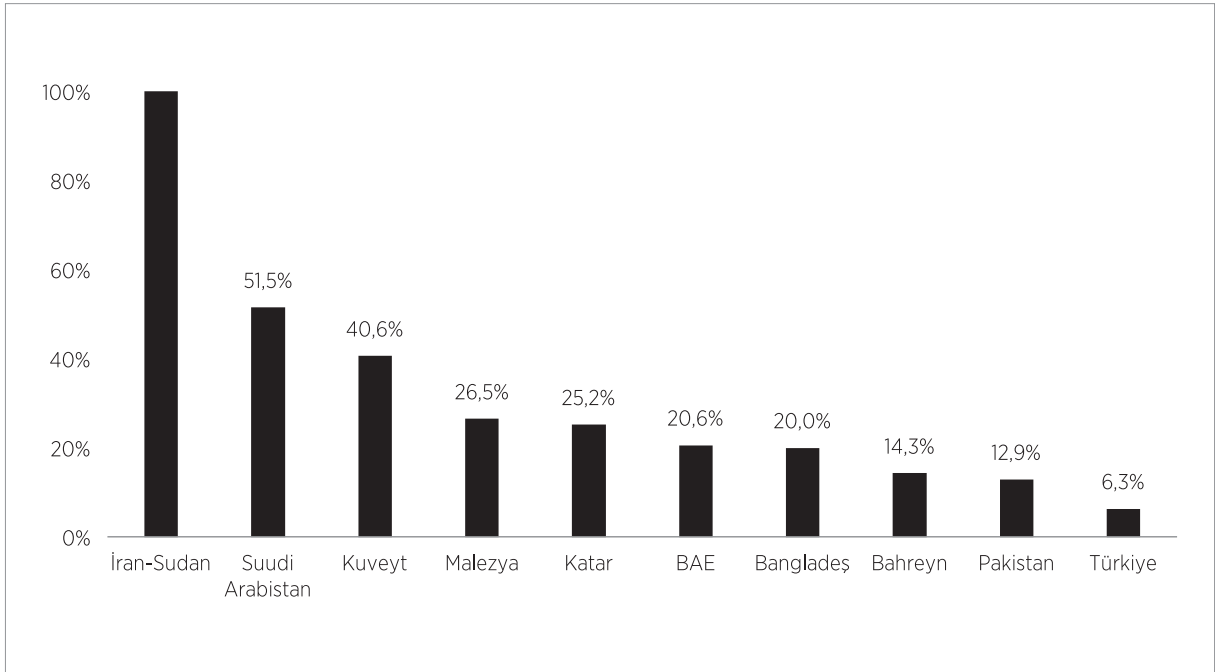
Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kurumu (International Islamic Liquidity Management Corporation-IILM) faizsiz finans kuruluşlarının kısa vadeli likidite ihtiyacının giderilmesi, sukuk işlemleri

ihracına aracılık, yabancı yatırımların teşvik edilmesi ve finansal istikrarın sağlanması amacıyla 2010 yılında Malezya'da kurulmuştur.

İslami Bankacılık ve Finansal Kurumlar Genel Konseyi (General Council for Islamic Banks and Financial Institutions - CIBAFI) kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak IDB ve pek çok İslami finansal kuruluş ile birlikte 2001 yılında Bahreyn'de kurulmuştur. Söz konusu kuruluşun amacı; İslami finans alanında yapılacak düzenlemelere yardımcı olmak, araştırmalar yapmak, eğitim ve seminerler düzenlemek ile sektörün gelişmesine katkı sunmak şeklinde sıralanmaktadır.

Dünyadaki faizsiz finansın sektörel dağılımına bakıldığında; %71,7 oranında İslami bankacılığın, %27 oranında İslami sermaye piyasalarının ve %1,3 oranında ise tekafül sisteminin pastadan pay aldığı görülmektedir. Aralık 2018 dönemi itibarıyla faizsiz finans sektörü 2,2 trilyon ABD doları seviyesindedir. Faizsiz finans sisteminin %42,3'ü Körfez ülkelerinde, %28,2'si Asya'da, %25,1 Uzakdoğu ülkelerinde ve geriye kalan %4,3'ü ise Afrika ve diğer ülkelerde bulunmaktadır. Söz konusu tarih itibarıyla faizsiz finans alanında çalışan 190 banka, 81 pencere bankacılığı, 30 bin şube ve 291 bin çalışan bulunmaktadır. Dünyadaki İslami bankacılık sıralamasına bakıldığında, İran'ın %32,1 ile birinci sırada, %20,2 ile Suudi Arabistan'ın ikinci sırada ve %10,8 ile Malezya'nın üçüncü sırada olduğu görülmektedir. Birleşik Arap Emirlikleri, Katar ve Kuveyt'in ardından Türkiye yedinci sırada gelmekte olup ülkemizin bu pastadan aldığı pay %2,6 oranındadır. Bankacılık sisteminin tamamının İslami esaslara uygun faaliyet gösterdiğini iddia eden iki ülke ise İran ve Sudan'dır. Aşağıdaki tabloda faizsiz finans sisteminin toplam bankacılık sektöründen ülkeler bazında aldığı paylar gösterilmektedir. (IFSB, 2019; 7-13)

Tablo 10: Ülkelerde İslami Bankacılığın Sistemden Aldığı Pay

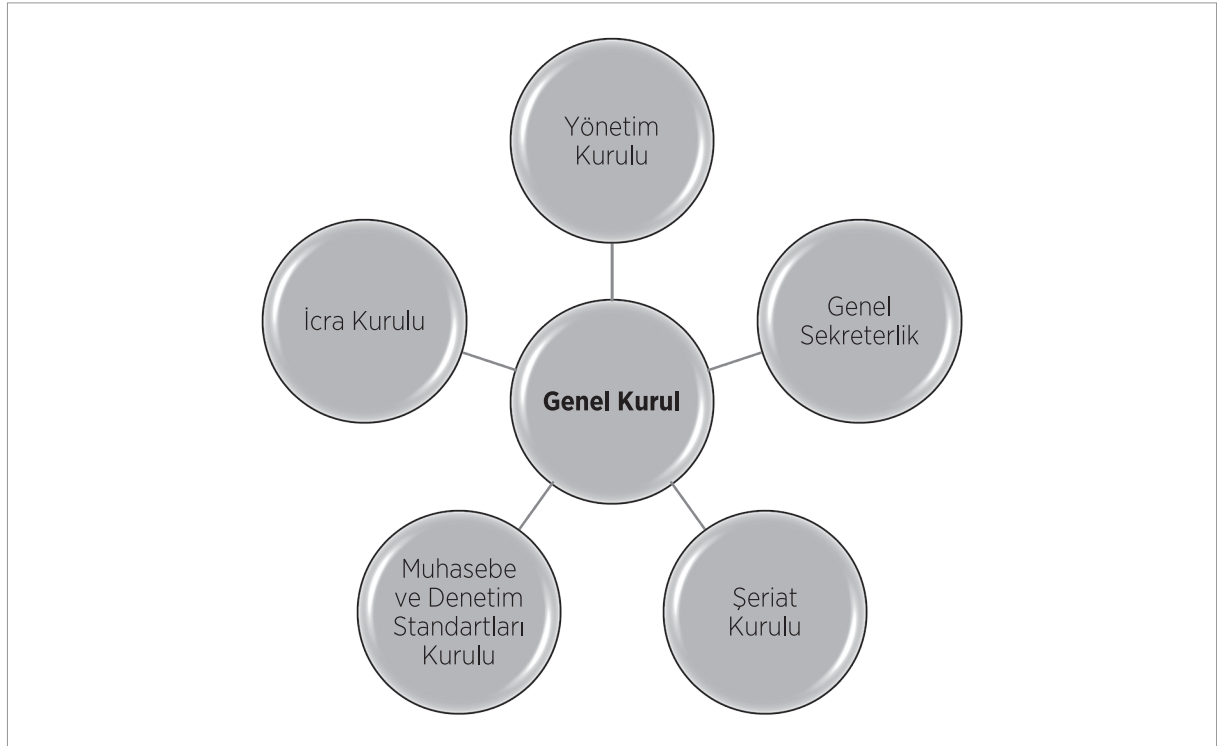
2.2. Katılım Finans Kuruluşları İçin Muhasebe ve Denetleme Kurumu

İslami Finans Kuruluşları İçin Muhasebe ve Denetleme Kurumu tüzel kişiliğe haiz, kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak 27 Mart 1991 tarihinde Bahreyn’de kurulmuştur. Söz konusu kuruluş başta bankacılık olmak üzere İslami finansal kuruluşlar için muhasebe, denetim, kurumsal yönetim, etik ve şeria standartları yayımlayan bir organizasyondur. Hâlihazırda AAOIFI tarafından 28 muhasebe standardı, 17 denetim ve etik ilkeler standardı ile 57 fıkıhı standart olmak üzere toplamda 102 adet standart yayımlanmıştır. AAOIFI’nin kurulmasının 4 temel amacı bulunmaktadır.

- AAOIFI, İslami finans kuruluşları için muhasebe ve denetim standartları geliştirmektedir.
- AAOIFI, eğitim, sempozyum, konferans düzenlemek, süreli yayınlar çıkarmak ve araştırmalar yapmaktadır.
- AAOIFI, İslami finansal kuruluşlar için muhasebe, denetim, etik, şeria ve kurumsal yönetim konularında İslami standartlar hazırlamaktadır.
- AAOIFI, yatırımcıların finansal tablolara olan güvenini arttırmaktadır.

AAOIFI’nin organizasyon yapısı; genel kurul, yönetim kurulu veya mütevelli heyeti, genel sekreterlik, icra kurulu, şeriat (fıkıh) kurulu ile muhasebe ve denetim standartları kurullarından oluşmaktadır.

Şekil 3: İslami Finans Kuruluşlarının Muhasebe ve Denetim Organizasyon Yapısı

Kaynakça: Chartered Institute Of Management Accountants (Cima), 2008, Accounting For Islamic Financial Institutions, First Addition, London, P. 43.

Genel kurul, kurucu üyelerden, düzenleyici ve denetleyici üyelerden, ortak üyelerden, gözlemci üyeler ve destekleyen üyelerden oluşmaktadır. Gözlemci ve destekleyici üyelerin genel kurula katılma hakkı bulunmasına karşın genel kurulda oy kullanma hakkı bulunmamaktadır. Genel kurul en yüksek otorite olup yılda en az bir kez toplanmak zorundadır. Genel kurul en az %51 oy ile toplanmaktadır. Toplantı yeter sayısının sağlanamadığı durumlarda üç ay içerisinde %25'ten az olmamak üzere tekrar toplanmalıdır. Üst karar merci olan genel kurul, yeni üyelerin üyelik başvurusunu kabul eder, mütevelli heyeti üyelerini atar, yıllık faaliyet raporlarını ve yıllık bütçeyi onaylar ve AAOIFI için düzenlemeler yapar.

Mütevelli heyeti, genel kurul tarafından üç yıllığına atanan 15 üyeden oluşmaktadır. Söz konusu üyeler; düzenleme ve denetim otoritelerinden, İslami finansal kuruluşlardan, fıkıh alanında bilgi sahibi olan âlimlerden ve İslami finansal kuruluşların finansal tablolarını kullanan kullanıcılar arasından seçilirler. Mütevelli heyeti yılda bir kere toplanır. AAOIFI'nin statüsünü değiştirme önerileri hariç bütün konularda karar yeter sayısı oylamaya katılanların üçte ikisidir. Oyların eşit olması durumunda başkanın oyunun olduğu karar geçerlidir. Mütevelli heyetinin görevleri genel sekreteri atamak, mütevelli heyeti arasından yönetim kuruluna iki üye atamak, AAOIFI'nin finansal kaynaklarının kullanılması ve yatırım araçlarına yönlendirilmesi ile AAOIFI kuruluna üye atamak ve üyelerin görev süresini sona erdirmek şeklinde sıralanabilir.

Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (The Accounting and Auditing Standards Board) mütevelli heyeti tarafından 4 yıllığına atanan ve yarı zamanlı çalışan 15 üyeden müteşekkildir. Kurul üyeleri, düzenleme ve denetim otoritelerinden, İslami finansal kuruluşlardan, fıkıh alanında bilgi sahibi olan âlimlerden, İslami finansal kuruluşlardaki finansal tablo kullanıcılarından ve üniversitelerde muhasebe ile finans alanında çalışan profesyonel kişilerden seçilmektedirler.

Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu, muhasebe, denetim ve kurumsal yönetim alanlarında İslami finansal kuruluşlar için rehber ve standart hazırlar, benimser ve yorumlar. İslami finansal kuruluşlarda eğitim ve etik standardı hazırlar ve benimser. Kurul yılda en az iki defa toplanmak zorundadır ve kararlar oylamaya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile alınır. Oylar arasında eşitlik olması durumunda genel başkanın oyunun olduğu karar geçerlidir.

Danışma Kurulu (The Shari'ah Board), mütevelli heyeti tarafından 4 yıllık süre için atanan 15 kişilik üyeden oluşmaktadır. Buraya atanacak âlimlerin AAOIFI'ye üye olan İslami finansal kuruluşların şeri danışma kurulunda veya merkez bankalarının şeri kurulunda yer almaları gerekmektedir.

Danışma kurulları, İslami finansal kuruluşlarda finans, yatırım ve diğer bankacılık hizmetlerinde yapılan işlemlerin İslami kurallara uygun olup olmadığına bakar ve İslami kurallara uygun ürünlere onay verir. İslami finansal kuruluşlarda şeri gözetim kurullarının verdiği fetvalara ilişkin farklı içtihatları inceler. İslami finansal kuruluşların danışma kurullarının verdiği ve birbiri ile çelişen fetvalarda uyumsuzluğu giderir. AAOIFI'nin muhasebe, denetim, kurumsal yönetim ve etik ilkeler kapsamında yayımladığı standartların İslami kurallara aykırı olup olmadığını gözden geçirir.

AAOIFI'nin kurumsal yönetim standartları çerçevesinde Türkiye'de Merkezi Danışma Kurulunun tesis edilmesi, faizsiz finansal kuruluşların daha etkin ve verimli çalışmasına katkı sağlayacağı ifade

edilmektedir. (Dinç, 2016) Bu kapsamda, Mayıs 2018 döneminde TKBB bünyesinde tesis edilen Merkezi Danışma Kurulu'nun çok önemli bir fonksiyon üstlendiği ve bu alandaki boşluğu dolduracağı ifade edilmektedir.

2.3. Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliğ

BDDK tarafından hazırlanan, "Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliğ" 14 Eylül 2019 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Tebliğin amacı, katılım bankaları ile faizsiz esaslara göre hizmet sunmak isteyen kalkınma ve yatırım bankalarının faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uygun şekilde faaliyet göstermek üzere oluşturacakları yapı ve süreçlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bu Tebliğ, 17 madde ve 2 geçici maddeden oluşmaktadır. Tebliğ kapsamındaki bankalar, Tebliğ hükümlerine bu Tebliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde uyum sağlamak zorundadırlar.

Tebliğin "tanımlar ve kısaltmalar başlıklı" 3 üncü maddesinde mevzuatımızda ilk defa danışma komitesi, danışma kurulu ve faizsiz bankacılık ilke ve standartları gibi terimler tanımlanmıştır. Danışma Komitesi faizsiz bankacılık danışma komitesini, Danışma Kurulu ise Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) nezdindeki Danışma Kurulunu ifade etmektedir. Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartları, Danışma Kurulu tarafından belirlenen ilke ve standartlar ile alınan genel nitelikli kararlardan oluşmaktadır.

Bu Tebliğ kapsamındaki bankalar, faaliyetlerinin faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uygunluğunu sağlamak amacıyla yönetim kuruluna bağlı olarak bünyelerinde danışma komitesi tesis etmekle yükümlüdür. Danışma komitesi en az üç üyeden oluşur. Üyelerden en az üçte ikisinin yurt içinde yerleşik olması, banka yönetim kurulu tarafından atanmaları ve ilk genel kurulun onayına sunulmaları gerekmektedir. Danışma komitesi üyelerinin görev süresi üç yıldır. Bir danışma komitesi üyesinin görevi, görev süresinin sona ermesi, ölüm, ağır hastalık, engellilik nedeniyle iş görememesi, görevlendirilmesi için gerekli şartları kaybetmesi, kendi isteğiyle görevden ayrılması veya banka yönetim kurulu üyelerinin en az üçte ikisinin aynı yöndeki kararı ile sona erer. Görev süresi sona eren üyeler tekrar görevlendirilebilir.

Danışma komitesi, bu Tebliğ hükümleri kapsamında verilen görevleri yerine getirmek amacıyla kendi üyeleri arasından bir başkan ve onun bulunmadığı hallerde görev yapmak üzere bir başkan vekili seçer. Bankalar, danışma komitesi faaliyetlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli hizmetleri yürütmek üzere yeterli sayıda personel istihdam etmek suretiyle danışma komitesine bağlı bir danışma komitesi sekreteryası oluşturur.

Danışma komitesi sekreteryasının; danışma komitesi toplantılarının gündemini ve zamanını üyelere bildirmek ve gündem konularına ilişkin bilgi ve belgeleri üyelere iletmek, danışma komitesi toplantılarının tutanaklarını tanzim ederek imzalanması sürecini yürütmek, danışma komitesi kararları hakkında faizsiz bankacılık uyum faaliyetleri ile görevli birim veya personele bilgi vermek ve gelen başvurular üzerine faizsiz bankacılık ilke ve standartlarının kapsamına giren konularda danışma komitesi görüşünün oluşturulması gibi bir takım görevleri bulunmaktadır.

Danışma komitesi üyelerinin asgari üçte ikisinin, ilahiyat veya dengi alanlarda en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş veya faizsiz finans alanında yüksek lisans ya da doktora derecesine sahip olmanın yanı sıra, faizsiz finans alanında en az üç yıl mesleki deneyime sahip olması zorunludur. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, gerekli görmesi halinde üyelerin tamamı için bu şartları aramaya yetkilidir. Tebliğde aranan atanma şartlarının sağlanması koşuluyla bir kişi en fazla iki bankanın danışma komitesinde görev alabilir.

2.3.1. Danışma Komitesinin Bağımsızlığı, Görev ve Yetkileri

Danışma komitesi, üst düzey yönetim ve ilgili bütün tarafların etkisinden uzak ve bağımsız şekilde karar alır. Bankalar, danışma komitesi üyelerinin görevlerinin icrasında menfaat çatışmalarından uzak olmalarını sağlayacak önlemleri almalıdır. Danışma komitesi üyelerinin; görevlendirilme tarihinden önceki son bir yıl da dâhil olmak üzere; bankanın ve/veya konsolidasyona tabi ortaklıklarının yönetim kurulu üyesi, yöneticisi veya çalışanı olmaması, bu kuruluşlarda nitelikli paya sahip olmaması, mezkûr kuruluşlar ile önemli oranda borç/alacak ilişkisi bulunan ticari kuruluşlarda nitelikli paya sahip olmaması, yönetim kurulu üyesi veya yönetici olarak görev almaması, bankanın hâkim ortağının, yönetim kurulu üyelerinin veya genel müdürünün eşi veya ikinci dereceye kadar kan veya sıhrî hısımlı olmaması şarttır.

Danışma komitesi, Danışma Kurulu tarafından belirlenen ilke ve standartlara ve alınan genel nitelikli kararlara aykırı kararlar alamaz. Danışma komitesi üyelerinin görevlerini yerine getirirken ihtiyaç duyduğu tüm bilgi ve belgelere erişebilmelidir. Bu belgeler banka verisi olabileceği gibi konsolidasyona tabi kuruluşların da bilgilerinden oluşabilmektedir.

Danışma komitesinin; faizsiz bankacılık ilke ve standartları ile bunların uygulanması hakkında bankaya münhasır kararlar almak, banka içi düzenlemeleri faizsiz finans ilke ve standartlarına uyum çerçevesinde incelemek, bankanın ürün ve hizmetlerine ilişkin standart sözleşmeleri ile eklerini faizsiz bankacılık ilke ve standartları açısından değerlendirmek ve onaylamak, aldığı kararları içeren periyodik raporları Danışma Kuruluna sunmak, bankanın yıllık faaliyet raporunda yer almak üzere, danışma komitesinin dönem içi faaliyetleri hakkında bilgi vermek ve banka faaliyetlerinin faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uygunluğuna ilişkin değerlendirmede bulunmak gibi bir takım görevleri bulunmaktadır.

Danışma komitesi, ayda asgari iki kez olmak üzere gerekli görülen hallerde danışma komitesi başkanının çağrısı ile toplanır. Danışma komitesi başkanı tarafından belirlenecek toplantı gündemi ve zamanına ilişkin belgeler en geç toplantıdan üç iş günü önce tüm üyelere bildirilir. En az iki üyenin teklifi ile toplantıya gündem maddesi ilave edilebilir. İhtiyaç duyulması halinde, ilgili banka yöneticileri veya çalışanları ile alanında uzman diğer kişiler danışma komitesi toplantılarına katılabilir.

Danışma komitesi üye tam sayısının en az üçte ikisi ile toplanır. Danışma komitesinin karar yeter sayısı her koşulda, üye tam sayısının salt çoğunluğudur. Kararlar üyeler tarafından imzalanır. Muhalif kalan üyeler muhalefet şerhlerini karar tarihinden itibaren on beş gün içerisinde yazmalıdır. Kararlar;

incelenen ve tartışılan konunun özeti, kararın gerekçesi, dayanağı ve varsa muhalif üyelerin gerekçeleri ile kayıt altına alınır. Kararları imzalamayan veya karşı oy gerekçesini süresinde bildirmeyen üyeler toplantıya mazeretsiz olarak katılmamış sayılır.

Faizsiz bankacılık uyum ve denetim faaliyetlerinde ve danışma komitesi sekretaryasında görev alacak personelin ya katılım bankalarında asgari üç yıl görev yapmış olması ve faizsiz finans konusunda sertifikalı eğitim almış olması ya da faizsiz finans alanında yüksek lisans veya doktora düzeyinde eğitim almış olması gerekmektedir.

2.3.2. Katılım Finans Uyum ve Denetim Faaliyetleri

Faizsiz bankacılık uyum faaliyetlerinin amacı, bankanın gerçekleştirdiği veya gerçekleştirmeyi planladığı faaliyetlerin ve yeni işlemler ile ürünlerin faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına ve danışma komitesi tarafından alınan kararlara uyumunun sağlanmasıdır. Faizsiz bankacılık uyum faaliyetleri asgari olarak; sunulan hizmetlerin, yapılan yatırımların, müşterilerle, hizmet sağlayıcılarla ve üçüncü taraflarla imzalanan sözleşmelerin ve gerçekleştirilen işlemlerin, hazırlanan politika, prosedür ve diğer kurum içi düzenlemelerin, finansal tablolar, faaliyet raporları ve kamuya yapılan diğer açıklamaların, tanıtım ve reklamların, finansal ve finansal olmayan kurum içi raporlamaların, yetkili organlar tarafından alınan kararların, banka ana sözleşmesi ile pay sahipleri ve personelle ilişkilerin faizsiz bankacılık ilke ve standartları ile danışma komitesi kararlarına uyumunu sağlamaya yönelik kontrolleri içerir.

Faizsiz bankacılık uyum faaliyetleri çerçevesinde, faizsiz bankacılık ilke ve standartları ile danışma komitesi kararları ve bunların muhtemel etkileri hakkında yönetim kurulu ve ilgili birim ve personel bilgilendirilir. Faizsiz bankacılık uyum faaliyetleri, faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uyum sağlama amacıyla teşkil edilen birim veya görevlendirilen personel tarafından yerine getirilir.

Faizsiz bankacılık uyum faaliyetlerini yürüten birim veya personel, yaptığı çalışmalar hakkında asgari üç ayda bir denetim komitesine rapor sunar. Bankanın faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uyum faaliyetlerini düzenleyen politika ve prosedürleri, danışma komitesinin görüşü alındıktan sonra yönetim kurulunun onayına sunulur.

Faizsiz bankacılık denetim faaliyetlerinin amacı, banka faaliyetlerinin faizsiz bankacılık ilke ve standartları ile danışma komitesi kararlarına uygun olarak yürütüldüğü ve uyum fonksiyonunun etkinliği ve yeterliliği hususunda üst düzey yönetime, ortaklara ve bankanın diğer paydaşlarına güvence sağlamaktır. Faizsiz bankacılık denetim faaliyetleriyle faizsiz bankacılık uyum faaliyetlerinin yeterliliği ve etkinliği değerlendirilerek işlemlerin faizsiz bankacılık ilke ve standartları ile danışma komitesi kararlarına uygunluğu denetlenir.

Faizsiz bankacılık denetim faaliyetleri, iç denetim birimi tarafından yerine getirilir. Faizsiz bankacılık denetim faaliyetlerine ilişkin olarak denetim komitesine asgari üç ayda bir rapor sunulur. Denetim komitesi gelen raporu, mütalaası ile birlikte en geç on iş günü içinde yönetim kuruluna sunar. Denetim komitesi, faizsiz bankacılık uyum ve denetim faaliyetlerine ilişkin hazırlanan raporlar ve raporlar-

da yer verilen bulgulara yönelik alınan aksiyonları müzakere etmek üzere danışma komitesi ile yılda asgari iki kez toplantı yapar.

2.3.3. Müşterilerin ve Kamuoyunun Bilgilendirilmesi

Bankaların müşterilerini faizsiz bankacılık ilke ve standartları kapsamında ürün ve hizmetlerinin işleyişi, sözleşme hükümleri ile tarafların hak ve yükümlülükleri konusunda yeterince ve etkili şekilde bilgilendirmesi esastır. Bankanın internet sitesinde danışma komitesi ve üyelerine ilişkin bilgilere yer verilmelidir. Müşterilerin faizsiz bankacılık ilke ve standartları ile danışma komitesi kararları kapsamında bilgilendirilmesine ilişkin usul ve esaslar Kurumun görüşü alınmak suretiyle Birlik tarafından belirlenir.

Faizsiz bankacılık ilke ve standartlarının kapsamına giren hususlarda banka ile müşterisi arasındaki uyuşmazlıklar, müşterinin yazılı talebi ile danışma komitesi gündemine alınır ve yazılı talebin tarihini izleyen 30 gün içinde karara bağlanır. Müşteri uyuşmazlık konusunda danışma komitesinin aldığı kararı, değerlendirilmek üzere karar tarihini izleyen on beş gün içinde Danışma Kuruluna götürme hakkına sahiptir. Danışma Kurulu, danışma komitesinin kararının iptal edilmesine, değiştirilmesine veya aynen uygulanmasına karar verebilir. Danışma Kurulu, aynı nevideki uyuşmazlıkları bir arada değerlendirmeye ve ortak karar almaya yetkilidir.

2.3.4. Yönetim Kurulunun Sorumlulukları

Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliğ kapsamında banka yönetim kurulu; bankada faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uyuma ilişkin yapıların, görev tanımlarının, yetki ve sorumlulukların, iş süreçlerinin, raporlama kanallarının belirlenmesi, bankanın ilgili personelinin faizsiz bankacılık ilke ve standartları ile danışma komitesi kararları hakkında etkin şekilde bilgilendirilmesinin sağlanması ve uyuma ilişkin görev ve sorumluluklarının belirlenmesi ile yükümlüdür.

Danışma komitesi üyelerinin ve faizsiz bankacılık uyum ve denetim faaliyetlerinde ve danışma komitesi sekreteryasında görev alan personelin mesleki gelişimlerini sağlamak üzere eğitim programlarının oluşturulması ve uygulanması, ilgili mevzuat ve mevzuattaki değişiklikler hakkında yeterince ve zamanında bilgilendirilmesi, birbirleriyle ve bankanın yöneticileri ve personeli ile bilgi ve tecrübe paylaşımı yapmasına ilişkin süreçlerin belirlenmesi beklenmektedir.

Faizsiz bankacılık ilke ve standartları ile danışma komitesi kararlarına herhangi bir uyumsuzluğun tespiti halinde; uyumsuzluğu oluşturan iş ve işlemlerin durdurulması, uyumsuzluk hususunda danışma komitesinin bilgilendirilmesi ve uyumsuzluğu ortadan kaldırmaya yönelik planın hazırlanması, banka müşterilerinin faizsiz bankacılık ilke ve standartları kapsamında ürün ve hizmetlerinin işleyişi konusunda bilgilendirmesine ilişkin politika ve süreçlerin belirlenmesi, danışma komitesi üyelerinin ve danışma komitesinin aldığı kararların kamuoyuna açıklanmasına ilişkin politika ve süreçlerin oluşturulması gerekmektedir.

Ayrıca, danışma komitesi üyelerinin, danışma komitesi toplantılarına katılan alanında uzman kişilerin ve faizsiz bankacılık uyum ve denetim faaliyetlerinde ve danışma komitesi sekreteryasında görev

alan personelin faaliyetlerine ilişkin olarak Bankacılık Kanunu'ndaki bankacılık sırrına riayet etmeleri gerekmektedir.

2.3.5. Kalkınma ve Yatırım Bankalarına İlişkin Hükümler

Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmeliğin 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında sayılan yöntemlere dayalı olarak müşterilerine finansman sağlayan kalkınma ve yatırım bankaları, söz konusu finansman sağlama faaliyetleri ile sınırlı olmak üzere bu Tebliğ hükümlerine tabidir.

Kalkınma ve yatırım bankalarının danışma komitesi tesis etme yükümlülüğünü, TKBB tarafından uygun görülen kuruluşlardan hizmet alımı yapmak suretiyle de yerine getirebilirler. Faizsiz bankacılık uyum ve iç denetim sistemlerinde ve danışma komitesi sekretaryasında görev alacak personel için, katılım bankalarında asgari üç yıl görev yapmış olmaları şartı kalkınma yatırım bankaları hakkında uygulanmaz. Faizsiz bankacılık uyum ve iç denetim faaliyetlerine ilişkin olarak belirlenen 3 aylık raporlama sıklığı kalkınma ve yatırım bankaları için asgari yılda bir olarak uygulanır.

2.4. Finansal Muhasebenin ve Finansal Raporların Amaçları

Konvansiyonel finansal kuruluşlarda olduğu gibi faizsiz finansal kuruluşlarda (FFK) da finansal muhasebenin ve finansal raporların bir takım amaçları bulunmaktadır. Ortaklar, yatırımcılar, yöneticiler, müşteriler, çalışanlar, düzenleyici otoriteler ve devlet gibi tüm paydaşlar finansal raporlamaları inceleme ihtiyacı hissedebilirler. Kamu kurumları kamu gücünü kullandıkları için finansal bilgilere çok rahat ulaşabilirler. Ancak kamu otoritesi dışındaki diğer paydaşların bilgiye erişimi sınırlı veya maliyetli olmaktadır. Bilgiyi elde etme maliyeti tüm paydaşlar için eşit değildir. Bu sebeple, kullanıcıların ortak bilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla faizsiz finans kuruluşlarının kamuoyuna asgari nitelikte finansal raporlama ve bilgi sunması beklenmektedir.

Finansal muhasebenin birincil amacı, hakkaniyet, açıklık ve etik değerlere uygunluk gibi faizsiz finans kavramlarına uygun olarak tüm tarafların hak ve yükümlülüklerini belirlemektir. İkinci amaç ise finansal rapor kullanıcılarına karar alma imkânı verecek faydalı bilgiyi sağlamaktır. Bir diğer amaç ise, faizsiz finans kuruluşunun tüm işlem ve olaylarının faizsiz finans ilkelerine uyumunu teşvik etmektir.

Finansal raporlamalarda kullanıcıların ortak bilgi ihtiyacını gidermek amacıyla, ortak bilgi ihtiyacına odaklanarak faizsiz finans ilkelerine riayet edildiği, faaliyet riskleri ve yapısal risklerin yönetildiği, ekonomik kaynakların korunduğu, yeterli likiditenin sürdürüldüğü, çalışan haklarının korunduğu ve sosyal sorumluluk ilkelerinin gereğinin yapıldığı konusunda yeterli güvence sağlanmalıdır.

Konvansiyonel kuruluşlardan farklı olarak faizsiz finans kuruluşlarında, finansal raporların içermesi gereken bir takım ilave bilgiler bulunmalıdır. FFK'nın faizsiz finans hükümlerine uygunluğu, yasaklanan kazanç ve harcamaların nasıl kaydedildiği ve finansal tablolardan çıkarıldığı, sermayenin zararları ve riskleri karşılayabilecek yeterlikte olup olmadığı, yatırım riskleri, yeterli likiditenin olup olmadığı, zekât bilgilerine yer verilip verilmediği, vekâlet ve sosyal sorumluluklarının nasıl yerine getirildiği gibi hususlara da yer verilmelidir. Şeffaflık ilkesi gereğince yukarıda sayılan hususlar kapsamında açıklama yapılması gerekmele birlikte zaman zaman bir takım kısıtlar söz konusudur. Finansal mu-

hasebe temel olarak finansal durum, nakit akışı ve faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamaktadır. Muhasebe finansal olarak ölçülemeyen bilgilere yer verememektedir. Bu sebeple, doğal afetler, işletme dışı siyasal ve genel ekonomik durum gibi gelişmeler işletmenin kontrolünde olmayan ancak performansını etkileyen hususlardır. Üstelik finansal raporlama bilgisi gerçekleşmiş mevcut olay ve koşulların kesin sonucundan ziyade finansal etkiye ilişkin tahminlere, yargılara ve modellere dayanmaktadır. Ayrıca, bilgilerin hazırlanması ve sunumunda maliyet unsuru da finansal muhasebenin ürettiği bilgiyi etkilemektedir.

2.5. Katılım Finans Kuruluşlarında Muhasebenin Niteliksel Özellikleri

Faydalı muhasebe bilgisinin yüksek kalitede olması beklenmektedir. Bilginin yüksek kalitede olması için doğru ve gerçeğe uygun sunulmalı, şeffaf olmalı ve karar verme sürecinde fayda sağlamalıdır. Finansal muhasebe standartlarının uygulanması finansal tabloların doğru ve gerçeğe uygun olmasını sağlamaktadır. Finansal tablolar şeffaf olmalı ve karar alma sürecinde birincil sermaye sahiplerine fayda sağlamalıdır.

Finansal muhasebe bilgilerinin ihtiyaca uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir ve ihtiyatlı bir biçimde sunulması gerekmektedir. Finansal bilginin ihtiyaca uygun olması için tahmin değeri, geribildirim değeri belirlenmeli ve bilginin zamanında sunulması gerekmektedir. Finansal bilginin zamanında sunulmaması bilginin değerini azaltır. Bilginin ihtiyaç duyulduğunda hazırlanamaması veya raporlanan olaydan çok sonra elde edilmesi karar alma sürecinde fayda sağlamayacaktır. Finansal tabloların kapsadığı dönemin kısa olması bilginin güvenilirliğinin azaltmasına; finansal tabloların kapsadığı dönemin çok uzun olması finansal bilginin faydasının azaltmasına yol açmaktadır.

Finansal tabloların tüm kullanıcılar için yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olması gerekmektedir. Güvenilir muhasebe bilgisinin temin edilebilmesi için gerçeğe uygun şekilde sunulması, tarafsızlık, öz ve biçim, tamlik, doğrulanabilirlik, tutarlılık, karşılaştırılabilirlik ve ihtiyatlılık özelliklerine sahip olması gerekmektedir.

Tarafsızlık ilkesi, herhangi bir gruba karşı ön yargılı olmamayı gerektirir. Bu sebeple, finansal bilginin diğerine zarar verecek şekilde bir gruba haksız bilgi avantajı sağlamadan veya ön yargısız bir şekilde kullanıcıların bilgi ihtiyacına hizmet etmesidir.

Tutarlılık ilkesi, faizsiz finans kuruluşlarının mali tablolarda uyguladığı ölçüm ve açıklama yöntemlerinin dönemler itibarıyla tutarlı olması anlamına gelmektedir.

Karşılaştırılabilirlik ilkesi, faizsiz finans kuruluşlarının hem kendi performansına ve hem de diğer işletmeler karşısındaki performansına bakmak amacıyla finansal raporların karşılaştırılabilir olmasını ifade etmektedir. Karşılaştırılabilirlik bazı noktalarda güvenilirlik ve ihtiyaca uygunluk ilkeleri ile kesişse bile kullanıcılara yararlı finansal muhasebe bilgisi sunduğu için ayrı bir ilke olarak dikkate alınmaktadır.

Finansal raporlamalarda şüpheli alacakların tahsili, duran varlıkların faydalı ömrü, faizsiz finans kuruluşlarının vermiş olduğu garanti ve kefaletlerin bir kısmının talep edilmesinden kaynaklanan belir-

sizlikler bulunmaktadır. İhtiyatlılık ilkesi, belirsizliğin olduğu koşullarda gerekli tahminleri yaparken yargıların uygulanmasında temkinli davranmaktır. Bu sebeple, varlık ve gelirler olduğundan yüksek yükümlülükler ve giderler ise olduğundan düşük gösterilemez.

2.6. Katılım Finans Kuruluşlarının Finansal Raporlamasına İlişkin Kavramsal Çerçeve

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Kavramsal Çerçeve faizsiz finans muhasebe standartlarının temelini oluşturur. KGK'nın yayımladığı standart ve yorumlar faizsiz finans kuruluşları için bağlayıcı niteliktedir. Faizsiz finans kuruluşlarının finansal raporlamasına ilişkin kavramsal çerçeve, 22 Temmuz 2010 tarihinde yapılan 37 sayılı AAOIFI Kurul toplantısında kabul edilmiştir. Türkiye'de ise Kavramsal Çerçeve'nin 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe girmesi planlanmaktadır. Faizsiz finans kuruluşları için ayrı muhasebe standartları geliştirilmesinin ve Kavramsal Çerçeve yayımlanmasının üç önemli sebebi vardır:

- Muhasebe ve finansal raporlama için ortak bir çerçeve oluşturma ihtiyacı ile genel amaçlı finansal tabloların kullanıcılarına, ilgili işletmenin finansal ve diğer işlemlerinde biçim ve öz bakımından faizsiz finans ilke ve kurallarına uyduğunu göstermeye katkıda bulunma ihtiyacı.
- FFK'ler ile bunlarla iş yapan taraflar arasındaki ilişki; konvansiyonel işletmeler, sigorta şirketleri, yatırım fonları ve diğer kurumlarla iş yapanların ilişkisinden farklıdır. FFK'nin konvansiyonel işletmelerden farklı olarak yatırım ve finansman işlemlerinde faiz kullanması, yüksek derecede spekülasyon işlemlere ve faizsiz finans ilke ve kurallarının izin vermediği işlemlere taraf olması yasaktır.
- FFK'nin finansal raporlarının kullanıcıları kendine özgü ve belirli bilgi ihtiyaçlarına sahiptir. İslami finansal kuruluşların finansal raporları bu tür işletmelerle kurulan ilişkilerin ve bu tür işletmelerin dâhil olduğu işlem, olay veya koşulların niteliğini yansıtmak zorundadır.

Kavramsal Çerçeve ile belirlenen ilkeler faizsiz finans ilke ve kurallarıyla tutarlıdır. Kavramsal Çerçeve, finansal muhasebe ve raporlamanın sınırlarının belirlenmesine; işlemlerin finansal tablolara alınmasına, finansal tablo dışı bırakılmasına, ölçümüne, açıklanmasına ve finansal tablolarda sunumuna ilişkin rehberlik sağlar.

Kavramsal Çerçevenin statüsüne bakıldığında faizsiz finans hükümlerine uygunluk karinesinin olduğu ve yapılan muhasebe standartlarının bu hükümlere aykırı olmayacağına ilişkin ön kabul bulunmaktadır. Bu sebeple, finansal rapor hazırlanırken faizsiz finans kuruluşu ile ilgili hüküm ve yorum bulunmadığı durumlarda çerçeveye bakılır. Şayet Kavramsal Çerçeve yeterli değilse değerlendirilmeye yol açan işlem, olay ve durumlar genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde ele alınır.

Kavramsal Çerçeve finansal raporlarda yer alan bilgilerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur ve kuruluşlara olan güveni artırır. Çerçeve, en uygun finansal muhasebe uygulamalarının seçimini, yeni muhasebe standartlarının geliştirilmesini, bilgilerin daha doğru yorumlanmasını, ulusal muhasebe standartlarının geliştirilmesini sağlar.

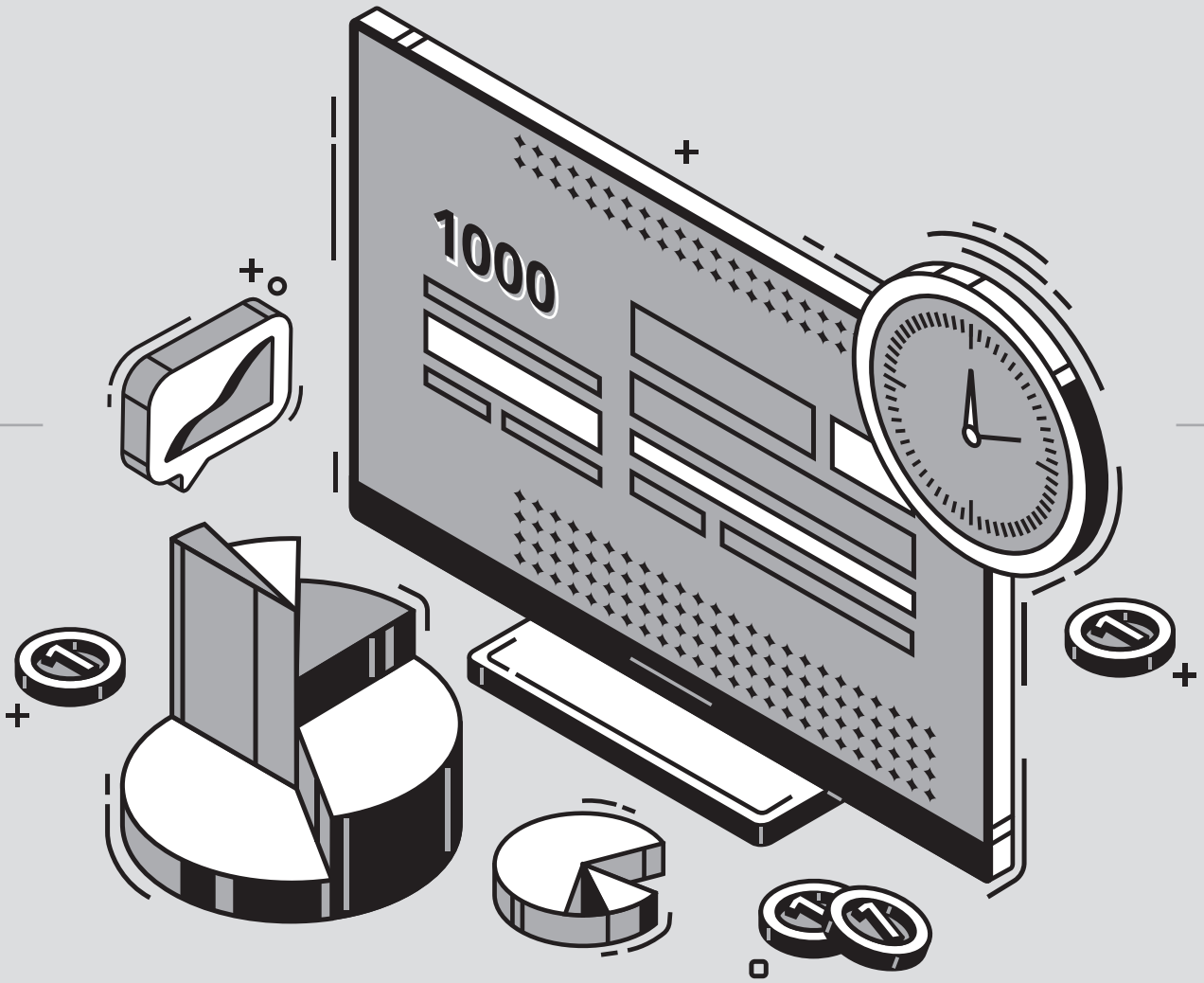
2.7. Katılım Finans Kuruluşlarında Finansal Raporlar ve Süreç

Kullanıcıların finansal bilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla faizsiz finans kuruluşlarının genel amaçlı finansal raporlar ve özel amaçlı finansal raporlar hazırlama mecburiyeti bulunmaktadır. Genel amaçlı finansal raporlar finansal tablo ve dipnotlardan oluşmaktadır. Bu raporlar finansal muhasebenin ana çıktısı olup, işletmeye ortak olanlara yönelik ve işletmenin bakış açısıyla hazırlanmaktadır. Bu sebeple, finansal muhasebe standartlarına uygun olarak makul bir güvence ile sunulmaları gerekmektedir. Özel amaçlı finansal raporlar ise, özel bir amaç için ve sınırlı kullanıcılar için hazırlanır. Özel amaçlı finansal raporların genel kabul görmüş standart tanımları bulunmamaktadır. Bu raporlara örnek olarak belirli bir sözleşme kapsamında yer alan varlık ve yükümlülüklerle ilişkin tablolar ve gelir vergisinin hesaplanması amacıyla hazırlanan tablolar şeklinde sayılabilir.

Genel amaçlı finansal tablolar; temel tablolar, muhasebe politikası tablosu, açıklayıcı dipnotlar ve destekleyici tablolar şeklinde tasnif edilmektedir. Temel tablolar, faizsiz finans kuruluşu ortaklarına, yönetime, müşterilerine, devlete ve kısaca tüm paydaşlara bilgi sağlayan tabloları içerir. Finansal durum tabloları, faizsiz finans kuruluşunun likidite durumu, aktif kalitesi, nakit akışlarının dağılımı, ödeme gücü, gelir, gider ve finansal performans hakkında bilgi sunmalıdır. Açıklayıcı dipnotlar, finansal tablolarda yer alan bilgilerin tutarlı biçimde yorumlanması ve analiz edilebilmesi için gereken açıklama ve bilgilerden oluşmaktadır. Destekleyici tablolar ise örneğin kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında hazırlanan destekleyici ve diğer bilgilerden oluşmaktadır.

Finansal tabloların unsurları, varlıklar, yükümlülükler, yatırım sahiplerine düşen özkaynaklar, ortaklara düşen öz kaynaklar, bilanço dışı kalemler, gelir, gider, kar ve zararlardan oluşmaktadır. Yatırım hesabı sahiplerine düşen özkaynaklar, mudaraba anlaşması çerçevesinde kar/zarar paylaşımını esas alan fonlardan oluşmaktadır. Faizsiz finans kuruluşları, kötü niyet ve kendi ihmali nedeniyle meydana gelen durumlar hariç zarar ortaya çıkması durumunda alınan fonların iade etme mecburiyetinde değildir. Bu sebeple, yatırım hesabı sahiplerine düşen özkaynaklar faizsiz finans kuruluşları için bir yükümlülük olarak kabul edilmemektedir. Öte yandan, yatırım hesabı sahiplerine düşen fonların sahipleri oy hakkından faydalanmadığı için ortaklara düşen özkaynaklar olarak değerlendirilmez. Ortaklara düşen özkaynaklar ise, faizsiz finans kuruluşunun bilançosunda yer alan varlıklarından tüm yükümlülükler ve yatırım hesabı sahiplerine düşen özkaynak tutarları düşüldükten sonra kalan haklardır.

□○+○+ □○□○+○+○□○ +○+○□○
○+ □□+□+○+ □□+□+○+ □□+

□○ ○+○□○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○ □□□+□+○+□□□+
□ +○+ □○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○+□□ □+○+□□□+□+

3. BÖLÜM

AAOIFI FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARTLARI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AAOIFI FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARTLARI

27 Eylül 2017 tarihinde Kamu Gözetim Kurumu ile İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu arasında faizsiz finans sektörüne ilişkin muhasebe, yönetim etik ve denetim standartlarının mevzuatımıza kazandırılması amacıyla bir telif anlaşması imzalanmıştır. Mezkûr anlaşmayla ülkemizde faaliyet gösteren faizsiz finans kuruluşlarının finansal tablolarında gerçeğe ve ihtiyaca uygun bilginin sunulması, faizsiz finans muhasebe standartları ile fikhî ilke ve kurallara uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir görünüm sağlayıp sağlamadığı konusunda paydaşlara yeterince güvence verilmesi hedeflenmektedir. 660 sayılı KHK'nın 9 uncu maddesi uyarınca; uluslararası standartlarla uyumun tesis edilmesi amacıyla, AAOIFI tarafından yayımlanan denetime ilişkin faizsiz finans standartları Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca mevzuatımıza kazandırılmıştır. Bu kapsamda, AAOIFI tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartlarının (FFDS'ler) mevzuatımıza kazandırılması amacıyla KGK tarafından hazırlanan 1 adet Etik Kurallar ile 6 adet Faizsiz Finans Denetim Standardı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar yayımlandığı tarihten itibaren, FFDS 6: Fikhî Denetim 1 Ocak 2021 tarihi ve sonrasında yürütülen denetimlerde, diğer standartlar ise 1 Ocak 2020 veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinin denetimlerinde ihtiyari olarak uygulanabilecektir. Söz konusu denetim standartlarına ilişkin İngilizce ve Türkçe başlıklar aşağıda tabloda sunulmuştur.

Tablo 11: AAOIFI Faizsiz Finans Denetim Standartları

Standart No	Standart Adı	Türkçe Başlık
1	Objective and Principles of Auditing	Bağımsız Denetimin Amacı ve İlkeleri
2	Auditor's Report	Bağımsız Denetçi Raporu
3	Terms of Audit Engagement	Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları
4	Testing for Compliance with Sharia's Rules and Principles by an External Auditor	Bağımsız Denetçi Tarafından Fikhî İlke ve Kurallara Uygunluğun Test Edilmesi
5	Auditor's Responsibility to Consider Fraud and Error in an Audit of Financial Statements	Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hata ve Hileye İlişkin Sorumlulukları
6	External Shari'ah Audit (Independent Assurance Engagement on an Islamic Financial Institutions's Compliance with Shariah Principles and Rules)	Fikhî Denetim (Faizsiz Finans Kuruluşlarının Fikhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlamasına Yönelik Güvence Denetimi)
-	Code of Ethics for Accountants and Auditors of Islamic Financial Institutions	Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar

Kaynakça: Bu tablo tarafımızdan oluşturulmuştur.

Yukarıda bahsedilen standartların muhtelif tarihlerde yürürlüğe gireceği ifade edilmekle birlikte, söz konusu standartların faizsiz finans kuruluşları tarafından uygulanmasının ihtiyari olduğu KGK'nın internet sitesinde yer almaktadır. Resmi Gazete'de yayımlanan bir mevzuatın hangi tarihte yürürlüğe gireceği söz konusu Gazete'de açıkça yer almakta iken, KGK'nın bu standartların uygulanıp uygulanmaması konusunda faizsiz finans kuruluşlarına ihtiyari bir seçenek sunması da hukuki anlamda bir çelişki ortaya çıkarabilecektir.

Hali hazırda katılım bankalarının da mevduat bankaları gibi uluslararası finansal raporlama standartlarına uygun şekilde işlemlerini muhasebeleştirmeleri ve raporlamaları zorunludur. Diğer taraftan, AAOIFI standartlarının katılım bankaları için ihtiyari olması bu standartların mezkûr sektör açısından uygulama birliğinin sağlanmamasına ve hedeflenen amaçlara ulaşılmamasına neden olabilecektir.

Bahreyn, Kuveyt ve Suudi Arabistan orijinli olan ve Türkiye'de katılım bankacılığı faaliyeti gösteren yabancı ortaklı bankalar bu standartları kendi ülkeleri mevzuatlarından dolayı da uygulayabilmektedirler. KGK tarafından yapılan düzenlemeler ile sadece yabancı ortaklı katılım bankalarının AAOIFI kurallarını uygulayabilmelerinin önü açılmış olmakla birlikte, yerli sermayeli katılım bankaları açısından standartların uygulanıp uygulanmayacağı konusu ise bir muammadır.

Öte yandan, son yıllarda kurulan Ziraat Katılım, Vakıf Katılım ve Emlak Katılım bankalarının bu standartları uygulayabilmesi için bu konularda ihtisaslaşmış insan kaynağını istihdam etmeleri gerekmektedir. Zorunlu olmayan uygulamalar için ilave insan kaynağı tahsis etmek muhasebe ve finansal raporlama açısından daha fazla maliyetlerin yükselmesine yol açacaktır. Diğer taraftan, yabancı katılım bankalarından bazıları bu standartlara uygun finansal rapor hazırlarken, diğerlerinin bunu tercih etmemesi uygulama birliğinin sağlanmasını zorlaştıracaktır. Ayrıca, AAOIFI standartlarını uygulayan bankaların hangi kuruma raporlama yapmaları ve faaliyet raporlarında hangi hususlara yer vermeleri gerektiği konuları da netleştirilmemiştir. Raporlama açısından en uygun kuruluşun hangisi olacağı da hala tartışma konusudur. Raporlama yapılabilecek kuruluşlar olarak KGK, BDDK veya bünyesinde danışma kurulu bulunan Türkiye Katılım Bankalar Birliği'nden birisi seçilebilir.

3.1. FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARININ BAĞIMSIZ DENETİMİNİ YÜRÜTEN DENETÇİLER İÇİN ETİK KURALLAR

Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar adlı standart 14 Aralık 2019 tarih ve 30978 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 660 sayılı KHK ile yürürlüğe girmiştir. Denetçiler için hazırlanan etik kurallar standardı 8 bölümden oluşmakta olup, (yedinci bölüm yürürlükten kaldırılmış) son bölüm ise yürürlüğe ilişkin kısımlardır. Birinci bölümde giriş, ikinci bölümde etik kuralların amaçları, üçüncü bölümde etik kuralların yapısı, dördüncü bölümde denetçiler için etik ilkelerin dini dayanakları, beşinci bölümde denetçiler için etik ilkeler ve altıncı bölümde ise denetçiler için etik davranış kuralları ele alınmıştır. Bu standardın yürürlüğe giriş tarihi yayımı tarihinde olduğu hükme bağlanmıştır (KGK, Etik Kurallar Standardı).

Giriş bölümünde, muhasebenin tüm bireylerden ziyade toplumda yer alan bazı kişiler tarafından ihtisaslaşması gereken farz-ı kifaye bir meslek olduğu ifade edilmektedir. Fikhi hükümlerin uygulan-

masında, hakların adil bir biçimde kayıt altına alınmasında, ölçülmesinde ve dağıtılmasında denetçilerin hizmetlerini ifa ederken uymaları gereken etik kurallara ihtiyaç bulunmaktadır. İslami yönden denetçilerin uyacağı etik kurallar İslam inancına ve fıkıh kaidelerine uygun olmalıdır. Bu sebeple, İslami alanda faaliyette bulunan denetçilerin mesleki ve uygulamalı eğitimin yanı sıra Müslüman toplumun ahlak ve değer anlayışına uygun hareket ederek İslam ahlakını gözetmeleri beklenmektedir. Fıkıh ilke ve kurallarına aykırı olmamak kaydıyla ilave kurallar getiren diğer mesleki etik kurallara da uyulabilmektedir. Denetçilere bağlı olarak çalışanlar ve yardımcıların da bu ilkelere uyumunun tesis edilmesi denetçi sorumluluğundadır.

İslami denetçiler için oluşturulacak etik ilkelerde amaç denetçilerin, dini inançları nedeniyle Allah'ın Teâlâ'nın emirlerine uyma ve yasaklarından sakınma motivasyonuna sahip olmaları şeklinde sıralanmıştır. Denetçilerin mesleki etik yükümlülüklerine ilaveten finansal tabloların doğruluğu ve güvenilirliğinin sağlanmasının yanı sıra tüm paydaşların menfaatinin korunmasına yönelik olarak etik farkındalığını geliştirmeleri beklenmektedir.

Etik kuralların yapısı; denetçiler için etik ilkelerin dini dayanakları, denetçiler için etik ilkeler ve denetçiler için etik davranış kuralları olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde etik ilkelerin dini dayanağı, ikinci bölümde KGK tarafından yayımlanan "Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kuralları"nda yer alan fıkhi ilke ve kurallar ve son bölümde ise denetçiler için etik davranış kurallarının uygulanmasında riayet edilmesi gereken prosedürler ele alınmaktadır.

İslami denetçiler için etik ilkelerin dini dayanakları oluşturulurken etik ilkelerin İslam dininin ayrılmaz parçası olduğu ifade edilmektedir. Etik ilkelerin başlıca dini dayanakları; dürüstlük, insanın yeryüzündeki halifeliği ilkesi, ihlas, takva, erdemli olma ve işini mükemmel yapma, Allah'ın Teâlâ korkusuyla davranma ve sonunda ona hesap verecek olmanın bilincinde olmak şeklinde sıralanmaktadır. İslami denetçi Allah'ın ve paydaşların haklarına riayet etmelidir. Denetçi, Allah (cc) başta olmak üzere, mesleğine, müşterilerine, ortaklara, yaşadığı topluma ve kendisine karşı sorumlu olduğunu unutmamalıdır.

Standardın beşinci bölümünde denetçiler için etik ilkeler oluşturulurken fıkhi ilke ve kurallara aykırı olmamak kaydıyla etik ilkelerin dini dayanakları esas alınarak; güvenilirlik, meşruiyet, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, inanç esaslarına göre davranma ve mesleki davranış ve teknik standartlar ilkeleri benimsenmiştir. İslami denetçi görev ve hizmetlerini yerine getirirken yeterli bilgi birikimine sahip, yetkin ve donanımlı olma şartı aranırken mesleki yeterlilik ve özene de riayet etmesi beklenmektedir. Denetçi mesleki muhakemesini kullanırken adil, tarafsız, çıkar çatışmasından uzak olmalı ve görevini ifa ederken başkalarının etkisi altında olmamalıdır.

Standardın altıncı bölümünde denetçiler için etik davranış kurallarına yer verilmektedir. Bu kurallar; güvenilirlik ilkesine dayalı etik davranış kuralları, dini meşruiyet ilkesine dayalı etik davranış kuralları, tarafsızlık ilkesine dayalı etik davranış kuralları, mesleki yeterlilik ve özen ilkesine dayalı etik davranış kuralları, inanç esaslarına göre davranma ilkesine dayalı etik davranış kuralları, mesleki davranış ve teknik standartlar ilkesine dayalı etik davranış kuralları şeklinde sıralanmaktadır.

Tarafsızlık ilkesi kapsamında denetçinin; tarafsızlığını tehdit edebilecek her türlü hediye, bağış veya ağırlamayı reddetmeli, kişisel ve ailevi çıkar çatışmasından kaçınmalı ve her türlü menfaat çatışmasından uzak durmalıdır.

Denetçinin finansal işlemlerle ilgili olarak yeterli finansal akademik ve mesleki yetkinliğe sahip olmasının yanı sıra fıkhi ilke ve kuralları da bilmek zorundadır. Denetçi görevini ifa ederken tutum ve davranışlarında tutarlı olmalı ve faizsiz finans danışma komitesi tarafından belirlenen fıkhi ilke ve kurallara bağlı kalmalıdır. Ayrıca, mesleğindeki yeni gelişmelerden haberdar olarak yetkinliğini sürdürmelidir.

İslami denetçi lehte ve aleyhte yer alan bilgileri mesleki muhakeme ve görüşlerini dürüstçe şeffaf bir biçimde sunmalıdır. Ancak, açıklama zorunluluğu bulunmadığı müddetçe öğrendiği gizli bilgileri ifşa etmemeli ve ketum olmalıdır. Denetçi mesleki görev ve yetkilerini ifa ederken edindiği gizli bilgileri üçüncü tarafların çıkarına veya kendi lehine kullanmaktan kaçınmalıdır.

3.2. AAOIFI FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARTLARI

3.2.1. Faizsiz Finans Denetim Standardı 1: Bağımsız Denetimin Amacı ve İlkeleri

“Faizsiz Finans Denetim Standardı 1: Bağımsız Denetimin Amacı ve İlkeleri” adlı denetim standardı 14 Aralık 2019 tarih ve 30978 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 660 sayılı KHK ile yürürlüğe girmiştir. Bağımsız Denetimin Amacı ve İlkeleri standardı 7 bölümden oluşmakta olup, son bölüm bu standardın 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceğine ilişkin açıklamayı içermektedir.

Giriş kısmında amaç, fıkhi ilke ve kurallara uygun biçimde faaliyet gösteren finansal kuruluşlar tarafından hazırlanacak finansal tabloların denetiminin yürütülmesinde genel ilkeler hakkında standartlar oluşturmaktır. AAOIFI’nin orijinal metinde sadece “Auditing” (denetim) kelimesi geçse bile faizsiz finans denetim standardında bu terim “bağımsız denetimi”, “auditor” (denetçi) kelimesi ise “bağımsız denetçi”yi ifade etmektedir.

Denetimin amacı başlıklı ikinci bölümde finansal tabloların denetiminin amacı, finansal tabloların fıkhi ilke ve kurallara, KGK tarafından yayımlanan faizsiz finans muhasebe standartları ve uygulamalarına uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığının tespit edilmesidir. Denetçi görüşü ile finansal tabloların güvenilirliği artırılabilirse bile faaliyetlerin etkin, verimli ve ekonomik başarısı konusunda güvence verememektedir.

Standardın üçüncü bölümünde denetimin genel ilkeleri hususu ele alınmış olup İslami denetçinin KGK tarafından yayımlanan standartlara ve fıkhi ilke ve kurallara aykırı olmayan “Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar”a uyması gerekmektedir. Denetçinin mesleki sorumluluklarını düzenleyen etik ilkeler; erdemli olma, dürüstlük, güvenilirlik, adil olma, doğruluk, bağımsızlık, tarafsızlık, mesleki yeterlilik, özen, sır saklama, mesleğe uygun davranış ve teknik standartlar şeklinde sıralanmaktadır.

Dördüncü bölümde denetimin kapsamı, denetimin amacına ulaşmak için denetçinin uygulanmasını gerekli gördüğü denetim prosedürleri olarak açıklanmıştır. Bu prosedürler, faizsiz finans denetim standartları, fıkhi ilke ve kurallara aykırı olmayan mevzuat, denetim sözleşmesinin içeriği ve raporlama yükümlülükleri şeklinde sıralanmıştır.

Standardın beşinci bölümünde makul güvence hususuna yer verilmiştir. Buna göre denetim, bütün finansal tabloların önemli derecede bir yanlışlık içermediğine dair makul güvence sağlamalıdır. İslami denetçi, denetim sırasında incelenen işlemlerin finansal kuruluşun faizsiz finans danışma komitesi tarafından belirlenen fıkhi ilke ve kurallara uygunluk sağladığına ikna olmalıdır.

Altıncı bölüm ise, finansal tablolara ilişkin sorumlulukları ihtiva etmektedir. İslami denetçinin finansal tablolar hakkında görüş bildirmekle sorumlu olmasına rağmen finansal tabloların fıkhi ilke ve kurallara ve mevzuata uygun olarak hazırlanması ve sunulması finansal kuruluşun yönetimine (management) aittir. Finansal tabloların denetlenmiş olması, yönetimin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Bu standartta bahsedilen yönetimin içerisine; hissedarlar, yönetim kurulu üyeleri, genel müdür, genel müdür yardımcıları, koordinatörler, bölge müdürleri ve hatta şube müdürleri bile dâhil edilebilir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "Sorumluluk" başlıklı 41 inci maddesinde faaliyetlerin muhasebeleştirilmesi, finansal tabloların hazırlanması, onaylanması, denetlenmesi, yetkili mercilere raporlanması ve yayımlanması dâhil finansal raporlama sisteminin tesis edilmesi ve bilgi sistemlerinin yeterli hale getirilmesi yönetim kurulunun sorumluluğunda olduğu hüküm altına alınmıştır. AAOIFI ile Bankacılık Kanunu karşılaştırıldığında, bu yetkinin finansal kuruluşun idare ve temsilinden sorumlu olan yönetim kurulu olarak belirlenmesinin daha uygun olduğu kanaatine ulaşılmaktadır. Çünkü hissedarların bankada söz sahibi olabilmesi ancak olağan ve olağanüstü genel kurul toplantıları ile mümkündür. Ayrıca, genel kurulun sürekli toplanması ve normal faaliyetlere ilişkin karar alabilmesi teoride pek mümkün olmamaktadır.

3.2.2. Faizsiz Finans Denetim Standardı 2: Bağımsız Denetçi Raporu

Faizsiz Finans Denetim Standardı 2: Bağımsız Denetim Raporu adlı denetim standardı 14 Aralık 2019 tarih ve 30978 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 660 sayılı KHK ile yürürlüğe girmiştir. Bağımsız Denetimin Amacı ve İlkeleri standardı 8 bölümden oluşmakta olup son bölüm bu standardın 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceğine ilişkin açıklamayı içermektedir (KGK, Faizsiz Finans Denetim Standardı 2).

Giriş bölümünde bu standardın amacı, faizsiz finans kurallarına göre faaliyet yürüten kuruluşlarda bağımsız denetçi tarafından yürütülen denetim raporunun şekil ve içeriği hakkında standartlar ve rehberler oluşturmak şeklinde açıklanmaktadır. Faizsiz Finans Denetim Standardında (FFDS) geçen "denetim" kelimesi "bağımsız denetimi", "denetçi" kelimesi ise "bağımsız denetçi"yi ifade eder. Bu standardın açıklamalarında T harfi ile gösterilen paragraflar sadece ülkemizde geçerli olan ve KGK tarafından belirtilen ilave yükümlülükleri ifade etmektedir. T kodlu olmayan aynı numaralı paragraflar FFDS'lerinin çevirisi olup uluslararası uygulamalar ile aynı açıklamaları ihtiva etmektedir.

Standardın ikinci bölümünde denetçi raporunun temel unsurları ele alınmıştır. Denetçi raporlarında; başlık, muhatap, açılış ve giriş paragrafı, denetimin kapsamı, FFDS'lere ve ilgili ulusal standartlara yapılan atıflar, denetçinin yürüttüğü çalışmaya ilişkin açıklamalar, finansal tablolara ilişkin verilen görüş paragrafı, denetçinin adresi ve denetçinin imzası yer almalıdır. Türkiye'deki uygulamalara ilişkin olarak söz konusu başlıklara ilaveten denetçi raporunda; denetçi raporunun görüş dayanağı, sorum-

lu denetçinin adı ve bağımsız denetçinin faizsiz finans kuruluşunun finansal tablolarının bağımsız denetimine ilişkin sorumluluklarına da yer verilmesi beklenmektedir.

Başlıkta “Bağımsız Denetçi Raporu” ifadesine yer verilmelidir. Denetçi raporunun hazırlanmasına ilişkin sözleşme ülke mevzuatına uygun bir muhatapla düzenlenmelidir. Denetçi raporunun açılış ve giriş paragraflarında finansal tabloların kapsadığı dönemler ve tarih hakkında açıklama olmalıdır. Finansal tablolar yönetimin beyanı olduğundan finansal tabloların ve finansal kuruluşların fıkhi ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü yönetimin sorumluluğundadır. Giriş paragrafına örnek aşağıda yer almaktadır.

“... Faizsiz Finans Kuruluşunun (31.12.2020 tarihi) itibarıyla ilişikteki finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarını (ve KGK tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklamada belirtilen diğer finansal tabloları) denetlemiş bulunuyoruz. Bu finansal tablolar ile finansal kuruluşun Fıkhi İlke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü, finansal kuruluşun yönetiminin sorumluluğundadır. Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.”

Denetçi raporunun kapsam paragrafında, denetimin FFDS'lere ve fıkhi ilke ve kurallara aykırı olmayan ulusal standartlara ve uygulamalara uygun yürütüldüğünü belirtir. Raporda, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence çerçevesinde yürütüldüğü açıklanır. Kapsam paragrafına ilişkin örnek açıklama aşağıda yer almaktadır.

“... Yaptığımız denetim KGK tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartlarına uygun olarak yürütülmüştür. Bu standartlar; denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir. Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak incelenmesini içerir. Denetim finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir. Yürüttüğümüz denetimin, görüşümüzün oluşturulması için makul bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.”

Denetçi raporunun görüş paragrafında, finansal tabloların faizsiz finans kuruluşunun faizsiz finans danışma komitesi (danışma komitesi) tarafından belirlenen fıkhi ilke ve kurallara ve finansal raporlama çerçevesinde yasal yükümlülüklerle uygun olarak hazırlandığını içermelidir. Finansal tabloların doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde hazırlandığına ilişkin örnek açıklama aşağıda yer almaktadır.

“Görüşümüze göre finansal tablolar, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun (31.12.2020 tarihi) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını Fıkhi ilke ve kurallara danışma komitesi tarafından belirlenen ve KGK tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun biçimde sunulmaktadır.”

Finansal raporlamalar kapsamında ülke dışında başka ülkenin standartlarına atıf yapılmışsa o hususa da yer verilmesi, uluslararası finansman amacıyla metnin hangi dile tercüme edildiği ve hangi para birimine çevrildiği konularına da yer verilmelidir.

Denetçi raporunda denetimin tamamlandığı günün tarihi yer almalıdır. Bu tarih, denetçinin rapor tarihine kadar haberdar olduğu olay ve işlemlerin finansal tablolar üzerindeki etkisini değerlendirdiği konusunda kullanıcıları bilgilendirir. Denetçi, raporunun tarihini finansal tabloların yönetim tarafından onaylandığı tarihten öncesine ait bir tarih olarak imzalayamaz. Denetçi, raporu kendi adına veya denetim kuruluşu adına imzalar ve raporda denetçinin adresine de yer verilmelidir. Kişisel güvenliği yönelik bir tehdidin bulunması durumunda KGK'dan izin almak koşuluyla hariç, her hâlükârda bağımsız denetim raporlarında sorumlu denetçinin adının yer alması gerekmektedir.

Bu standardın üçüncü bölümünde denetçi görüşü yer almaktadır. Finansal tabloların belirlenen finansal raporlama çerçevesine uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir görünüm sağladığı sonucuna varılması durumunda olumlu görüş verilir. Denetçi elde ettiği bilgi ve bulgular neticesinde olumlu görüş, sınırlı olumlu görüş, görüş vermekten kaçınma veya olumsuz görüş içeren raporlar hazırlayabilir. Bağımsız denetçinin hazırlamış olduğu olumlu görüşe ait örnek aşağıda yer almaktadır.

OLUMLU BAĞIMSIZ DENETÇİ RAPORU

X Katılım Bankası A.Ş. Genel Kuruluna (X Katılım Bankası A.Ş. Yönetim Kuruluna)

... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla ilişikteki finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarını (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'da belirtilen diğer finansal tabloları) denetlemiş bulunuyoruz. Bu finansal tabloların ve finansal kuruluşun yürüttüğü faaliyetlerin Fıkhî ilke ve kurallara uygun olması, finansal kuruluş yönetiminin sorumluluğundadır. Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.

Yaptığımız denetim, Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartlarına (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) uygun olarak yürütülmüştür. Bu Standartlar; denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir. Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak, incelenmesini içerir. Denetim, finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir. Yürüttüğümüz denetimin, görüşümüzün oluşturulması için makul bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.

Görüşümüze göre finansal tablolar, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını (ve diğer finansal bilgilerini) finansal kuruluşun danışma komitesi tarafından belirlenen

Fıkhi ilke ve kurallara ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına... (ve ...'ya) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmaktadır.

[Bağımsız Denetçinin Adı, Soyadı]

[Bağımsız Denetçinin İmzası]

[Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi]

[Bağımsız Denetçinin Adresi]

FFDS 2'nin dördüncü bölümünde denetçinin görüşünü etkileyen ve olumlu görüş dışındaki hususlara ilişkin raporlar yer almaktadır. Denetçinin görüşünü etkileyen hususların bulunması nedeniyle, sınırlı olumlu görüş, görüş vermekten kaçınma veya olumsuz görüş verilebileceği ifade edilmektedir.

Bu standardın beşinci bölümünde denetçi görüşünü etkileyen hususlar açıklanmaktadır. Denetçi işletmenin sürekliliği veya sosyal sorumluluk ile ilgili önemli bir hususu vurgulamak için denetçi raporuna paragraf ekleyebilir. Finansal tabloları etkileyebilecek önemli bir belirsizliğin bulunması ve söz konusu durumun finansal kuruluşun kontrolünde olmaması durumunda bu hususa yer verilebilir. Bu konuya ilişkin olarak örnek paragraf aşağıda yer almaktadır.

“Görüşümüzü sınırlamadan (X) numaralı finansal tablo dipnotuna dikkat çekeriz. Finansal kuruluş, bazı patent haklarının ihlali iddiasıyla telif hakkı ve cezai tazminat talep edilen bir davada davalı konumundadır. Finansal kuruluş karşı dava açmıştır ve iki davanın da hazırlık soruşturmaları ve keşif işlemleri devam etmektedir. Konunun nihai sonucu henüz bilinmemektedir ve ortaya çıkabilecek herhangi bir yükümlülük için finansal tablolarda karşılık ayrılmamıştır.”

Finansal tablolara ilişkin birden çok önemli belirsizliğin olduğu durumlarda denetçi, dikkat çekilen hususlar paragrafı eklemek yerine görüş vermekten de imtina edebilir.

Bağımsız denetçi raporunun altıncı bölümünde denetçi görüşünü etkileyen hususlara yer verilmiştir. Denetçinin çalışma alanının sınırlandırılması durumunda sınırlı olumlu görüş verebilir veya görüş vermekten kaçınabilir. Danışma komitesi tarafından belirlenen Fıkhi ilke ve kuralların uygulanmasında, seçilen muhasebe politikalarının kabul edilebilirliği konusunda, uygulanma yöntemlerinde veya yönetim ile anlaşmazlık yaşanması durumunda denetçi sınırlı olumlu görüş veya olumsuz görüş verebilir.

Standardın yedinci bölümünde olumlu görüş dışında görüş verilmesine sebep olabilecek kapsam sınırlamasına ilişkin hususlar ele alınmıştır. Sınırlı olumlu görüş; denetçinin olumlu görüş verilemeyeceği sonucuna vardığı ancak yönetimle yaşanan sorunların etkisinin olumsuz görüş vermeye veya görüş vermekten kaçınmayı gerektirecek boyutta önemli ve yaygın olmaması durumunda verilir. Sınırlı olumlu görüşe örnek **Ek 1**'de yer almaktadır.

Kapsam sınırlamasına yol açan hususlar; muhasebe kayıtlarının yetersiz olması veya denetçinin denetim prosedürlerini uygulayamamasından kaynaklanabilir. Kapsam sınırlamasının olası etkisinin; denetçinin yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edemeyecek kadar önemli ve yaygın olduğu ve dolayısıyla finansal tablolara ilişkin görüş veremediği durumlarda, denetçi görüş vermekten kaçınabilir

(Ek 2). Ayrıca, denetçi faizsiz finans kuruluşunun seçtiği muhasebe politikalarının kabul edilebilirliğini, uygulanma yöntemini veya finansal tablolardaki açıklamaları yetersiz bulursa sınırlı olumlu görüş, görüş vermekten kaçınma **(Ek 3)** veya olumsuz görüş verebilir.

Finansal tablolara ilişkin anlaşmazlığın etkisinin; finansal tablolardaki yanıtıcılığı veya eksikliği açıklamak için denetçinin raporda sınırlı olumlu görüş vermenin yeterli olmadığı sonucuna varmasına neden olacak kadar önemli ve yaygın olması durumunda, olumsuz görüş verilebilir **(Ek 4)**.

3.2.3. Faizsiz Finans Denetim Standardı 3: Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları

Faizsiz Finans Denetim Standardı 3: Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları adlı denetim standardı 14 Aralık 2019 tarih ve 30978 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 660 sayılı KHK’nın dokuzuncu maddesi uyarınca yürürlüğe girmiştir. Bu standart 10 bölümden oluşmakta olup son madde standardın 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceğine ilişkin açıklamayı içermektedir (KGK, Faizsiz Finans Denetim Standardı 3).

Giriş bölümünde bu standardın amacı, fıkhi ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet yürüten kuruluşların finansal tablolarını denetlemek için denetçi ile imzalanacak denetim sözleşmesinin genel çerçevesini düzenlemektir. Denetim sözleşmesinde denetimin amaçları ve kapsamı, denetçinin sorumlulukları ve alacağı ücret gibi hususlar kayıt altına alınır. Finans Denetim Standardında (FFDS) geçen “denetim” kelimesi “bağımsız denetimi”, “denetçi” kelimesi ise “bağımsız denetçi”yi ifade eder.

İkinci bölümde denetim sözleşmelerinin yanlış anlaşılmalara önlemesi bakımından yazılı halde imzalanması gerektiği ifade edilmektedir. Bu bölümde denetim sözleşmesinin temel içeriği, finansal tabloların denetiminin amacı, yönetimin finansal tablolara ilişkin sorumluluğu ve yönetim beyanı ele alınmıştır. Finansal tabloların denetiminin amacı, denetçinin, finansal tabloların, önemli yönleriyle faizsiz finans kuruluşunun faizsiz finans danışma komitesi tarafından yayımlanan fetva, karar ve yönergelere, KGK tarafından yayımlanan ulusal muhasebe standartlarına, Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ve ülkede uygulanan diğer mevzuata uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığına ilişkin olarak bir görüş vermesini sağlamaktır.

Faizsiz finans kuruluşunun yönetimi, danışma komitesi tarafından yayımlanan tüm fetva, karar ve yönerge ve raporları denetçiye sağlamakla yükümlüdür. Faizsiz finans kuruluşunun yönetimi; etkin bir iç kontrol sisteminin kurulup işletilmesinden, işlemlerin muhasebe kayıtlarına uygun bir şekilde kaydedilmesinden, varlıkların korunmasından ve finansal tabloların genel sunumunun doğru ve gerçeğe uygun olmasından sorumludur. Ayrıca finansal tabloların ve finansal kuruluşun fıkhi ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü kuruluşun yönetiminin sorumluluğundadır. Esasında finansal tabloların ve muhasebe sisteminin gerçeğe uygun tutulması, iç kontrol sisteminin tesis edilmesi gibi önemli hususlar, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda spesifik olarak yönetim kurulu sorumluluğunda olduğu ifade edilmektedir. Bankacılık Kanunu ve ilgili AAOIFI standardı karşılaştırıldığında, yönetim tabirinin çok geniş anlamda yorumlanabileceği ve dolayısı ile bu yetkinin finansal kuruluşun idare ve temsilinden sorumlu olan yönetim kurulu şeklinde belirlenmesinin daha uygun olduğu kanaatine ulaşılmaktadır.

Üçüncü bölümde denetimin kapsamı ele alınmıştır. Denetimin faizsiz finans standartlarına uygun olarak yürütülmesi, Fikhi ilke ve kurallara aykırı olmaması, denetçinin muhasebe sisteminin yeterliliğini değerlendirmesi, denetim sonuçlarının ihtiyaca uygun olması ve güvenilir denetim kanıtı ile elde edilmesi, muhasebe ve iç kontrol sisteminin etkin bir şekilde çalışıp çalışmadığı gibi hususları içermelidir.

Denetim sözleşmesinde, denetçinin kısıtlama olmaksızın talep edeceği tüm kayıtlara, bilgi ve belgelere erişim sağlayacağı ve denetim sonucunda düzenlenecek raporların ve denetimin sonuçlarına ilişkin yapılacak bildirimlerin ne şekilde olacağı hususları yer almalıdır. Faizsiz finans kuruluşu ile denetçi arasında imzalanan “Denetim Sözleşmesi Örneği” **Ek: 5**'te yer almaktadır.

Ücretler başlıklı beşinci bölümde, denetim sözleşmesi için alınacak ücretlerin ne şekilde hesaplanacağı ve faturalandırmaya ilişkin hususlar ele alınmıştır. Altıncı bölümde denetçinin ve faizsiz finans kuruluşunun denetim sözleşmesinin şartları üzerinde anlaşmaya vardıkları ifade edilmektedir.

Standardın yedinci bölümünde diğer hususlar ve topluluğa bağlı birimlerin denetimi konuları ele alınmıştır. Denetçi, denetimin planlanmasına ilişkin düzenlemeleri, müşteriye sunmayı beklediği raporları, danışma komitesi ile yapılacak istişarelere ilişkin düzenlemeler, faizsiz finans kuruluşunda ilk defa denetim yapması durumunda önceki denetçi ile yapılacak olan görüşmelere ilişkin hususlar yer alabilir. Ana ortaklık faizsiz finans kuruluşu denetçisinin aynı zamanda bağlı ortaklığının, şubesinin veya bölümünün denetçisi olması durumunda her bir birim ile ayrı bir denetim sözleşmesi imzalayıp imzalamayacağı hususlarında da yer verilebilir.

Sekizinci bölümde müteakip denetimlere ilişkin hususlar ele alınmıştır. Denetim sözleşmesinin şartlarında düzeltmeye ihtiyaç duyulması, pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri veya ortaklık yapısında değişiklik olması, yasal yükümlülükler ile müşterinin ticari faaliyetinin niteliğinde değişiklik olması gibi durumlarda müşteri ile yeni sözleşme imzalanabilir. Şayet anılan durumlar söz konusu değilse müşteri ile imzalanacak sözleşme birkaç yıllık süreyi kapsayabilir.

Bu standardın dokuzuncu bölümünde denetim sözleşmesindeki değişikliğin hangi şartlarda mümkün olacağı konusu ele alınmıştır. Denetim hizmeti ihtiyacının şartlarının değişmesi veya denetimin niteliğine ilişkin yanlış anlamadan kaynaklanan hususların bulunması durumunda değişiklik talebi makul görülebilir. Faizsiz finans kuruluşu tarafından sağlanan yanlış, eksik veya tatmin edici olmayan bilgi nedeniyle ortaya çıkan değişiklik talebi makul karşılanamaz.

Denetim sözleşmesinin şartlarının değişmesi durumunda müşteri ile denetçi yeni şartlar üzerinde anlaşmaya varır. Denetçinin denetim sözleşmesi şartlarında yapılan bir değişikliği kabul etmemesi ve başlangıçtaki denetim sözleşmesine göre denetimin devam etmesine izin verilmemesi durumunda denetçi, denetimden çekilir ve sözleşme gereğince veya diğer sebeplerle çekilmeyi gerektiren hallerde, çekilme gerekçesi yönetim kuruluna veya pay sahiplerine bildirilir.

3.2.4. Faizsiz Finans Denetim Standardı 4: Bağımsız Denetçi Tarafından Fikhi İlke ve Kurallara Uygunluğun Test Edilmesi

“Faizsiz Finans Denetim Standardı 4: Bağımsız Denetçi Tarafından Fikhi İlke Ve Kurallara Uygunluğun Test Edilmesi” adlı denetim standardı 14 Aralık 2019 tarih ve 30978 sayılı Resmi Gazete’de

yayımlanan 660 sayılı KHK'nın 9'uncu maddesi uyarınca yürürlüğe girmiştir. Bu standart yürürlük maddesi dâhil 6 bölümden oluşmaktadır. Standardın birinci bölümünde giriş, ikinci bölümünde fıkhi ilke ve kurallara uygunluk sağlanmasına dair bağımsız denetçinin sorumlulukları, üçüncü bölümünde denetçinin çalışmasının kapsamı, dördüncü bölümünde denetçi raporunda danışma komitesinin raporuna atıfta bulunulması ve beşinci bölümünde ise denetçinin taslak raporunun danışma komitesine sunulması konuları ele alınmıştır. Bu standardın yürürlüğe giriş tarihi 1 Ocak 2020 tarihi olarak kararlaştırılmıştır. (KKG, Faizsiz Finans Denetim Standardı 4).

Bu standardın amacı, fikhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyetlerini yürüten faizsiz finansal kuruluşun (FFK) finansal tablolarının denetimini yürüten bir bağımsız denetçinin, fikhî ilke ve kurallara uygunluğu test etmesine ilişkin standartlar oluşturmak ve rehberlik sağlamak şeklinde belirlenmiştir. Denetçi faizsiz finansa hükümlerine uygunluğu test ederken FFK'nın fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağladığına ilişkin olarak makul güvence sağlayan yeterli ve uygun denetim kanıtına sahip olmalıdır. Makul güvence finansal tabloların önemli derecede yanlışlık içermediği ve fikhî ilke ve kurallara uygun hazırlandığı anlamına gelmektedir.

Bağımsız denetçinin sorumluluğu sadece finansal tablolar hakkında görüş oluşturmak ve bildirmekle sınırlı iken, FFK yönetimi finansal tabloların ve kuruluşun faaliyetlerinin faizsiz finans denetim standartlarına uygun bir biçimde düzenlenmesinden ve danışma komitesi tarafından belirlenen Fıkhi ilke ve kurallara uygun hazırlanmasından sorumludur.

Denetçinin Fıkhi ilke ve kurallar konusunda bilgi sahibi olmakla birlikte danışma komitesi üyeleri ile aynı bilgi düzeyine sahip olması beklenmemektedir. Fıkhi ilke ve kurallara uygunluk sağlanması danışma komitesi sorumluluğundadır.

Denetçinin çalışmasının kapsamında, denetçinin sorumluluğu FFK'nın işlemlerinin danışma komitesi tarafından yayımlanan fetva, karar, talimat ve yönergelere uygunluk sağlayıp sağlamadığı konusunda görüş oluşturmaktır. Denetçi var olan mevcut ürünlerin geliştirilmesi sürecinde veya yeni ürünlerin piyasaya arz edilmesi aşamalarında yapılan işlemlerin Fıkhi ilke ve kurallara uygunluk sağladığı konusunda ikna olmalıdır. Denetçi FFK'nın yapmış olduğu işlemlerin danışma komitesinin karar, fetva, talimat ve yönergeleriyle tutarlı olduğu ve prosedürlere riayet edildiği konusunda ikna olmalıdır. Denetçi incelemeler sırasında danışma komitesi toplantı tutanaklarına ve danışma komitesi tarafından yönetime sunulan raporlara bakabilir.

Standardın dördüncü bölümünde, denetçi raporunda danışma komitesinin raporuna atıfta bulunulması konusu ele alınmıştır. Buna göre denetçi, faizsiz finans kuruluşunun işlemlerinin Fıkhi ilke ve kurallara uygun olduğuna ilişkin danışma komitesinin taslak raporunu dikkate aldıktan sonra raporunu yönetime arz edebilir. Danışma komitesinin taslak raporunda, Fıkhi ilke ve kurallara yeterince riayet edilmemesi nedeniyle denetçi de kendi taslak raporunu değiştirmeye karar verebilir.

Standardın beşinci bölümünde ise, danışma komitesinin raporu yayımlanmadan önce denetçinin taslak raporunu ve fıkhi hükümlere uygunluk konusunda ulaştığı sonuçları danışma komitesine sunmalıdır.

Dördüncü ve beşinci bölümlerde her ne kadar denetçinin ve danışma komitesinin uyumlu ve yakın işbirliği içerisinde çalışması hedeflense bile uygulamada bir takım sorunlarla karşılaşılacağı aşikârdır. Faizsiz finans kuruluşunun danışma komitesi pozisyonunda görev alan çalışanları nihayetinde banka çalışanları olup maaşlarını söz konusu kuruluşlardan almaktadırlar. Bu sebeple, denetçinin kamuoyuna açıklayacağı bir rapor nedeniyle bankanın kendi kendini ihbar etmesi beklenmemelidir. Diğer taraftan, denetçinin faizsiz finans konusunda yeterince deneyime sahip olmaması durumunda danışma komitesinin elde ettiği tüm bulguları kendisiyle paylaşmasının bazı hallerde mümkün olmayacağı ve banka sırrı kapsamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

3.2.5. Faizsiz Finans Denetim Standardı 5: Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hata ve Hileye İlişkin Sorumlulukları

“Faizsiz Finans Denetim Standardı 5: Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hata ve Hileye İlişkin Sorumlulukları” adlı denetim standardı 14 Aralık 2019 tarih ve 30978 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 660 sayılı KHK’nın 9’uncu maddesi uyarınca yürürlüğe girmiştir. Bu standart yürürlük maddesi dâhil 11 bölümden oluşmaktadır. Standartın birinci bölümde giriş, ikinci bölümde hatanın tanımı ve hata içeren durumlar, üçüncü bölümde hilenin tanımı ve hile içeren durumlar, dördüncü bölümde denetçinin sorumluluğu, beşinci bölümde mesleki şüphecilik, altıncı bölümde hata ve hilenin değerlendirilmesi ve denetim prosedürleri, yedinci bölümde denetçi raporuna olan etkisinin dikkate alınması, sekizinci bölümde belgelendirme, dokuzuncu bölümde yönetimin ve üst yönetim biriminin sorumlulukları, onuncu bölümde yönetim beyanları ve son bölümde ise yürürlük tarihi konuları ele alınmıştır. (KGK, Faizsiz Finans Denetim Standardı 5)

Bu standardın amacı, faizsiz finans kuruluşlarının finansal tablolarının denetiminde, hata ve hile riskinin tespitinde denetçinin sorumluluğuna yönelik rehberlik sağlamaktır. Faizsiz finans kuruluşunun finansal tablolarında hata ve hileye ilişkin göstergelerin bulunması durumunda denetçinin uygulayacağı prosedürler belirlenir ve yönetim beyanlarına ilişkin rehberlik sağlar. Esasında hata ve hilenin tespit edilmesinde esas sorumluluk faizsiz finans kuruluşunun yönetimine ve üst yönetime aittir. Faizsiz finans denetim standartlarında önceden açıklandığı üzere, yönetim ve üst yönetim kavramlarının net olmadığını ve sorumluluğun yönetim kuruluna verilmesinin daha isabetli bir uygulama olacağını önceki açıklamalarımızda ifade etmiştik.

Hata, finansal tablolarda bazı tutar ve açıklamaların kasıtlı olmadan yer almaması şeklinde tanımlanabilir. Hataların nedeni olarak, bazı olayların gözden kaçırılması veya yanlış yorumlanmasından dolayı ortaya çıkmış olabilir. Hata muhasebeleştirme, ölçme, sunum ve açıklamalarda ortaya çıkabileceği gibi fıkhi ilke ve kuralların yanlış anlaşılması ve uygulanmasından da kaynaklanabilmektedir.

Hile yönetim, üst yönetim, çalışanlardan ve üçüncü taraflardan bir veya birden fazla kişinin haksız veya mevzuata aykırı bir şekilde menfaat temin etmek amacıyla yaptığı aldatma içeren kasıtlı eylemler şeklinde tanımlanmaktadır. Katılım bankalarında yatırım fonu sahipleri ve tekafül şirketlerinde ise poliçe sahiplerinin fonlarının kötüye kullanılması, yatırımcılar ile olan sözleşmelerin ihlal edilmesi, karların yanlış dağıtılması, fonların amacı dışında kullanılması, bazı bilgilerin veya faaliyet-

lerin yönetimden, danışma komitelerinden, pay sahiplerinden ve yatırımcılardan saklanması, faizsiz finans standartlarının ve danışma komitesinin fetva, karar, talimat ve yönergelerinin kasıtlı olarak ihlal edilmesi ve finansal tabloların gerçeğe aykırı sunulması amacıyla belge ve kayıtların kasıtlı manipüle edilmesi gibi durumlar hile olarak kabul edilmektedir.

Standardın dördüncü bölümünde denetçinin sorumluluğu, finansal tabloların tüm yönleriyle KGK tarafından yayımlanan faizsiz finans standartlarına, ulusal muhasebe standartlarına ve mevzuat uygulamalarına uygun hazırlandığı konusunda görüş beyan etmektir. Denetçinin sorumluluğu finansal tabloların hata veya hile kaynaklı önemli yanlışlık içermediği konusunda makul güvence sağlamak amacıyla hazırlanır. Esasında denetçiden beklenen hata ve hileyi önlemekten ziyade, tespit etmek amacıyla denetimin tasarlanmasında ve planlanmasında makul çaba göstermesi, hata ve hileden haberdar olması durumunda bunu yetkili kurumlara bildirmesi ve aksiyon almasıdır. Denetçinin hata ve hileden haberdar olup bunu yetkili kurumlara raporlamaması durumunda ihmal ve kusurlu davranıştan sorumlu tutulacaktır.

Denetçi faizsiz finans standartlarının, danışma komitesinin fetva, karar, talimat ve yönergelerinin uygulanıp finansal tablolara yansıtılmasında mesleki şüphecilik ile hareket etmemelidir. Denetçinin elinde aksini gösteren bilgi, belge ve kayıt yoksa finansal verilerin ve açıklamaların gerçek olduğunu kabul etmesi gerekir. Bu sebeple, denetçinin belgelerin gerçek olduğunu ispat etme konusunda eğitilmiş veya uzman olması beklenmemelidir.

Standardın altıncı bölümünde hata ve hilenin değerlendirilmesi ve denetim prosedürlerine yer verilmiştir. Buna göre, denetçi finansal tabloların yanı sıra fon sahiplerinin gelir, bakiye ve varlıklarında hata ve hile kaynaklı önemli yanlışlık içerip içermediğine, yönetimin, denetim komitesinin ve danışma komitesi üyelerinin şüphelenilen, araştırılan, tespit edilen veya rapora bağlanan herhangi bir hata ve hileden haberdar olup olmadıkları konuları sorgulanmalıdır.

Finansal tabloların hata ve hile kaynaklı önemli yanlışlık içerdiği sonucuna ulaşırsa denetçi, duruma göre ya sınırlı olumlu görüş içeren bir rapor veya görüş vermekten kaçınarak devam edip etmeyeceğine karar vermelidir.

Denetçi hata ve hileye ilişkin risk faktörlerini ortaya koyarken belgelendirmeye dayanmalıdır. Denetçi, danışma komitesi üyeleriyle yapılan müzakereleri ve KGK tarafından yayımlanan faizsiz finans standartları ile danışma komitesinin yayımladığı fetva, karar, talimat ve yönergelerle desteklenen bu tür müzakerelerin sonuçlarını belgelendirmelidir.

Standardın dokuzuncu bölümünde, hata ve hilenin önlenmesi ve tespitinde esas sorumluluk, faizsiz finans kuruluşun üst yönetimine ve fonların yönetiminden sorumlu olanlara ait olduğu ifade edilmektedir. Yönetim, "Faizsiz Finans Kuruluşu Çalışanları İçin Etik Kuralları"la uyumlu uygun prosedürleri, dürüstlük ve yüksek etik değerler kültürünü ve FFK içerisinde hata ve hilenin önlenmesi ve tespit edilmesi için uygun kontrolleri ve prosedürleri hayata geçirmelidir. Ayrıca denetçi yönetimin, fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlayan, uygun bir iç kontrol sistemi geliştirip geliştirmediğini değerlendirmelidir.

Yönetim beyanı olarak, KGK tarafından yayımlanan faizsiz finans standartları hükümlerinin tamamına ve danışma komitesinin fetva, karar, talimat ve yönergelerine uygunluk sağlandığını, yönetimin hata ve hileyle ilişkin olarak bilinen tüm hususları paylaştığı, fonların sözleşme hükümlerine uygun değerlendirildiği, şeffaflık ilkesi çerçevesinde danışma komitesinin fetva ve kararlarının denetçiye sunulduğu, bakiye, gelir ve varlıklar üzerinde gerekli kontrollerin bulunduğu kabul edilmelidir. Ayrıca, Yönetim, hata ve hileyi önlemek ve tespit etmek amacıyla muhasebe ve iç kontrol sistemlerinin tasarlanmasına ilişkin sorumluluğunu yönetim beyanları vasıtasıyla kabul etmelidir.

Bu standardın son bölümünde yürürlüğe giriş tarihi, 1 Ocak 2020 tarihi olarak belirlenmiştir.

3.2.6. Faizsiz Finans Denetim Standardı 6: Fıkhi Denetim

“Faizsiz Finans Denetim Standardı 6: Fıkhi Denetim (Faizsiz Finans Kuruluşlarının Fıkhi İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlamasına Yönelik Güvence Denetimi)” adlı denetim standardı 14 Aralık 2019 tarih ve 30978 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 660 sayılı KHK’nın 9’uncu maddesi uyarınca yürürlüğe girmiştir. Önsöz ve giriş maddesi hariç bu standart 13 bölümden oluşmaktadır. Standardın birinci bölümde standardın amacı, ikinci bölümde standardın diğer mesleki standartlarla ilişkisi, üçüncü bölümde kapsam, dördüncü bölümde denetim türleri ve amaçları, beşinci bölümde tanımlar, altıncı bölümde uyum hükümleri, yedinci bölümde faizsiz finans danışmanlarıyla iletişim, sekizinci bölümde dayanak denetim konusu ve kıstaslar, dokuzuncu bölümde temel prosedürler, onuncu bölümde belgelendirme ve arşivleme, on birinci bölümde Fıkhi denetçi raporunun hazırlanması, on ikinci bölümde uygulama rehberi ve son bölümde ise yürürlük tarihi konuları ele alınmıştır. (KGK, Faizsiz Finans Denetim Standardı 6).

Fıkhi yönetim, hesap verilebilirliği arttırdığı, şeffaflığı teşvik ettiği ve paydaşların güvenini kazanmaya yardımcı olduğu için faizsiz finans kuruluşlarının önemli bir unsurudur. Bu standart Fıkhi denetimle ilgili prosedürler, raporlamaya ilişkin yeknesaklık sağlama ve doğrulama konularında rehberlik sağlar. Dünyada Fikhî denetçilerin genel yaklaşımlarını ve hizmet kalitelerini standart hale getirmek ve en iyi uygulamalara örneklik teşkil etmek amacıyla Güvence Denetim Standardı 3000’i tamamlayıcı nitelikte bu standart oluşturulmuştur.

Bu standart Türkiye’de yerleşik faizsiz finans kuruluşlarının (FFK) Fıkhi ilke ve kurallara uygunluk sağlamasına yönelik güvence denetiminde geçerli ilkelerin belirlenmesini ve yılda en az bir kez Fıkhi denetimden geçmesini talep etmektedir. Fikhî doğrulama denetimi, doğrudan fikhî denetim, fikhî denetim, fikhî denetçi, (T) fikhî denetçi, fikhî iç inceleme/denetim fonksiyonu, fikhî iç inceleme yapan kişi/denetçi ve faizsiz finans kuruluşlarına ilişkin tanımlar **Ek 6**’da yer almaktadır.

Denetim türleri; doğrudan fıkhi denetim ve fıkhi doğrulama denetimi olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğrudan Fıkhi Denetim, faizsiz finans kuruluşunun denetim dönemindeki finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin tüm önemli yönleriyle fikhî ilke ve kurallara uygun olup olmadığı konusunda makul güvence elde etmek ve denetçinin bulgulara uygun raporlama yapması unsurlarından oluşmaktadır. Fıkhi Doğrulama Denetimi, faizsiz finans kuruluşu yönetimi tarafından hazırlanan ve

yayımlanan bilgilerin fıkhi ilke ve kurallara uygun kıstaslarla oluşturularak sunulduğuna dair makul güvence oluşturmaktadır.

Standardın beşinci bölümünde; fıkhi doğrulama denetimi, doğrudan fıkhi denetim, fıkhi denetim, fıkhi denetçi, fıkhi iç inceleme/denetim fonksiyonu, fıkhi iç inceleme yapan kişi/denetçi, ve faizsiz finans kuruluşları terimlerine ilişkin tanımlar yapılmıştır. Faizsiz finans kuruluşları fıkhi ilke ve kurallara uygun bir biçimde faaliyet yürüten bankalar, tekafül şirketleri, sermaye piyasaları ve benzer faaliyetleri yerine getiren geleneksel kuruluşların fıkhi ilke ve kurallara uygun şekilde ürün ve hizmet sunan şube, birim ve faizsiz pencere işlemlerini içeren finansal kuruluşlar olarak sayılmıştır.

Fıkhi denetçi bu fıkhi denetim standardına, KGK tarafından yayımlanan “Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar” ve Kalite Kontrol Standardı (KKS) 1 “Finansal Tabloların Bağımsız Denetim ve Sınırlı Bağımsız Denetimleri İle Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetleri Yürüten Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler İçin Kalite Kontrol” standartlarına uymak zorundadır.

Fıkhi denetçinin, faizsiz finans kuruluşunun danışma kurulları ile iletişim ve etkileşim kurma ihtiyacı hâsıl olursa her türlü fetva, karar, talimat ve görüşü alabilir.

Fıkhi ilke ve kurallar, AAOIFI tarafından yayımlanan şeri standartlar, ilgili ülkelerdeki düzenleyici kurumlar tarafından yayımlanan Fıkhi düzenlemeler, KGK tarafından yayımlanan faizsiz finans muhasebe standartları hükümleri, Merkezi Faizsiz Finans Danışma Kurulu kararları ve FFK'nın faizsiz finans danışma komitesi tarafından verilen onaylar ve alınan kararlardan oluşur.

Fıkhi denetim prosedürleri; planlama, risk değerlendirmesi, önemliliğin değerlendirilmesi, örnekleme, iç kontroller değerlendirme, iç kontroller test etme, gözlemlerin ve fıkhi hükümlere aykırılıkların değerlendirilmesi, yazılı beyanların alınması, bilanço tarihinden sonraki olayların rapor üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi, ilgili iç fonksiyonların çalışmalarının kullanılması, tespit edememe riskinin değerlendirilmesi, detay testlerinin belirlenmesi ve testlerin yürütülmesi ile rapor üzerindeki etkilerinin belirlenmesi aşamalarından oluşmaktadır **(Ek 7: Fıkhi Denetim Prosedürleri)**.

Önemli hususlar fıkhi denetim prosedürleri şemasında, “Güvence Denetim Standardı 3000” ve bu standardın 21-34 üncü paragraflarında belirtilen unsurlardan oluşmaktadır. Önemlilik, *fıkhi ilke ve kurallara* uygunluk sağlanması açısından paydaşların vereceği kararlar üzerinde olumsuz etki edebilen niceliksel ya da niteliksel olarak konunun ciddiyetini ifade eder. Fıkhi denetçi, fıkhi ilke ve kurallara uygunluğun sağlanıp sağlanmadığı konusunda makul güvence oluşturabilmesi için faizsiz finans kuruluşundaki iç kontrolleri dikkate alır ve test eder.

Fıkhi denetçi uygulaması gereken örneklemin, türünü ve yeterliğini belirler. Örneklem belirlendikten sonra; örneklemin her bir alan/fonksiyona uygulanmasının uygunluğu ve örneklemin seçileceği ana kitlenin özellikleri ve ilgili kontroller gibi önemli hususlar dikkate alınır. Örneklem seçimi istatistikî yöntemlere dayanır ve Fıkhi hükümlere aykırılık örneklerinin tespit edilmesi durumunda, örneklem büyüklükleri yeterli olacak şekilde arttırılır.

□○+○+ □○□○+○+○□○ +○+○□○
○+ □□+□+○+ □□+□+○+ □□+

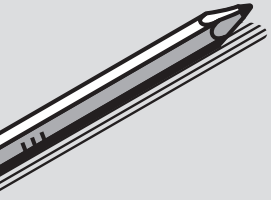

□○ ○+○□○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○ □□□+□+○+□□□+
□ +○+ □○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○+□□ □+○+□□□+□+

4. BÖLÜM

AAOIFI FAİZSİZ FİNANS MUHASEBE STANDARTLARI

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. AAOIFI FAİZSİZ FİNANS MUHASEBE STANDARTLARI

Faizsiz finans kuruluşlarının finansal raporlamasına ilişkin kavramsal çerçeve ilk defa 22 Temmuz 2010 tarihinde yapılan 37 sayılı AAOIFI Kurul toplantısında kabul edilmiştir. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yayımlanan Kavramsal Çerçeve faizsiz finans muhasebe standartlarının temelini oluşturmaktadır. KGK'nın yayımladığı muhasebe standartları ve yorumlar Faizsiz Finans Kuruluşları (FFK) için bağlayıcı nitelikte olduğu ifade edilmektedir. AAOIFI tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartları'nın (FFMS) mevzuatımıza kazandırılması amacıyla KGK 21 Mayıs 2019 tarihinde sekiz, 6 Eylül 2019 tarihinde on iki ve 20 Kasım 2019 dört adet olmak üzere toplam 22 standardı yayımlamıştır. Bu kapsamda, Kavramsal Çerçeve, Faizsiz Finans Muhasebe Rehberi 1 ile 22 adet Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Faizsiz finans muhasebe standartlarına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 12: Faizsiz Finans Muhasebe Standartları

Sıra No	İngilizce Başlık	Türkçe Başlık
Standart 1	General Presentation and Disclosure in the Financial Statements of Islamic Banks and Financial Institutions	Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama
Standart 3	Mudaraba Financing	Mudârebe Finansmanı
Standart 4	Musharaka Financing	Müşâreke Finansmanı
Standart 7	Salam and Parallel Salam	Selem ve Alt Selem
Standart 8	Ijarah	İcâre ve İcâre Müntehiye Bitimlik
Standart 9	Zakah	Zekat
Standart 10	Istisna'a and Parallel Istisna'a	İstisna ve Alt İstisna
Standart 14	Investment Funds	Yatırım Fonları
Standart 16	Foreign Currency Transactions and Foreign Operations	Yabancı Para İşlemleri ve Yurtdışındaki İşletmeler
Standart 18	Islamic Financial Services Offered by Conventional Financial Institutions	Geleneksel Finans Kuruluşları Tarafından Sunulan Faizsiz Finans Hizmetleri

FAİZSİZ FINANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

Standart 21	Disclosure on Transfer of Assets	Varlıkların Transferine İlişkin Açıklamalar
Standart 22	Segment Reporting	Bölgelere Göre Raporlama
Standart 23	Consolidation	Konsolidasyon
Standart 24	Investment	İştiraklerdeki Yatırımlar
Standart 26	Investments in Real Estate	Gayrimenkul Yatırımları
Standart 27	Investment Accounts	Yatırım Hesapları
Standart 28	Murabaha and Other Deferred Payment Sales	Murâbaha ve Diğer Vadeli Satışlar
Standart 30	Impairment, Credit Losses and Onerous Commitments	Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler
Standart 31	Investment Agency (Al-Wakala Bi Al-Istithmar)	Yatırım Vekâleti (EI-Vekâle Bi'l İstithmar)
Standart 33	Investment In Sukuk, Shares and Similar Instruments	Sukuk, Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar
Standart 34	Financial Reporting for Sukuk Holders	Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama
Standart 35	Risk Reserves	Risk Yedekleri

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere bazı standartların numaraları atlanmış bulunmaktadır. AA-OIFI bazı standartları yürürlükten kaldırırken bazı standartları ise birleştirerek farklı numaralı standart metni olarak yayımlayabilmektedir. Örneğin 2 Nolu Murabaha Standardı yürürlükten kaldırılarak yerine 28 nolu Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar standardı şeklinde yeni bir standart olarak revize edilmiştir.

Diğer taraftan, yukarıdaki tabloda yer almayan standartlar AAOIFI tarafından yürürlükten kaldırılmıştır. Buna göre; “5 Nolu Muhasebe Standardı: Sermaye Sahipleri ve Yatırım Hesabı Sahiplerine İlişkin Kar Dağıtımı, 6 Nolu Muhasebe Standardı: Yatırım Hesabı Sahiplerinin Varlıkları, 11 Nolu Muhasebe Standardı: Karşılıklar, 12 Nolu Muhasebe Standardı: Tekafül Şirketlerinin Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama, 13 Nolu Muhasebe Standardı: Tekafül Şirketlerinde Fazlalıkların Tahsisi ve Açıklara İlişkin Açıklama, 15 Nolu Muhasebe Standardı: Tekafül Şirketlerinde Karşılık ve Rezevler, 19 Nolu Muhasebe Standardı: İslami Sigorta Şirketlerine Katkılar, 20 Nolu Muhasebe Standardı: Ertilenmiş Ödeme Satışları, 25 Nolu Muhasebe Standardı: Sukuk, Hisse Senetleri ve Benzeri Varlıklara Yatırım” adlı standartlar yürürlükten kaldırılmıştır.

Faizsiz Finans Muhasebe Rehberi 1: “Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının Faizsiz Finans Kuruluşları Tarafından İlk Kez Uygulanması” adlı KGK tarafından yayımlanmıştır. Bu rehberi bağlayıcılığı faizsiz finans standartları ile aynı düzeyde olup 1 Ocak 2020 veya sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulanacaktır. Bu rehber ilk defa faizsiz finans muhasebe standartlarını uygulayacak faizsiz finans kuruluşlarının finansal muhasebe ve raporlama işlemlerinin kolaylaştırılması amacıyla hazırlanmıştır. Bu rehber ilk kez faizsiz finans alanında faaliyette bulunacak olan kuruluşlara, önceki dönemlerde farklı muhasebe standartları uygulayan faizsiz finans kuruluşlarının işlemlerini Fıkhi ilke ve kurallara uygun hale getirmek isteyen kuruluşlara ile faizsiz finans ilkelerine uygun raporlama yapan kuruluşlara uygulanacaktır. Faizsiz finans kuruluşları uygulama tarihinden itibaren faizsiz finans muhasebe standartlarına uygun politikalar geliştirmek zorundadır.

İlk defa kurulan faizsiz finans kuruluşu, kuruluş tarihinden cari döneme kadar finansal raporlamalarını faizsiz finans standartlarına uygun hale getirmelidir. Finansal tablolarını faizsiz esasa uygun hale getiren şirketler ve faizsiz esasa uygun faaliyet yürüten şirketler ise cari dönem tutarlarıyla birlikte karşılaştırmalı tutarları da faizsiz finans standartlarına uygun hale getirmeleri zorunludur. Finansal tablolarını faizsiz finansa uygun hale getiren şirketler finansal tablo dipnotlarında önceki dönemin tablolarını raporlamayı seçebilir.

Finansal tablolar “FFMS 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama” hükümlerine göre sunulmalıdır. Ayrıca, finansal tablo dipnotlarında; muhasebe politikalarındaki değişiklikler, faizsiz finans muhasebe sistemine geçişin finansal durum, nakit akışları ve performans üzerindeki etkisi, faaliyetlerin fıkhi ilke ve kurallara uyumlaştırılması amacıyla hazırlanan stratejik planlar ve henüz fıkhi kurallara uygun hale getirilmemiş şarta bağlı işlemler açıklanmalıdır.

Yukarıda açıklandığı üzere, faizsiz finans muhasebe standartlarından bazıları yürürlükten kalkarken, bazıları birleştirilerek farklı isimlerle yeni standart olarak yayımlanmıştır. Hali hazırda KGK tarafından mevzuatımıza kazandırılan ve AAOIFI tarafından da uygulanan 22 adet standardın açıklamalarına ileriki sayfalarda yer verilmiştir.

4.1. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama

Finansal tabloların, finansal tablo kullanıcılar için yeterli, ihtiyaca uygun ve güvenilir hale getirilmesi amacıyla gerekli olan tüm önemli bilgiler açıklanmaktadır. Finansal tablolarda banka hakkında uygulanabilir olduğu ölçüde asgari olarak aşağıdaki bilgileri içermelidir (KGK, FFMS 1, 2019):

- a. *“Katılım bankasının adı,*
- b. *Kurulu olduğu ülke,*
- c. *Kuruluş tarihi ve hukuki biçimi,*
- d. *Merkez adresi ve bankanın faaliyet gösterdiği her bir ülkedeki şube sayısı,*
- e. *Kuruluş sözleşmesine göre bankanın yürütmeye yetkili olduğu faaliyetlerin ve sağladığı başlıca bankacılık hizmetlerinin yapısı,*
- f. *Bankanın, kendi finansal tablolarıyla konsolide edilen bağlı ortaklıklarının adları, bunların kurulu olduğu ülkeler, bankanın her bir ortaklıktaki ortaklık yüzdesi ve ortaklıkların faaliyetinin yapısı,*
- g. *Bankanın, kendi finansal tablolarıyla konsolide edilmeyen bağlı ortaklıklarının adları, bunların kurulu olduğu ülkeler, bankanın her bir ortaklıktaki ortaklık yüzdesi, ortaklıkların faaliyetinin yapısı, ve bağlı ortaklıkların finansal tablolarının bankanın konsolide finansal tablolarının dışında kalmasının nedenleri,*
- h. *Holding şirketinin ve diğer bağlı şirketlerin adı. İki işletme, her birinin paylarının en az yüzde*

- 51'inin başka bir işletme tarafından kontrol edilmesi durumunda, birbirinin bağlı şirketi olarak kabul edilir,*
- i. Danışman ya da danışma kurulunun banka faaliyetlerinin gözetimindeki görevi ve danışman ya da kurulun banka yönetmeliklere uyarınca ve fiili uygulamadaki yetkisi,*
 - j. Bankanın faaliyetlerinin ve holding şirketinin gözetiminden sorumlu olan organ,*
 - k. Bankanın Zekât sorumluluğu ve*
 - l. Bankanın kurulu olduğu ülkedeki ve şubelerinin faaliyet gösterdiği diğer ülkelerdeki vergi uygulaması. Banka, kurulu olduğu ülkede ve diğer ülkelerde bir geçici vergi muafiyetinden yararlanıyorsa, geçici vergi muafiyetinin süresi ve geriye kalan süresi.”*

Finansal tablolarda kullanılan para birimi açıklanmalıdır. Finansal tablolarda yabancı para birimi cinsinden yer alan bakiyelerin evalüasyon işlemlerinde hangi yöntem kullanıldığı ve önemli muhasebe politikalarına da yer verilmelidir. Finansal tablolarda, olağandışı gözetim kısıtlamaları, varlıklara ilişkin risk yoğunlaşması, kısıtlanmamış ve kısıtlanmamış yatırım hesapları ve benzerleri ile diğer hesapların kaynaklarına ilişkin bilgiler, vadelerine göre varlıkların dağılımı, bloke mevduatlar, şarta bağlı durumlar, finansal taahhütler, teminata verilen varlıklar, muhasebe politikaları ve tahmindeki değişiklikler ile hata düzeltmeleri ve raporlama döneminden sonra ortaya çıkan önemli hususlar açıklanmalıdır.

Yukarıda yer alan genel hususların yanı sıra, finansal tablolarda faizsiz finans hükümlerinin yasakladığı kazanç ve haramlara da yer verilmelidir. Faizsiz finans kuruluşlarının mali tablolarında faizsiz finans hükümlerinin izin vermediği kaynak veya araçlarla gerçekleşen kazançların tutarı, harcamaların tutarı ve yapısı açıklanır. Ayrıca, faizsiz finans kuruluşları, yasaklanmış kazançlarla oluşturulan veya yasaklanmış harcamalar yoluyla edinilen varlıkları nasıl elden çıkardıklarına da yer verilmelidir.

4.1.1. Faizsiz Finans Kuruluşlarının Hazırlaması Gereken Finansal Tablolar

Her bireyin doğrudan kendi tasarrufları ile yatırım yapma becerisi olmadığından fon fazlalarını katılım bankalarına tevdi etmek suretiyle yatırıma yönlendirmektedirler. Faizsiz finans kuruluşları, topladıkları fonları bir emanet olarak görüp toplumun ve bireylerin menfaatleri arasında denge kurarak yatırım yapmak mecburiyetindedirler. Finansal tablo kullanıcılarının ihtiyacına uygun yeterli ve güvenilir bilgi sunmak amacıyla muhasebe standartlarının geliştirilmesi beklenmektedir.

Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1'de bu standardın katılım bankalarının finansal tablolarının ana kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla tüm katılım bankaları için geçerli olacağını ifade etmektedir. Katılım bankaları tarafından yayımlanması gereken finansal tablolar seti aşağıda yer almaktadır:

- a. “Finansal durum tablosu (Bilanço)*
- b. Gelir tablosu,*
- c. Nakit akış tablosu,*
- d. Ortaklara düşen özkaynaklar değişim tablosu veya dağıtılmamış kârlar tablosu,*

- e. *Kısıtlı yatırımlar değişim tablosu,*
- f. *Zekât ve sadaka fonunun kaynakları ve kullanımları tablosu (banka Zekâtı toplama ve dağıtma sorumluluğunu yüklediğinde),*
- g. *Karz fonunun kaynakları ve kullanımları tablosu,*
- h. *Finansal tablo dipnotları ve*
- i. *Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Raporlamasına İlişkin Kavramsal Çerçeve’de belirtildiği şekilde finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgilerin sağlanmasına yardımcı olacak her türlü tablo, rapor ve diğer veriler.”*

Finansal tabloların en az bir önceki dönem ile karşılaştırılabilir bilgi içermesi gerekmektedir. Yayınlanan finansal tablolar kullanıcılara, katılım bankasının finansal durumunda, faaliyet sonuçlarında, nakit akışlarında, banka tarafından yönetilen sınırlı mudarebelerde, zekat, sadaka ile karz fonunun kaynaklarında meydana gelen değişiklikler hakkında bilgi vermektedir.

Finansal tablo ve dipnotlarda yer alan tutarlar en yakın parasal birime yuvarlanır. Finansal tablo ve dipnotlardaki sayfalar ardışık olarak numaralandırılır. Finansal tabloların ayrılmaz bir parçası olan finansal tablo dipnotlarına açık ve belirgin başlıklar verilir. Finansal tabloyu içeren son sayfadan sonra finansal dipnotlara yer verilir.

4.1.2. Tablolardaki Sunum ve Açıklamalar

AAOIFI standartlarına göre hazırlanması gereken temel mali tablolar aşağıda açıklanmıştır. Bu bölümde, bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu, ortaklara düşen özkaynaklar değişim tablosu veya dağıtılmamış kârlar tablosu, kısıtlı yatırımlar değişim tablosu, zekât ve sadaka fonunun kaynakları ve kullanımları tablosu ile karz fonunun kaynakları ve kullanımları tablosu örnekleriyle birlikte detaylı şekilde ele alınmıştır.

4.1.2.1. Bilanço (Finansal Durum Tablosu)

Bilançoda faizsiz finans kuruluşlarının varlıkları, yükümlülük, kısıtlanmamış yatırım hesabı ve özkaynaklarını ile katılım bankasının ortaklarına düşen özkaynakları ifade eder. Bilançoda tarihe yer verilmelidir. Faizsiz finans hükümlerine ilişkin hukuki bir hak ve fiil olmaması durumunda varlıklar yükümlülüklerle, yükümlülükler ise varlıklarla netleştirilemez. Beklenen zararları karşılamak için ayrılan ihtiyat tutarları açıklanır. Varlık ve yükümlülükler likidite yapısına göre sınıflandırılır. Faizsiz finans kuruluşlarının finansal durum tablosunda ve dipnotlarında aşağıda yer alan hususlar;

- a. *“Nakit ve nakit benzerleri,*
- b. *Alacaklar: (Murâbaha alacakları, Selem alacakları ve İstisna’ alacakları)*
- c. *Menkul kıymet yatırımları,*
- d. *Mudârebe finansmanı,*
- e. *Müşâreke finansmanı,*

- f. Diğer işletmelerdeki yatırımlar,
- g. Stoklar,
- h. Gayrimenkul yatırımları,
- i. Kiralama amaçlı edinilen varlıklar,
- j. Diğer yatırımlar ve bunların türlerine ilişkin açıklama,
- k. Duran varlıklar ile önemli duran varlık türlerine ve bunların birikmiş amortismanına ilişkin açıklama,
- l. Diğer varlıklar ve önemli diğer varlık türlerine ilişkin açıklama,
- m. Dönem içerisinde şüpheli alacak hesapları için gelir tablosuna yansıtılan karşılıklar, kayıttan düşülen alacaklar, dönem içerisinde tahsil edilen alacaklar ile şüpheli alacaklar için ayrılan karşılıkların dönem başındaki ve dönem sonundaki bakiyeleri,”

yer almalıdır. Ayrıca, aşağıda yer alan hükümler ya finansal durum tablosunda ya da finansal tablo dipnotlarında açıklanmalıdır.

- a. “Cari hesaplar, tasarruf hesapları ve diğer hesaplar ile her bir hesap kategorisi için ayrı ayrı açıklama.
- b. Diğer bankaların mevduatları.
- c. Selem borçları.
- d. İstisna’ borçları.
- e. Açıklanmış fakat dağıtılmamış kârlar.
- f. Ödenecek zekât ve vergiler.
- g. Diğer borç hesapları.”

Finansal durum tablosu, özkaynaklar değişim tablosu veya finansal tablo dipnotlarında aşağıda yer alan hususlara yer verilmelidir.

- a) “Kayıtlı, taahhüt edilen ve ödenmiş sermaye.
- b) Kayıtlı pay sayısı, ihraç edilen pay sayısı, dolaşımdaki pay sayısı, pay başına itibari değer ve ihraç edilen paylara ilişkin primler.
- c) Dönem başındaki ve sonundaki yasal yedekler ile isteğe bağlı ayrılan yedekler ve bunlarda dönem içinde meydana gelen değişiklikler.
- d) Dönem başındaki ve sonundaki dağıtılmamış kârlar ile uygulanabilir olduğu durumlarda varlık ve yükümlülüklerin nakit benzeri değerlerine göre yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan dağıtılmamış kârların tutarı, bunlardan dönem içerisinde ortaklara yapılan dağıtımlar ve yedeklere veya yedeklerden yapılan transferler dâhil değişimler.

- e) Dönem içerisinde ortaklara düşen özkaynaklarda meydana gelen diğer değişimler.
f) Dağıtılmamış kârların ortaklara dağıtımında uygulanan kısıtlamalar.”

Tablo 13: Faizsiz Finans Kuruluşu Bilanço Örneği

31.12.2020 Tarihli Konsolide Finansal Durum Tablosu (Bin TL)			
Varlıklar:	Dipnot	2020	2019
Nakit ve Nakit Benzerleri	8	95.000	50.000
Satış Alacakları	9	4.000	1.000
Yatırımlar:			
Yatırım amaçlı menkul kıymetler	10	15.000	14.000
Mudârebe finansmanı	11	10.000	4.000
Müşâreke yatırımları	12	2.000	3.000
Katılımlar	13	103.000	101.000
Stoklar	14	3.000	2.000
Gayrimenkul yatırımları	15	59.000	72.000
Kiralanan varlıklar	16	89.000	95.000
İstisna'	17	1.000	1.500
Diğer Yatırımlar		-	-
Toplam Yatırımlar	18	282.000	292.500
Diğer Varlıklar	19	5.000	16.000
Duran Varlıklar (net)	20	25.000	27.500
Toplam Varlıklar		411.000	387.000
Yükümlülükler:			
Cari hesaplar ve tasarruf hesapları	21	69.000	64.000
Banka ve finansal kuruluş cari hesapları		2.200	1.000
Borçlar	22	4.500	500
Önerilen kâr payları		5.000	5.000
Diğer yükümlülükler	23	6.000	2.000
Toplam yükümlülükler		86.700	72.500
Kısıtlanmamış Yatırım Hesabı Sahiplerinin Özkaynakları	23, 34	7.800	6.500
Azınlık Payları		7.500	3.000
Toplam Yükümlülükler, Kısıtlanmamış Yatırım Hesapları ve Azınlık Payları		102.000	82.000
Ortaklara Düşen Özkaynaklar:			
Ödenmiş sermaye	25	300.000	300.000
Yedekler	26	5.000	3.000
Dağıtılmamış kârlar		4.000	2.000
Toplam Ortaklara Düşen Özkaynaklar		309.000	305.000
Toplam Yükümlülükler, Kısıtlanmamış Yatırım Hesapları, Azınlık Payları ve Ortaklara Düşen Özkaynaklar		411.000	387.000

Kaynakça: Bu tablo FFMS 1 esas alınarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

4.1.2.2. Gelir Tablosu

Gelir tablosunun kapsadığı dönem, yatırım ve diğer faaliyetlerden elde edilen hasılat, gider, kazanç ve kayıplar türüne göre açıklanır. Katılım bankasının varlık ve yükümlülüklerini yeniden değerlendirirken kullanılan ilkeler açıklanır. Ayrıca, katılım bankası ve mudaraba fonları ile finanse edilen yatırımlara ve münhasıran katılım bankası tarafından finanse edilen yatırımlara ilişkin hasılat, gider, kazanç ve kayıplara ilişkin ayrı ayrı açıklamaları da içeren aşağıdaki bilgiler gelir tablosunda açıklanır:

- a) *“Yatırımlardan elde edilen hasılat ve kazançlar,*
- b) *Yatırımlardan kaynaklanan gider ve zararlar,*
- c) *Yatırımlardan elde edilen kâr (zarar),*
- d) *Mudârib olarak bankanın payı öncesi kısıtlanmamış yatırım hesabı sahiplerinin yatırımlardan kaynaklanan kârdaki (zarardaki) payı,*
- e) *Katılım bankasının yatırımlardan kaynaklanan kârdaki (zarardaki) payı,*
- f) *Mudârib olarak katılım bankasının kısıtlanmamış yatırım gelirindeki (zararındaki) payı,*
- g) *Mudârib olarak katılım bankasının kısıtlı yatırım kârlarındaki payı,*
- h) *Yatırım temsilcisi olarak katılım bankasının kısıtlı yatırımlar için sabit ücreti,*
- i) *Diğer hasılat, gider, kazanç ve kayıplar,*
- j) *Genel yönetim giderleri,*
- k) *Zekât ve vergi öncesi net kâr (zarar),*
- l) *Zekât ve vergiler,*
- m) *Net kâr veya zarar,*
- n) *Faizsiz finans kuruluşu tüm ortaklar adına Zekât ödeme mükellefiyetine sahipse, Zekât matrahı,”*

konusunda açıklama yapılır. X Katılım Bankası A.Ş.’ye ait gelir tablosu örneği aşağıda yer almaktadır.

Tablo 14: 31.12.2020 Tarihli Faizsiz Finans Kuruluşuna İlişkin Gelir Tablosu

Açıklama (Bin TL)	Dipnot	2020	2019
Gelir			
Ertelenmiş satışlar	(29A)	250	150
Yatırımlar	(29B)	5.000	4.100
Toplam Gelir		5.250	4.250
Mudârib Olarak Bankanın Payı Öncesi Kısıtlanmamış Yatırım Hesapları Getirisi		- 550	- 450
Mudârib Olarak Bankanın Payı (%20)		110	90
Zekât Öncesi Kısıtlanmamış Yatırım Hesapları Getirisi		- 440	- 360
Bankanın Yatırım Gelirindeki Payı (Mudârib ve fon sahibi olarak)		4.810	3.890
Bankanın Kendi Yatırımlarından Geliri	29B	12.000	10.000
Mudârib Olarak Bankanın Kısıtlı Yatırım Kârındaki Payı		150	140
Bankanın Kısıtlı Yatırımlarda Yatırım Temsilcisi Olarak Ücreti		525	400
Bankacılık Hizmetlerinden Hasılat		325	180
Diğer Hasılatlar	30	125	120
Toplam Banka Hasılatı		17.495	14.730
Genel Yönetim Harcamaları		- 3.415	- 2.780
Amortisman		- 2.200	- 1.900
Zekât ve Vergi Öncesi Net Kâr (zarar)		11.880	10.050
Zekât ve Sadaka Karşılığı (% 5)		- 616	- 503
Azınlık Payları Öncesi Net Kâr		11.264	9.548
Azınlık Payları		- 10	- 8
Vergi Öncesi Net Kar		11.254	9.540
Vergi karşılığı (%20 Kurumlar Vergisi)		- 2.251	- 1.908
Net Kâr		9.003	7.632

Kaynakça: Bu tablo FFMS 1 esas alınarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

4.1.2.3. Nakit Akış Tablosu

Nakit akış tablosunun kapsadığı dönem açıklanır. Nakit akış tablosunda esas faaliyetlerden, yatırım faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları arasında ayırım yapılmalı ve her bir nakit akış kategorisinin ana bileşenleri açıklanmalıdır. Nakit akış tablosunda, dönem içerisinde nakit ve nakit benzerlerindeki net artışı (azalışı) ve dönem başı ile dönem sonundaki nakit ve nakit benzerleri bakiyelerine yer verilmelidir.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

Tablo 15: 31.12.2020 Tarihli Nakit Akım Tablosu

Açıklama (Bin TL)	Dipnot	2020	2019
Net kâr (zarar)		9.355	8.420
Esas faaliyetlerinden kaynaklanan net nakit:			-
Amortisman		2.200	1.980
Şüpheli hesap karşılıkları		100	90
Zekât karşılığı		616	554
Vergi karşılığı		2.339	2.105
Ödenen Zekât		-150	- 135
Ödenen vergiler		-780	- 702
Kısıtlanmamış yatırım hesaplarının getirisi		440	396
Duran varlıkların satışından kazançlar		-	100
Kiralamaya konu varlıkların amortismanı		8.750	7.875
Yatırım amaçlı menkul kıymetlerde değer düşüklüğü karşılığı		150	135
Şüpheli alacaklar		-100	- 90
Satın alınan duran varlıklar		-890	- 801
Esas faaliyetlerden kaynaklanan net nakit akışları (1)		22.030	19.927
Yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları:			-
Kiralık gayrimenkullerin satışı		1.500	1.350
Satın alınan kiralık gayrimenkuller		-800	- 720
Gayrimenkul satışı		12.000	10.800
Edinilen yatırım amaçlı menkul kıymetler		-	10
Mudârebe yatırımlarındaki artış		-8.000	- 7.200
Stok satışı		2.000	1.800
İstisna' satışı		1.150	1.035
Alacaklardaki net artış		-3.200	- 2.880
Yatırım faaliyetlerinden (yatırım faaliyetlerinde kullanılan) net nakit akışları (2)		4.650	4.195
Finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları:			
Kısıtlanmamış yatırım hesaplarındaki net artış		820	738
Cari hesaplardaki net artış		5.250	4.725
Ödenen kâr payları		3.800	3.420
Kredi bakiyeleri ve giderlerdeki artış		750	675
Tahakkuk eden giderlerdeki (azalış)		25	23
Azınlık paylarındaki artış		-20	- 18
Diğer varlıklardaki azalış		1.250	1.125
Finansman faaliyetlerinden kaynaklanan net nakit akışları (3)		11.875	10.688
Nakit ve nakit benzerlerindeki artış (azalış) (1+2+3)		38.555	34.810
Dönem başındaki nakit ve nakit benzerleri	37	21.360	19.220
Dönem sonundaki nakit ve nakit benzerleri		59.915	54.030

Kaynakça: Bu tablo FFMS 1 esas alınarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

4.1.2.4. Ortaklara Düşen Özkaynaklar Değişim Tablosu veya Dağıtılmamış Kârlar Tablosu

Ortaklara düşen özkaynaklar değişim tablosunun veya dağıtılmamış kârlar tablosunun kapsadığı dönemler açıklanmalıdır. Ortaklara düşen özkaynaklar değişim tablosunda aşağıdaki hususlara yer verilmelidir.

- “Dönem başı itibarıyla ödenmiş sermaye, birbirinden ayrı olarak yasal ve isteğe bağlı yedekler ile dağıtılmamış kârlar. Uygulanabilir olduğu durumda, varlık ve yükümlülüklerin nakit benzeri değerlerine göre yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan tahmini kazançların tutarı ayrı olarak açıklanır.”*
- Ortakların dönem içerisindeki sermaye katkıları.*
- Döneme ilişkin net kâr (zarar).*
- Dönem içerisinde ortaklara yapılan dağıtımlar.*
- Dönem içerisinde yasal ve isteğe bağlı yedeklerde meydana gelen artışlar (azalışlar).*
- Dönem sonu itibarıyla ödenmiş sermaye, birbirinden ayrı olarak yasal ve diğer isteğe bağlı yedekler ile dağıtılmamış kârlar. Uygulanabilir olduğu durumda varlık ve yükümlülüklerin nakit benzeri değerlerine göre yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan tahmini kazançların tutarı ayrı olarak açıklanır.”*

Dağıtılmamış kârlar tablosunda aşağıdaki hususlar açıklanır:

- “Dönem başındaki dağıtılmamış kârlar. Uygulanabilir olduğu durumda, varlık ve yükümlülüklerin nakit benzeri değerlerine göre yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan tahmini dağıtılmamış kârların tutarı ayrı olarak açıklanır.”*
- Döneme ilişkin net kâr (zarar).*
- Dönem içerisinde yasal ve isteğe bağlı yedeklere yapılan transferler.*
- Dönem içerisinde ortaklara yapılan dağıtımlar.*
- Dönem sonundaki dağıtılmamış kârlar. Uygulanabilir olduğu durumda, varlık ve yükümlülüklerin nakit benzeri değerlerine göre yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan tahmini dağıtılmamış kârların tutarı ayrı olarak açıklanır.”*

4.1.2.5. Kısıtlı Yatırımlar Değişim Tablosu

Kısıtlı yatırımlar değişim tablosunun kapsadığı dönem açıklanır. Tabloda kısıtlı yatırımlar finansman kaynağına ve yatırım portföyleri türüne göre ayrılmalıdır. Kısıtlı yatırımlar değişim tablosunda aşağıdakiler açıklanır:

- “Dönem başındaki kısıtlı yatırımlar bakiyesi. Uygulanabilir olduğu durumda, bakiyenin kısıtlı yatırımların nakit benzeri değerlerine göre yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan kısmı ayrı olarak açıklanır.”*
- Yatırım portföylerinin her birindeki yatırım birimlerinin dönem başındaki sayısı ve birim başına değeri.*
- Dönem içerisinde katılım bankası tarafından alınan mevduatlar veya ihraç edilen yatırım birimleri.*

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

- d. Dönem içerisinde geri çekilen veya yeniden satın alınan yatırım birimleri.
- e. Mudârib olarak katılım bankasının yatırım kârlarındaki payı ya da yatırım temsilcisi olarak sabit ücreti.
- f. Varsa katılım bankası tarafından kısıtlı yatırım hesapları veya portföylere dağıtılan genel giderler.
- g. Dönem içerisindeki kısıtlı yatırım kârları (zararları). Uygulanabilir olduğu durumda, kısıtlı yatırımların nakit benzeri değerlerine göre yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan tutar ayrı olarak açıklanır.
- h. Dönem sonundaki kısıtlı yatırımlar bakiyesi. Uygulanabilir olduğu durumda, bakiyenin kısıtlı yatırımların nakit benzeri değerlerine göre yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan kısmı ayrı olarak açıklanır.
- i. Yatırım portföylerinin her birindeki yatırım birimlerinin dönem sonundaki sayısı ve birim başına değeri.
- j. Kısıtlı yatırımlar değişim tablosunun dipnotlarında, katılım bankası ile kısıtlı yatırım sahipleri arasındaki Mudârib ya da yatırım temsilcisi ilişkisinin niteliği ve her bir kısıtlı yatırım türü veya yatırım birimiyle ilişkili hak ve mükellefiyetler açıklanır.”

Tablo 16: 31.12.2020 Tarihli Kısıtlı Yatırımlardaki Değişimler Tablosu (TL)

Açıklama	Satılabilir Hisse Senedine Dayalı Menkul Değerler	Gayrimenkul Alım Satım Portföyü	Murabaha Portföyü	Toplam
	2020	2020	2020	2020
Dönem başındaki yatırım	6.000.000	15.000.000	9.000.000	30.000.000
Dönem başındaki yatırım birimlerinin sayısı	6.000	15.000	10.000	-
Dönem başındaki birim değeri	1.000	1.000	1.000	-
Katılım Fonu ve İhraçlar	4.000.000	-	2.000.000	6.000.000
Yeniden satın alınan ve geri çekilen yatırım birimleri	-	-	- 3.000.000	-3.000.000
Yatırım karı (zararı)	1.800.000	750.000	880.000	3.430.000
Yönetim harcamaları	- 2.200	- 1.500	- 2.500	- 6.200
Bankanın temsilci olarak ücreti	- 360.000	- 150.000	- 176.000	- 686.000
Dönem sonundaki yatırım	11.437.800	15.598.500	8.701.500	35.737.800
Dönem sonundaki yatırım birimlerinin sayısı	10.000	15.000	8.000	
Dönem sonundaki birim değer	1.143	1.040	1.088	

Kaynakça: Bu tablo FFMS 1 esas alınarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

4.1.2.6. Zekât ve Sadaka Fonunun Kaynakları ve Kullanımları Tablosu

Zekât ve sadaka fonunun kaynakları ve kullanımları tablosunun kapsadığı dönem açıklanır. Katılım bankasının zekât ödeme sorumluluğu ile kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri adına zekât toplama ve verme faaliyetinde bulunup bulunmadığı zekât ve sadaka fonundaki diğer fon kaynakları açıklanır. Ayrıca katılım bankası tarafından zekât ve sadaka fonundan dönem içerisinde ödenen fonlar ve dönem sonunda mevcut olan fonlar açıklanır.

Tablo 17: 31.12.2020 Tarihli Zekat Ve Sadakaların Kaynak ve Kullanım Tablosu (TL)

Açıklama	Dipnot	2020	2019
Zekât ve sadaka fonlarının kaynakları			
Bankanın ödemesi gereken zekât		2.880.000	2.304.000
Hesap sahiplerinin ödemesi gereken zekât		890.000	979.000
Bağışlar		200.000	240.000
Toplam Kaynaklar		3.970.000	3.523.000
Zekât ve sadaka fonlarının kullanımları:			
Yoksullara ve muhtaçlara zekât		1.350.000	1.417.500
Yolcular için zekât		235.250	247.180
Ağır borç ve kölelerin özgürlüğü için zekât		175.000	183.820
İslam dinine kalpleri ısındırmak için zekât		298.600	292.500
Allah yolunda zekât		529.150	449.700
Zekâtın toplanması ve personele dağıtılması (genel yönetim harcamaları) (Kaynakların %5)		198.500	208.400
Toplam Kullanımlar		2.786.500	2.799.100
Kaynakların kullanımlar karşısındaki artışı (azalışı)		1.183.500	723.900
Dönem başında dağıtılmamış zekât ve sadaka		1.630.000	906.100
Dönem Sonunda dağıtılmamış zekât ve sadaka fonları		2.813.500	1.630.000

Kaynakça: Bu tablo FFMS 1 esas alınarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

4.1.2.7. Karz Fonunun Kaynakları ve Kullanımları Tablosu

Karz fonunun kaynakları ve kullanımları tablosunun kapsadığı dönem açıklanır. Dönem başında mevcut olan karz bakiyeleri ve fonda kullanılabilir olan fonların bakiyesi türüne göre açıklanır. Dönem içerisinde fona katkı olarak verilen fon tutarları, kaynakları ve kullanım yerleri açıklanır. Ayrıca, dönem sonundaki mevcut olan karz bakiyeleri ve kullanılabilir fonların bakiyeleri türüne göre açıklanır.

Tablo 18: 31.12.2020 Tarihli Karz Fonlarının Kaynak ve Kullanım Tablosu (TL)

Sıra No	Açıklama	2020	2019
1	Dönem başı toplam karz-ı hasen fon tutarı	3.750.000	3.500.000
2	Önceki dönem kullandırılmış karz-ı hasen tutarı	3.200.000	1.500.000
3	Dönem başı kullandırılabilir fon tutarı	469.000	2.000.000
4	Katılım fonlarından gelen karz-ı hasen kaynağı	1.720.000	600.000
5	Faizsiz finansın yasakladığı kazançlardan yapılan karz-ı hasen fonu	980.000	400.000
6	Banka dışındaki kaynaklardan sağlanan karz-ı hasen fon tutarı	220.000	100.000
7	Karz-ı hasen geri ödeme tutarları	780.000	650.000
8	Dönem içerisindeki toplam kaynaklar (3+4+5+6+7)	4.169.000	3.750.000
9	Öğrencilere kullandırılan karz-ı hasen fonu	2.100.000	1.750.000
10	Esnafa kullandırılan karz-ı hasen fonu	1.440.000	1.200.000
11	Diğer karz-ı hasen kullandırım tutarları	300.000	250.000
12	Dönem içerisindeki toplam kullanımlar (9+10+11)	3.840.000	3.200.000
13	Dönem sonu toplam karz-ı hasen fon tutarı (Birikmiş Stok) (2-7+12)	6.260.000	4.050.000
14	Geri ödenemeyen karz-ı hasen tutarı (-)	125.200	81.000
15	Dönem sonu kullandırılabilir Karz-ı Hasen Fon Tutarı (8-12-13)	203.800	469.000

Kaynakça: Karz-ı Hasen (K/H) fonlarının kaynak kullanım tablosu tarafımızdan hazırlanmıştır.

Karz-ı Hasen fonuna ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır:

Dönem başı karz-ı hasen fon tutarı önceki dönemde toplam fon kaynağının tutarını ifade etmektedir. Dönem başı kullandırılabilir fon tutarı, önceki dönemlerden yapılan K/H kullanımlarının yanı sıra geri ödenemeyen karz-ı hasen tutarının dönem başı toplam fon tutarından çıkarılmasıyla bulunmaktadır.

Dönem içerisindeki toplam kaynaklar, bu dönem içerisinde K/H olarak toplanan fonları ifade eder. Dönem içerisinde toplam kullanımlar ise K/H olarak bu dönemde yapılan kullandırmaları ifade eder. Dönem sonu toplam K/H fon tutarı, önceki dönemlerde ve bu dönemde yapılan K/H kullandırmalarının birikmiş stok değerini ifade etmektedir.

Geri ödenemeyen K/H tutarı, müşterilere kullandırılan ancak geri ödenemeyeceği kesin olarak anlaşılan ve K/H fonundan düşülen tutarı ifade eder. Dönem sonu kullandırılabilir K/H fon tutarı, dönem içerisindeki toplam kaynaklardan toplam kullanımların ve geri ödenemeyen K/H tutarının düşülmesiyle bulunur.

4.2. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 2: Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar

Murabaha ve diğer vadeli satışlara ilişkin işlemler, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 28-Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar" standardında açıklanmıştır. Bu standart, FFMS 2 "Murabaha ve Satın Alma Em-

riyle Murâbaha” ve FFMS 20 “Vadeli Satış”ları yürürlükten kaldırmıştır. Bu standardın amacı, alıcı ve satıcı tarafından murâbaha ve diğer vadeli satış işlemlerinde uygulanacak finansal tablolara alma, ölçüm ve açıklamalara ilişkin uygun muhasebe ve raporlama esaslarının belirlenmesidir. Teverruk, emtia murâbahası işlemleri, özkaynak araçları ya da sukuk gibi, dayanak varlığın murâbaha ya da vadeli bir satış olduğu yatırım araçlarına yapılan yatırımlara bu standart uygulanmaz (KGK, FFMS 28, 2019).

Murabaha, malların maliyetinin üzerine anlaşılan oranda belli bir kar marjı eklenerek satılması işlemidir. Satış bedeli tek seferde veya taksitler halinde gerçekleştirilebilir. Vadeli satış, satış bedeline ilişkin ödemenin kredi dönemi boyunca sabit taksitlerle veya defaten yapılmak üzere gerçekleşen satış işlemidir. Müsaveme işlemi ise maliyet ve kâr unsurlarının açıklanma zorunluluğunun bulunmadığı olağan pazarlıklı bir satıştır.

Teverruk, faizsiz finans kuruluşunun bir varlığı peşin satın alarak bu varlığı müşteriye krediyle sattığı ve müşterinin satın almış olduğu bu malın nakit karşılığı satıldığı finansman türüdür. Emtia Murâbahası, işlemin her iki tarafının da tek amacının emtianın yasal mülkiyetini kazanmak olduğu organize emtia piyasalarında gerçekleşen emtia işlemlerine dayalı bir murabahadır.

Gerçeğe uygun değer, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde bir varlığın satışından elde edilecek veya bir yükümlülüğün devrinde ödenecek fiyattır.

Stoklar, başlangıçta maliyeti üzerinden finansal tablolara alınır. Stok maliyeti, tüm satın alma maliyetlerini ve stokun mevcut konumuna ve durumuna getirilmesi için katlanılan diğer maliyetleri içerir. Stok maliyeti, her türlü vergi, tekâfül (İslami sigorta) maliyetleri dâhil nakliye ve yükleme-boşaltma maliyetleri ile müşterinin vekil sıfatıyla katlandığı maliyetler ve vekile ödenen her türlü ücret ve diğer tüm maliyetleri kapsar. Ticari iskontolar, indirimler ve diğer benzer kalemler maliyetlerden indirilir. Diğer taraftan, stokların murâbaha ya da vadeli satış sözleşmesi kapsamında satılması durumunda, satıcı alacakları ve hasılatı finansal tablolarına alınır. Alacaklar itibari değer (fatura tutarı) üzerinden finansal tablolara alınarak muhasebeleştirilir.

Stoklar, ilk kez finansal tablolara alındıktan sonra, maliyet değeri ile net gerçekleştirilebilir değerinden düşük olanı üzerinden ölçülür. Stoklarla ilgili olarak her türlü ilave yükleme, boşaltma ve elde tutma maliyetleri, bu maliyetlerin ortaya çıktığı dönemde gelir tablosuna alınır.

Brüt alacaklar, ilk kez finansal tablolara alındıktan sonra, ödenmemiş tutarlardan, varsa, kredi zarar karşılıkları düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden izlenir. Ödenmemiş tutar, alacakların brüt tutarından tahsilatlar ve varsa, izin verilen iskonto ve indirimler dâhil diğer düzeltmeler düşüldükten sonra kalan tutarı ifade eder.

Faizsiz finans kuruluşunun bünyesinde bulunan stok ya da alacakların finansal tablo dışı bırakılması ancak bu varlıklara ilişkin ekonomik fayda akışının beklenmemesi durumunda mümkündür. Bu sebeple, stokların satışı, çalınması, kaybolması gibi nedenler veya stokların teknolojik eskimeye maruz kalması nedeniyle alıcının olmaması ve ekonomik fayda sağlama kapasitesini yitirmesi durumunda finansal tablo dışı bırakılır.

Müşterinin kalan tüm borcunu ödemesi, müşterinin borçlarını ödeme gücünü yitirmesi nedeniyle tahsil edilemeyecek alacaklar ve faizsiz finans kuruluşunun, alacağını silmek istemesi ya da hibe etmesi durumunda alacaklar finansal tablo dışı bırakılabilir. Temerrüt ve gecikmeli ödemeler karşılığında müşteri tarafından verilen sadakalar, satıcının geliri olarak finansal tablolara alınmaz ve alındığında doğrudan ödenecek sadakalarda izlenir.

Murâbaha ve vadeli satışlarla edinilen varlıklar, ilk kez finansal tablolara alındıktan sonra alıcının ticari defterlerinde, ilgili FFMS uyarınca uygun varlık sınıfı için geçerli olan muhasebe ilkelerine ya da bu standardın ilgili hükümlerine bağlı kalınarak genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre ölçülür. Her bir raporlama dönemi sonunda, stok niteliğindeki varlıklar ve diğer varlıklar ilgili FFMS ya da uygun genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilebilir değere indirgenerek değer düşüklüğü testine tabi tutulur.

Murâbaha ve vadeli satışlardan doğan yükümlülükler, ilk kez finansal tablolara alındıktan sonra, murâbaha ve vadeli satışlardan doğan borçlar, ödenmemiş tutarları üzerinden izlenir. Borçların ödenmemiş tutarları, yükümlülüklerin brüt yükümlülük tutarından ödemeler ve varsa satıcı tarafından izin verilen iskonto ve indirimler dâhil diğer düzeltmeler düşüldükten sonra kalan tutarı ifade eder.

Satıcı tarafından toplam borçtan silinen ve vazgeçilen kısmı, ilk aşamada ilgili varlığın değerinden bir indirim olarak finansal tablolara alınır. Varlığın satılması ya da başka bir nedenle artık işletme bünyesinde bulunmaması durumunda, söz konusu tutar tahsilinden vazgeçildiği dönemde gelir olarak finansal tablolara alınır.

4.3. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 3: Mudarebe Finansmanı

Mudarebe işlemleri, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Faizsiz Finans Muhasebe Standardı (FFMS) 3-Mudarebe” standardında açıklanmıştır. Buna göre, Bu standart katılım bankasının fon sağlayıcı olarak gerçekleştirdiği mudârebe finansmanı işlemlerine ve katılım bankasının mudârebede kullanılmak üzere sağladığı sermayeye ilişkin işlemlere, söz konusu işlemlerin başlangıcından tamamlanmasına kadar geçen süreçte uygulanacaktır. Ayrıca, bu standart katılım bankasının mudârebe kâr veya zararındaki payı ile ilgili işlemlere de uygulanacaktır (KGK, FFMS 3, 2019).

Mudarebe, bir tarafın sermaye, diğer tarafın emek koyduğu kâr ortaklığıdır. Yatırım hesabı sahiplerinin fon sağlayıcı olarak, katılım bankalarının ise mudârib olarak hareket etmesiyle yürütülebilir. Katılım bankası; yatırım hesabı sahiplerinin fonlarını kabul etme, iki taraf arasında anlaşılan şekilde kârın paylaşılması ve kendisine ait kasıt, kusur ve sözleşmeye aykırı haller dışında zararın oluşması halinde bunun fon sağlayıcılar tarafından karşılanması isteğini duyurur. Söz konusu durumlarda oluşan zararlar katılım bankası tarafından karşılanır. Mudârebe sözleşmesi; katılım bankasının kendi adına veya yatırım hesabı sahipleri adına fon sağlayıcı olarak hareket etmesiyle katılım bankası ve işletme sahipleri veya çiftçiler, tüccarlar vb. içerecek şekilde diğer esnaflar arasında gerçekleştirilebilir.

Yukarıdaki standardın açıklamasında oluşacak zararın rabbül mala (sermaye sahiplerine) ait olduğu açıklandıktan sonraki cümlede oluşacak zararın katılım bankası tarafından karşılanacağı ifade

edilmektedir. Burada kast edilen mudarebe sözleşmesinde katılım bankasının ihmal, kusur ve görevi kötüye kullanması durumunda ortaya çıkacak zararların söz konusu bankalar tarafından tazmin edilmesi gerektiği hususunun daha sarif bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, standardın tanımlar kısmında kısıtlanmamış (sınırlandırılmamış) yatırım hesabı ve kısıtlı (sınırlandırılmış) yatırım hesabı ayrımlarına gidilmiştir. Kısıtlanmamış yatırım hesabı sahibi fonlarının nereye, nasıl ve hangi amaçlarla yatırılacağı ile ilgili hiçbir sınırlama uygulamaksızın katılım bankasının uygun göreceği şekilde fonların kullandırılması konusunda söz konusu bankalara yetki vermektedir. Kısıtlanmış yatırım hesaplarında, yatırım sahibi fonlarının nereye, nasıl ve hangi amaçlarla yatırılacağı ile ilgili sınırlandırmalar uygulamaktadır. Bu sebeple, katılım bankasının kısıtlanmış yatırım hesabı sahiplerinin fonları ile kendi fonlarını birleştirmeme zorunluluğu bulunmaktadır.

3 Nolu Standart restricted investment accounts ve unrestricted investment accounts hesaplarına ilişkin açıklamalar getirmektedir. Restricted kelimesini kısıtlanmış ve unrestricted kelimesini ise kısıtlanmamış şeklinde tercüme etmenin doğru bir tercüme olmadığı düşünülmektedir. Çünkü kısıtlanmış kelimesi olumsuz, yasaklanmış ve tamamen uzak durulması gereken anlamlar çağrıştırmaktadır. Hâlbuki bu kelime yerine faaliyetlerin hangi alan ve amaçlarla yürütüleceğini ifade etmek için sınırlandırılmış yatırım hesabı (sınırlı mudarebe) ve sınırlandırılmamış (tam mudarebe) yatırım hesabı ifadelerinin daha doğru olacağı kanaatine ulaşılmıştır. (Çetin, 2020; 73-99)

4.4. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 4: Müşareke Finansmanı

Müşareke işlemleri, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 4-Müşareke” standardında açıklanmıştır. Buna göre, müşareke katılım bankası ile müşterileri arasında; yeni bir proje veya var olan bir projeyi paylaşmak için tarafların ortaklığın sermayesine eşit veya farklı oranlarda katkı yaparak karın paylaşıldığı ortaklık biçimidir. İş modelini bankanın yürütmesi nedeniyle sermaye oranından daha yüksek bir kar talep edebilirken, zararın ortaya çıkması durumunda ise zarar ödenen sermaye ölçüsünde paylaşılır. Sabit müşareke ve azalan müşareke olarak ikiye ayrılmaktadır (KGK, FFMS 4, 2019).

Ortakların sermayedeki paylarının sözleşmede belirtilen dönem boyunca sabit kaldığı müşareke türüne sabit müşareke denir. Azalan müşareke ise, katılım bankasının müşarekedeki payını diğer ortağa aşamalı olarak aktarmayı kabul ettiği, katılım bankasının payının azaldığı ve diğer ortağın girişimin tek sahibi oluncaya kadar payının arttığı müşarekedir.

Katılım bankasının Müşareke sermayesinde koyduğu nakdi veya ayni sermayenin ortağın kullanımına hazır hale getirildiği veya ortağa ödendiği tarihte finansal tablolara alınır. Katılım bankasının ayni varlıkları gerçeğe uygun değeri (ortaklar arasında mutabık kalınan değeri) üzerinden ölçülür. Söz konusu varlıklar için yapılan değerlemelerde gerçeğe uygun değer ile defter değerleri arasında bir fark ortaya çıkarsa bu fark katılım bankasının kâr veya zararı olarak finansal tablolara alınır.

Katılım bankasının müşareke sermayesindeki payının sözleşme tarihinden sonraki bir finansal dönem sonunda ölçümü sabit müşareke için finansal dönem sonunda tarihi maliyeti üzerinden ölçülür. Azalan müşarekedeki payı, finansal dönem sonunda, ortağa devredilen her tür payın gerçeğe uy-

gun değer üzerinden yapılan satış ile tarihi maliyeti düşüldükten sonra geriye kalan maliyeti üzerinden ölçülür. Ortağa devredilen payın tarihi maliyeti ile gerçeğe uygun değeri arasındaki fark kâr veya zarar olarak katılım bankasının gelir tablosuna alınır.

Katılım bankasının müşâreke finansmanı işlemlerindeki payıyla ilişkili kâr ve zararlar katılım bankasının hesaplarında tasfiye anında finansal tablolara alınır. Müşarekenin feshedilmesi, tasfiye edilmesi veya katılım bankasının müşarekedeki sermayesinin muaccel hale gelen kısmının ortak tarafından ödenmemesi durumunda söz konusu pay ortaktan alacak olarak finansal tablolara yansıtılır. Müşareke finansmanında ortaya çıkan zarar ortağın kusur veya ihmalden kaynaklanıyorsa katılım bankasının ortaklıktaki payı ortak tarafından tazmin edilir. Öte yandan, katılım bankasının müşareke finansmanında ortaya çıkan zararlar için karşılık ayrılması gereken durumlarda bu konudaki açıklamalar finansal tablo dipnotlarında yer almalıdır.

4.5. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 7: Selem ve Alt Selem

Selem ve alt selem işlemleri, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 7- Selem ve Alt Selem” standardında açıklanmıştır. Buna göre, selem bir malın belirlenen koşullara göre peşin ödemeyle ileride teslim alınmak üzere satın alınması veya peşin ödemeyle ileride teslim edilmek üzere satılması işlemidir. Paralel selem, satıcının (Müsellim İleyh) yükümlülüğünü yerine getirmek için satın alan (Müsellim) sıfatı ile önceki bir selem sözleşmesinden olan alacaklarına dayandırdığı bir selem sözleşmesidir. İkinci Selem sözleşmesinin yerine getirilmesi ilk sözleşmenin yerine getirilmesine bağlı olamaz (KGK, FFMS 7, 2019).

Selem finansmanında, selem sermayesinin satıcıya ödendiği veya satıcının kullanımına hazır hale getirildiği anda finansal tablolara alınır. Alt selem işlemlerinde ise katılım bankasının selem sermayesini aldığı tarihte finansal tablolara yansıtılır. Sözleşme tarihinde nakdi sermaye ödenen tutar, aynı veya diğer fayda olarak sağlanan sermaye ise gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülür. Raporlama dönemi sonunda satıcının satım konusu malı teslim etmemesi veya satım konusu malın değer düşmesi muhtemel ise katılım bankası tahmini zarar kadar karşılık ayırabilir. Selem finansmanı işlemleri katılım bankasının finansal tablolarında “Selem Finansmanı” başlığı altında takip edilmelidir. Alt selem işlemleri ise katılım bankasının finansal tablolarında “Alt Selem” başlığı altında bir yükümlülük olarak sunulur.

Katılım bankası tarafından alınan ve satım konusu malı oluşturan varlıklar tarihi maliyet üzerinden kaydedilir. Benzer türde ve farklı kalitede malın alınması durumunda, malın piyasa değerinin sözleşmede belirtilen satın konusu malın değerine eşit olması durumunda alınan satım konusu mal defter değeri üzerinden ölçülür ve kaydedilir. Malın piyasa değerinin sözleşmede belirtilen satın konusu malın değerinden düşük olması durumunda gerçeğe uygun değer (alım tarihindeki piyasa değeri) üzerinden kaydedilir ve aradaki fark ise finansal tablolara zarar olarak yansıtılır.

- **Malın piyasa değeri=Sözleşmedeki malın değeri (Defter değeri)**
- **Malın piyasa değeri < Sözleşmedeki malın değeri (Malın alım tarihindeki piyasa değeri, zarar oluşur.)**

Teslimatın tamamen veya kısmen gerçekleşmemesi durumunda satım konusu malın defter değeri olduğu gibi kalır. Selem finansmanı sözleşmesinin tamamen veya kısmen iptal edilmesine karşın müşterinin selem sermayesini geri ödememesi durumunda söz konusu tutar müşteriden alacak olarak finansal tablolara yansıtılır. Satım konusu malın alınmasını takiben raporlama dönemi sonunda değerinin ölçülmesi gerekmektedir. Selem finansmanı yoluyla edinilen varlıklar tarihi maliyet ve nakit benzeri değerinden düşük olanı üzerinden ölçülür ve nakit benzeri değerinin daha düşük olması durumunda aradaki fark zarar olarak gelir tablosuna yansıtılır. Alt selem sözleşmesinde de katılım bankasının malı karşı tarafa teslimin takiben diğer tarafın ödediği tutar ile satım konusu malın maliyeti arasındaki fark kar veya zarar olarak finansal tablolara yansıtılmalıdır.

4.6. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 8: İcare ve İcare Müntehiye Bittemlik

İcare ve icare müntehiye bittemlik işlemleri, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 8- İcare ve İcare Müntehiye Bittemlik” ile açıklanmıştır. Bu standart, 1 Ocak 2020 yürürlük tarihi olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Bu standart; katılım bankasının veya faizsiz finans kuruluşunun kiraya veren veya kiracı olduğu, icâre amaçlı edinilen varlıklar, icâre giderleri, hasılatı, kazanç ve kayıpları da dâhil olmak üzere “İcâre ve İcâre Müntehiye Bittemlik”e ilişkin muhasebe kurallarını düzenlemektedir. Ancak, petrol, doğal gaz gibi doğal kaynakların aranması ve kullanılması, sinema filmleri, video kayıtları, el yazmaları, telif ve patentler ile profesyonel hizmet alımları bu standart kapsamında değildir (KGK, FFMS 8, 2019).

İcare, kiralamaya konu bir varlığın kullanım hakkının anlaşılan bir bedel üzerinden devredilmesidir. İcarenin, kiraya veren ve kiracı tarafı bulunan, teklif ve kabul içeren bir şekil ile kira tutarı ve varlıktan sağlanacak faydayı içeren üç unsuru bulunmaktadır. Faaliyet icaresi, kiralamaya konu varlıkların sahipliğinin kiracıya devriyle sonuçlanmayan icâre sözleşmeleridir.

İcare müntehiye bittemlik ise kiralamaya konu varlıkların sahipliğinin kiracıya devriyle sonlanan icâre sözleşmeleridir. Bu kiralama türünde; kiracı tarafından yapılan kira ödemeleri esas alınarak belirlenen bir bedel karşılığında kiralamaya konu varlıkları satın alma, icâre sözleşmesinin başka bir dönem için yenilenmesi veya kiralamaya konu varlıkların kiraya verene (sahip) geri verilmesi seçenekleri bulunmaktadır.

Mevzuatımızda finansal kiralama olarak yer edinen “İcare”, bir varlığın kullanım hakkının anlaşılan bir bedel karşılığında devredilmesidir. İcare, faaliyet icaresi ve icare müntehiye bittemlik olarak ikiye ayrılmaktadır. Faaliyet icaresi (operasyonel kiralama), kiralamaya konu varlığın yasal mülkiyetinin kiralama süresinin sonunda kiracıya geçeceğine dair bir taahhüt bulunmayan faaliyet kiralamasıdır. İcâre müntehiye bittemlik (finansal kiralama); kiralamaya konu varlığın yasal mülkiyetinin vade sonunda kiracıya geçmesiyle sonuçlanan bir kiralama türüdür. İcare müntehiye bittemlik dört şekilde gerçekleşebilir. Kiralama sonunda sembolik bir bedelle, yasal mülkiyetin bedelsiz hibe yoluyla, kiralama süresinin bitiminden önce icare taksitlerine eşdeğer bir bedelle veya kiralamaya konu varlığın yasal mülkiyetinin kademeli olarak devredildiği yöntemlerden birisi ile devir gerçekleştirilebilir.

Faaliyet icaresinde, icâre amaçlı edinilen varlıklar, edinim anında tarihi maliyet üzerinden finansal tablolara yansıtılır. İcâre amaçlı edinilen varlıkların tarihi maliyeti; net satın alma fiyatı, taşıma, sigorta, gümrük vergileri, diğer vergiler ile kurulum ve test etme gibi olan tüm harcamaları içerir. Kiralamaya konu varlıklar için amortisman ayrılmalıdır ve varlığın tahmini değerinde azalma oluşursa meydana geldiği dönemde zarar olarak finansal tablolara yansıtılır.

İcâre hasılatı, kiralama süresi boyunca raporlama dönemleri ile orantılı olarak dağıtılmalıdır. Kiraya verenin başlangıçta katlandığı maliyetler yüksek ise kiralama dönemlerine uygun şekilde dağıtılır. Şayet başlangıç maliyetleri düşük ise gelir tablosuna gider olarak yansıtılır. Benzer şekilde kiralamaya konu varlıklar için yapılan onarım giderleri önemli değilse meydana geldikleri raporlama döneminde finansal tablolara yansıtılır. Faaliyet icaresinde, katılım bankasının kiracı olduğu durumlarda icare taksitleri, icare giderleri olarak gelir tablosuna yansıtılır ve kiralama süresine ilişkin raporlama dönemlerine uygun olarak dağıtılır.

Katılım bankasının kiraya veren olduğu durumlarda “Hibe Yoluyla İcâre Müntehiye Bittemlik” sözleşmelerinde, icare amaçlı edinilen varlıklar finansal tablolara tarihi maliyet üzerinden muhasebeleştirilir. Kiralamaya konu varlıklar, finansal durum tablosunda “İcâre Müntehiye Bittemlik Varlıkları” altında sunulur ve defter değeri üzerinden ölçülür. Finansal kiralama sözleşmesinde bütün taksitlerin ödenmesi şartıyla, kiralamaya konu varlıkların yasal mülkiyeti kiracıya geçer.

Varlığın sembolik bir bedel veya kiralama sözleşmesinde belirtilen başka bir tutar karşılığında satışının yapıldığı İcâre müntehiye bittemlik işlemleri de tarihi maliyet üzerinden muhasebeleştirilir. Kiracının kiralamaya konu varlığı satın almaya yönelik taahhüdünü yerine getirme zorunluluğu bulunmuyorsa; varlık “İcâre Amaçlı Edinilen Varlıklar” başlığı altında kiraya verenin finansal durum tablosuna yansıtılır ve “Nakit Benzeri Değer” veya “Net Defter Değerinden” düşük olanı üzerinden değerlendirilir. Nakit benzeri değer net defter değerinden düşük olması durumunda, iki tutar arasındaki fark ilgili raporlama döneminde zarar olarak finansal tablolara alınır.

Kiralama süresinin bitmesinden önce kalan icâre taksitlerine eşdeğer bir bedelle satışın yapıldığı icâre müntehiye bittemlik işlemleri de tarihi maliyet üzerinden muhasebeleştirilir. Kiracı, kiralamaya konu varlıkları kiralama süresinin bitmesinden önce kalan icâre taksitlerine eşdeğer bir bedelle satın aldığı anda yasal mülkiyet kiracıya geçer ve kiraya veren, satış bedeli ile net defter değeri arasındaki farktan kaynaklanan her tür kazanç veya kaybı finansal tablolara yansıtılır.

Kiralamaya konu varlığın kademeli satışının yapıldığı icâre müntehiye bittemlik işlemleri de tarihi maliyet üzerinden muhasebeleştirilir. İcâre hasılatı, kiracı kiralamaya konu varlıktan daha büyük pay elde ettikçe hasılatın kademeli olarak azaltılacağı dikkate alınarak ilgili raporlama döneminde finansal tablolara yansıtılır. Kiralamaya konu varlıklara ilişkin onarım maliyetleri, kiraya veren ve kiracı tarafından ilgili varlıktaki pay tutarları ile orantılı biçimde paylaşılır. İcâre taksitlerinin ve kiralamaya konu varlıkların satın alınan kısımlarının tüm bedelinin ödenmesini müteakip İcâre ile ilgili olan bütün hesaplar kapatılır.

Katılım bankasının kiracı olduğu durumda hibe yoluyla icâre müntehiye bittemlik işlemlerinde maliyetler yüksek ise kiralama dönemlerine dağıtılır. Şayet maliyetler önemsiz ise kiralama sözleşmesinin

yaıldığı raporlama dönemine atı gelir tablosuna yansıtılır. Kiralamaya konu varlığın periyodik bakım-
larının kiracı tarafından ödenmesi gerektiği durumda ilgili maliyetler, ortaya çıktıkları raporlama döne-
minde gider olarak finansal tablolara alınır. Kiralama süresi sonunda hibe yoluyla edinilen varlıklar, o
tarihteki nakit benzeri değeri üzerinden ölçülür. Diğer taraftan, icare müntehiye bittemlik işlemlerinde
bütün İcâre taksitlerinin ödenmesi şartıyla, kiralamaya konu varlıkların yasal mülkiyeti kiracıya geçer.

Katılım bankası finansal tablo dipnotlarında, kiracı veya kiraya veren olarak icâre ve icâre müntehi-
ye bittemlik işlemlerine ilişkin muhasebe uygulamalarıyla ilgili kabul ettiği muhasebe politikalarını
açıklamalıdır.

Katılım bankası finansal tablo dipnotlarında, kiralamaya konu varlıkların tutarını ve birikmiş amor-
tismanları düşülmüş şekilde açıklar. Finansal tablo dipnotlarında, özet halinde gelecekteki icâre tak-
sitlerinden kaynaklanan alacak tutarlarına yer vermelidir. Katılım bankasının kiracı olduğu durum-
larda finansal tablo dipnotlarında, özet halinde gelecekteki icâre taksitlerine ilişkin borç tutarlarını
da açıklamalıdır. Ayrıca, katılım bankası finansal tablo dipnotlarında, cari dönemin finansal durum
tablosu tarihinden önce başlamış ancak izleyen raporlama döneminde geçerli olan her tür icâre
müntehiye bittemlik sözleşmesine ilişkin taahhütlere yer vermelidir.

4.6.1. Satış ve Geri Kiralama İşlemleri

Karşı taraf katılım bankasına bir varlık satar ve geri kiralarsa, katılım bankasının kiraya veren olarak
uyguladığı muhasebe uygulaması geçerli olur. Katılım bankası karşı tarafa bir varlık satar ve geri
kiralarsa, katılım bankasının kiracı olarak faaliyet icaresiyle sonuçlanan satış ve geri kiralama işlemi
veyahut icare müntehiye bittemlik ile sonuçlanan satış ve geri kiralama işlemine uygun muhasebe
politikasını tercih edecektir.

İlgili varlıkların satış bedeli, piyasa değerleriyle aynıysa katılım bankası, işlemde kaynaklanan her
tür kazanç veya kaybı satış ve geri kiralama işleminin meydana geldiği raporlama döneminde finan-
sal tablolara yansıtır. İlgili varlıkların satış bedeli piyasa değerlerinden farklıysa, aradaki fark icâre
giderlerinde bir düzeltme olarak kiralama süresi boyunca dağıtılır.

4.6.2. Alt Kiralama İşlemleri

Katılım bankasının önceden üçüncü bir taraftan kiraladığı varlıkları başka tarafa kiraladığında, katı-
lim bankasının kiraya veren ve kiracı olduğu durumda uyguladığı muhasebe uygulamaları geçerlidir.

4.7. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 9: Zekât

Zekât işlemleri, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yü-
rürlüğe giren Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 9- Zekât açıklanmıştır. Bu standart Zekât matrahi-
nin belirlenmesine, Zekât matrahına dâhil edilen kalemlerin ölçümüne ve katılım bankalarının veya
faizsiz finans kuruluşlarının finansal tablolarında Zekâtın açıklanmasına ilişkin muhasebe uygulama-
larını kapsamaktadır. Zekâtın kelime anlamından artmak, arındırmak, bereketlenmek ve hayırların
çoğaltılması manaları çıkarılmaktadır. Zekât, belli bir nisap üzerinde zekâta tabi malı ve serveti bu-

lunan Müslümanların belli bir dönem ve oranlarda ödemesi gereken yükümlülük şeklinde tanımlanmaktadır (KGK, FFMS 9, 2019).

Zekât matrahı, net varlıklar veya net yatırılmış fonlar yöntemlerinden birisi ile hicri takvim için %2,5; miladi takvim yılı için ise %2,5775 oranı kullanılarak belirlenir. Her iki yöntem kullanılarak hesaplanacak zekât matrahının birbirine eşit olması beklenmektedir. Ödenmemiş zekât, yükümlülük olarak katılım bankasının bilançosunun pasifinde sunulmalıdır. Katılım bankasının zekât ödeme yükümlülüğünün bulunmadığı ancak müşteriler adına vekâleten yükümlülüğü yerine getirdiği durumlar da olabilir. Bu yükümlülük kar payları ile yerine getirilecek ise dağıtılabılır kardaki paylarından indirilir. Ortakların yükümlülüklerini yerine getirmek için yeterli dağıtılabılır karları bulunmamasına rağmen katılım bankası tarafından ödeme yapılmış ise ödenen tutarlar, ortaklardan alacak olarak kaydedilir. Net varlıklar yönteminde varlıklar nakit benzeri değer, yükümlülükler ise defter değeri üzerinden; net yatırılmış fonlar yönteminde ise ticari amaçlı olmayan varlıklar ve ortaklara ait özkaynaklar ise defter değeri üzerinden değerlemeye tabi tutulur.

4.7.1. Net Varlıklar Yöntemi

Zekât matrahı = Zekâta tabi varlıklar - (finansal durum tablosu tarihi itibarıyla sona eren yılda vadesi gelmiş yükümlülükler + kısıtlanmamış yatırım hesabı sahiplerine düşen özkaynaklar + azınlık payları + devletin sahip olduğu özkaynaklar + vakıfların sahip olduğu özkaynaklar + hayır kurumlarının sahip olduğu özkaynaklar + bireylerin sahip oldukları hariç, kâr amacı gütmeyen işletmelerin özkaynakları)

Zekâta tabi varlıklar, nakit, nakit benzeri varlıklar, şüpheli alacaklara ilişkin karşılıklar düşüldükten sonraki alacaklar, ticari amaçla edinilen menkul, gayrimenkul, altın, gümüş, külçe ve stoklar ile müdarebe, muşareke, selem ve istisna gibi finansman varlıklarını içerir. Ayrıca, ticari varlıklar, tarımsal ürünler ya da deve, koyun, inek, keçi gibi ticarete elverişli varlıklar da zekâta tabi varlık olarak kabul edilmektedir. Ancak varlıkların zekâta konu edilebilmesi için fıkıh hükümlerine göre belirlenen nisap miktarını (zekât ödenmesi gereken asgari tutar) aşmış olduğuna bakılmalıdır. Örneğin aile efradının sütünden ve yumurtasından yararlandığı 2 keçi ve 5 tavuk nisap miktarının altında olduğundan zekâta tabi değildir.

Faizsiz finansal kuruluşlarda zekât ve zekât muhasebesi üzerine yapılan çalışmalarda, bazı ülkelerde zekât toplama vazifesinin resmi kurumlar vasıtasıyla yapıldığı ve toplanan tutarların Kur'an'da belirtilen sekiz sınıfa infak edildiği ifade edilmektedir. Türkiye'de hali hazırda böyle bir kuruluş olmadığı için bu görevi ifa etmek doğrudan zekât mükellefi tarafından üstlenildiğini ve temettü ödemesinden gelir vergisi stopajının istisna kapsamına alınması durumunda zekâtın teşvik edileceğini, dolayısıyla sosyal adalette iyileşme sağlanacağı ifade edilmektedir. (Yatbaz, 2015)

4.7.2. Net Yatırılmış Fonlar Yöntemi

Ödenmiş sermaye + yedekler + varlıklardan indirilmemiş karşılıklar + dağıtılmamış kârlar + net gelir + finansal durum tablosu tarihi itibarıyla sona eren yılda vadesi gelmemiş yükümlülükler - (net duran varlıklar + ticari amaçla edinilmemiş yatırımlar, örneğin, kiralama amaçlı gayrimenkul + birikmiş zararlar)

Net varlıklar yöntemi ve net yatırılmış fonlar yöntemlerine göre hesaplanacak zekata ilişkin örnek vaka çalışması kitabımızın ekinde yer almaktadır.

4.8. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 10: İstisnâ ve Alt İstisnâ

İstisna ve alt istisnaya ilişkin hükümler, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 10- İstisnâ ve Alt İstisnâ” standardında açıklanmıştır. Bu standart, katılım bankasının veya faizsiz finans kuruluşunun “istisna” ve “paralel istisna”dan kaynaklanan hasılat ve maliyetler ile kazanç ve kayıpların ölçülmesi ve finansal tablolara alınıp sunulması ve muhasebeleştirilmesine ilişkin kuralların belirlenmesini açıklamaktadır. İstisna iş sahibi (alıcı) ve yüklenici (satıcı) arasında gerçekleşen bir satış sözleşmesi olup, alıcı tarafından verilen siparişe uygun olarak sözleşme konusu bir eserin üretilmesi veya başka şekillerde bunu edinerek alıcıya önceden anlaşılan bedel üzerinden ödenmesini öngören sözleşmedir. Alıcının, sözleşme konusu eserin satıcı tarafından üretilmesi şartını koymaması durumunda, satıcının yükümlülüklerini yerine getirmek için alt yüklenici ile ikinci bir istisna sözleşmesi imzalanmasına alt istisna denilmektedir (KGK, FFMS 10, 2019).

İstisna sözleşmelerinde direkt ve endirekt maliyet olarak 2’ye ayrılmaktadır. Direkt maliyetler sözleşme konusu eserin (masnunun) üretim maliyetlerini oluşturmaktadır. Endirekt maliyetler ise genel yönetim, satış, araştırma ve geliştirme giderleri gibi objektif maliyetlerden oluşmaktadır. İstisna sözleşmenin akdedilmesinden önce yapılan harcamalar ve istisna maliyetleri sözleşmenin imzalanmasından sonra finansal tablolarda muhasebeleştirilir. Şayet sözleşme imzalanmaz veya gelecekte de imzalanması ihtimali ortadan kalkmış ise, önceden yapılmış olan ve ertelenmiş maliyetler olarak dikkate alınan tutarlar cari raporlama döneminde giderleştirilir.

Alt istisnâ sözleşmeleri de direkt ve endirekt maliyetlerden oluşmaktadır. Alt yüklenicinin katılım bankasına sözleşme maliyetlerini fatura etmesi durumunda, bunlar bilançoda varlıkların altında raporlanır. Katılım bankası istisnâ maliyetini borç, satıcı hesabına ise alacak yazmak suretiyle muhasebeleştirir. Katılım bankasının alıcıdan yapacağı hak edişler için istisna alacakları hesabı borçlandırılır ve istisna hak edişleri hesabı ise alacaklandırılarak muhasebeleştirilir. İstisna hak edişleri hesabının bakiyesi ile katılım bankasının bilançosunda yer alan istisna maliyetleri hesabıyla netleştirilir.

İstisna hasılatı, katılım bankasının satıcı ve sözleşmenin karşı tarafının ise alıcı olarak anlaştıkları toplam bedeldir. Bu bedele katılım bankasının sözleşme gereğince tahsil edeceği kar marjı da dâhildir. İstisna hasılatı ile ilgili kar marjı, tamamlanma yüzdesi ve tamamlanmış sözleşme yöntemi şeklinde iki yöntem ile belirlenebilir. Tamamlanma yüzdesi yöntemi sözleşmenin icra edildiği dönemde ifa edilen iş ile orantılı olacak şekilde bedelinin ilgili kısmı, o dönem için hasılat olarak finansal tablolara yansıtılır. Tamamlanmış sözleşme yönteminde ise, maliyetin ve tamamlanma yüzdesinin kesin olarak hesaplanamadığı olağandışı durumlarda sözleşmenin tam olarak yerine getirildiği tarihe kadar sözleşme hasılatı finansal tablolara alınamaz ve biriken sözleşme maliyetleri istisna hesabıyla ileriye taşınır.

Sözleşme bedeli taksitler halinde veya işin bitiminde bir bütün olarak ödenebilir. Sözleşme süresince ödenen toplam bedel ile üzerinde anlaşma sağlanan bedel arasındaki fark ertelenmiş kar olarak

tanımlanmaktadır. Ertelenmiş kar tutarları gelecek dönemlere orantılı olarak veya taksit ödemeleri alındıkça finansal tablolara yansıtılabilir. Alıcının katılım bankasına erken ödeme yapması durumunda banka karın bir kısmından vazgeçebilir.

Alt istisnada maliyet ve hasılat katılım bankası tarafından makul kesinlikte bilindiği için istisna hasılatı ve karı tamamlanma yüzdesi yöntemi ile finansal tablolara yansıtılır. Alt istisna sözleşmesinde ödemenin işin bitiminde yapılacağı hüküm altına alınmış ise tamamlanmış sözleşme yöntemi kullanılacaktır.

Sözleşme konusu eserin bakım ve garanti maliyetleri tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilir. Bir raporlama dönemi sonunda devam eden İstisnanın değerlemesinden doğan her tür beklenen zarar katılım bankasının gelir tablosunda raporlanır. Alt yüklenicinin paralel istisnaya ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda katılım bankasının müşteriye olan yükümlülüğünü yerine getirmesi için ek maliyet doğurabilir. Katılım bankasının söz konusu ek maliyetleri geri kazanma ihtimalinin bulunmaması durumunda istisna' maliyetlerinin değerlendirilme kaybı olarak finansal tablolara alınır ve katılım bankasının gelir tablosunda raporlanır.

Sözleşme konusu eserin geç teslimi satıcının ihmali ya da hatasından kaynaklanıyorsa ve katılım bankasının bu gecikmeden ötürü tazminat alma hakkı varsa, tazminat tutarı kesin teminatlardan alınacaktır. Kesin teminatların bakiyesi tazminat tutarını karşılamaya yeterli değilse, bu tutar satıcıdan istisnâ alacakları olarak hesabı olarak finansal tablolara alınır ve gerekirse karşılık hesabı oluşturulur. Ayrıca, eserin sözleşmede belirtilen özelliklere uygun olmaması nedeniyle alınmadığı durumunda satıcıdan talep edilen hak edişlerin geri alınamaması nedeniyle bakiye istisna alacakları olarak kaydedilir ve şüpheli alacaklar için karşılık ayrılır.

4.8.1. Selem ve İstisnâ Arasındaki Benzerlikler ve Farklar

Selem ve İstisna arasında bazı benzerlikler ve farklar bulunmaktadır. Her iki sözleşmenin benzerlikleri olarak ertelenmiş malların ve eser sözleşmesinin şartları önceden belirlenmiş olup taraflar için bağlayıcı hükmündedir. Başka bir benzerlikleri olarak alt selem ve alt istisnâ sözleşmelerinin, tarafların, hak ve mükellefiyetlerin yasal olarak ayrılması şeklindedir. Her iki sözleşmenin temel farklılıkları ise selem sözleşmesinden kaynaklanan ücretlerin sözleşme sırasında peşin olarak ödenmesi şeklinde iken istisnâ sözleşmesinden kaynaklanan bedeller peşin olarak defaten veya taksitler halinde yapılabilmektedir.

4.9. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 14: Yatırım Fonları

Yatırım fonları, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Faizsiz Finans Muhasebe Standardı (FFMS) 14- Yatırım Fonları" standardında açıklanmıştır. Bu standart yürürlük maddesi dâhil 10 bölümden oluşmaktadır. Standardın birinci bölümünde standardın kapsamı, ikinci bölümünde genel hükümler, üçüncü bölümünde net varlıklar tablosu, dördüncü bölümünde portföy yatırımları, alacakları ve finansmanı tablosu, beşinci bölümünde faaliyet tablosu, altıncı bölümünde net varlıklar değişim tablosu ve nakit akış tablosu, yedinci bölümünde finansal göstergeler tablosu, sekizinci bölümünde finansal tablo dipnotlarında yapılacak açıklama-

malar, dokuzuncu bölümünde gayrimenkul fonları veya diğer fonlardaki gayrimenkul şekillerindeki varlıklar ve son bölümünde ise mezkur standardın 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği konuları ele alınmıştır (KGK, FFMS 14, 2019).

Bu standart, fıkhi kural ve ilkelere uygun olarak kurulan, yönetilen ve işletilen yatırım araçları ve yatırım fonlarına uygulanır. Yatırımcılar fonların kar ve zarardaki hak sahipliğini temsil eden pay veya eşdeğer birimler fonların sermayesini oluşturur. Standart hükümlerinin, fonun ana sözleşmesine ya da faaliyette bulunduğu ülkenin mevzuatı ile uyumsuz olması durumunda, söz konusu aykırılık açıklanır.

Fonlar tarafından hazırlanacak tam bir finansal tablolar seti; Net Varlıklar Tablosu, Portföy Yatırımları, Alacakları ve Finansmanı Tablosu, Faaliyetler Tablosu, Net Varlıklar Değişim Tablosu veya Nakit Akış Tablosu, Seçilmiş Finansal Göstergeler Tablosu, Finansal tablo dipnotları, danışma kurulu raporu ve diğer yardımcı tablo, rapor ya da çizelgeler şeklinde sıralanmaktadır.

Finansal tablolar cari dönem ile birlikte önceki döneme ilişkin veriler de içermelidir. Finansal tabloları ve ilgili dipnotları içeren sayfalar ardışık olarak numaralandırılır. Finansal tablo dipnotları finansal tabloların ayrılmaz birer parçalarıdır ve bu dipnotlara açık ve belirgin başlıklar verilmelidir. Net varlıklar tablosu, ana sınıflara ayrılmış şekilde raporlama dönemi sonundaki tüm varlık ve yükümlülükleri içerir. Varlıkların ve yükümlülüklerin değerlemesinde kullanılan muhasebe politikaları tutarlı olmalıdır. Politika değişikliği durumunda, değişikliğin nedenleri ve cari raporlama üzerindeki etkisi açıklanmalıdır.

Varlıklar altında; nakit ve nakit benzeri varlıklar, yatırımlar, alacaklar, finansman ve her türlü diğer varlık kalemleri yer almaktadır. Yükümlülükler altında ise borçlar, tahakkuk eden yükümlülükler ve diğer yükümlülükler kalemlerinden oluşmaktadır. Daha detaylı gösterim **Ek 8**'de yatırım fonu net varlıklar tablosunda yer almaktadır. Nakit benzeri varlıklar; banka bakiyelerini, Türk Parası ve yabancı para cinsinden kısa vadeli yatırımlardan oluşmaktadır. Finansman ve yatırım işlemlerinde nakit benzeri değerleri tespit edilemiyorsa net defter değerleri üzerinden ölçülür. Alacaklar, tarihi maliyetlerinden şüpheli alacak karşılıkları ve ertelenmiş gelirler düşüldükten sonra nakit benzeri değeri üzerinden muhasebeleştirilir.

Yabancı para birimi cinsinden edinilen varlıklar, finansal tablo tarihinde geçerli olan kurlar esas alınarak Türk lirası olarak raporlanır. Finansal tablo dipnotlarında; kayıtlı payların sayısı, ihraç edilen payların sayısı, ödenmiş paylar, nominal değer ve her tür imtiyazlar yer almaktadır.

Standardın dördüncü bölümünde portföy yatırımları, alacakları ve finansman tablosuna ilişkin açıklamalara ve yüzde cinsinden gösterime yer verilmektedir. Bu tablo fonun, finansal tablolarının yatırım hedeflerini yakından izlemesine yardımcı olmaktadır (**Ek 9**).

Standardın beşinci bölümünde faaliyetler tablosu yer almaktadır. Faaliyetler tablosu; yatırım, satış ve finansman giderleri ve bu giderlerden kaynaklanan net kar/zararlar, giderler, gerçekleşmiş veya gerçekleşmemiş kazanç ve kayıplar, yatırım finansmanından kaynaklanan net kazanç veya kayıplar, mudarip payı öncesi net kar, net varlıklardaki mudarip payı sonrası faaliyetlerden kaynaklanan

artış veya azalışlar ile yatırım, satış ve finansman gelirleri kalemleri şeklinde sıralanmaktadır. Gider kalemleri; yönetim giderleri, profesyonel ücretler, idari giderler, kayıt ücretleri, pazarlama giderleri ve diğer giderler kalemlerinden oluşmaktadır. Yabancı para alış-satış işlemlerinden doğan kazanç veya kayıplar, işlem tarihinde geçerli olan döviz kuru kullanılarak finansal tablolara yansıtılır. **(Ek 10)**.

Fon, net varlıklar değişim tablosu veya nakit akış tablosu hazırlayabilir. Raporlama döneminde fonun yatırımlarının çoğunun likiditesinin yüksek olması, yükümlülüklerinin toplam varlıklara oranının düşük olması ve yatırımların çoğunun piyasa değeri üzerinden muhasebeleştirilmiş olması durumlarında fonun varlıklar değişim tablosu hazırlaması tavsiye edilmektedir. Net varlıklar değişim tablosu; raporlama dönemi başındaki net varlıklar, raporlama döneminde net varlıklarda meydana gelen değişimler ile raporlama dönemi sonundaki net varlıklar hakkında bilgi vermektedir **(Ek 11)**.

Fon, finansal tablo dipnotlarından önce gelmek üzere finansal göstergeler tablosu hazırlar. Finansal göstergeler tablosu; raporlama dönemi başındaki net varlık değeri, yatırım, satış ve finansmandan kaynaklanan net kâr veya zarar, yatırım ve finansmandan kaynaklanan net gerçekleşmiş veya gerçekleştirilmemiş kazanç/kayıplar, mudârib payı, mudârib payı öncesi ve sonrası toplam yatırım, satış ve finansman gelirleri, yatırım, satış ve finansman gelirlerinden temettüler/dağıtımlar; yatırım ve finansmandan kaynaklanan net gerçekleşmiş kazançlardan dağıtımlar, finansman devir hızı ve yıllık getiri oranı gibi önemli kalemlerden oluşmaktadır.

Finansal Tablo Dipnotlarında Yapılacak Açıklamalar; fonun türü, ana faaliyeti ve önemli yatırım politikaları ile ulaşılmak istenen yatırım hedefleri, yatırımlar, alacaklar, finansman ve diğer varlıkları değerlemek için kullanılan muhasebe politikaları gelirin finansal tablolara alınması için kullanılan muhasebe politikası fonun kuruluş ve örgütlenme giderlerinin amortismanı için kullanılan muhasebe politikası, pay sahiplerinin paylarının tamamının ya da bir kısmının geri alınmasına ilişkin esaslar fon ile fonu yöneten taraflar arasındaki sözleşmeye dayalı ilişki ve Fon ile yatırım saklama kuruluşu arasındaki sözleşmeye dayalı ilişki, mudârib veya vekile ait olan varlıkların fon tarafından satılmasına ilişkin esaslar, mudârib payı veya vekilin ücreti, varsa fıkhi hükümlere aykırı kazançlar ve bunların nasıl elden çıkarıldığı ve zekât ödemesinin fonun mu, yoksa pay sahiplerinin mi sorumluluğunda olduğu gibi önemli hususları içermektedir.

Gayrimenkuller, edinim tarihinde tarihi maliyetlerine gayrimenkul sahipliğine ilişkin tüm doğrudan giderlerin eklenmesiyle ölçülür. Gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde, gayrimenkul değerlendirme uzmanlarının en son yaptıkları değerlemeler esas alınarak nakit benzeri değeri üzerinden yeniden değerlendirilir. Nakit benzeri değerinin olmadığı durumlarda, gayrimenkul şeklindeki varlıklar tarihi maliyet üzerinden ölçülür.

4.10. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 18: Geleneksel Finans Kuruluşları Tarafından Sunulan Faizsiz Finans Hizmetleri

“Geleneksel Finans Kuruluşları Tarafından Sunulan Faizsiz Finans Hizmetleri” adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu standart yürürlük maddesi dâhil 8 bölümden oluşmaktadır. Standardın birinci bölümünde

standardın kapsamı, ikinci bölümünde genel hükümler, üçüncü bölümünde geleneksel şubelerinden ayrı veya ayrı olmayan hesaplar tutan şubeler aracılığıyla faizsiz finans hizmeti sunan kuruluşlar, dördüncü bölümünde faizsiz yatırım fonlarını yöneten kuruluşlar, beşinci bölümünde ayrı birimler aracılığıyla faizsiz finans hizmeti sunan kuruluşlar, altıncı bölümünde genel hükümler, yedinci bölümünde açıklama hükümleri ve son bölümünde ise yürürlük tarihi ele alınmıştır (KGK, FFMS 18, 2019).

Bu standart, konvansiyonel finans hizmetlerine ilave olarak faizsiz finans hizmeti sunmak isteyen kuruluşlara uygulanacaktır. Faizsiz finans hizmetleri sunan kuruluşlar; organizasyonel yapılarında geleneksel şubelerinden ayrı veya ayrı olmayan hesaplar tutan bir veya birden fazla şube, hizmet birimi veya faizsiz yatırım fonları aracılığıyla faizsiz finans hizmeti sunulması mümkündür.

Geleneksel şubelerinden ayrı veya ayrı olmayan hesaplar tutan bir veya birden fazla şube aracılığıyla faizsiz finans hizmeti sunan kuruluşlar; tüm verilerini faizsiz finans muhasebe standartlarına uygun bir şekilde gruplandırmak ve finansal tablolara almakla mükelleftirler. Bu finansal tablolar, kuruluşun finansal tablo dipnotlarında ek olarak da yayımlayabilirler. Faizsiz yatırım fonlarını yöneten kuruluşlar, “FFMS 14: Yatırım Fonları” standardı başta olmak üzere faizsiz finans muhasebe standartlarına riayet etmekle mükelleftirler.

Faizsiz finans hizmetleri için ayrı veya ayrı olmayan hesaplar tutan ve doğrudan geleneksel birimleri veya faizsiz finans hizmeti sunan ayrı hizmet birimleri aracılığıyla faizsiz finans hizmeti sunan kuruluşlar finansal tablolarını faizsiz finans muhasebe standartlarına uygun olarak hazırlamalıdır. Bu kuruluşlar, finansal tablo dipnotlarında fıkhi kural ve ilkelere uygun olarak kullanılan fonları ve bu fonlarla finanse edilen varlıkları, faizsiz finans hizmetleriyle ilgili tüm varlık ve yükümlülükleri, gelir ve giderleri finansal tablo dipnotlarında açıklamalıdır.

Standardın genel hükümler kısmında faizsiz finans hizmeti sunan kuruluşlar, hizmetlerinin fıkhi ilkelere uygun olduğunun beyan edilmesi ve denetimin gerçekleştirilmesi amacıyla faizsiz finans yönetim standartlarına uygun olarak faizsiz finans danışma kurulu atanır. Danışma kurulunun atanmadığı istisnai durumlarda; danışma kurulunun atanmama sebepleri, sunulan finansal hizmetlerin fıkhi ilkelere uygunluğunun nasıl sağlanacağı ve bu hizmetleri hangi birimin onaylayacağı açıklanmalıdır.

Kuruluşların raporlarında, faizsiz finans ve geleneksel finans hizmetiyle ilgili fonları birleştirip birleştirmedikleri, her bir fonun yüzdesi, yatırım yapılan fonların kaynakları ve kullanımları hakkında açıklamalar, fıkhi ilkelere aykırı fonların nasıl elden çıkarıldığına ilişkin danışma kurulu kararları ile fıkhi ilkelere uygun olarak ayrılan yedeklerin hangi amaçla ayrıldığı ve faaliyetin durdurulması durumunda bu yedeklerin kimlere aktarılacağı yer almalıdır. Sonuç olarak, bu kuruluşların, “*Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama*”daki hükümleri dikkate alarak finansal tablolarını hazırlamaları gerekmektedir.

4.11. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 21: Varlıkların Transferine İlişkin Açıklamalar

“Varlıkların Transferine İlişkin Açıklamalar” adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi

halinde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu standart yürürlük maddesi dâhil 4 bölümden oluşmaktadır. Standardın birinci bölümünde standardın kapsamı, ikinci bölümünde finansal tablolara ilişkin açıklama hükümleri, üçüncü bölümünde genel açıklama hükümleri ve son bölümünde ise yürürlük tarihi açıklanmıştır. (KGK, FFMS 21, 2019).

Bu standart, faizsiz finans kuruluşları tarafından işletilen yatırım hesapları arasındaki varlıkların transfer işlemlerine uygulanmaktadır. Transfer, varlıkların, satış, yatırım, takas veya diğer yollarla bir yatırım hesabından diğerine aktarılması işlemi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu transfer işlemleri kapsamında; varlıkların, yatırım hesaplarından ortaklara ait özkaynaklara transferi, kısıtlanmamış yatırım hesaplarından kısıtlanmış yatırım hesaplarına transferi, ve bu transfer işlemlerinin tersi ile kısıtlanmış yatırım hesaplarından diğer kısıtlanmış yatırım hesaplarına transferini içermektedir.

Varlıkların, kısıtlanmış veya kısıtlanmamış yatırım hesaplarından ortaklara ait özkaynaklara transferine veya tersi yönde yapılan transfer işlemlerine ilişkin olarak uygulanan muhasebe politikaları açıklanır. Varlıkların, kısıtlanmamış yatırım hesaplarından kısıtlanmış yatırım hesaplarına transferine ve tersi yönde yapılan transfere ilişkin olarak uygulanan muhasebe politikaları açıklanır. Varlıkların, kısıtlanmış yatırım hesapları arasında transferine ilişkin olarak uygulanan muhasebe politikalarına da yer verilmelidir. Ayrıca, transfer edilecek varlıkların değerlemesinde kullanılan esaslar, değerlendirme farkları ve finansal tablolara etkisi, transfer edilen varlıklar için ayrılan karşılıklar, yatırımdan kaynaklanan taahhütler gibi hususlara da yer verilmelidir.

Bu standart uygulamasında; FFMS 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama ile FFMS 14: Yatırım Fonları'ndaki açıklama hükümleri dikkate alınmalıdır.

4.12. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 22: Bölümlere Göre Raporlama

"Bölümlere Göre Raporlama" adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi halinde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu standart yürürlük maddesi dâhil 5 bölümden oluşmaktadır. Standardın birinci bölümünde standardın kapsamı, ikinci bölümünde faaliyet bölümü, üçüncü bölümünde raporlanabilir bölüm, dördüncü bölümünde açıklama hükümleri ve son bölümünde ise yürürlük tarihi hüküm altına alınmıştır. (KGK, FFMS 22, 2019).

Bu standart faizsiz finans kuruluşları tarafından hazırlanan bilanço ve kar/zarar tablosunu içeren finansal tablolar setine uygulanmalıdır. Bölüm bilgisi; ana ortaklık, bağlı ortaklık veya iştiraklerin finansal tablolarına uygulanır. Bu standart hükümlerinin, faaliyette bulunulan ülkenin mevzuatına aykırılık teşkil eden hususlarına yer verilmesi gerekmektedir.

Faaliyet bölümü, bir faizsiz finansal kuruluşun hasılat edebildiği ve gidere katlanabildiği işletme faaliyetleri, faaliyet sonuçlarının ve bölüme tahsis edilen kaynakların performansının değerlendirilebildiği ve hakkında ayrı finansal bilgiler olan kısımlardan oluşmaktadır. Faaliyet bölümü için hasılat getirme şartı bulunmamaktadır. Faaliyet bölümleri iş bölümleri ve coğrafi bölümler olarak ikiye ay-

rılabilir. Bölümlerin özellikleri bakımından benzerlik göstermeleri durumunda iki veya daha fazla iş bölümü tek bir iş bölümü olarak birleştirilebilir.

Raporlanabilir bölümü olarak sınıflandırılabilen için; bölüm varlıklarının tüm bölümlerin toplam varlıklarının %10'u veya daha fazla olması, hasılatın toplam hasılatın %10'undan fazla olması veya bölümün kar veya zararının tüm faaliyetler içerisinde %10'dan fazla olma şartı bulunmaktadır. Eşik değerleri aşmayan raporlanabilir bölümler birleştirilebilir. Şayet birleştirilme yapılmamışsa diğer kategorisinde sınıflandırılabilir.

Bölüm bilgileri, konsolide edilen grubun veya faizsiz finans kuruluşunun finansal tablolarının hazırlanması ve sunulması için kabul edilen muhasebe politikalarıyla uyumlu şekilde hazırlanması gerekmektedir. Her bir raporlanabilir bölüme ilişkin olarak elde edilen hasılat, gelir ve gider ile varlık ve yükümlülük toplamları başlıklara göre sınıflandırılarak bölüm sonuçları açıklanır. Muhasebe politikalarında yapılan ve bölüm raporlaması üzerinde önemli etkisi olan hususlara yer verilmelidir. Bu standart uygulanırken FFMS 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum hükümleri dikkate alınmalıdır.

4.13. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 23: Konsolidasyon

“Konsolidasyon” adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi halinde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu standart yürürlük maddesi dâhil 7 bölümden oluşmaktadır. Standardın birinci bölümünde standardın kapsamı, ikinci bölümünde tanımlar, üçüncü bölümünde konsolide finansal tabloların belirlenmesi, dördüncü bölümünde finansal tabloların sunumu, beşinci bölümünde konsolidasyon prosedürleri ve son bölümünde ise yürürlük tarihi hüküm altına alınmıştır. (KGK, FFMS 23, 2019).

Bu Standart, bir ana ortaklığın konsolide finansal tablolarına dâhil edilecek işletmelerin belirlenmesi ve yatırımın muhasebeleştirilmesini düzenler. Bu standarttaki uygulamaların faizsiz finans kuruluşunun ana sözleşmesine veya yerel mevzuata aykırılık teşkil etmesi durumunda aykırılığın gerekçesi ve etkisi açıklanır.

Standardın tanımlar kısmında ana ortaklık, grup, kontrol, konsolide finansal tablolar, kontrol gücü olmayan paylar, bireysel finansal tablolar, bağlı ortaklık ve oy hakları tanımlanmıştır. *Ana ortaklık*, konsolide finansal tabloları hazırlayan ve sunan faizsiz finans kuruluşudur. *Grup*, ana ortaklık ve bağlı ortaklıkları içerir. *Kontrol*, bir işletmenin faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla bu işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüdür. *Bağlı ortaklık*, ana ortaklık tarafından kontrol edilen işletmedir. *Konsolide finansal tablolar*, bir grup işletmenin, tek bir işletmeninki gibi hazırlanan ve sunulan finansal tablolarıdır.

Faizsiz finans kuruluşunun doğrudan ya da dolaylı olarak bir işletmedeki oy haklarının %50'sinden fazlasını elinde bulundurması durumunda işletme üzerinde kontrolün var olduğu kabul edilmektedir. Bazı durumlarda oy haklarının çoğunluğuna sahip olmazsa bile, işletmenin kendisiyle yapılan

sözleşmeden ve bağlı anlaşmalardan doğan haklar nedeniyle de dolaylı kontrol olduğu varsayılmaktadır.

Diğer taraftan, Türk Ticaret Kanunu'nun 478 inci maddesinin ikinci fıkrasında imtiyaz kavramı tanımlanmıştır. Buna göre imtiyaz; kar payı, tasfiye payı, rüçhan hakkı ve oy hakkı gibi haklarda paya tanınan üstün haklar şeklinde tanımlanmaktadır. Esasında, şirketin oylarının %50'sini kontrol etmese bile yönetim kuruluna üyeler atama veya daha yüksek oy hakkı tanınan imtiyazlar yoluyla şirket üzerinde kontrol sağlanabilmektedir. AAOIFI'nin yayımlanmış olduğu 23 nolu standartta imtiyazlardan hiçbir şekilde bahsedilmemesi bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Bu standardın güncellenmesi halinde bu eksikliğin giderilmesinin uygun olacağı mütalaa edilmektedir.

Bu standardın dördüncü bölümünde, faizsiz finans kuruluşunun bireysel finansal tablolarını bağlı ortaklıklarının finansal tablolarıyla konsolide etmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, faizsiz finans kuruluşu bağlı ortaklıklarının finansal tablolarıyla konsolide edilmeyen, bireysel finansal tablolarını da sunabilir.

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken, faizsiz finansal kuruluşun ve bağlı ortaklığın finansal tablolarının benzer kalemleri toplulaştırılarak sunulmalıdır. FFK ile bağlı ortaklıklar arasındaki işlemler elimine edilmelidir. Konsolide finansal tablolar hazırlanırken, konsolidasyona tabi finansal tablolar ile konsolide finansal tablolara aynı muhasebe politikası uygulanır. Konsolidasyona tabi olan finansal tablolar aynı raporlama tarihinde ve aynı raporlama dönemi için hazırlanır. Finansal tabloların aynı raporlama tarihi için hazırlanması mümkün değilse aradaki fark en fazla 3 ay olabilir. Bağlı ortaklıktaki yatırımın defter değeri ile özkaynak payı arasında fark oluşursa şerefiye adı altında muhasebeleştirilmelidir. FFK'nın bağlı ortaklığı kısmen veya tamamen elden çıkarması durumunda, işletmedeki yatırımın defter değeri ile elden çıkarmadan doğan kazançlar arasındaki fark faizsiz finans kuruluşunun gelir tablosuna yansıtılır. Konsolide finansal tablolarda yabancı para cinsinden işlemler ve yurtdışındaki işletmeler için "FFMS 16: Yabancı Para İşlemleri ve Yurtdışındaki İşletmeler" standardı uygulanır.

4.14. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 24: İştiraklerdeki Yatırımlar

"İştiraklerdeki Yatırımlar" adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi halinde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu standart yürürlük maddesi dâhil 6 bölümden oluşmaktadır. Standardın birinci bölümünde standardın kapsamı, ikinci bölümünde tanımlar, üçüncü bölümünde iştiraklerin belirlenmesi, dördüncü bölümünde iştiraklerdeki yatırımın muhasebeleştirilmesi, beşinci bölümde açıklama hükümleri ve son bölümünde ise yürürlük tarihi hüküm altına alınmıştır. (KGK, FFMS 24, 2019).

Bu standart, girişim sermayesi işletmeleri, yatırım fonları ve benzer işletmeler tarafından yapılan yatırımlar hariç iştirak olabilecek işletmelerin belirlenmesine ve ana ortaklık tarafından yapılan iştiraklerdeki yatırımların muhasebeleştirilmesini ele almaktadır.

Konsolide finansal tablolar; bir grup işletmenin, finansal tablolarının tek bir işletme gibi hazırlanarak sunulmasıdır. İştirak, faizsiz finans kuruluşunun üzerinde önemli etkisinin olduğu bir işletmedir. Önemli etki, bir işletmenin, başka bir işletmenin finansal politikalarını önemli derecede etkileme kapasitesidir. Oy hakkı, bir işletmenin genel kurulunda veya benzer toplantılarda oy kullanma hakkını ifade eder.

Faizsiz finans kuruluşunun yatırım yapılan işletme üzerinde önemli etkisinin olması veya bir işletmedeki oy haklarının %20 veya daha fazlasını elinde bulundurması durumunda, bu işletme FFK'nın iştiraki olarak sınıflandırılır.

Faizsiz finans kuruluşunun bir iştirake yatırım yapması durumunda ilk defa finansal tablolara alınır ve "İştiraklerdeki Yatırımlar" başlığı altında finansal tablolara dâhil edilir. Ancak iştirak yatırımındaki kriterleri taşımadığı için finansal tablolara ilk başta alınmayan ve sonraki dönemlerde ise bu kriterleri taşıması durumunda aynı başlık altında finansal tablolara dâhil edilmelidir.

Faizsiz finans kuruluşu bir iştirakteki yatırımı, ilk defa finansal tablolara alınırken maliyet bedeli üzerinden finansal tablolara yansıtılmalıdır. İştirakteki yatırımın sonraki ölçümlerinde, raporlama dönemi sonunda defter değeri üzerinden ölçülerek iştirakin kâr veya zararındaki payını içerecek şekilde düzeltilir. Ayrıca yatırımın defter değeri, faizsiz finans kuruluşunun iştiraktan aldığı temettü veya diğer dağıtımlar kadar azaltılmalıdır.

Faizsiz finans kuruluşu ile iştirakin finansal tablolarında aynı muhasebe politikası uygulanmalıdır. İştirak ile faizsiz finans kuruluşu arasındaki işlemlerden doğan kâr veya zarar payları elimine edilir. Değer düşüklüğünden dolayı zarar oluşursa finansal tablolara alınmalıdır. Faizsiz finans kuruluşunun iştirakin kâr veya zararındaki payı, en son finansal tablolar esas alınarak konsolide finansal tablolara yansıtılır. Faizsiz finans kuruluşunun iştirak üzerindeki önemli etkisini kaybetmesi durumunda, iştirakteki yatırımın muhasebeleştirilmesi sonlandırılır.

Faizsiz finans kuruluşunun finansal tablolarında iştiraklerine ilişkin olarak aşağıdakileri hususlara yer vermesi gerekmektedir. İştirakin isimleri, faaliyetlerin konusu, kurulu olduğu ülke, oy haklarının düzeyi, iştirak payının %20'nin altında olması durumunda önemli etki sayılma nedenleri, toplam varlıklar, yükümlülükler, hasılat, kar veya zarar dâhil olmak üzere iştiraklerin finansal bilgilerinin özeti, şarta bağlı yükümlülüklerin tutarı gibi önemli hususlar yer almalıdır.

4.15. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 26: Gayrimenkul Yatırımları

"Gayrimenkul Yatırımları" adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi halinde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu standart yürürlük maddesi dâhil 9 bölümden oluşmaktadır. Bu standart ile kapsam, tanımlar, finansal tablolara alma, ölçüm, transferler, finansal tablo dışı bırakma, sunum hükümleri, açıklama hükümleri ve yürürlük tarihi konuları düzenlenmiştir. (KGK, FFMS 26, 2019).

Bu standart hükümleri faizsiz finans kuruluşlarının edindikleri gayrimenkul yatırımlarının finansal tablolara alınması, ölçülmesi ve açıklamasında uygulanır. İşletmelerin finansal kiralama yoluyla edindikleri gayrimenkuller için bu standart yerine FFMS 8: İcâre ve İcâre Muntehiye Bittemlik adlı standart uygulanacaktır. Ayrıca, bu standart, tarımsal faaliyetler ile ilgili gayrimenkullere, petrol, doğal gaz vb. madencilik faaliyetlerine uygulanmayacaktır.

Defter değeri, yatırımın bilançoda gösterildiği tutardır. Gerçeğe uygun değer, bir varlığın olağan bir işlemde bilgili ve istekli taraflar arasında el değiştireceği tutardır. Maliyet, bir varlığın edinimi veya inşasında ödenen nakit benzeri tutarlar veya başka bir bedelin gerçeğe uygun değeridir. Gayrimenkul yatırımı, idari amaçla kullanılan gayrimenkul ve stoklar hariç düzenli gelir veya sermaye kazancı ya da her ikisini birden elde etmek amacıyla elde tutulan gayrimenkulleri ifade eder.

Gayrimenkul yatırımının maliyeti güvenli bir şekilde ölçülebiliyorsa veya gayrimenkul yatırımıyla ilgili gelecekteki ekonomik faydaların işletmeye girişi muhtemel ise, gayrimenkuller finansal tablolara alınır. Gayrimenkuller başlangıçta maliyet bedeli ile muhasebeleştirilir. Maliyetler kısmına başlangıçta ödenen gayrimenkulün alım tutarı ile sonradan yapılan ilave maliyetler de dâhil edilir. Gayrimenkul devrine ilişkin vergi, harç ve diğer işlemler de maliyetlere eklenebilir. İnşaaı devam eden gayrimenkulün maliyetine doğrudan varlıkla ilişkilendirilebilen harcamalar da dâhil edilir. Ancak, günlük hizmet maliyetlerinin gayrimenkulün maliyetine eklenmesi yerine bakım ve onarım harcamaları altında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Sonraki ölçümlerde faizsiz finans kuruluşlarının, gayrimenkul yatırımının kullanım amaçlı mı, yoksa satış amaçlı mı elde tutulacağını belirler. Kullanım amaçlı elde tutulan yatırımlara gerçeğe uygun değer yöntemini esas alır ve gerçekleşmemiş kazançlar, ortaklara ait özkaynaklara ilişkin kısım ile yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklara ilişkin kısım arasındaki ayırım göz önünde bulundurularak, ilgili dönemde ortaya çıkan “Gayrimenkul Gerçeğe Uygun Değer Yedeği” olarak doğrudan özkaynaklara yansıtılır. Benzer şekilde ortaya çıkan gerçekleşmemiş zararlar da ortaklara ait özkaynaklara ilişkin kısım ile yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklara ilişkin kısım arasındaki ayırım göz önünde bulundurularak muhasebeleştirilir. Faizsiz finans kuruluşu, gayrimenkul yatırımını raporlama dönemini takip eden on iki ay içinde satmayı bekliyorsa, söz konusu yatırım finansal durum tablosunda “Satış Amaçlı Elde Tutulan Gayrimenkule Yapılan Yatırım” olarak yeniden sınıflandırılır.

Faizsiz finans kuruluşu, bir gayrimenkul yatırımının gerçeğe uygun değerini güvenilir bir şekilde ölçemiyorsa bu gayrimenkul yatırımını maliyet yöntemini kullanarak ölçer. Bu işletme, istisnai durumlar söz konusu değilse diğer tüm gayrimenkul yatırımlarını gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçmeye devam edecektir. Diğer taraftan, maliyet yöntemini muhasebe politikası olarak seçen bir işletme bu yöntemi bütün gayrimenkul yatırımlarına tutarlı şekilde uygular. Bu yöntemi seçen bir işletme, tüm gayrimenkul yatırımlarını birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonraki değerinden ölçer. Gayrimenkulün gelecekteki ekonomik faydasını artırmak amacıyla yapılan harcamalar finansal durum tablosunda gayrimenkul yatırımının defter değerine eklenir ve ilgili raporlama döneminde gelir tablosuna yansıtılır.

Standardın altıncı bölümünde gayrimenkullerin hangi durumda finansal tablo dışı bırakılacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre, gayrimenkullerin elden çıkarılması, kullanımına son verilmesi veya kendisinden gelecekte herhangi bir ekonomik fayda beklenmemesi durumunda finansal tablo dışı bırakılır. Varlığın elden çıkarılmasından kaynaklanan net tahsilatlar ile varlığın defter değeri arasındaki fark, ortaklara ait özkaynaklara ilişkin kısım ile yatırım hesabı sahiplerine ilişkin kısım arasındaki ayırım göz önünde bulundurularak, gelir tablosuna yansıtılır.

Raporlama dönemi sonunda, gayrimenkul kalemi bilançonun aktifinde ayrı bir kalem olarak gösterilir. On iki aylık dönem içinde satış amaçlı elde tutulan gayrimenkul yatırımı, finansal durum tablosunda ayrı olarak sunulur. Gayrimenkul yatırımlarından kaynaklanan kazanç/kayıplar, gelir tablosunda veya açıklamalar kısmında “Gayrimenkul Yatırımlarından Doğan Kazanç/Kayıplar” başlığı altında, ortaklara ait özkaynaklara ilişkin kısım ile yatırım hesabı sahiplerine ilişkin kısım arasındaki ayırım göz önünde bulundurularak ayrı olarak sunulur.

Faizsiz finans kuruluşu, gerçeğe uygun yöntemini mi, yoksa maliyet yöntemini mi uyguladığı, finansal tablolara yansıtılan gayrimenkullerin güncel verisinin bağımsız bir değerlendirme uzmanı tarafından yapılıp yapılmadığı ve inşa edilen varlıkların defter değeri ile gösterilip gösterilmediği açıklanmalıdır. Gayrimenkul yatırımından elde edilen kira gelirleri, gayrimenkul için harcanan bakım ve onarım giderleri, gayrimenkulün elden çıkarılması durumunda tutarların tahsil edilebilmesine ilişkin kısıtlamalar, sözleşmeye bağlı yükümlülükler ile tapuda herhangi bir şerh, rehin veya kısıtlamanın olup olmadığı hususlarına da yer verilmelidir.

4.16. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 27: Yatırım Hesapları

“Yatırım hesapları” adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi halinde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu standart yürürlük maddesi dâhil 6 bölümden oluşmaktadır. Bu standart ile kapsam, tanımlar, finansal tablolara alma, finansal tablo dışı bırakma ve ölçüm, yatırım hesaplarına ilişkin değer düşüklüğü sunum ve açıklama hükümleri ile yürürlük tarihi konuları ele alınmıştır. (KGK, FFMS 27, 2019).

Bu standart, faizsiz finans kuruluşları tarafından yönetilen, bilanço içi ve bilanço dışı kısıtlanmamış ve kısıtlanmış yatırım hesapları için uygulanır. Bu standart kapsamında “yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar”ı temsil eden mudârebe sözleşmeleri ile likidite yönetimi amacıyla “katılım bankaları arası hesap” şeklinde “kısa vadeli” olarak düzenlenen mudârebe sözleşmeleri yer almaktadır.

Yatırım hesabı, faizsiz finans kuruluşu tarafından rabb-ül mal (sermaye sahibi) adına yatırım yapmak için alınan fonları temsil eden ve fonlarla nasıl yatırım yapılabileceğine ilişkin koşullar içeren veya içermeyen, mudârebe veya eşdeğer bir yatırım kapsamındaki bir araç sahibinin hesabıdır. Faizsiz finans kuruluşunun topladığı mudarebe fonların kullanımı konusunda yetki alınmışsa veya bu kuruluşlar açısından bilanço içi yatırım hesaplarına benzer risk özellikleri taşıyorsa bilanço içi yatırım hesabı olarak sınıflandırılır. Şayet faizsiz finans kuruluşu tarafından toplanan mudarebe fonlarının

kullanımı konusunda yetki alınmamışsa yatırım hesabı sahiplerinin özkaynak kalemi olarak kabul edilir ve FFK'nın finansal tablosunda bilanço dışı kalem olarak gösterilir.

Mudarebe ve diğer sözleşmeler uyarınca faizsiz finans kuruluşu tarafından nakit veya nakit benzerinin alınmış olması ile sözleşmenin geçerli olması için herhangi bir ön koşulun bulunmaması durumlarında yatırım hesapları finansal tablolara alınır. Faizsiz finans kuruluşu bir yatırım hesabını, alınan tutarın sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihteki gerçeğe uygun değeri üzerinden finansal tablolarda gösterilir. Nakit veya nakit benzerlerinin faizsiz finans kuruluşu tarafından iade edilmesi, mudârebe veya diğer benzer sözleşmenin sonlandırılması ile gerçeğe uygun değerın makul kesinlikte belirlenebilmesi durumlarında yatırım hesapları finansal tablo dışı bırakılabilir.

Yatırım hesaplarının sonraki ölçümünde; dağıtılmamış kârlardan, kâr dengeleme rezervlerinden veya yatırım hesabı sahipleriyle ilişkilendirilebilen varlıklara ilişkin her türlü zarar düşüldükten sonra ortaya çıkan tutarlar dikkate alınır. Ödenmemiş ya da dağıtılmamış kâr veya kazançlar yatırım hesaplarının değerine eklenir. Yatırım hesaplarıyla ilişkilendirilebilen zararlar da yatırım hesaplarının toplam değerinden düşülür.

Yatırım hesaplarından kaynaklanan değer düşüklüğü zararları, bilanço içi yatırım hesaplarıyla ilişkilendirilirse gelir tablosuna; bilanço dışı yatırım hesaplarıyla ilişkilendirilirse bilanço dışında ayrı bir gelir hesabında gösterilir. Ortaklaşa finanse edilen bir yatırımdaki işlemlerden kaynaklanan zararlar evvela yatırıma ilişkin dağıtılmamış kârlardan düşülür. Zararların dağıtılmamış kâr miktarını aşan kısmı ise, her bir tarafın müşterek yatırıma katkısına göre faizsiz finans kuruluşunun ve kısıtlanmamış yatırım hesabı sahiplerinin müşterek yatırımdaki ilgili özkaynak payından düşülür.

Yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar, faizsiz finans kuruluşunun finansal durum tablosunda yükümlülükler ve ortaklara ait özkaynaklar arasında ayrı bir kategoride gösterilir. Bilanço dışı yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklara ilişkin bilgiler ise bilanço dışı yatırım hesaplarında bilanço dipnotlarında sunulur. Faizsiz finans kuruluşunun özkaynak ve yatırım hesabı sahipleri arasında uyguladığı kar payı dağıtım ile karşılık ayrılması veya iptallerine ilişkin politika ve esasları açıklanmalıdır. Raporlama döneminde, gerekli fikhî hükümleri yerine getirdikten sonra faizsiz finans kuruluşunun mudârib olarak kâr yüzdesini değiştirmesi durumunda açıklama yapılır. Faizsiz finans kuruluşunun yatırım amaçlı fonların hepsini kullanmadığı durumlarda, ortaklara ait özkaynaklara mı yoksa yatırım hesabı sahiplerine mi öncelik verdiğini açıklamalıdır.

Faizsiz finans kuruluşu özel karşılıklar, genel karşılıklar, yatırım hesabı sahiplerine belli seviye gelir sağlamayı sürdürmeye yardım etmek amacıyla kar dengeleme rezervi ve yatırım hesabı sahiplerinin gelecekteki yatırım zararları için ayrılan yatırım risk yedeğini finansal tablolarında açıklamalıdır. Bu standart uygulamasında "FFMS 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama" hükümleri de dikkate alınır.

4.17. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 28: Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar

"Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlara İlişkin İşlemler" standardı, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Faizsiz Finans Muhasebe Standardı

28-Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar” standardında açıklanmıştır. Bu standart, FFMS 2 “Murâbaha ve Satın Alma Emriyle Murâbaha” ve FFMS 20 “Vadeli Satış”ları yürürlükten kaldırmıştır. Bu standardın amacı, alıcı ve satıcı tarafından murâbaha ve diğer vadeli satış işlemlerinde uygulanacak finansal tablolara alma, ölçüm ve açıklamalara ilişkin uygun muhasebe ve raporlama esaslarının belirlenmesidir. Teverruk, emtia murâbahası işlemleri, özkaynak araçları ya da sukuk gibi, dayanak varlığın murâbaha ya da vadeli bir satış olduğu yatırım araçlarına yapılan yatırımlara bu standart uygulanmaz (KGK, FFMS 28, 2019).

Murabaha, malların maliyetinin üzerine anlaşılan oranda belli bir kar marjı eklenerek satılması işlemidir. Satış bedeli tek seferde veya taksitler halinde gerçekleştirilebilir. Vadeli satış, satış bedeline ilişkin ödemenin kredi dönemi boyunca sabit taksitlerle veya defaten yapılmak üzere gerçekleşen satış işlemidir. Müsaveme işlemi ise maliyet ve kâr unsurlarının açıklanma zorunluluğunun bulunmadığı olağan pazarlıklı bir satıştır.

Teverruk, faizsiz finans kuruluşunun bir varlığı peşin satın alarak bu varlığı müşteriye krediyle sattığı ve müşterinin satın almış olduğu bu malın nakit karşılığı satıldığı finansman türüdür. Emtia murabahası, işlemin her iki tarafının da tek amacının emtianın yasal mülkiyetini kazanmak olduğu organize emtia piyasalarında gerçekleşen emtia işlemlerine dayalı bir murabahadır.

Gerçeğe uygun değer, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde bir varlığın satışından elde edilecek veya bir yükümlülüğün devrinde ödenecek fiyattır.

Stoklar, başlangıçta elde edilme maliyeti üzerinden finansal tablolara alınır. Stok maliyeti, tüm satın alma maliyetlerini ve stokun mevcut konumuna ve durumuna getirilmesi için katlanılan diğer maliyetleri içerir. Stok maliyeti, her türlü vergi, tekâfül (İslami sigorta) maliyetleri dâhil nakliye ve yükleme-boşaltma maliyetleri ile müşterinin vekil sıfatıyla katlandığı maliyetler ve vekile ödenen her türlü ücret ve diğer tüm maliyetleri kapsar. Ticari iskontolar, indirimler ve diğer benzer kalemler maliyetlerden indirilir. Diğer taraftan, stokların murâbaha ya da vadeli satış sözleşmesi kapsamında satılması durumunda, satıcı alacakları ve hasılatı finansal tablolarına alınır. Alacaklar itibari değer (fatura tutarı) üzerinden finansal tablolara alınarak muhasebeleştirilir.

Stoklar, ilk kez finansal tablolara alındıktan sonra, maliyet değeri ile net gerçekleştirilebilir değerinden düşük olanı üzerinden ölçülür. Stoklarla ilgili olarak her türlü ilave yükleme, boşaltma ve elde tutma maliyetleri, bu maliyetlerin ortaya çıktığı dönemde gelir tablosuna alınır.

Brüt alacakların finansal tablolara alınmasından sonra, ödenmemiş tutarlardan, varsa, kredi zarar karşılıkları düşülür ve kalan tutar üzerinden izlenir. Ödenmemiş tutar, alacakların brüt tutarından tahsilatlar ve varsa, izin verilen iskonto ve indirimler dâhil diğer düzeltmeler düşüldükten sonra kalan tutarı ifade eder.

Faizsiz finans kuruluşunun bünyesinde bulunan stok ya da alacakların finansal tablo dışı bırakılması ancak bu varlıklara ilişkin ekonomik fayda akışının beklenmemesi durumunda mümkündür. Bu sebeple, stokların satışı, çalınması, kaybolması gibi nedenler veya stokların teknolojik eskimeye maruz

kalması nedeniyle alıcının olmaması ve ekonomik fayda sağlama kapasitesini yitirmesi durumunda finansal tablo dışı bırakılır.

Müşterinin kalan tüm borcunu ödemesi, müşterinin borçlarını ödeme gücünü yitirmesi nedeniyle tahsil edilemeyecek alacaklar ve faizsiz finans kuruluşunun, alacağını silmek istemesi ya da hibe etmesi durumunda alacaklar finansal tablo dışı bırakılabilir. Temerrüt ve gecikmeli ödemeler karşılığında müşteri tarafından verilen sadakalar, satıcının geliri olarak finansal tablolara alınmaz ve alındığında doğrudan ödenecek sadakalarda izlenir.

Müşteri tarafından sözleşme şartlarına bağlı olarak başlangıçta ödenen teminat veya avans tutarları satıcının yükümlülüğü olarak finansal tablolara alınır. Vaadin yerine getirilmemesi, temerrüt veya diğer olumsuz durumlarda güvence bedeli ya da kaporada hakkında yapılacak işlemler fıkıh kuralları ve taraflar arasında yapılan sözleşmeye bağlı düzenlemeye göre belirlenir ve buna göre muhasebeleştirilir. Murabaha ya da satış işlemi tekemmül ettirildiğinde, güvence bedeli sözleşmede yer almadığı müddetçe alacaklardan mahsup edilmez; ancak avans ödemesi niteliğindeki kaparo alacaklardan indirilir. Temerrüt ve gecikmeli ödemeler karşılığında müşteriden alınan sadakalar, satıcının geliri olarak finansal tablolara alınmaz ve alındığında doğrudan ödenecek sadakalarda izlenir.

Faizsiz finans kuruluşları; murabaha ve vadeli satış işlemleri için benimsenen muhasebe politikalarına, satın alma vaadi olan ve olmayan stoklara, stokların niteliklerine, murabaha ve vadeli satışlardan kaynaklanan alacaklara, ertelenmiş karlara, henüz ödenmemiş olan güvence bedeline ve kapora tutarına, ilgili dönemde vazgeçilen kârlara ve kayıttan düşülen alacaklar ile sadakalara ilişkin açıklamalara finansal tablolarda yer vermelidir.

Edinilen varlıklar başlangıçta maliyet bedeli üzerinden finansal tablolara alınır. Murâbaha ve vadeli satışlarla edinilen varlıklar, ilk kez finansal tablolara alındıktan sonra alıcının ticari defterlerinde, ilgili FFMS uyarınca uygun varlık sınıfı için geçerli olan muhasebe ilkelerine ya da bu standardın ilgili hükümlerine bağlı kalınarak genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre ölçülür. Her bir raporlama dönemi sonunda, stok niteliğindeki varlıklar ve diğer varlıklar ilgili FFMS ya da uygun genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilebilir değere indirgenerek değer düşüklüğü testine tabi tutulur.

Murâbaha ve vadeli satışlardan doğan yükümlülükler, ilk kez finansal tablolara aldıktan sonra, murâbaha ve vadeli satışlardan doğan borçlar, ödenmemiş tutarları üzerinden izlenir. Borçların ödenmemiş tutarları, yükümlülüklerin brüt yükümlülük tutarından ödemeler ve varsa satıcı tarafından izin verilen iskonto ve indirimler dâhil diğer düzeltmeler düşüldükten sonra kalan tutarı ifade eder.

Satıcı tarafından toplam borçtan silinen ve vazgeçilen kısmı, ilk aşamada ilgili varlığın değerinden bir indirim olarak finansal tablolara alınır. Varlığın satılması ya da başka bir nedenle artık işletme bünyesinde bulunmaması durumunda, söz konusu tutar tahsilinden vazgeçildiği dönemde gelir olarak finansal tablolara alınır.

4.18. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 30: Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler

“Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler” adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi halinde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu standart yürürlük maddesi ve yürürlük hükümleri dâhil olmak üzere 11 bölümden oluşmaktadır. Bu standart ile amaç, kapsam, tanımlar, varlıklar ve maruz kalınan risklerin sınıflandırılması, değer düşüklüğü ve kredi zararlarının değerlendirilme sıklığı, muhasebe uygulamaları, ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeye ilişkin karşılık veya varlık edinimine ilişkin taahhütler, tahminde meydana gelen değişiklik ve iptaller, sunum ve açıklamalar konuları ele alınmıştır. (KGK, FFMS 30, 2019)

Bu standardın amacı; faizsiz finans kuruluşlarının yatırım ve diğer varlıklarındaki değer düşüklüğü ve kredi zararlarının finansal tablolara alınması veya iptal edilmesi, taahhütler için ayrılan karşılıklara ilişkin muhasebe ve finansal raporlama ilkeleri şeklinde sıralanmaktadır. Bu standart, faizsiz finans kuruluşlarının varlık, finansman, yatırım, taahhüt ve bilanço dışı işlemlere uygulanır. Diğer taraftan, mezkûr standart bilanço dışı yatırım hesaplarına veya bilanço dışı sukuk işlemlerine ya da benzeri araçlara uygulanmayacaktır.

Standardın üçüncü bölümünde kredi zarar karşılığı, finansal varlıklara ilişkin kredi zarar karşılığı ile finansman taahhütleri ve finansal teminat sözleşmelerine ilişkin beklenen kredi zararları için ayrılan karşılık şeklinde tanımlanmaktadır. Defter değeri, her türlü birikmiş değer düşüklüğü zararları ile birikmiş amortisman tutarları düşüldükten sonra varlığın finansal tablolara alınan değeridir. Gerçeğe uygun değer, piyasa oyuncuları tarafından ölçüm tarihinde olağan bir işlemde bir varlığın satışından elde edilecek gelir veya bir yükümlülüğün devrinde ödenecek fiyattır. Değer düşüklüğü zararı, bir varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşan kısmıdır. Stok, olağan iş sürecinde satılmak üzere elde tutulan veya söz konusu satış için üretim sürecinde olan varlıklardır.

Yatırım riski yedeği, yatırım hesabı sahiplerinin gelecekteki yatırım ve finansman zararlarına karşı korumak amacıyla kuruluş tarafından ilgili kârlardan ayrılan tutardır. Ömür boyu beklenen kredi zararları, bir alacağın temerrüde uğramasından ya da kullanılmayan geri dönülemez taahhüt bileşeninden kaynaklanan kredi zararlarıdır. Temerrüt olasılığı, borçlunun belirli bir zaman diliminde borç yükümlülüklerini yerine getirememesidir. Kâr dengeleme yedeği, yatırım hesabı sahiplerine ve mudâribe belirli yatırım getiri düzeyi sağlamak için kuruluş tarafından mudârebe gelirinden ayrılan tutardır.

Faizsiz finans kuruluşu, raporlama dönemlerinin sonunda, varlığın değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığını veya ilgili kredi riskinin önemli ölçüde arttığına ilişkin bir göstergenin olup olmadığını değerlendirir. Ayrıca, raporlama tarihi itibarıyla değer düşüklüğünün veya net gerçekleşebilir değere ilişkin düzeltmenin ya da kredi zararına ilişkin ileriye yönelik beklentinin belirlenmesine neden olabilecek gösterge veya durumları da değerlendirir.

Kredi zararları yaklaşımına tabi olan varlıklar; teminatlar, akreditifler, vaade dayalı döviz yükümlülükleri ve diğer benzeri pozisyonlar dâhil olmak üzere mevcut alacakları ve maruz kalınan bilanço dışı

riskleri içerir. Kredi riskinin veya maruz kalınan riskin, ilk defa finansal tablolara alınmasından itibaren önemli ölçüde artmamış olması durumunda faizsiz finans kuruluşu, söz konusu finansal araç için değer düşüklüğü karşılığını, 12 aylık beklenen kredi zararlarına eşdeğer bir tutar üzerinden ölçebilir.

Faizsiz finans kuruluşu her raporlama tarihinde, alacakların veya maruz kalınan riskin, ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli ölçüde artıp artmadığını değerlendirir. Beklenen kredi zarar tutarında meydana gelen değişiklik yerine maruz kalınan risk veya alacağın beklenen ömür boyunca temerrüt riskinde meydana gelen değişikliği kullanabilir. Makul gerekçe bulunmadığı müddetçe sözleşmeye bağlı ödemelerin 30 günden fazla gecikmesi, bağımsız veya içsel derecelendirme sistemine göre bir müşterinin kredi derecesinin düşürülmesi kredi kalitesinin bozulduğuna işaret etmektedir.

Faizsiz finans kuruluşu kredi zararlarını geliştirilen ve uygulanan politikalar çerçevesinde, belirlenen olasılıklara göre ağırlıklandırılmış tutarlarını, etkin getiri yöntemini kullanarak maruz kalınan riski ile geçmiş olaylar, mevcut şartlar ve gelecekteki ekonomik şartlara uygun tahminlere dayanarak ölçmelidir. Temerrüde düşen alacaklar ve maruz kalınan riskler, ömür boyu beklenen zararlar için ayrılan özel karşılıklara tabidir.

Kredi riski ile maruz kalınan ilgili kredi riskleri genel olarak üç kategoride sınıflandırılmaktadır. Birinci aşama alacaklar, sözleşmeden doğan ödemelerin 30 gün gecikmesi kriterini karşılamayan alacaklar: Toplam karşılıklar yoluyla 12 aylık beklenen zararlara tabidir. İkinci aşama alacaklar, sözleşmeden doğan ödemelerin 30-90 gün arasında gecikmesi veya sözleşmelerin ihlali gibi diğer nitel göstergeleri karşılayan alacaklardır. Toplam karşılıklar yoluyla ömür boyu beklenen zararlara tabidir. Üçüncü aşama alacaklar, ödemeleri en az 90 gün geciken ya da kredi derecelendirmesinde önemli ölçüde bozulma veya iflas durumları gibi diğer nitel göstergeleri karşılayan alacaklardır. Bu alacaklar müşteriye özgü karşılık yoluyla ömür boyu beklenen zararlara tabidir.

Değer düşüklüğü zararı, bir varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aştığı tutar olarak hesaplanır. Değer düşüklüğü zararı, ilgili varlığın brüt defter değerinden yapılan bir kesinti olarak gösterilir ve ortaya çıktığı dönemde gider olarak gelir tablosuna kayıt edilir. Gelir tablosuna alınan gider, pay sahipleri ve kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri arasında uygun bir şekilde dağıtılır.

Faizsiz finans kuruluşunun, ileriye yönelik bir taahhüt veya gelecekte yapılmasına izin verilen sözleşmeler kapsamında bir varlığı edinmesinin zorunlu olduğu durumlarda karşılaşılabılır ve söz konusu sözleşme veya taahhüt kapsamındaki yükümlülük, varlığın edinimiyle beklenen ekonomik yarardan daha büyük seviyede ise beklenen zararları yansıtan karşılık hesabı oluşturulur. Karşılık tutarları hesaplanırken mevcut teminatlar, teminatların geri kazanılabilirliği ve zamanlaması dikkate alınır.

Faizsiz finans kuruluşu, her bir raporlama tarihinde değer düşüklüğü tahminlerini, kredi zararlarını, kredi ve bilanço dışı riskler için ayrılan karşılıkları ve net gerçekleştirilebilir değere ilişkin düzeltmeleri yeniden değerlendirir. Tahminde meydana gelen değişiklikler bahsi geçen döneme ait gelir tablosuna alınır ve pay sahipleri ile yatırım hesabı sahipleri arasında uygun bir şekilde dağıtılır.

Kredi zarar karşılıkları ve birikmiş değer düşüklüğü, ilgili oldukları varlıkları düzenleyici bir varlık hesabı olarak gösterilir ve söz konusu varlıklar, bu tür karşılık ve değer düşüklüğüne tabi olmayan diğer varlıklardan uygun şekilde ayrıştırılır. Benzer şekilde değer düşüklüğüne uğramış stoklar ile değer düşüklüğüne uğramamış stoklar da ayrıştırılarak açıklanır.

Bu standart kapsamında, karşılıklar ve değer düşüklüğü için benimsenen muhasebe politikaları, muhakeme ve tahminler, mevzuat hükümleri nedeniyle ayrılan ilave karşılıklar, değer düşüklüğü ve geçici hesaba alınan gelirler, yedeklerden yapılan transferler ve iptaller ile değerlendirme yöntemleri açıklanmalıdır.

Standartın son bölümü olan geçiş hükümlerinde, katılımcı paydaşlarla ilişkilendirilebilen daha önceki dönemlerle ilgili kümülatif giderler, gerekli fikhî onaylarla, ilgili yatırım riski yedeğinden yapılan dağıtımla düzeltilir. Herhangi bir açık olması durumunda dağıtım, gerekli fikhî onaylarla, ilgili kâr dengeleme yedeğinden yapılabilir. Açığın hala devam etmesi durumunda, gerekli fikhî onaylardan sonra söz konusu paydaş sınıfının gelirinden geri kazanılabilecek şekilde pay sahiplerine ait özkaynaktan geçici bir transfer yapılabilir. Pay sahiplerine ait özkaynaktan yapılan söz konusu geçici transfer, 3. aşama zarara veya maruz kalınan başka bir zarara karşılık olamaz. Daha sonraki bir dönemde yapılan önceki dönemlerle ilgili giderlerin iptali, dağıtımın başlangıçta nereden yapıldığına göre ilgili yedekle veya pay sahiplerine ait özkaynakla ilişkilendirilmelidir.

4.18.1. FFMS 30'a İlişkin Eleştiriler

Standartın tanımlar kısmında “temerrüt” terimi; *“Bu Standartla ilgili olarak kuruluş tarafından, ilgili alacaklar ve maruz kalınan riskler için kendi iç kredi risk yönetim politikaları doğrultusunda, faizsiz finans alanında temerrüdün özel yapısı da dikkate alınarak belirlenen temerrüt halidir”* şeklinde tanımlanmaktadır.

Diğer taraftan, bu standartın 4 üncü bölümünde yer alan, *“varlıklar ve maruz kalınan risklerin sınıflandırılması”* hususları ele alınarak aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır:

- a. *Kredi riskine tabi olan varlıklar ve maruz kalınan kredi riskleri:*
 - i. *Alacaklar ve*
 - ii. *Maruz kalınan bilanço dışı riskler,*
- b. *Stoklar hariç olmak üzere, kredi riski dışındaki risklere tabi olan diğer finansman ve yatırım varlıkları ile kredi riski dışında maruz kalınan riskler ve*
- c. *Net gerçekleştirilebilir değer yaklaşımına tabi olan stoklar.*

Bu standartın temerrüt tanımı ve varlıkların risk sınıflandırılması tam olarak anlaşılabilir değildir. Halbuki, 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren *“Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara*

İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” (Kredi Yönetmeliği) ile kredilerin sınıflandırılması ve temerrüt durumları açık bir şekilde ele alınmıştır. Bu Yönetmeliğe göre, krediler standart nitelikli krediler (Birinci Grup), yakın izlemedeki krediler (İkinci Grup) ve donuk alacaklar (üçüncü, dördüncü ve beşinci grup) şeklinde bir sınıflandırma yapılmıştır. Birinci grup krediler anapara ve faiz (kar payı) ödemeleri borçlunun nakit akımına ve ödeme gücüne göre yapılandırılan, ödemeleri süresinde olan ve kredi değerliliğinde zayıflama bulunmayan ve geri ödeme sorunları beklenmeyen ve tamamen tahsil edilebilecek krediler bu grupta sınıflandırılır.

Kredi Yönetmeliğine göre ikinci grup krediler ve diğer alacaklar; kullanılmış olan kredilerin anapara ve faiz (kar payı) ödemelerinde hâlihazırda herhangi bir sorun bulunmayan ancak müşterinin ödeme gücünde veya nakit akımında olumsuz gelişmelerin gözlemlendiği, taksit ödemelerinde 90 güne kadar gecikmelerin yaşandığı, sorunların giderilmemesi durumunda borcun bir kısmının veya tamamının tahsil edilemeyeceği veyahut kredi değerliliğinin zafiyete uğrama ihtimali bulunan krediler bu grupta sınıflandırılacaktır.

Mezkûr yönetmeliğe göre donuk alacaklar; borçlusunun özkaynaklarının veya verdiği teminatların borcun vadesinde ödenmesini karşılamada yetersiz bulunması, borçlunun kredi değerliliğinin zayıfladığı veya zafiyete uğradığı, borcun anapara ve faizlerinde (kar payı) 90 günden fazla gecikmelerin yaşandığı, borçlunun işletme sermayesinde veya likidite yaratmada sorunlar yaşadığı, kredinin tahsilinin mümkün olmadığına kanaat getirilen krediler şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Diğer taraftan, bu standartta kredi riskine tabi varlıklar olarak alacaklar ve maruz kalınan bilanço dışı riskler şeklinde bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Teminat mektubu gibi gayri nakdi krediler genellikle mali itibarı yüksek ve kurumsal anlamda iş yapan ticaret erbaplarına verilmektedir. Bankalar teminat mektuplarını vermeden önce mezkûr kişi ve kuruluşlardan yüksek komisyon tutarları alarak nakdi teminat, ipotek veya rehin gibi varlıklar almayı da tercih etmektedirler. Gayrinakdi krediler tazmin olmadığı müddetçe bilanço dışı varlıklarda izlenmektedir. Bu kredilerin tazmin olması durumunda müşterilere açılan nakdi kredi sınıfına tabi tutulmaktadır. Bu sebeple, herhangi bir bankanın kullanmış olduğu nakdi kredi ile teminat mektubu gibi gayri nakdi krediler aynı risk ağırlıklarına tabi değildir. Kredi Yönetmeliği'nin genel karşılıklar başlıklı 7 inci maddesinde, standart ve yakın izlemedeki nakdi krediler için yüzde bir (%1) ve gayrinakdi krediler için ise binde iki (%0,2) oranında genel karşılık ayrılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, sermaye yeterliliği standart rasyosu hesaplamasında gayrinakdi krediler için alınan teminat tutarları dikkate alınarak belirli oranlarla ağırlıklandırmaya tabi tutulmaktadır. Dolayısıyla, BDDK'nın temerrüt ve varlıkların sınıflandırılmasına ilişkin yapmış olduğu düzenlemelerin AAOIFI'nin 30 nolu standardından daha net ve anlaşılır olduğu görülmektedir.

4.19. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 31: Yatırım Vekâleti (El-Vekale Bi'l İstithmar)

“Yatırım Vekâleti (El-Vekale Bi'l İstithmar)” adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi halinde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Standart yürürlük ve geçiş hükümleri dâhil 8 bölümden oluşmaktadır. Bu standart ile amaç, kapsam, tanımlar, yatırımcı

açısından yatırım vekâletine ilişkin muhasebe yaklaşımları, sınırlı vekâletle yatırım yaklaşımı kapsamında yatırımcı tarafından yapılacak muhasebeleştirme ile vekil açısından yatırım vekâletine ilişkin muhasebe yaklaşımları konuları ele alınmıştır. (KGG, FFMS 31, 2019).

Bu Standardın amacı, faizsiz finans kuruluşlarının yatırımcı ve vekil açısından yatırım vekâleti (El Vekâle Bi'l-İstithmar) araçları ve ilgili varlık ve mükellefiyetlerin muhasebeleştirilmesine ve raporlanmasına ilişkin ilkeler şeklinde sıralanmaktadır. Bu Standart faizsiz finans kuruluşları tarafından hem asil ve hem de vekil sıfatıyla yapılan tüm yatırım vekâleti sözleşmelerine uygulanır. Ancak, yatırım vekâletine dayalı olarak sukuk ya da benzeri araçlara yapılan yatırımlar, resmi yatırım fonları ve diğer sermaye veya ikincil piyasa fonları şeklindeki yatırım fonları ile tekafül işlemleri bu standart kapsamında değildir.

Vekâlet, bir tarafın diğer bir tarafa, yetki devrine konu olabilecek bir hususta kendisi adına hareket etme yetkisini devretmesidir. Vekil, bir vekâlet sözleşmesinde asil adına hareket eden taraftır. Asil ise bir vekâlet sözleşmesinde, vekili görevlendiren kişidir. Teşvik, asil tarafından vekile hizmet karşılığı ödenen ya da ödenecek olan, vekilin ya da dayanak varlıkların performansı ile bağlantılı olan her türlü bedeldir. El Vekâle Bi'l-İstithmar (Yatırım vekâleti), asilin adına yatırım yapmak için bir vekil tayin edilen, fonlarla nasıl yatırım yapılacağına dair koşulların belirlendiği vekâlet türüdür.

Asil işlemlerin başlangıcında vekile geniş vekâlet mi, yoksa sınırlı vekâlet mi verdiğini belirlemelidir. Geniş vekâlet işlemlerinde vekilin rolünün sınırlanmadığı gibi, yatırım aracını devretme ve yatırım sözleşmesi süresi boyunca işlemlerde kapsamlı değişiklik yapabilme yetkisi bulunmaktadır. Sınırlı vekâlet işlemlerinde ise, yatırımcı doğrudan risk almakta iken vekilin karar alma süreçlerinde veya yatırım aracını devretmede yetkisi sınırlıdır. Esasında bir yatırım aracı için geniş vekâlet yaklaşımı seçilmediği müddetçe, yatırım vekâleti araçlarında sınırlı vekâlet geçerlidir.

Asil, vekâlet anlaşmasına dayanak olan varlıkları ve yükümlülükleri, faizsiz finans muhasebe standartları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun doğrultuda finansal tablolara almalıdır. Yatırım vekâleti sözleşmesinin icrası nedeniyle meydana gelen hasılat, giderler, kazanç ve kayıplar bu esaslara göre muhasebeleştirilmelidir. Sabit ücret veya değişken ödemeyi içeren vekâlet ödemesi, ilgili dönem sonu itibarıyla sözleşmeden ve zımni kabulden doğan yükümlülükler esas alınarak tahakkuk esasına göre finansal tablolara alınır. Sabit ücret veya değişken tutarlı olabilen vekâlet ödemeleri, finansal tablolarda doğrudan giderlere dâhil edilir ve uygun şekilde açıklanır. Vekilin gelecekteki performansına bağlı değişken ödemeler finansal tablolara alınmaz.

Vekil, hem sabit ve hem de değişken vekâlet ödemelerini tüm bileşenleriyle birlikte tahakkuk esasına göre finansal tablolara alır. Vekilin ihmal veya kusuru nedeniyle ortaya çıkan her türlü gider ve geçmiş performansla ilgili sözleşmeye bağlı değişken ödemeler vadesi geldiğinde finansal tablolara alınır. Gelecekteki performansa bağlı değişken ödemeler ise finansal tablolara alınmaz.

Yatırım vekâleti işleminin başlangıcında ya da ilerleyen zamanlarda asil ve vekil arasında satış işlemleri gerçekleşebilir. Yatırım vekâleti anlaşmasına istinaden, bir varlığın vekil tarafından asilden satın alınması durumunda maliyet bedeliyle finansal tablolara alınır. Ters durumda ise, vekil ilgili varlıkları finansal tablo dışı bırakır ve sadece bu işlemde kaynaklanan kazanç ve kayıpları finansal tablolara alır.

Vekâlet sözleşmelerinde asil-vekil ilişkilerinin özeti, yatırım vekâleti kapsamındaki varlık ve faaliyetlerin niteliği ile yapılacak şarta bağlı vekâlet ödemesi hususlarına yer verilmelidir. Ayrıca, sınırlı vekâlet kapsamındaki tüm varlık, yükümlülük, hasılat, gider, kazanç ve kayıplar net değil brüt olarak sunulmalıdır.

Geniş vekâlet kapsamındaki yatırımlar kullanımına sunulduğu tarihte maliyet bedeliyle finansal tablolara alır. Yatırımcı, yatırımı vekilin kullanımına sunmuş ama sözleşme henüz imzalanmamışsa ödenen tutarlar avans olarak gösterilir. Geniş vekâletle kapsamındaki yatırımlar sonraki ölçümlerde defter değeriyle ölçülür. Geniş vekâlet kapsamındaki yatırımlardan kaynaklanan net hasılat veya zarar yatırımcının diğer işlemlerinden ayrı şekilde gösterilmelidir.

Vekil, ilgili varlıkları kontrol etmediği için varlıklara ve ilgili gelir ve giderlere muhasebe kayıtlarında yer vermez. Bu sebeple, vekâlet anlaşmasını bilanço dışı yaklaşım kapsamında muhasebeleştirir. Ancak yatırım vekâleti süreliyse, asil tarafına tasfiye imkânı verilmemişse veya vekil yatırım vekâleti aracını adi pay sermayesine dönüştürebiliyorsa, vekil yatırım vekâleti anlaşmasını ayrı bir özkaynak sınıfında muhasebeleştirebilir.

Bir vekilin çok katmanlı yatırım anlaşması yürütmesi durumunda bu standardın yatırım vekâleti anlaşmalarıyla ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bu tür ikincil işlemler, vekilin muhasebe kayıtlarında ilgili faizsiz finans muhasebe standartları hükümlerine uygun olarak muhasebeleştirilir. Bu durumda, varlıklar vekil açısından, yatırım vekâleti anlaşması nedeniyle değil, mudarebeye dayalı ayrı bir sözleşme kapsamında kısıtlanmamış yatırım anlaşması olarak bilanço içinde gösterilir.

4.20. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 33: Sukuk, Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar

“Sukuk, Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar” adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi halinde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu standart yürürlük ve geçiş hükümleri dâhil 10 bölümden oluşmaktadır. Bu standart ile amaç, kapsam, tanımlar, sınıflandırma, ilk defa finansal tablolara alma, sonraki ölçüm, yeniden sınıflandırma, sunum ve açıklamalar, yürürlük tarihi ve geçiş hükümleri konuları ele alınmıştır. (KGK, FFMS 33, 2019).

Bu Standart, faizsiz finans kuruluşlarının özkaynak araçları, borçlanma araçları ve diğer yatırım araçları için uygulanır. Bu standart işletmenin bağlı ve iştiraklerdeki ortaklıklarına, gayrimenkul yatırımlarına, sigorta işlemlerine ve murabaha, icara, mudarebe ve vekâlet gibi işlemlere uygulanmaz.

Standartın tanımlar kısmında itfa edilmiş maliyet, iş, kontrol, borçlanma araçları, etkin getiri oranı, özkaynak araçları, gerçeğe uygun değer, ticari amaçla tutulan yatırım, yükümlülük, parasal borçlanma araçları, diğer yatırım araçları ve sukuk gibi terimler açıklanmıştır.

İtfa edilmiş maliyet: Finansal aracın ilk defa finansal tablolara alındığı tutardan anapara geri ödemeleri düşüldükten sonra, başlangıçtaki yatırım tutarı ile vadedeki bakiye arasındaki farka etkin kâr yöntemi kullanılarak hesaplanan toplam itfa payının düşülmesi veya eklenmesi ve değer düşüklüğü veya tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirimin düşülmesi sonucunda bulunan tutardır.

Etkin getiri oranı yöntemi: Varlıktan veya teşebbüsten elde edilen gelirin, varlıktan veya teşebbüsün sürdürülmesinden fayda beklenen sözleşmeye bağlı süre boyunca düzgün ve eşit bir şekilde dağıtılması yöntemidir. Bu yöntemde, gelecekte ortaya çıkması beklenen zararlar dışında tüm sözleşme şartlarını dikkate alarak tüm nakit akışlarını içeren tek bir getiri oranı kullanılmaktadır. Ödenen veya alınan tüm ücret ve puanlar, prim, iskontolar ve işlem maliyetleri nakit akışlarına dâhil edilir.

Gerçeğe uygun değer: Piyasa katılımcıları arasında, ölçüm tarihinde olağan bir işlemde bir varlığın satışından elde edilecek veya bir yükümlülüğün devrinde ödenecek fiyattır.

Ticari amaçla elde tutulan yatırım: Esas itibarıyla, fiyattaki ya da satıcının kâr marjındaki kısa vadeli dalgalanmalardan kâr elde etmek amacıyla edinilen ya da oluşturulan veya hâlihazırda kısa vadede kâr elde etme eğilimi olan bir portföyün bir parçasını oluşturan yatırımdır.

Sukuk: Sukukun değeri tahsil edildikten, katılım kapandıktan ve sukukun ihraç edilme amacı için toplanan fonlar kullanıldıktan sonra maddi varlıkların, kullanım haklarının ve hizmetlerin veya belli projelerin ve özel yatırım faaliyetlerinin sahipliğine ilişkin bölünmemiş payları temsil eden eşit değere sahip sertifikalardır.

Bu standarda tabi yatırımlar; itfa edilmiş maliyet, gerçeğe uygun değer değişimi kar zarara yansıtılan ve gerçeğe uygun değer değişimi özkaynağa yansıtılarak ölçülen şeklinde sınıflandırılır. Yatırımın vadesine kadar beklenen nakit akışlarını tahsil etmek için elde bulundurulursa veya yatırım borçlanma aracının etkin bir getiriye sahip olması durumunda itfa edilmiş maliyet kullanılmaktadır. Yatırımın satılmasını amaçlayan iş modeli varsa veya yatırımın parasal olmayan borçlanma aracı etkin bir getiriye sahip başka bir yatırım aracını temsil ediyorsa gerçeğe uygun değer değişimi özkaynağa yansıtılan olarak sınıflandırılacaktır. Yukarıdaki yöntemler uygulanmadıkça ve geri dönülemez sınıflandırma tercihi uygulanmıyorsa gerçeğe uygun değer değişimi kar veya zarara yansıtılarak ölçülür.

Ticari amaçla elde tutulan yatırımlar, gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılan sınıfında izlenir. İlk defa finansal tablolara alınırken işlem maliyetleri de dâhil edilerek gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülür. Gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılan yatırımlarla ilgili işlem maliyetleri katlandııkları zaman kâr veya zarara yansıtılır.

Sonraki ölçümlerde de itfa edilmiş maliyet, gerçeğe uygun değer değişimi kar/zarar yansıtılan ve gerçeğe uygun özkaynağa yansıtılan olarak ölçüm yöntemleri kullanılır. Faizsiz finans kuruluşu gerçeğe uygun değerine ilişkin ölçüm yapamıyorsa yatırım maliyeti yöntemini kullanabilir.

Yatırımlar, finansal durum tablosunun varlıklar tarafında ayrı bir kalem olarak gösterilir. Tüm yatırım türlerinden kaynaklanan gelir ve kazançlar/kayıplar, ortaklara ait özkaynaklarla ilgili kısım ile yatırım hesabı sahipleri dâhil olmak üzere kâr ve zararı üstlenen paydaşlara ait özkaynaklarla ilgili kısım arasındaki ayırım göz önünde bulundurularak “Yatırımlardan Kaynaklanan Gelir veya Kazançlar/Kayıplar” kalemi altında kâr veya zarara yansıtılır. Her bir yatırım türünün ana bileşenlerinden kaynaklanan gelir ve kazançlar/kayıplar dipnotlarda ayrı olarak sunulur.

“Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama”larda yer alan hükümlere göre yapılması gerekmektedir. Ayrıca, yatırımların sınıflandırılması, finansal tablolara alınması ve ölçülmesi, yatırımlar üzerindeki kısıtlama ve takyidatlar, kuruluşun portföyünde yer alan yatırımların niteliği, iş modellerindeki değişikliklerin dayanağı ve gerekçeleri gibi hususlara yer verilmelidir.

4.21. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 34: Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama

“Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama” adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi halinde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu standart yürürlük ve geçiş hükümleri dâhil 9 bölümden oluşmaktadır. Bu standart ile amaç, kapsam, tanımlar, finansal raporlama sorumluluğu, sukuk sahiplerine yönelik finansal raporlamada sukukun sınıflandırılması, sukuk için uygulanacak muhasebe yönetimi ve finansal raporlama konuları ele alınmıştır. (KGK, FFMS 34, 2019).

Bu Standardın amacı, sukuk sahipleri dâhil olmak üzere ilgili tüm paydaşlara şeffaf ve gerçeğe uygun raporlama yapılmasını sağlamak, muhasebe ve finansal raporlama ilkelerini belirlemek şeklinde sıralanmıştır. Bu standardı, faizsiz finans kuruluşu veya fıkhi ilke ve kurallara uygun olarak sukuk ihraç etmek isteyen kuruluşlar uygulayacaktır.

Sukuk, maddi varlıkların, kullanım haklarının ve hizmetlerin veya belli projelerin ve özel yatırım faaliyetlerinin sahipliğine ilişkin bölünmemiş payları temsil eden eşit değere sahip sertifikalardır. Kaynak kuruluş, fıkhi ilke ve kurallara uygun olarak, doğrudan veya bir Özel Amaçlı İşletme (Special Purpose Vehicle-SPV) aracılığıyla Sukuk ihraç eden bir faizsiz finans kuruluşu ya da başka bir kuruluştur. Özel Amaçlı İşletme (ÖAI), ödeme aktarmalı olmayan; kendi içinde iş tanımını karşılayan, genel olarak sanal sukuk işletmesini yöneten bir işletmedir. Sukuk işletmesi, sukuk sahipleri tarafından sahip olunan ve sukuka dayanak olan varlıkların sahibi olan gerçek ya da sanal işletmedir.

Sukuku ihraç eden kaynak kuruluş, en azından yıllık olarak finansal tablolarında sukuk ihracına ilişkin finansal raporlarını hazırlamalıdır. Ancak, ara dönem finansal raporların hazırlanması ise kuruluşun tercihine bağlıdır. Sukuk işlemleri işe dayalı sukuk ve işe dayalı olmayan sukuk şeklinde iki sınıfa ayrılmaktadır.

İşe dayalı Sukuk, dayanağı bir faizsiz finans ve yatırım, alım satım, hizmet ya da benzer faaliyetten ya da bunların bileşiminden oluşan bir iş olan sukuk aracını temsil eder. Bunun dışındaki sukuk işlemleri ise işe dayalı olmayan sukuk kategorisinde değerlendirilir. Sukuka dayanak olan tüm varlık ve yükümlülükler ile ilgili hasılat ve giderler faizsiz finans muhasebe ilkelerine ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun bir şekilde muhasebeleştirilir. Sukuka dayalı finansal raporlar; bilanço, gelir tablosu ve varsa yedeklerde meydana gelen değişikliklere ilişkin tablo dipnotlarından oluşmaktadır.

İşe dayalı sukuk işlemlerinde asgari olarak, işin niteliği, ana faaliyetler, sukukun yapısı, dayanak varlıkların yapısına ilişkin açıklama, yasal sahipliğin kaynak kuruluştan SPV transferine ilişkin açıklama,

varlıkların gerçeğe uygun değerinin belirlenmesine ilişkin açıklama, değerlendirme teknikleri ve sıklığı, sukuk işletmesinin tasfiye edilmesinde uygulanacak yöntem, sadakaya dâhil edilen gelirler ve elden çıkarılma yöntemi ile zekât ve zekât fonunun yönetimine yer verilmelidir.

İşe dayalı olmayan sukuk işlemlerine ilişkin dayanak varlıklar maliyet bedeli ile ölçülür. Maliyet bedeli, söz konusu varlıklar için ödenen ya da ödenecek olan bedeldir. Sonraki dönemlerde ise dayanak varlıklar her raporlama tarihinde gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülürler. Gerçeğe uygun değerinin makul bir biçimde belirlenemediği durumlarda dayanak varlıklar maliyet ya da itfa edilmiş maliyet üzerinden hesaplanan defter değeriyle ölçülür ve meydana gelen değer düşüklüğüne göre düzeltilir.

4.21.1. FFMS 34'e İlişkin Eleştiri

Bu standartta SPV, özel amaçlı işletme şeklinde çevrilmiştir. SPV'nin özel amaçlı işletme olarak tercüme edilmesinin hatalı olduğu düşünülmektedir. Ticari işletme kar amacı güden, sürekli faaliyet gösteren, bağımsızlığı ve tüzel kişiliği bulunan müstakil müesseselerdir. Diğer taraftan, SPV işlemlerine aracılık eden kuruluşların ticari amacı ve sürekliliği olmadığı gibi bağımsızlığı ve tüzel kişiliği de söz konusu değildir. Dolayısı ile menkul kıymet ve sukuk ihracı işlemlerine aracılık eden SPV'lerin muhakkak kar amacı güden bir işletme olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Kar amacı gütmeyen ve belli amaçları gerçekleştirmek için tesis edilen kamu kuruluşları veya özel kuruluşlar şeklinde müesseseler kurulabilir. Bu sebeple, SPV'nin "Özel Amaçlı İşletme" yerine "Özel Amaçlı Kuruluş" şeklinde tercüme edilmesinin doğru olacağı düşünülmektedir.

Diğer taraftan, sukuk işlemleri tanımlanırken sukuka dayalı varlıkların sahibi olan gerçek ya da sanal işletmeler şeklinde tanımlanmıştır. Sanal kelimesinin de doğru bir terim olmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Sanal kelimesinden gerçek bir işletme olmayan ve sadece dijital platform veya internet üzerinde kurulmuş işletme anlaşılmaktadır. Nitekim, sanal kelimesi "sanal bahis" ve "sanal kumar" eylemlerini çağrıştırdığından yasal olmayan ve MASAK mevzuatına göre suç teşkil eden eylemlere işaret etmektedir.

01.04.2008 tarihinde yürürlüğe giren Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin üçüncü bölümünde müşterinin tanınmasına ilişkin esaslar belirlenmiştir. Buna göre yükümlüler; müşteriden alınacak bilgilerden, kamuya açık kaynaklardan, müşterinin daha önce iş ilişkisine girdiği üçüncü kişilerden ve diğer kaynaklardan faydalanır ve elde ettikleri bilgileri yazılı olarak veya elektronik ortamda kaydedebilirler. Ayrıca yükümlüler; aklama veya terörün finansmanı bakımından kötüye kullanımın söz konusu olup olmayacağını ve dolayısıyla aklama ve terörün finansmanı riskini her bir işlem bakımından ayrı ayrı değerlendirmelidirler. Bu sebeple, doğrulama ve takip işlemlerinin zor olması nedeniyle sanal işletme yerine başka bir terimin kullanılmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir.

4.22. Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 35: Risk Yedekleri

"Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama" adlı standart, KGK tarafından 21.05.2019 tarih ve 30780 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 1 Ocak 2021 tarihinde yürürlüğe gireceği ve talep edilmesi ha-

linde bu standardın daha erken de uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu standart yürürlük ve geçiş hükümleri dâhil 8 bölümden oluşmaktadır. Bu standart ile amaç, kapsam, tanımlar, risk yedeklerinin değerlendirme sıklığı, risk yedeklerinin muhasebeleştirilmesi, sunum ve açıklama, yürürlük tarihi ile geçiş hükümlerine ilişkin hususlar ele alınmıştır. (KGK, FFMS 34, 2019).

Bu Standardın amacı, yatırımcıların ve faizsiz finans kuruluşlarının paydaşlarının karşı karşıya kaldığı çeşitli riskleri azaltmak için oluşturulan risk yedeklerine ilişkin muhasebe ve finansal raporlama ilkelerini belirlemektir. Bu Standart, katılım sigortacılığı hariç olmak üzere faizsiz finans kuruluşları tarafından, yatırımcıların ve paydaşların karşı karşıya kaldığı kredi, piyasa, özkaynak yatırımı, likidite, getiri oranı ya da ticari getiri risklerini azaltmak amacıyla oluşturulan risk yedeklerine uygulanır.

Basel standartlarına göre sermaye yeterliliği hesaplanırken riskler; kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk olarak sınıflandırılmakta ve her bir risk türü için sermaye hesaplaması gerekmektedir. Faizsiz finansın işleyiş mekanizmasının konvansiyonel finanstan farklı olması nedeniyle firmanın faaliyetlerinden kaynaklanan operasyonel risk FFK'nın kendi sorumluluğunda olduğundan, bu Standart operasyonel riski azaltmak için oluşturulan risk yedeklerine uygulanmamaktadır. Yatırımcıların haklarının korunması açısından bu düzenlemenin oldukça yerinde bir düzenleme olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu standart özkaynaktan ayrılan mevzuata dayalı ve diğer benzeri yedeklere uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Yatırım riski yedeği (YRY): Faizsiz finans kuruluşu tarafından, değer düşüklüğü gibi ilgili varlık ve yatırımlardan kaynaklanan gelecekteki olası zararlarla ilgili kredi riski, piyasa riski ve özkaynak yatırım riskine karşı paydaşları korumak amacıyla kâr ve zararı üstlenen yatırımcılarla ilgili varlıklardan kaynaklanan gelirden ayrılan tutardır.

Yatırımcılar: Bir faizsiz finans kuruluşunun varlık, iş ya da ortaklıklarından kaynaklanan risk ve getirileri paylaşmak amacıyla fon sağlayan girişimcilerdir. Örneğin; mudârebe, müşâreke ya da Yatırım Vekâleti kapsamında yatırım hesabı sahipleri vb.

Kâr dengeleme yedeği (KDY): Faizsiz finans kuruluşu tarafından, kâr ve zararı üstlenen yatırımcılara ait varlıklardan kaynaklanan gelirden, söz konusu paydaşlar için belirli bir getiri düzeyini sağlamak amacıyla ayrılan tutar olup, bu açıdan getiri oranı riskini yönetmeye yarayan bir araçtır.

Yedek: Özkaynak veya özkaynak benzeri bakiyelere ya da bilanço dışı kalemlere yönelik çeşitli riskleri yönetmek amacıyla ilgili paydaşlar lehine yapılan değer düzeltmelerinin yanı sıra ilgili kazançlardan veya dağıtılmamış kârlardan ayrılan özkaynak veya kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri gibi katılımcılara ait özkaynak benzeri unsurlardan oluşmaktadır.

Risk yedekleri: Fikhî hükümler ve ilgili paydaşlarla yapılan sözleşmeye dayalı düzenlemeler doğrultusunda bu Standart kapsamında tutulan YRY ve KDY'den oluşmaktadır.

Faizsiz finans kuruluşları, bu standartta tanımlanan ilkelere göre geliştirilen muhasebe politikaları uyarınca oluşturduğu risk yedeklerinin yeterliliğini her raporlama dönemi sonunda değerlendirir.

Ara dönem finansal raporlama tarihinde risk yedeklerinin yeterliliğinin değerlendirilmesi konusunda hızlı güncelleme yöntemi kullanılabilir. Bu yöntemde, tüm tahminleri ve hesaplamaları yeniden gözden geçirmek yerine, son kapsamlı değerlendirmede kullanılan varsayım, tahmin ve parametrelerde meydana gelen önemli değişiklikler hızlıca analiz edilerek rapora derç edilir.

Faizsiz finans kuruluşları yedeklerin geliştirilmesi ve belirli bir düzeyde tutulması amacıyla uygun muhasebe politikaları geliştirmelidir. Paydaşlar için uzun süre boyunca adil ve hakkaniyetli bir uygulama sağlanması beklenir. Sözleşmeye bağlı düzenlemeler gereğince risk yedekleri ve risk yönetimi politikası yeterli düzeyde tutulmalıdır. Risk yedeklerinin yetersiz olması durumunda, risk yedeklerini yeterli düzeye hangi şekilde getirilebileceğine ilişkin olarak bir plan hazırlanmalıdır.

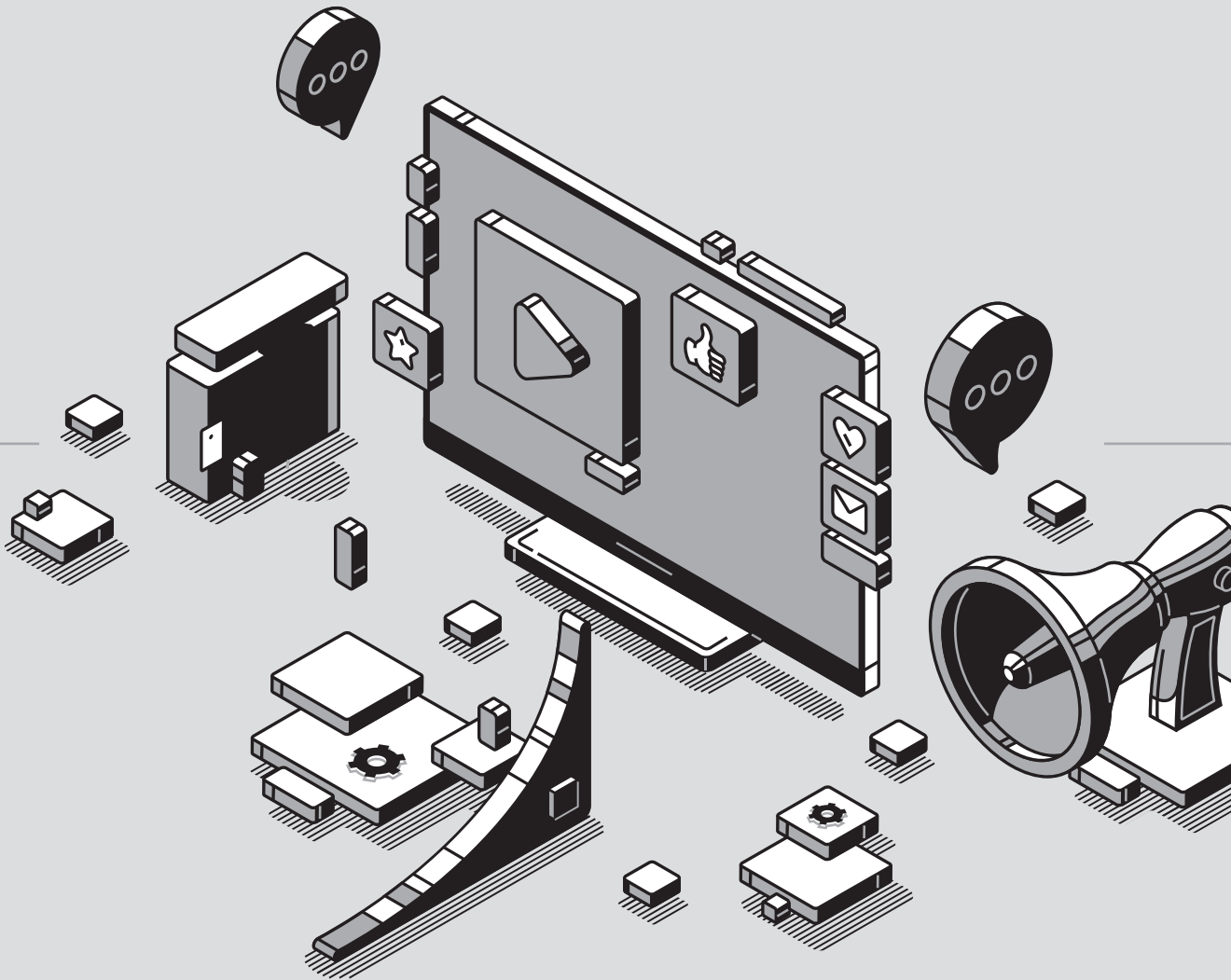
Standarda göre her bir paydaş kategorisi için tutulan YRY, söz konusu paydaş kategorisi için geçerli olan kredi riski, piyasa riski ve özkaynak yatırım riskinin bileşik parasal etkisini ortadan kaldıracak düzeydeyse yeterli kabul edilir. Diğer taraftan, her bir paydaş kategorisi için tutulan KDY, söz konusu paydaş kategorisi için geçerli olan getiri oranı riski ve ticari getiri riskinin bileşik parasal etkisini karşılayabilecek düzeydeyse yeterli kabul edilir.

Risk yedeklerine yapılan katkılar, paydaşlarla ilişkilendirilen “kâr/zarar havuzu” veya “yatırım havuzu” gelirden yapılan bir tahsisat olarak muhasebeleştirilir. KDY paydaşlara (mudârib, çalışma ortağı, ya da yatırımcılara) ait gelirden oluşturulur ve söz konusu gelirle ilişkilendirilir. YRY ilgili sözleşme hükümlerine ve fikhî hükümlere göre ilgili paydaşlara ve pay sahiplerine ait gelirden oluşturulur ve söz konusu gelir ile ilişkilendirilir.

Tutulan yedek miktarının gerçekte ihtiyaç duyulandan daha fazla olması durumunda risk yedeklerinin ihtiyaç fazlasının iptal edilmesi kısmî iptal anlamındadır. İlgili yatırım araçlarının tamamen tasfiye edilmesi durumu ise tam iptal anlamındadır. Kısmî veya tamamen iptal işlemleri gerçekleştiğinde mali tablolara alınır. Risk yedeklerinde yapılan transfer ve düzeltmeler fikhî ilkelere uygun olmak kaydıyla gerekçeleriyle birlikte ve danışma kurulunun onayı doğrultusunda açıklanmalıdır.

Faizsiz finans kuruluşu, risk yedekleri için benimsenen muhasebe politikaları ve bu politikalardaki değişiklikleri, yapılan transferler dâhil her tür düzeltmeler, yedeklerle ilişkilendirilen tutarlar, yedeklerin açılış ve kapanış bakiyeleri, kullanımı ve yedek hareketleri özeti, fikhî ilkeler doğrultusunda uygulanan her tür politika ve yeterlilik düzeyindeki açıklar ve FFK'nın risk yedeklerini yeniden yeterli düzeye getirmek için tanımlanmış olduğu plan konularında açıklama yapılmalıdır.

□○+○+ □○□○+○+○□○ +○+○□○
○+ □□+□+○+ □□+□+○+ □□+

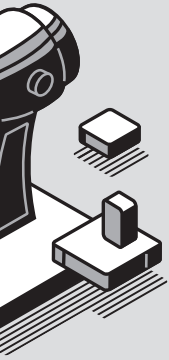

□○ ○+○□○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○ □□□+□+○+□□□+
□ +○+ □○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○+□□ □+○+□□□+□+

5. BÖLÜM

MUHASEBE VE BANKACILIK UYGULAMALARI

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. MUHASEBE VE BANKACILIK UYGULAMALARI

5.1. Faiz/Kar Payı Ayırımı

Faizsiz finansın temel ilkeleri Kuran-ı Kerim öğretilerine ve Peygamber (sav) Efendimizin uygulamalarına aykırı olmamalıdır. Bakara Suresinin 282. Ayetinde, ticari muamelelerde işlemlerin yazdırılması, şahitlerin tutulması, rehin alınması, adaletin gözetilmesi ve ticari hayatta gözetilmesi gereken hususlar açıklanmaktadır. Esasında bu ayet muhasebe ilkelerinden tam açıklama, sosyal sorumluluk, tarafsızlık ve belgelendirme ilkelerine verilen önemi ortaya koymaktadır. Ticari hayatın sağlıklı işleyebilmesi, toplumsal huzurun sağlanması, şeffaflık ve hesap verebilirlik konularında ilerleme kaydedilebilmesi ile mümkündür.

İslam dini servet birikimine karşı olmamakla birlikte malların batıl yollarla yenilmesi (Haşr; 29), servetin zenginler arasında dolaşması (Haşr Suresi; 7), insanların mallarının haksız yolla yenilerek altın ve gümüşün biriktirilmesi ve infak edilmemesi (Tevbe, 34-35), insanların mallarının haksız yere yenilmesi veya hâkimlere rüşvet vererek alınması (Bakara; 188) gibi işlemler yasaklanmıştır. İslam dinine göre kazancın elde edilmesi ve harcanması konusunda cimrilik yapılmaması ve israfa gitmeden orta yolun takip edilmesi tavsiye edilmektedir.

İslam hukukuna aykırı olmamak ve meşru yolla olmak kaydıyla mal edinmek caizdir. Faizsiz finansın konvansiyonel finanstan ayrılan en önemli özelliklerinden birisi faizli esasa dayanmamasıdır. Esasında faizsiz finans işlemlerinde faizin yanı sıra garar (aşırı belirsizlik), gabin (aşırı yararlanma), cehalet, kumar, karaborsacılık, içki ve fuhuş finansmanı gibi işlemler caiz görülmediğinden bu tür işlemlerden uzak durulması gerekmektedir. Zira bu tür işlemler batıl yolla kazanç kapsamında değerlendirilmektedir.

Diğer bir ayırım ise, konvansiyonel bankalarda pasifin maliyeti aktifi belirlerken, yani kredi faiz oranının maliyetini mevduat faiz oranı belirlerken, faizsiz finasta aktifin getirisi pasifi belirlemektedir. (Çetin, 2018; 29). Dolayısıyla yapılacak finansman işlemlerinden elde edilecek kar tutarı sözleşmede belirtilen oranlarla müşterilerle paylaşılacaktır. Bu sebeple, katılım fonlarına mevduat gibi önceden kesin bir getiri sunmak ve hatta anaparayı bile garanti etmek mümkün değildir.

Faizsiz finans işlemleri temel olarak murabaha (ticarete dayalı), kar/zarar ortaklığına (muşareke, mudarebe) ve kiralamaya dayalı (icara) sözleşmeler şeklinde gerçekleştirilir. Faizsiz finasta risk transferinden ziyade risk paylaşımı önceliklidir. Bu sebeple, toplanan fonlar için önceden belirlenmiş sabit bir tutarda getiri garantisi verilememektedir. Faizsiz finansal kuruluşların muşareke yatırımlarından elde ettikleri gelirlerin veya zararın sözleşmede belirtilen oranlarda paylaşılması esastır. Müdarebe ortaklıklarında ise sözleşmede belirtilen oranlarda kar paylaşımı yapılırken ortaya çıkan zarar ise tamamen sermaye sahiplerine ait olmalıdır. Müdarip sıfatıyla bu yatırımlara aracılık yapan faizsiz finansal kuruluşların zararı ise sadece harcadıkları emekle sınırlıdır.

İslam hukukunda sözleşmelerin hükümlerinin açık olması, manipülasyon içermemesi, tüm toplumun refahının yükseltilmesi, örf ve adetlere aykırı olmaması, gelir dağılımının adil bir şekilde bölüşülmesi beklenmektedir. Her ne kadar ticarete kar haddinin belirlenme serbestisi bulursa bile yetkililer, belirsizlikleri gidermek ve piyasa mekanizmasını bozucu işlemleri düzeltmek amacıyla piyasaya müdahale edebilirler. (Bayyigit; 1024-1025) Devlet başkanı kamu menfaati gereğince (mesalihi mürsele) bazı şirketler kurarak veya piyasada gerekli düzenlemeleri yaparak piyasa mekanizmasına müdahale etmesi mümkündür. (Ez-Zerka; 109)

İslam hukukunun temel amaçları; canın, dinin, aklın, neslin ve malın korunması şeklindedir (Görgün, 2015; 79). Bu beş maddeyi dikkate aldığımızda İslam hukukunun insanların gerçek menfaatlerini önceleyen ve muhafaza eden bir anlayışa sahip olduğu görülmektedir.

Mecelle'nin 26 ncı maddesinde, "*Zaruretler memnu olan şeyleri mubah kılar.*" ifadesi yer almaktadır. Normal şartlarda caiz olmayan bazı işlemlere, bir zararın önlenmesi veya menfaatin temin edilmesi amacıyla, izin verilebilmektedir. Bir hastanın ameliyatı esnasında alkol içeren narkozun kullanılması veya tedavi amacıyla şuruplara bir miktar alkol eklenmesi zaruret ilkesi çerçevesinde değerlendirilmektedir. (Abdul-Rahman; 84-85). İslam dini herhangi bir yiyecek bulamayan ve ölmek üzere olan birisinin zaruret miktarını aşmamak kaydıyla domuz eti yemesine cevaz vermektedir. (Bakara; 173). Burada riayet edilmesi gereken en önemli husus haddin aşılmaması ve istisnaların kaide haline getirilmemesidir.

5.2. Türk Bankacılık Sektörünün Kısa Tarihi

Osmanlı döneminde, faizin haram olması nedeniyle bankacılık ve bankerlik işlemleri Galata sarrafları ve bankerleri olan gayrimüslimler tarafından yürütülmüştür. 1865 yılında yayımlanan "Murabaha Nizamnamesi" (Tebliğ) ile bileşik faiz yasaklanmış ve aylık faiz oranı %1'i geçmeyecek şekilde belirlenmiştir. Sonraki dönemde tebliğde yapılan değişiklik ile faiz oranı yıllık %9 oranına indirilmiştir (Kazgan, 1997, 194-196).

Osmanlı döneminde pek çok banka kurulmasına rağmen merkez bankası fonksiyonlarını icra eden ilk banka Osmanlı Bankası'dır. "*Bank-ı Osmani-i Şahane*" adı altında faaliyet gösteren bankanın devlet için banknot çıkarma ve hazine işlemlerini yürütme yetkisi bulunmaktaydı (Parasız, 2009, 290).

Yeterli sermaye birikiminin bulunmaması, çiftçilerin finansal sorunlarının bulunması ve yüksek faizle borçlanabilmeleri gibi nedenler devlet öncülüğünde "Memleket Sandıkları"nın kurulmasına yol

açmıştır. Bu sandıklar milli bankacılığın ilk örneği olarak kabul edilmektedir. Ağustos 1888’de söz konusu sandıkların görevini üstlenmek üzere Ziraat Bankası kurulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından önce kurulan Osmanlı Bankası, Ziraat Bankası, Türk Ticaret Bankası, Unicredit Banka di Roma, The Royal Bank of Scotland Plc, İnterbank ve Milli Aydın Bankası hariç tutulduğunda 1990’lı yıllara gelindiğinde ülkemizde toplam 86 bankanın faaliyet yürüttüğü anlaşılmaktadır. 1994 ve 2001 krizleri ile birlikte İmar Bankası ve Asya Katılım Bankası’nın da faaliyetlerinin durdurulmasından sonra Türk Bankacılık Sektöründeki banka sayısı 50’nin altına düşmüştür (Çetin, 2018; 137).

Dünya uygulamalarına bakıldığında faizsiz finans alanında faaliyet gösteren bankaların büyük bir kısmı İslami bankacılık veya faizsiz bankacılık ibaresini kullanırken ülkemizde katılım bankacılığı tabiri kullanılmaktadır. Türkiye’de katılım bankacılığı uygulaması 16.12.1983 gün ve 83/7506 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Özel Finans Kurumları (ÖFK) adı altında başlamıştır. Özel finans kurumlarının kuruluş, faaliyet ve tasfiyesine ilişkin esaslar ve usuller T.C. Merkez Bankası’nın görüşü alınarak Başbakanlık tarafından düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4389 sayılı Bankalar Kanunu ile birlikte ÖFK’ların topladığı fonların, Güvence Fonu bünyesinde garanti altına alınması ve Özel Finans Kurumları Birliği’nin tesis edilmesi katılım bankaları için önemli bir gelişmedir. 1 Kasım 2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile birlikte ÖFK ibaresinin katılım bankası şeklinde değiştirilmesi, Güvence Fonu’nun TMSF’ye devredilmesi ve bu bankaların da mezkûr kanun hükümlerine tabi olduğu kararlaştırılmıştır.

Hâlihazırda Türkiye’de faaliyet gösteren 6 adet katılım bankası bulunmaktadır. Kuveyt Türk Katılım Bankası, Albaraka Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası, Ziraat Katılım Bankası ve Emlak Katılım Bankası faaliyetlerini devam ettirmektedirler. Bankacılık mevzuatı gereğince, mevduat bankalarının window banking uygulamaları mümkün değil iken, kalkınma ve yatırım bankaları için sınırlı olmak kaydıyla pencere bankacılığı uygulamalarına izin verilmiştir. 25.01.2019 tarih ve 30666 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile kalkınma ve yatırım bankalarına münhasıran faizsiz yöntemlerle sağlamış oldukları kaynaklarla sınırlı olmak üzere faizsiz fon kullandırma yetkisi verilmiştir.

Şubat 2020 dönemi itibarıyla Türkiye’de faaliyet gösteren 3 kamu, 8 özel, 21 yabancı, 2 TMSF, 13 kalkınma ve yatırım ve 6 katılım bankası olmak üzere Türk Bankacılık Sektöründe toplam 53 banka faaliyetini sürdürmektedir.

5.3. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Mevcut Durumu

KHK ile faaliyetlerine başlayan ÖFK’lar ilk defa 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda yer almıştır. 2006 yılında yasalaşan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda (Kanun) “*Katılım bankası; Bu Kanuna göre özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye’deki şubelerini, ifade etmektedir.*” şeklinde tanımlanmıştır.

Mezkûr Kanun ile birlikte çalışma prensiplerinden kaynaklanan farklılıklar hariç katılım bankaları da artık konvansiyonel bankalar gibi sermaye yeterliliği, karşılıklar prosedürü, likidite ve risk yönetimi gibi pek çok açıdan bankacılık mevzuatına tabi olmuştur. Öte yandan, mevduat bankaları iştirak kurmadan finansal kiralama faaliyetini yürütemez iken katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları doğrudan finansal kiralama faaliyetlerini yerine getirebilirler. Bu durumun en önemli sebepleri, finansal kiralama işlemlerinin reel varlığa dayanan makine, teçhizat, arsa ve bina işlemlerine uygulanmasıdır.

Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. 1985'te, Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. 1989'da, Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. 2005'te, Ziraat Katılım Bankası A.Ş. 2015'te, Vakıf Katılım Bankası A.Ş. 2016'da ve Emlak Katılım Bankası A.Ş. ise Mart 2019'da faaliyetlerine başlamıştır. Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş., Anadolu Finans Kurumu AŞ ile Family Finans Kurumu AŞ'nin birleşme ve unvan değişikliğinden sonra faaliyetlerini devam ettirmektedir. Bu çalışmada hâlihazırda faaliyet gösteren katılım bankalarının temel mali verileri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 19: Katılım Bankaları Temel Göstergeleri (Bin TL)

Milyon TL	Albaraka Türk A.Ş.	Kuveyt Türk A.Ş.	Türkiye Finans A.Ş.	Vakıf Katılım A.Ş.	Ziraat Katılım A.Ş.	Toplam*
Toplam Aktifler	51.392	104.439	52.427	30.349	36.392	274.999
Toplam Krediler	30.881	57.926	33.273	18.771	29.565	170.416
Toplam Toplanan	39.769	85.494	39.975	22.953	25.457	213.648
Özkaynaklar	3.822	6.821	4.827	1.961	3.167	20.598
Ödenmiş Sermaye	900	3.996	2.600	1.020	1.750	10.266
Net Dönem Kar/Zararı	63	1.110	378	325	517	2.393
Şube Sayısı (Adet)	230	431	310	104	93	1.168
Personel Sayısı (Adet)	3.791	5.955	3.461	1.322	1.129 Bottom of Form	15.658

Kaynak: TKBB. Emlak Katılım Bankası A.Ş. yeni kurulduğu için verileri yukarıdaki tabloya dâhil edilmemiştir.

Türkiye'de katılım bankacılığının tarihçesi 1980'li yıllara dayanmasına rağmen bankacılık sektöründen aldığı payın sınırlı olması nedeniyle 3 adet kamu katılım bankası kurulmuştur.

Aralık 2019 dönemi itibarıyla katılım bankalarının topladıkları katılım fonlarının mevduata oranı %8,39, toplam aktif oranı %6,33 ve kredi oranı ise %5,13'e tekabül etmektedir. Mevduat ve kredi arasındaki bu dengesizliğin en önemli sebebi katılım bankalarının pasifinde yer alan özel cari hesapların vadesiz mevduatlara göre daha yüksek olmasıdır. (Çetin, 2020; 155-172)

Aralık 2019 dönemi itibarıyla katılım bankalarının aktif büyüklüğünün 275 milyar TL, toplam kredilerin 170 milyar TL, toplanan katılım fonlarının 214 milyar TL ve toplam özkaynakların ise 214 milyar TL bakiye arz ettiği görülmektedir. Katılım bankacılığı sektörünün geliştirilmesi amacıyla 2015 ve 2016

yıllarında kurulan kamu katılım bankalarının aktif büyüklüğünün 67 milyar TL'ye ve ödenmiş sermayelerinin 2,77 milyar TL'ye yükselmesi bu sektörün geliştirilmesi için önemli katkı sunmuştur. Diğer taraftan, sektör lideri konumunda olan Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.'nin tüm katılım bankalarının içinde aktiften aldığı pay %38, özkaynaktan aldığı pay %39 ve topladığı fonlar bakımından da %40 oranında gerçekleşmiştir. Personel ve şube sayısı bakımından da sektörün en büyük oyuncusu olan söz konusu bankanın ölçek ekonomisinden yararlandığı ve karlılık bakımından da sektörün %46'sını tek başına oluşturduğu görülmektedir.

Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi'nde; katılım bankacılığının son 10 yılda bankacılık sektörü içindeki aktif payının %2'den %5,2'ye çıktığı ve 2025 yılında ise %15'lik paya çıkarılması hedeflendiği belirtilmiştir. (TKBB Strateji Belgesi, 2015; s.5). 2008 krizinden sonra küresel anlamda para bolluğunun bir kısmının ülkemize gelmesi hem konvansiyonel bankaların ve hem de katılım bankalarının yüksek büyüme performansı göstermelerine yol açmıştır. Önceki yıllara ait büyüme oranları dikkate alınarak yapılan senaryo çalışmalarında katılım bankacılığının 2020 yılı sonunda sektör içindeki aktif payının en fazla %6,3'e çıkabileceği ve 2025 yılsonunda ise %8,3'e çıkabileceği öngörülmüştür (Çetin, 2018; 179).

Nitekim bu öngörümüz realize olmuş olup hâlihazırda katılım bankalarının sektör içindeki payı %6,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu sebeple, piyasaya yeni oyuncular girmediği müddetçe veya paradigma değişikliği yapılmadığı takdirde mevcut şartlar altında 2025 yıl sonu itibarıyla belirlenen %15'lik hedefin tutturulmasının oldukça zor olacağı düşünülmektedir.

5.4. Katılım Bankacılığında Hizmet ve Ürünler

Son yıllardaki teknolojik gelişmelerle birlikte, nakit paranın yanı sıra ticari hayatımızın içerisinde dâhil olan kredi kartı kullanımı, havale, EFT elektronik çek ve elektronik teminat mektubu ve akıllı telefon uygulamaları gibi unsurlar ekonomik hayatı kolaylaştırmaktadır. Öte yandan, blok zincir teknolojisinin gelişmesiyle birlikte dağıtık defteri kebir esasına dayalı kripto paralar da finansal piyasaların vaz geçilmez unsuru haline gelmiştir. Bu konuda bazı ülkeler düzenleme yaparken bazı ülkeler hiçbir karar almamakta ve hatta bazı ülkeler ise kripto paralarla işlem yapma yasağı getirmektedir.

Genel bankacılık hizmetlerine bakıldığında katılım ve mevduat bankalarının büyük ölçüde benzer hizmetler sunabildikleri, ancak mevduat ve katılım fonu kabulü noktasında farklılık arz ettikleri görülmektedir. Öte yandan, mevduat bankaları doğrudan finansal kiralama faaliyetlerinde bulunamaz iken, katılım bankaları da faktöring işlemleri gerçekleştiremezler. Bu faaliyetlerdeki kısıtların dışında nakdi ve gayrinakdi kredi işlemleri, kredi kartları, EFT, havale, çek ve diğer kambiyo işlemleri, sermaye piyasası işlemleri, yatırım ve portföy danışmanlığı gibi geniş bir yelpazede benzer hizmetler sunmaktadırlar. 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 4. Maddesinde bankaların yapabilecekleri işlemler açıkça sayılmıştır. Bu maddeye göre, bankalar diğer kanunlarda öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetlerin tümünü gerçekleştirebilirler:

- a) *Mevduat kabulü.*
- b) *Katılım fonu kabulü.*
- c) *Nakdî, gayrinakdî her cins ve surette kredi verme işlemleri.*
- d) *Nakdî ve kaydî ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri.*
- e) *Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri.*
- f) *Saklama hizmetleri.*
- g) *Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri.*
- h) *Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri.*
- i) *Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli maddelere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri.*
- j) *Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri.*
- k) *Sermaye piyasası araçlarının ihrac veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri.*
- l) *Daha önce ihrac edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri.*
- m) *Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri.*
- n) *Yatırım danışmanlığı işlemleri.*
- o) *Portföy işletmeciliği ve yönetimi.*
- p) *Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı.*
- r) *Faktöring ve forfaiting işlemleri.*
- s) *Bankalararası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık.*
- t) *Finansal kiralama işlemleri.*
- u) *Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri.*
- v) *Kurulca belirlenecek diğer faaliyetler.”*

Bu madde uyarınca mevduat bankaları katılım fonu kabul edemezler ve ayrı bir iştirak kurmadan finansal kiralama faaliyeti gerçekleştiremezler. Katılım bankalarının mevduat kabul edemeyeceği açıkça hüküm altına alınırken “r bendinde” yer alan ve faizli işlem olan faktoring ve forfaiting işlemleri sınırlandırılmamıştır. Esasında her ne kadar Bankacılık Kanunu’nda bir sınırlama bulunmasa da katılım bankalarının işlemlerinin faizsiz esas ve ilkelere dayanması gerektiğinden bu tür işlemleri de gerçekleştirmemeleri beklenmektedir. Diğer taraftan, kalkınma ve yatırım bankaları ise hem mevduat hem de katılım fonu kabul edemezler. Ancak katılım bankaları gibi finansal kiralama ve mevduat bankaları gibi faktoring işlemlerini gerçekleştirebilirler. Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar yukarıda sayılan hükümler dışında faaliyet göstermek istiyorlarsa Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’ndan izin almaları gerekmektedir.

5.4.1. Mevduat veya Katılım Fonu Kabulü

Mevduat kelimesi, tevdi edilen anlamına gelmektedir. Kelimenin sonundaki “ât” eki ise çoğul ekidir. Tevdi, vedia sözleşmesi kapsamında saklanmak üzere, emanet olarak bırakmayı ifade eder. Mevduat kavramında 3 temel unsur bulunmaktadır. Halka duyurulmak suretiyle para kabul edilmesi, paranın tevdi edilmesi ve tevdi olunan paranın aynen iade edilecek olmasıdır. Baştan bir vade belirlenmişse vadeli mevduattan, aksi takdirde vadesiz mevduattan bahsedilir. Vadesiz mevduat müşteri tarafından talep edildiğinde bankanın bu tutarı hemen ödemesi gerekmektedir. Vadesiz mevduat bir tür saklama işlemi olduğundan dolayı banka bu işlemlere ya faiz vermez veya vadeli mevduattan daha düşük faiz ödemektedir (Battal, 2006. 70-71). Mevduatın faizsiz bankacılık literatüründeki karşılığı olarak katılım fonu, vadeli mevduat için katılım hesabı ve vadesiz hesap için özel cari hesap terimleri kullanılmaktadır.

Bankacılık Kanunu’nun “Tanımlar ve Kısaltmalar” başlıklı 3 üncü maddesinde mevduat, tasarruf mevduatı, özel cari hesap, katılma hesabı ve katılım fonu gibi terimler açıklanmıştır. Buna göre;

“Mevduat: Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı,

Tasarruf mevduatı: Mevduat bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan mevduat hesaplarını,

Özel cari hesap: Katılım bankalarında açılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesapları,

Katılma hesabı: Katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesapları,

Katılım fonu: Katılım bankaları nezdinde açtırılan gerçek ve tüzel kişilere ait özel cari hesap ve katılma hesaplarında yer alan parayı,”

ifade eder.

Kredi kuruluşları, Kanunun 144 üncü maddesini esas alarak belirledikleri mevduat faizlerini ve katılma hesaplarına ilişkin kâra katılma oranlarını ilan etmek zorundadırlar. Bir katılım bankasının müşterileri adına katılım fonu kabul edebilmesi için, müşterilerin kimliklerini, T.C. kimlik ve vergi numaralarını belgelemesi gerekmektedir. Hesap sahibinin onayı olmadan hesap sahibi adına kredili hesap açılmaz.

Kredi kuruluşları hesap açılış işlemlerinde; kabul ettikleri mevduatın veya katılım fonunun tabi olduğu koşulları, sigortalanan tutarını, zamanaşımına ilişkin hususları, vadesiz mevduat hesabı ve özel cari hesap sahibinin talebi halinde mevcudunu geri alma hakkının bulunduğunu, vadeli mevduat hesabı ve katılma hesabının türüne göre Kanunun 144 üncü maddesi uyarınca belirlenecek azami miktar ve oranlar dâhilinde uygulanacak faiz, kâr ve zarara katılma oranı veya tahmini kâr oranının Kanunun anılan maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla vade sonuna kadar değiştirilemeyeceğini beyan eder.

Yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesaplarının ise hesap sahibi ile katılım bankası arasında yeni bir yatırım vekâleti sözleşmesi imzalanmadıkça özel cari hesaba aktarılacağını, hesap sahibinin kredi kuruluşundan talep hakkının hesabın vadesinin bittiği tarihteki faiz oranı veya birim hesap değeri üzerinden hesaplanan tutarda olacağını ve katılma hesaplarında zarara katılma oranının yüzde yüz olabileceğini kabul eder.

Hesap cüzdanlarında, hesap sahibinin açık ismi ve unvanı, hesap açılan şubeyi tanımlayan kod numarası ve şube adı, hesabın açılış tarihi, hesap ve cüzdan numarası, hesabın tutarı yer almalıdır. Vadeli mevduat hesabı ve katılma hesabı cüzdanlarında hesabın türüne göre Kanunun 144 üncü maddesi uyarınca belirlenecek azami miktar ve oranlar dâhilinde uygulanacak faiz veya kâr ve zarara katılma oranı veya tahmini kâr oranı ile vade ve ihbar süresinin yer alması şarttır. Ayrıca düzenlenen hesap cüzdanının hesap sahibinin tercihi doğrultusunda basılı veya elektronik ortamda hesap sahibine iletilmesi sağlanır.

Türk Medeni Kanununun rehinlere ve hapis hakkına ve Borçlar Kanununun alacağın devir ve temlikine, takasa dair hükümleri ile diğer kanunların verdiği yetkiler ve koyduğu yükümlülükler saklı kalmak kaydıyla mevduat ve katılım fonu sahiplerine ödenmesi gereken tutarları geri alma hakları hiçbir suretle sınırlandırılmaz. Ancak, müşteri ile yapılacak olan sözleşmede vade ve ihbar süresi hakkında belirlenecek hükümler saklıdır.

Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Katılım fonlarına ilişkin genel koşullar" başlıklı 6 ıncı maddesinde söz konusu hususlar aşağıda yer aldığı gibi detaylı bir şekilde yer almaktadır. Buna göre;

- (1) *Özel cari hesaplar ve katılma hesapları karşılığında, hesap sahibine herhangi bir nam altında önceden belirlenmiş bir getiri garantisi verilemeyeceği gibi, katılma hesaplarında, yatırılan anaparanın hesap sahibine aynen geri ödenmesi de garanti edilemez. Bu hususlar, katılım bankalarının şubelerinde açıkça görülebilecek bir şekilde asılarak ilan edilir.*

- (2) *Katılma hesapları, kâr zarar ortaklığı sözleşmesine veya kamu kurum ve kuruluşları ile fonlar ve tüzel kişi müşterilerle akdedilecek yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı olarak açılabilir. Kurul, yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı olarak açılan katılma hesapları için yatırılacak asgari tutar ve/veya katılma hesaplarının belli bir oranı şeklinde sınır tesis etmeye yetkilidir. Her iki sözleşme türüne dayalı olarak açılan katılma hesapları aynı fon havuzlarında işletilir. Katılma hesabı sahiplerinin menfaatlerine zarar vermemek ve önceden belirlenmesi halinde toplanan fonun kullanım amacı dışına çıkmamak kaydıyla yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesapları için açılan havuzlar birleştirilebilir, bölünebilir, havuzlar arasında aktarım yapılabilir ve vade sonunda tasfiye edilebilir.*
- (3) *Yatırım vekâleti hesabı sahipleri, katılım bankasına sağladığı fonun kullanımına yönelik genel veya sınırlı yetkilendirmede bulunabilir. Hesap sahibi ile katılım bankası arasında düzenlenecek sözleşmede, yetkilendirmeye ilişkin hükümlerin bulunması ve hesabın vadesi boyunca katılım bankasının ilgili fon tutarını bu hükümler çerçevesinde kullanması zorunludur.*
- (4) *Katılım fonu hesapları üzerinde hesap sahibinin talep hakkı ve katılım bankasının ödeme yükümlülüğü; özel cari hesaplarda yatırılan tutar, katılma hesaplarında ise vade sonunda geçerli birim hesap değeri kadardır. Yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesaplarında birim hesap değeri, yatırılan tutar ve tahmini kâr toplamı ile sınırlıdır.*
- (5) *Katılma hesaplarının işletilmesinden doğan kâr veya zarar, para cinsi bazında her vade grubunun toplam fon havuzu içindeki ağırlığı oranında, Ek-1'de yer alan Günlük Birim Değeri Hesaplama Tablosuna uygun olarak hesaplanır.*
- (6) *Kanununun 144 üncü maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla katılım bankaları, katılma hesaplarının işletilmesinden doğacak kâr katılma oranlarını veya tahmini kâr oranını serbestçe belirleyebilirler.*
- (7) *Katılma hesabının açıldığı anda geçerli olan kâr ve zarara katılma oranı veya tahmini kâr oranı hesap cüzdanına kaydedilir ve bu kayıt, Kanununun 144 üncü maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla hesap açıldıktan sonra vade bitimine kadar değiştirilemez. Vadesinde kapatılmayan kâr zarar ortaklığı sözleşmesine dayalı olarak açılan katılma hesapları aynı vade ve yenileme tarihinde geçerli olan kâr ve zarara katılma oranı üzerinden yenilenmiş sayılır. Vadesinde kapatılmayan yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesapları, hesap sahibi ile katılım bankası arasında yeni bir yatırım vekâleti sözleşmesi akdedilmedikçe, yenilenmeyerek özel cari hesaplara aktarılır.*
- (8) *Katılım bankaları, katılma hesapları için dönem sonlarında dağıtacakları kârlardan, müşteriyle imzalanacak sözleşmede hüküm yer alması, dokuzuncu ve onuncu fıkralarda belirtilen maksatlar dışında başka amaçlarla kullanılmaması ve bakiyenin nihai olarak fon havuzuna aktarılması şartıyla kâr dengeleme rezervi ayırabilirler. Ayrılacak kâr dengeleme rezervine ilişkin azami oran ile uygulama usul ve esasları, Kurul tarafından belirlenir.*

- (9) *Katılım bankalarının, dağıtılacak kâr payı tutarlarında fon sahipleri lehine artırım yapmaları mümkündür. Yapılacak artırım, sekizinci fıkrada belirtilen kâr dengeleme rezervinin kullanımı ve/veya süreklilik arz etmemek kaydıyla katılım bankasının kendi lehine tahakkuk eden kâr payından feragat etmesi şeklinde gerçekleşebilir.*
- (10) *Zarar ortaya çıkan dönemlerde katılım bankalarının fon sahipleri lehine zararları üstlenmeleri mümkündür. Zarar tutarı sekizinci fıkrada belirtilen kâr dengeleme rezervinin kullanımı ve/veya süreklilik arz etmemek kaydıyla katılım bankasının kendi özkaynaklarından karşılanabilir. Bir katılım bankasının zarar ortaya çıkan dönemlerde kâr dağıtımını gerçekleştirmesi için olağan genel kurul kararıyla katılım bankası yönetim kurulunun yetkili kılınması ve yönetim kurulunun bir hesap dönemi içerisinde en fazla üç kez olmak üzere her bir kâr dağıtımını için ayrı karar alması zorunludur.”*

5.4.1.1. Mevduat ve Katılım Fonlarında Zamanaşımı

Bankaların uhdesinde bulunan her türlü mevduat, katılım fonu, hisse senedi ve tahviller, yatırım fonu katılma belgeleri, çek karnesi, havale bedelleri, mevduat, alacak ve emanetlerin zamanaşımı süresi sonuna kadar işleyecek faizleri ile katılma hesabına ilişkin kar payları da dâhil olmak üzere, emanet ve alacıklardan hak sahibinin en son talebi, işlemi, herhangi bir yazılı talimatı tarihinden başlayarak on yıl içinde aranmayanlar zamanaşımına uğrar.

Bankalar bir takvim yılı içinde zamanaşımına uğrayan ve tutarı 250 lira ve üzerindeki her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacakların hak sahiplerini, başvuruda bulunmadıkları takdirde hesaplarının Fona devredileceği hususunda, izleyen takvim yılının Ocak ayı sonuna kadar iadeli taahhütlü mektupla uyarmak zorundadır. Söz konusu mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar ile tutarı 250 liranın altındaki her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar Şubat ayının başından itibaren bankanın kendi internet sitesinde liste halinde dört ay müddetle ilan edilir. Banka, söz konusu listelerin kendi internet sitesinde ilan edildiği hususunu, Şubat ayının on beşinci gününe kadar ülke genelinde yayım yapan ve ilan talebi tarihinde Basın İlan Kurumu listelerindeki tirajı en yüksek ilk beş gazeteden ikisinde Basın İlan Kurumu aracılığıyla iki gün süreyle ilan eder. İnternet sitelerinde ilan edilen listeler, bankalar tarafından eşzamanlı olarak ayrıca Kuruluş Birliklerine ve Fona gönderilir. Kuruluş Birlikleri ve Fon bu listeleri Mayıs ayının sonuna kadar konsolide edilmiş olarak kendi internet sitesinde yayınlar.

İlan edilen zamanaşımına uğramış her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacıklardan Haziran ayının on beşinci gününe kadar hak sahibi veya mirasçıları tarafından aranmayanlar, faiz ve kâr payları ile birlikte Haziran ayı sonuna kadar Fonun Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndaki (TCMB) veya Fon Kurulu tarafından belirlenecek bankalar nezdindeki hesaplarına devredilir. Söz konusu hesap, emanet ve alacakları devretmekle yükümlü bankalar, bu durumu, hak sahiplerinin kimlik bilgileri, adresleri ve haklarının faiz ve kâr payları ile birlikte ulaştıkları tutarlar gösterilmek suretiyle düzenlenecek bir liste ile devir tarihinden itibaren bir hafta içerisinde Fona bildirmekle yükümlüdür.

Söz konusu mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar, faiz ve kar payları ile birlikte devir tarihi itibarıyla Fon tarafından gelir kaydedilir. Zamanaşımına uğramış mevduat, katılım fonu, emanet ve

alacaklar ile bunlara ait faiz ve kar payları için düzenlenecek liste örnekleri ve bunların hangi hesaplara yatırılacağı veya ne suretle tevdi ve teslim edileceği, Fon tarafından kuruluş birlikleri vasıtasıyla bankalara duyurulur.

Kiralık kasalardaki kıymetler için zamanaşımı, kasa kira bedelinin en son tahsil edildiği ya da kasanın en son açıldığı tarihten itibaren başlar. Yetkili merciler tarafından üzerine bloke konulan hesaplarda zamanaşımı süresi blokenin bulunduğu tarihte durur. Zamanaşımı süresi, hesaptaki blokenin kaldırıldığı tarihten itibaren işlemeye devam eder. Ergin olmayanlar adına açtırılan hesaplarda, zamanaşımı süresi kişinin ergin olduğu tarihte işlemeye başlar.

5.4.2. Kredi İşlemleri

Kredi kelimesi, güven, itibar ve saygınlık anlamlarına gelmekte olup borç ödemede güvenilir olma anlamına gelmektedir. Bankacılık açısından kredi bir aktifin veya banka itibarının (gayrinakdi krediler) belirli bir vade için geri alınmak kaydıyla belli bir bedel karşılığında (faiz veya kar payı) ödünç olarak verilmesi anlamındadır. (Yıldırım, 2017; 89) Bankacılık Kanunu'nun "Krediler" başlıklı 48 inci maddesinde kredi kavramı tanımlanmıştır.

"Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır.

Birinci fıkrada belirtilenlere ilâve olarak, kalkınma ve yatırım bankaları ile katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kâr ve zarar ortaklığı yatırımları, taşınmaz, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, ortak yatırımlar veya Kurulca belirlenecek diğer yöntemlerle sağladıkları finansmanlar da bu Kanun uygulamasında kredi sayılır."

Kullanımları açısından krediler; ihracat kredileri, ithalat kredileri, bireysel krediler, tarım kredileri, denizcilik kredileri ve altın kredileri gibi ayırımı tabi tutulmaktadır. Kaynakları açısından krediler; banka kaynaklı, sendikasyon kaynaklı, Eximbank kaynaklı krediler şeklinde sınıflandırılabilirler. Vadeleri açısından krediler; on iki aya kadar olanlar kısa vadeli, on iki ay-beş yıl vadeli olanlar orta vadeli ve beş yıldan uzun olanlar uzun vadeli kredi şeklinde sınıflandırılmaktadır. Nitelikleri açısından krediler, nakdi krediler veya gayri nakdi krediler şeklinde ayırımlara tabi tutulmaktadır. (Eken ve Selimler, 2004; 89-90).

Geri ödeme şekline göre krediler; rotatif krediler, spot krediler ve taksitli krediler olarak 3'e ayrılır. Rotatif krediler, işletmelerin kısa vadeli finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla kullanılan

kredilerdir. Faiz değişikliğinden etkilenen bu tür kredilerin faiz ödemeleri üç ayda bir, anapara ise vade sonunda ödenir. Spot kredilerinde ise belirlenen faiz oranı vade sonuna kadar değişmemektedir. Taksitli krediler; gerçek ve tüzel kişiler tarafından önceden belirlenmiş bir ödeme planı çerçevesinde kullanılan kredilerdir. (İbiş, Çatıkkaş ve Çelikdemir, 2018; 165)

Diğer taraftan, son dönemdeki bankacılık faaliyetlerinde konut, taşıt ve ihtiyaç kredileri gibi krediler bireysel krediler, kurumsal ve ticari krediler ile KOBİ kredileri şeklinde sınıflandırmalar da mevcuttur. Bu tasnifin yanı sıra Türk parası, yabancı para ve dövize endeksli krediler şeklinde sınıflandırmalar da bulunmaktadır. Ayrıca, sektörel bazda krediler imalat sanayi, tarım, avcılık ve ormancılık, madencilik, inşaat, toptan ve perakende ticaret, turizm, finansal aracılık, eğitim, sağlık ve enerji gibi sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır.

32 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu uyarınca, bankaların döviz kazandırıcı işlemlerin finansmanı dışında döviz kredileri yasaklanmıştır. Döviz geliri olmayan gerçek ve tüzel kişilerin döviz kredisi kullanması mümkün değildir. Diğer taraftan banka bilanço yapılarına bakıldığında yabancı para cinsinden mevduat tutarlarının yabancı para cinsinden kredi kullanımından daha yüksek olması bankalar açısından kur riski oluşturmaktadır. Bankalar bu riski bir nebze azaltmak için dövize endeksli kredi kullanımına başvurmuşlardır. Esasında gerçek ve tüzel kişilerin herhangi bir döviz kazandırıcı işlemi yoksa yapılan bu kredilendirme işleminde kur riski tamamen elimine edilememektedir. Kurdaki aşırı oynaklıktan dolayı müşterilerin temerrüde düşmesi bankaların takibe dönüşüm oranlarının yükselmesine yol açacaktır.

Bankaların kredilendirme süreci müşterinin banka ile tanışması ve kredi talep etmesi ile başlamaktadır. Müşteriler hakkında gerekli mali tahlil ve istihbarat yapıldıktan sonra müşteriye limit tahsis edilir. Gerekli teminatlar alındıktan sonra müşteri ile kredi sözleşmesi imzalanır ve kredi kullanımı gerçekleştirilir. Anapara, faiz ve kar paylarının ödenmesinden sonra müşterilerin teminatları iade edilir ve kredi kapatılır.

Banka bilançosunun aktifinde yer alan ve en büyük kalemlerden birisi olan krediler hesap planında 1 numaralı hesap grubunda izlenmektedir. Finansal aracılık işlemlerini ifa eden bankalar fon fazlası olan müşterilerden fonları toplarlar ve fon ihtiyacı olan kesimlere kredi olarak kullanırlar. Bankaların en önemli getiri kaleminin başında kredilerden alınan faiz ve kar payı olsa bile kredi işlemlerinde kredi tutarlarının ödenmeme riski her zaman bulunmaktadır. Bu sebeple, bankalar kredi riskini yönetebilmek için müşterilerinden teminat, rehin, kefalet ve ipotek talep etmektedirler.

“Risk Grubu” başlıklı Kanun’un 49 uncu maddesinde;

“Bir gerçek kişi ile eşi ve çocukları, bunların yönetim kurulu üyesi veya genel müdürü oldukları veya bunların ya da bir tüzel kişinin birlikte veya tek başlarına, doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettikleri ya da sınırsız sorumlulukla katıldıkları ortaklıklar bir risk grubunu oluşturur.

Bir banka ile bankanın nitelikli pay sahipleri, banka yönetim kurulu üyeleri, genel müdürü, genel müdür yardımcıları ile başka unvanlarla istihdam edilseler dahi yetki ve görevleri itibarıyla

bunlara denk veya daha üst konumlarda görev yapan yöneticileri ile bunların eş ve çocukları, birlikte veya tek başına, doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettikleri ya da sınırsız sorumlulukla katıldıkları veya yönetim kurulu üyesi ya da genel müdürü oldukları ortaklıklar, bankanın dahil olduğu risk grubunu oluşturur.

...”

ifadelerine yer verilmektedir. Kanunun 50 nci maddesinde dâhil olunan risk grubu ve mensuplara kredi kullandırma koşulları ele alınarak, bankanın dâhil olduğu risk grubunda bulunan gerçek ve tüzel kişilere kredi kullandırılması hâlinde, gerekli kararların yönetim kurulunun üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ile alınması ve bunlara sağlanan kredi koşullarının kredi kullananın lehine diğer kişi ve gruplara kullandırılanlardan ve piyasa koşullarından farklılık arz etmemesi şartı getirilmiştir.

Kanunun 51 inci maddesi, kredi açma yetkisinin yönetim kuruluna ait olduğunu, kredilere onay vermek ve diğer idarî esaslara ilişkin politikaları oluşturmak, bunların uygulanmasını ve izlenmesini sağlamak ve gerekli tedbirleri almakla yükümlü olduğunu ifade etmektedir. Yönetim kurulu kredi açma yetkisini Kurulca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kredi komitesine veya genel müdürlüğe devredebilir. Genel müdürlük kendisine devredilen kredi açma yetkisini diğer birimleri, bölge müdürlükleri veya şubeleri aracılığıyla da kullanabilir. Kredi komitesinin oluşumu ile çalışma ve karar alma esasları Kurulca belirlenir. Bu Kanunun kredi sınırlarına ilişkin hükümlerine tâbi olmayan krediler için kredi açma yetkisi yönetim kurulunca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde devredilebilir.

Kredilerin izlenmesi başlıklı 52 nci madde uyarınca; bankalar, kredileri nedeniyle maruz kalınacak riskleri ölçmek, karşı tarafın malî gücünü düzenli olarak analiz etmek ve izlemek, gerekli bilgi ve belgeleri temin etmek ve bunlara ilişkin esasları belirlemek zorundadır. Kredi müşterileri bu çerçevede konsolide ve konsolide olmayan bazda istenilen bilgi ve belgeleri bankalara vermekle yükümlüdür. Sermayesinin yarısından fazlasına genel ve katma bütçeli dairelerin, kamu iktisadi teşebbüslerinin, 28.5.1986 tarihli ve 3291 sayılı Kanun kapsamına alınan kuruluşların sahip olduğu kurum ve ortaklıklara ve bankalar dışında kalan müşterilere açılacak kredi ve verilecek kefalet ya da teminatların Kurumca belirlenecek tutarı geçmesi hâlinde alınacak hesap durumu belgesi ile eki bilanço ve kâr ve zarar cetvellerinin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluğunun Kurumca belirlenecek esaslar dâhilinde 1.6.1989 tarihli ve 3568 sayılı Kanuna göre ruhsat almış, denetim yetkisine sahip meslek mensupları tarafından onaylanması şarttır.

Bankalar, krediler ile ilgili olarak doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, kredilerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesi ve KGK tarafından yayımlanan TFRS'ye göre kayıttan düşülmesine, kredilerin yeniden yapılandırılması dâhil geri ödemelerine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir. Takibe intikal eden krediler ile ilgili olarak ayrılan özel karşılıkların tamamı ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinin

de gider olarak kabul edilir. Özel karşılık ayrıldıktan sonra tahsil imkânı kalmaması nedeniyle kayıttan düşülen krediler, VUK'un 322 nci maddesi hükümleri kapsamında değersiz alacak sayılmaktadır.

Bankalarca bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullanılabilecek kredilerin toplamı özkaynakların yüzde yirmi beşini aşamaz. Bankalarca hâkim ortak veya nitelikli pay sahibi olup olmadıklarına bakılmaksızın bankaların sermayesinin yüzde bir ve daha fazla payına sahip olup pay defterine kayıtlı olan tüm ortaklarına ve bunlarla risk grubu oluşturan kişilere kullanılacak kredilerin toplamı özkaynaklarının yüzde ellisini aşamaz. Bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna özkaynakların yüzde onu veya daha fazlası oranında kullanılan krediler büyük kredi sayılır ve bunların toplamı özkaynakların sekiz katını aşamaz.

5.4.3. Ödeme ve Fon Transfer İşlemleri

Ödeme ve fon transfer işlemleri, ticaretin elektronikleşmesi ve türev ürünlerin gelişmesiyle birlikte önem kazanmıştır. Özellikle 2008 yılında küresel piyasaları etkisi altına alan ABD mortgage krizinde likidite riskinin iyi yönetilememesi krizin derinleşmesine ve ülke otoritelerinin ödeme ve fon transfer işlemleri üzerinde odaklanmasına neden olmuştur. Finansal altyapı kuruluşları olarak, finansal kuruluşlar kadar bilinmeyen ödeme sistemlerinin anlaşılması, öncelikle bu sistemler ile ilgili kavramların anlaşılmasını gerektirmektedir. Bu amaçla, Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements-BIS) bünyesinde faaliyet gösteren Ödeme ve Mutabakat Sistemleri Komitesi (Committee for Payment and Settlement Systems - CPSS) "Ödeme ve Mutabakat Sistemlerinde Kullanılan Terimler Sözlüğü" hazırlayarak küresel finans piyasalarında ödeme sistemlerine ilişkin ortak dilin oluşturulmasını hedeflemiştir.

Ödeme sistemi, ekonomik birimler arasında mal ve hizmetlerin değişimini kolaylaştıran araçları, yasal düzenleme ve standartları, kurumsal ve örgütsel çatıyı, işletim süreçlerini ve haberleşme ağını kapsamaktadır. Genel kabul görmüş tanıma göre, üç veya daha fazla katılımcı arasındaki transfer emirlerinden kaynaklanan fon veya menkul kıymet aktarımlarının gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla yapılan takas ya da mutabakat işlemleri için gerekli altyapıyı sunan ve ortak kuralları olan yapı "ödeme sistemi" olarak adlandırılmaktadır. (TCMB, 2014; 2)

Uluslararası standartlarla uyumlu, etkin ve güvenilir bir ödeme sistemi, ortaya çıkabilecek muhtemel riskleri en aza indirerek finansal sistemin sağlıklı işlemesini sağlamakta ve likidite riski yönetiminin etkinliğini artırmaktadır. Özellikle ödeme hizmetleri alanında banka dışı kuruluşların sektörde faaliyet göstermeye başlaması, rekabetin artması, hizmet kalitesinin yükselmesi, tüketiciler açısından maliyetlerin düşmesi ve bankacılık hizmetlerinden yararlanamayan kesimlerin ödeme hizmetlerine daha kolay ulaşmasını sağlamada ödeme sistemlerinin payı büyüktür. Bu nedenle, ödeme sistemleri alanında son yıllarda düzenlemeler artırılmış ve genellikle merkez bankaları bu alanda görevlendirilmiştir. Ülkemizde de ödeme sistemleri alanında "Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun" (6493 sayılı Kanun) 27 Haziran 2013 tarih ve 28690 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 6493 sayılı Kanun uyarınca, ülkemiz mevzuatında ilk defa "ödeme sistemi", "menkul kıymet mutabakat sistemi", "öde-

me hizmeti sağlayıcısı”, “ödeme kuruluşu” ve “elektronik para kuruluşu” gibi kavramlar tanımlanmış olup “ödeme hizmeti sağlayıcıları”, “ödeme kuruluşları” ve “elektronik para kuruluşları” ile ilgili olarak BDDK; “ödeme sistemleri” ve “menkul kıymet mutabakat sistemleri” ile ilgili olarak ise TCMB görevlendirilmiştir.

Ödemeler alanında yaşanan hızlı gelişmeler, etkin karar alma mekanizmasının işletilebilmesi için dünya pratiklerine uygun bir şekilde TCMB ile BDDK arasında oluşturulan ikili düzenleme ve kontrol mekanizmasının tek bir çatı altında toplanmasını zorunlu kılmıştır. Bu ihtiyaç bilişim ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler ile ödemeler alanındaki yeni ürün ve uygulamaların geldiği noktanın kaçınılmaz bir sonucu olarak kabul edilmiştir. Teknolojik gelişmelerin mevcut durumunda “ödeme sistemlerinin kesintisiz çalışmasının garanti altına alınması”, hem fiyat istikrarı hem de finansal istikrarın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu kapsamda, ödemeler alanına ilişkin olarak BDDK’ya ait düzenleme ve denetleme yetkileri Kanundaki bütünlüğü sağlamak üzere TCMB’ye verilmiş ve ödemeler alanında ortaya çıkan ihtiyaçlara paralel olarak, 22 Kasım 2019 tarihli ve 30956 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7192 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 6493 sayılı Kanunda birtakım değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklikler sonucunda Ülkemizde faaliyet gösteren ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemlerinin düzenleme ve gözetim yetkisinin yanı sıra 1 Ocak 2020 tarihinden itibaren ödeme hizmetleri ve ödeme hizmeti sağlayıcıları ile elektronik para kuruluşlarının düzenlenmesi, lisanslanması ve denetlenmesinden sorumlu otorite olarak TCMB yetkilendirilmiştir.

5.4.4. Çek ve Senet İşlemleri

Çek, senet ve muhabirlik işlemleri sisteminin ilk kullanımının Antik çağa dayandığını ileri sürenler de bulunmaktadır. Ünlü tarihçiler, Antik çağda kullanılan temel düzeyde bir çek sisteminin yasal dayanağının Talmud’a dayandığını kabul etmektedir. Talmud, yazılı olan dokümanları kabul etmesine rağmen o dönemde sözel olarak kullanılan çek sisteminin varlığını kabul etmiş ve yazılı olmaması nedeniyle standartlaşma önünde bir engel olarak görmüştür. Talmud’a göre çeklerin mevduat hesabının limitiyle ilgili olduğu bununla birlikte bir kredi limiti yaratılabileceği öngörülmüştür. Çek sisteminin sözlü olması nedeniyle çekle yapılan işlemlerin geçerlilik kazanabilmesi, yapılan işlemlerin iptal edilebilmesi için çekin tarafları olan alacaklı, borçlu ve bankanın aynı anda aynı ortamda bulunması gerektiği belirtilmiştir. (Geva, 2011; 392-395)

Günümüzde kullanılan modern yaklaşıma dayalı çek sisteminin temellerinin 1421 yılında Venedik bankasının ödemelerin kolaylaştırılması amacıyla çekin kullanımına izin vermesiyle atıldığı kabul edilmektedir. Bu uygulama Avrupa’da ilk defa çek kullanımı olmuştur. Amerika’da ilk çek kullanımının 1681 yılında Boston’da nakit sıkıntısı çeken iş adamlarının arazileri karşılığında çek yazmasıyla başladığı söylenebilir. (Infoplease Staff, 2020) Orta çağın başlarında bazı kuyumcuların İngiltere’de bankalara dönüşmeye başlamasıyla birlikte kâğıt para olarak İngiliz banknotlarının ve çeklerin kullanılmaya başladığı görülmektedir. Bazı kaynaklara göre ilk basılı çekler İngiliz bankacı Lawrence Chil-

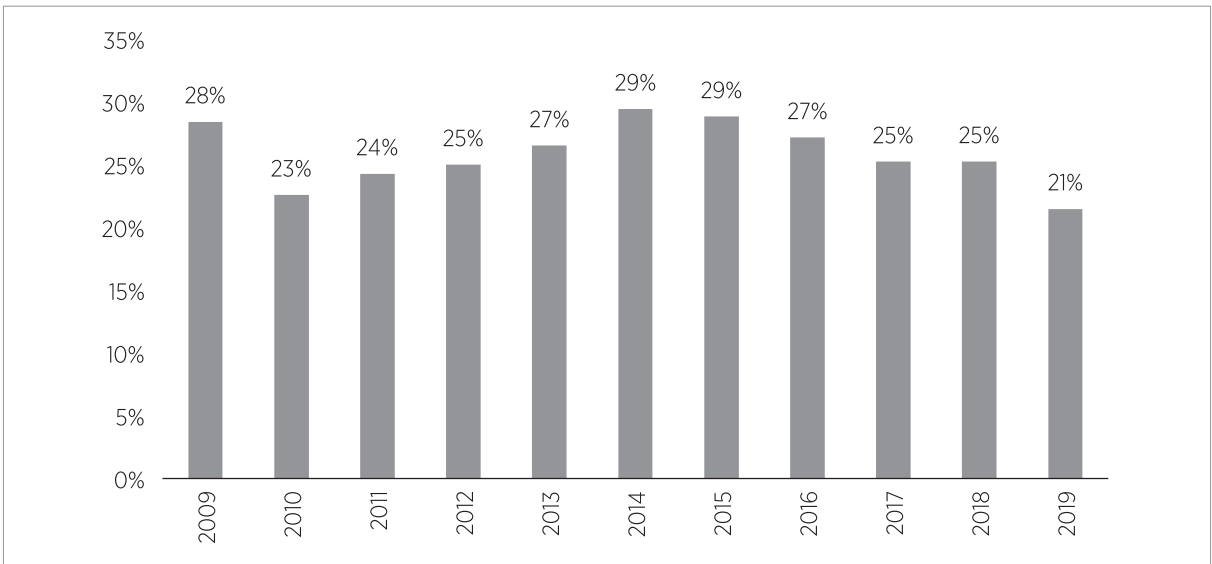
ds'a dayandırılmaktadır. Dünyada kabul gören seri numaralı çek kavramının 1700'lü yıllarda İngiltere'de ortaya çıktığı kabul edilmektedir. İngiltere'de eski dönemlere ait 1705 yılında Nottingham'da Samuel Smith & Co. adına yazılmış bir çek bulunmaktadır. İngiltere Merkez Bankası dışında önceden basılmış ilk çekler 1750'li yıllarda Vere, Glyn & Hallifax tarafından, müşteri adına düzenlenen ve önceden basılmış çekler ise 1811 yılında İskoçya Ticaret Bankası tarafından basılmıştır. (RBS, 1659/60)

Tarihsel gelişimi değerlendirildiğinde çekin bir ödeme aracı olduğunu söylemek mümkündür. Altın ve para taşımanın riski ve maliyetini minimize etmek amacıyla kullanımı yaygınlaşan çek, banka tarafından yazılı belge üzerinde yazan bedelin yine belge üzerinde yazan kişiye ödenmesini sağlayan temsili paradır. Finans, bankacılık ve ödeme sistemlerindeki gelişmelerle birlikte değerlendirildiğinde çekin bir ödeme aracı olarak tanımlanması gerektiği kaçınılmaz bir sonuçtur. (Gökmen, 2020; 3)

Nitekim ülkemizde kıymetli evrak ve kambiyo senedi olarak sayılan çek özü itibarıyla bir ödeme emri olarak tanımlanmaktadır. Özellikle son yıllarda ödeme sistemleri ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması çekin açık bir şekilde ödeme aracı olarak kabul edilmesi ve ödeme sistemlerine ilişkin mevzuatın içinde yer almasını zorunlu hale getirmiştir. Kıymetli evrak hukuku alanında çalışan hukukçularda çekin bir ödeme aracı olduğunu kabul etmiştir. "Son tahlilde, çek bir ödeme aracıdır. Borçlu, borcunu nakit yerine çekle ödemek ister. Buradaki yetkilendirmenin dayanağı da üç köşeli ilişkinin diğer ayaklarını oluşturan temel ilişki ve karşılık ilişkisidir. Çekin düzenlenme nedeni, muhataba havalesi, onu hamile ödeme yapmak konusunda yetkilendirmesi, düzenleyen ile muhatap arasındaki çek anlaşmasına/karşılık anlaşmasına dayanmaktadır." (Ülgen vd, 2019; 254)

Çek ülkemizde yaygın olarak kullanılan bir ödeme aracıdır. Çek kullanım hacmi yaklaşık olarak GSYH'nin %25'i gerçekleşmektedir.

Şekil 4: Çek Hacminin GSYH'ye Oranı

Kaynak: Takasbank, TUIK.

Yaygın bir ödeme sistemi olarak kullanılan çekin yasal mevzuatının bir önceki bölümde ele alınan ödeme ve fon işlemleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiği mütalaa edilmektedir. 6493 sayılı Kanun'da ödeme aracı, ödeme hizmeti sağlayıcısı ile kullanıcı arasında belirlenen ve ödeme hizmeti kullanıcısı tarafından ödeme emrini vermek için kullanılan kart, cep telefonu, şifre ve benzeri kişiye özel araç olarak tanımlanmıştır. Çek ve senedin de ödeme emri içeren bir belge olması nedeniyle mezkûr sayılı Kanun kapsamında ele alınarak muhasebe işlemlerinin de ödeme sistemi esasıyla yapılmasının gerekliliği önem arz etmektedir. Özellikle ülkemizde vadeli çeklerin yaygın olarak kullanılması ve vade sonuna kadar çeklerin ciro sistemiyle el değiştirmesi nedenleriyle muhasebe açısından izlenebilirliğin şeffaf olabilmesi için bu konuya açıklık ve çözüm getirilmesini zorunlu hale getirmiştir.

5.4.5. Finansal Piyasalar

Finansal piyasalar; bireyler, kurumlar, yatırımcılar ve devlet gibi aygıtların fon arz ve talebinin gerçekleştiği finansal pazarlardır. Finansal piyasaların yapısına bakıldığında pek çok tasnif türünün olduğu görülmektedir. Birinci ayırım, para ve sermaye piyasası ayırımıdır. Para piyasası vadesi bir yıl ya da daha kısa süreli işlemlerin gerçekleştirildiği ve ticari bankaların oluşturduğu piyasalardır. Örneğin kısa sürede nakde dönüşebilecek menkul kıymet ve senetler gibi. Bu tür piyasalarda işlemler kısa sürede ve düşük maliyet ile nakde dönüşebilmektedir. Kısa süreli varlıkların değerlerindeki fiyat oynaklığı uzun vadeli varlıklara göre daha düşüktür. Maliyet avantajı, fiyat dalgalanmasının düşük olması ve atıl fonların kısa süreliğine değerlendirilebilmesi amacıyla bankalar ve işletmeler para piyasasını tercih etmektedir. Sermaye piyasalarında hisse senetleri, uzun vadeli tahviller ve sendikasyon kredisi gibi işlemler gerçekleştirilmektedir. Yatırım fonları, sigorta şirketleri, bireysel emeklilik şirketleri nispeten daha sabit bir getiri elde edebilmek için uzun vadeli sermaye piyasalarını tercih etmektedirler.

Finansal piyasalar ile ilgili diğer bir ayırım ise birincil ve ikincil piyasalar ayırımıdır. Birincil piyasa, hazine bonosu, tahvil veya hisse senedi bir menkul değer ilk alıcılara satıldığı piyasadır. Birincil piyasalar genellikle piyasa yapıcılarının konumunda olan oyuncular tarafından oluşturulmaktadır. Chicago Borsası, Tokyo Borsası ve Borsa İstanbul A.Ş. gibi borsalarda hisse senetlerinin alınıp satıldığı borsalar ikincil piyasalardır. İkincil piyasalarla ilgili başka örnekler döviz işlemlerinin gerçekleştiği Tahtakale ve Kapalı Çarşı piyasalarıdır. Finansal araçların ilk ihraçları birincil piyasalarda gerçekleşirken, ikincil piyasalar sağlıklı fiyat oluşuma katkıda bulunmaktadır.

Başka bir sınıflama ise organize piyasalar ve tezgâh üstü piyasa ayırımıdır. Organize piyasalar, menkul kıymet alıcı ve satıcılarının merkezi bir yerde organize olduğu piyasalardır. Örnek olarak New York Borsası ve Borsa İstanbul A.Ş. gösterilebilir. Laleli ve Tahtakale gibi yerlerde döviz alım-satımlarının gerçekleştiği piyasalar tezgâh üstü piyasalardır.

Finansal piyasalarla ilgili son bir tasnif ise borç ve pay senedi piyasası ayırımıdır. Finansal piyasalarda nakit ihtiyacını gidermenin iki yolu hisse senedi veya tahvil ihraç etmektir. Hisse senetleri sahipleri, bilgi edinme, şirketin yönetimine katılma (oy) ve gelirene ortak olma haklarına sahiptir. Tahvil alıcısı

şirketin yönetimine ve getirisine ortak olmaktan ziyade alacağı faiz gelirini önceden kesin olarak belirlemektedir.

Yukarıda açıklandığı üzere, para piyasaları en fazla bir yıla kadar olan fon arz ve talebiyle ilgili finansal gereksinimlerin giderildiği piyasalardır. En önemli para piyasaları araçları; Hazine bonusu, finansman bonusu, banka bonoları, varlığa dayalı menkul kıymetler, kısa vadeli mevduat, geri satım anlaşması (repo), ciro edilebilir mevduat sertifikası, banka kabulü şeklinde sayılabilir. Sermaye piyasaları ise vadesi bir yıldan fazla olan fon arz ve talebinin gerçekleştiği piyasalardır. En önemli sermaye piyasaları araçları; hisse senetleri, hisse senetlerine dönüştürülebilir tahviller, devlet tahvili, şirket tahvilleri, banka garantili bonolar, katılma belgeleri, leasing sözleşmeleri ve uzun vadeli mevduat şeklinde sıralanabilir. (Parasız, 2009; 88-94).

Katılım bankacılığında, katılım bankacılığı prensipleri çerçevesinde özel cari hesap, katılım hesapları, özkaynaklar, İslami sendikasyon kredileri gibi araçlarla fon toplanır ve murabaha, mudaraba, muşaraka, selem, istisna, icare ve sukuk gibi fon kullandırma işlemlerine aracılık yapılır. Elde edilen kar payları, kar dağıtım esasları çerçevesinde müşterilere ödenir. (Albayrak ve Özsoy, 2019; 84)

Katılım esaslı para piyasaları ürünleri; mal murabahası işlemleri (commodity murabaha), teminatlandırılmış mal murabahası (collateral commodity murabaha), swap işlemleri, çapraz kurlu takas (cross currency swap), kira sertifikaları, müşterilere geri alım vaadi ile kira sertifikası satımı, TCMB taahhütlü kira sertifikası işlemleri, taahhütlü işlemler pazarı, vekalet ve ILM işlemleri şeklinde sayılabilir. (Dede, 2017; 25)

Katılım esaslı sermaye piyasaları, faizsiz finans ilkeleri doğrultusunda faaliyet gösteren sermaye piyasalarıdır. Katılma esaslı sermaye piyasaları; faizsiz esasa göre faaliyet yürüten şirketlerin hisse senetleri, kira sertifikaları (sukuk), menkul kıymet yatırım fonları, borsa yatırım fonları, serbest yatırım fonları, yabancı yatırım fonları, gayrimenkul yatırım fonları, girişim sermayesi, yatırım fonları şeklinde sıralanmaktadır. (Kaya ve Diğerleri, 2019, 272-284)

5.4.6. Türev İşlemler

Mali piyasalar, spot piyasalar ve vadeli ürün (türev) piyasası olarak sınıflandırılmaktadır. Spot piyasada ödeme ürünün teslim edildiği anda gerçekleştirilirken türev piyasalarında ise ödeme belirli şartlarda ve ileriki tarihte gerçekleştirilir. Türev işlemler Borsa İstanbul gibi ya organize piyasalarda ya da Kapalıçarşı gibi tezgah üstü (over the counter) piyasalarda gerçekleştirilir. Türev ürünler, arbitraj geliri elde etmek, spekülasyon yatırım işlemlerine başvurmak veya belirsizliğin giderilerek risklerin yönetilmesi amacıyla kullanılabilir. Türev işlemlerine getirilen en önemli eleştiriler ise, türevlerin karmaşık yapısı nedeniyle çoğu yatırımcı tarafından doğru anlaşılmadığı ve kaldıraçlı işlemler nedeniyle riskin daha da büyütüldüğü şeklindedir. (Saltoğlu, 2018; 1-4).

Türev piyasalar: Anlaşmanın bugünden yapıldığı ve spot piyasaların aksine yükümlülüklerin gelecek bir vadede yerine getirilmesini öngören piyasalardır. Değeri başka bir finansal varlığın veya ma-

lin değerine doğrudan bağlı olan finansal araçlar ise “türev araç” olarak adlandırılmaktadır. (VİOP, 2017, 8). Gerçek ve tüzel kişi kuruluşlar yatırım, riskten korunma veya spekülâtif kar sağlamak amacıyla forward, futures, opsiyon, swap ve benzeri türev işlemler gibi finansal enstrümanlara başvurabilmektedir. 1990’lı yıllarda pek çok mühendisin bankacılık alanında faaliyette bulunması finansal mühendislik olarak adlandırılan disiplinin doğmasına ve sentetik ürün diye tabir edilen CDS ve CDO gibi karmaşık türev işlemlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. (Çetin, 2017; 10-11)

Arbitraj: Alım satıma konu bir ekonomik varlığın, aynı anda farklı piyasalardaki fiyat farklılığından kar sağlamak üzere, ucuz olan piyasadan alınıp pahalı olan piyasada satılmasıyla gerçekleştirilen işlemlere arbitraj işlemleri denir. Arbitraj kazancı elde edilmek için ekonomik varlığın aynı anda birden fazla piyasada alınıp satılması gerekmektedir. Arbitraj geliri elde eden kişi hiç bir risk üstlenmeden aynı andaki fiyat farklılıklarından kar elde edebilmektedir. Arbitrajı spekülasyondan ayıran en önemli özellik risksiz oluşudur. Bununla beraber, tam etkin piyasalarda arbitraj geliri elde etmek neredeyse imkânsızdır. Çünkü bu tür piyasalarda oluşacak fiyat farklılıkları, yatırımcılar tarafından çok kısa sürelerde ortadan kaldırılmaktadır. (VİOP, 2017; 15)

Forward (Alivre Sözleşmesi): Sözleşmeye konu olan bir ticari mal, döviz veya menkul kıymet işleminde vade, miktar ve faiz gibi unsurların bugünden anlaşılan ve gelecekte ifa edilmesi gereken fiyattan alım ya da satımının taahhüt edildiği bir sözleşmedir. Başka bir ifade ile forward sözleşmesi, sözleşmenin taraflarından forward alanın sözleşmeye konu olan finansal varlığı sözleşmede belirlenen fiyat üzerinden gelecekte satın almasını, forward satanın da sözleşmeye konu olan finansal varlığı vadesinde satmasını şart koşan bir sözleşmedir. Forward sözleşmeleri, dayanak varlık fiyatlarındaki dalgalanma riskinden korunmak veya işlemlerden kâr elde etmek isteyen yatırımcıların başvurabileceği bir finansal üründür. Tezgâh üstü piyasalarda işlem gören forward sözleşmeleri karşılıklı rıza çerçevesinde esnek bir şekilde belirlenebilmektedir.

Forward sözleşmesinin değeri yapıldığı anda sıfır iken kâr veya zarar vade sonunda gerçekleşir. Vade sonunda sözleşmenin taraflarından biri için kâr olan bakiye diğer taraf için zarar oluşturmaktadır. Forward sözleşmesinden kaynaklanan kâr veya zarar, sözleşmeye dayanak olan varlığın teslim fiyatı ile vade sonundaki spot fiyat arasındaki farka eşittir.

Futures (Vadeli İşlem Sözleşmesi): Kalitesi, miktarı ve koşulları standart olan bir varlığın, yabancı paranın veya menkul kıymetin işlem anında vadeli işlem borsasında taraflarca kararlaştırılan fiyattan, vade tarihinde, satın ve teslim alınmasını veya teslim edilmesini içeren sözleşmedir.

Sözleşmenin koşulları ve alım-satım işlemleri borsa tarafından açılmış organize piyasalarda gerçekleşir. Borsaya tescil ettirilen vadeli işlem sözleşmeleri iptal edilemez, ancak tekrar borsada alış veya satış işlemi yapılarak başkasına devredilebilir. Forward ile futures arasındaki en önemli farklılık, forward sözleşmelerinin taraflar arasında serbestçe yapılması iken futures sözleşmeleri organize borsalarda gerçekleştirilmektedir. Futures ve forward arasındaki farklar aşağıdaki tabloda karşılaştırılmalı olarak yer almaktadır.

Tablo 20: Forward ve Futures Arasındaki Farklar

Forward Sözleşmeler	Futures Sözleşmeler
İki taraf arasında yapılır.	Borsada yapılır.
Sözleşmeler standart değildir.	Sözleşme unsurları standarttır.
Başlangıçta bir teminat zorunluluğu yoktur.	İşlem yapmak için teminat yatırılmalıdır.
Diğer piyasa katılımcıları yapılan (forward) sözleşmelerden habersizdir.	Vadeli işlem sözleşmeleri borsalarda şeffaf bir şekilde yürütülmektedir.
Sözleşmeler vadesinden önce devredilemez.	Vade tarihine kadar tekrar alınıp satılabilir.
Vade sonunda teslimat yapılır.	Teslimat zorunlu değildir.
Kredi riski vardır.	İşlemler organize piyasa garantisindedir.
Kar/zarar vade sonunda ortaya çıkar.	Kar/zarar günlük hesaplanarak hesaplara yansıtılır.

Kaynak: Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP), (2017), Borsa İstanbul A.Ş., s. 12.

Opsiyon, opsiyona dayanak varlık oluşturan belli miktardaki bir malı, finansal ürünü, sermaye piyasası aracını veya ekonomik göstergiyi vadesine kadar belli bir fiyattan alma ya da satma hakkını belli bir prim karşılığında opsiyonu satın alan kişiye (lehtar) veren sözleşmedir. Lehtarın talep etmesi durumunda opsiyon satıcısı (keşidecisi) tahsil ettiği prim karşılığında opsiyona dayanak oluşturan belli miktardaki bir malı, finansal ürünü, bir sermaye piyasası aracını veya bir ekonomik göstergiyi anlaşılabilir fiyattan satmaya ya da satın almaya zorunlu tutan sözleşmelerdir. (VİOP, 2017; 12).

Opsiyon Primi: Opsiyon sözleşmesiyle sağlanan alım ve satım haklarının karşılığında alıcının satıcıya ödediği bedeldir. Başka bir deyişle, opsiyon primi satıcının opsiyon dönemi boyunca karşılaşacağı muhtemel risklerden dolayı talep ettiği fiyattır. Bu sebeple, futures, forward ve swap anlaşmalarında vade sonunda cayma hakkı bulunmaz iken opsiyon primini ödeyen kişi vade sonunda sözleşmeden cayabilir. Opsiyonlar, alım opsiyonu – satım opsiyonu veya Amerikan tipi opsiyon – Avrupa tipi opsiyon şeklinde ayırımlara tabi tutulabilmektedir. (Saltoğlu, 2018; 35).

Alım Opsiyonu (Call Option): Belli bir vadeye kadar, opsiyona dayanak oluşturan malın, finansal ürünün, sermaye piyasası aracının veya ekonomik göstergenin, ödenen prim karşılığında belli bir fiyattan alma hakkına sahip olmasıdır.

Satım Opsiyonu (Put Option): Belli bir vadeye kadar, opsiyona dayanak oluşturan malın, finansal ürünün, sermaye piyasası aracının veya ekonomik göstergenin, ödenen bir prim karşılığında belli bir fiyattan satma hakkına sahip olmasıdır. Alım ve satım opsiyonlarında, alıcı opsiyon primi ödediği için istediği zaman opsiyonu alma veya satma hakkına sahip iken satıcının opsiyondan cayma hakkı bulunmamaktadır.

Avrupa Tipi Opsiyon: Vadesinden önce kullanılması mümkün olmayan ve sadece vadesinde kullanılabilen opsiyonlardır.

Amerikan tipi Opsiyon: Opsiyon primi ödenip kontrat imzalandıktan sonra vadesini beklemeden her zaman kullanılabilecek opsiyon türüne Amerikan tipi opsiyon denilmektedir.

Swap: İki veya daha fazla taraf arasında (counterparty) gerçekleşecek olan nakit akışının mübadelesini sağlayan, sözleşmelere denir. Swap sözleşmeleri genellikle borçlanma senetlerine, faize ve dövizde dayalı işlemlere dayanmaktadır. Swap piyasasında alıcı ve satıcının doğrudan karşılaşması zor olduğundan işlemler genellikle aracı kurum vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir.

Türev işlemler gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak gerçeğe uygun değerleri ile değerlendirilip kâr veya zararlar ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Gerçeğe uygun değer, bilgili ve istekli taraflar arasında emsal bedele göre bir varlığın takas edilebileceği veya bir yükümlülüğün ödenebileceği tutardır. Diğer taraftan, türev sözleşmelerinden kar beklentisi olmasına karşın gerçekleşmeyen karlar finansal tablolara yansıtılmaz. Türev sözleşmelerinden kaynaklanan bir zararın doğma ihtimali bulunduğu anda, ihtiyatlılık kavramı gereğince sözleşmenin vadesi beklenmeden değer düşüklüğü karşılığı ayrılabilir.

5.4.7. Gayrinakdi Kredi İşlemleri

Gayrinakdi krediler, banka açısından bir tür sorumluluk görevi ifa ederken, banka müşterilerine herhangi bir nakit veya mal vermeden sadece müşteri adına bir taahhüt altına girerek bir garanti görevi görür. Bu kapsamda, bankalar tarafından düzenlenen teminat mektupları ve kontragarantiler başta olmak üzere garanti sözleşmesinden doğan bütün yüklenimler ile bankanın verdiği kefaletten, avalden, cirodan, kabulden, akreditif teyidinden ve bu niteliği haiz yükümlülüklerden doğan krediler gayrinakdi krediler şeklinde kabul edilmektedir. (Tekinalp, 2009; 224).

Teminat Mektubu: Yurt içinde veya yurt dışında yerleşik gerçek ya da tüzel kişiler lehine bir malın teslimi, bir işin yapılabilmesi ya da bir borcun vadesinde ödenmesi gibi amaçlarla verilen ve söz konusu yüklenimin yerine getirilememesi halinde, belirli bir tutarın kayıtsız şartsız ödeneceğinin bir mektupla muhataba taahhüt edildiği kredi uygulamasıdır. (Reisoğlu, TBB Sempozyum, 2002)

Teminat mektubu, lehtarın muhataba karşı yüklendiği bir edimin yerine getirilmesini garanti etmek amacıyla banka tarafından muhataba hitaben verilen mektuplardır. Bankanın lehine garanti verdiği gerçek veya tüzel kişiye “lehtar”, edimin yerine getirilmesini aksi takdirde tazminat ödemeyi taahhüt ettiği gerçek veya tüzel kişiye ise “muhataf” denilmektedir. (Çetin ve Dinç, 2013).

Elektronik Teminat Mektubu, Merkezi Kayıt Kuruluşu gibi bir platform sisteminden düzenlenmesiyle birlikte bu mektupların merkezi ihraç yöntemiyle ihracına olanak sağlanmaktadır. Online mutabakat sistemleri sayesinde sahteciliğin önüne geçilmesi, zamanasımı sorunlarının çözülmesi ve finansal ürünlerin geliştirilmesi imkânı bulunmaktadır. Ayrıca, elektronik teminat mektuplarının içerik, vade ve tutar takibinin daha kolay yapılabilmesi ile uluslararası finans ve ticaret sisteminde kullanması mümkün hale gelecektir. (Turgut ve Çetin, 2018)

Akreditif: Uluslararası ticarete ayrı ülkelerde bulunan iki kişi arasındaki mal ve hizmet alım-satımlarında alıcının ve satıcının birbirine olan güven sorununun çözülebilmesi akreditif yöntemiyle

mümkündür. Akreditif, ithalatçının bir malın teslimini ya da belli bir hizmetin görülmesi karşılığında ödenmek üzere belli bir tutarın ihracatçının emrine hazır tutulması için bankasına talimat vermesi işlemidir. Akreditif işlemlerinde satıcı firma, alıcı firma, aracı banka ve amir banka olmak üzere 4 taraf bulunmaktadır. Alıcı ile satıcı arasında satış anlaşması imzalandıktan sonra alıcı firma amir bankaya akreditif talimatını ve ödeme emrini iletir. Amir banka aracı bankadan akreditif açılmasını ve akreditifin satıcı firmaya bildirilmesini talep eder. Satıcı firma malları alıcı firmaya ilgili belgeleri ise aracı bankaya gönderir. Aracı banka belgeleri amir bankaya gönderir ve amir bankadan ödeme yapılmasını ister. Parayı tahsil eden aracı banka ihracatçı firmaya ödemesini yapar ve amir banka da belgeleri ithalatçı firmaya gönderir (Sevilengül, 2001; 235-237).

Kefalet Kredisi: Bankaların müşterilerinden aldığı kefaletlerden ziyade banka tarafından müşterilerin borcu için verilen kefalet kastedilmektedir. Bu sebeple, bankalarca verilen kefaletler kredi muamelesi görünürken, bankaların almış olduğu kefaletler ise banka açısından bir bakıma teminat mahiyetindedir. (Reisoğlu, Bankacılık Kanunu Şerhi, 2007; 611)

5.4.8. Banka Kartları ve Kredi Kartları

01.03.2006 tarih ve 26095 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5464 sayılı Banka Kartları Ve Kredi Kartları Kanunu birçok yenilik getirmiştir. Bu Kanunun amacı, banka kartları ve kredi kartlarının çıkarılmasına ve kullanımına ilişkin usul ve esasları düzenlemek suretiyle kartlı ödemeler sisteminin etkin çalışmasını sağlamaktır. Kanun’un “Tanımlar” başlıklı üçüncü maddesinde, banka kartları, kredi kartları, kartlı sistem kuruluşu, üye işyeri anlaşması yapan kuruluş, üye işyeri, kart hamili, harcama belgesi gibi pek çok tanım yapılmıştır. Buna göre;

“ ...

Banka kartı: Mevduat hesabı veya özel carî hesapların kullanımı dahil bankacılık hizmetlerinden yararlanmayı sağlayan kartı,

Kredi kartı: Nakit kullanımı gerekmeksizin mal ve hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kartı veya fizikî varlığı bulunmayan kart numarasını,

Kartlı sistem kuruluşu: Banka kartı veya kredi kartı sistemi kuran ve bu sisteme göre kart çıkarma veya üye işyeri anlaşması yapma yetkisi veren kuruluşları,

Kart çıkaran kuruluş: Banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz bankalar ile diğer kuruluşları,

Üye işyeri anlaşması yapan kuruluş: Banka kartı veya kredi kartı kabulünü sağlamak amacıyla işyerleriyle anlaşma yapan bankalar ya da kuruluşları,

Üye işyeri: Üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar ile yaptığı sözleşme çerçevesinde kart hamiline mal ve hizmet satmayı veya nakit temin etmeyi kabul eden gerçek veya tüzel kişiyi,

Kart hamili: Banka kartı veya kredi kartı hizmetlerinden yararlanan gerçek veya tüzel kişiyi,

Harcama belgesi: Banka kartı veya kredi kartı ile yapılan işlemler ile ilgili olarak üye işyeri tarafından düzenlenen, kart hamilinin işleminden doğan borcu ile diğer bilgileri gösteren ve kart hamilinin kimliğinin bir kod numarası, şifre veya kimliği belirleyici başka bir yöntemle belirlendiği haller dışında kart hamili tarafından imzalanan belgeyi,

...”

ifade eder.

Kartlı sistem kurma, kart çıkarma, üye işyerleri ile anlaşma yapma ve bilgi alışverişi faaliyetinde bulunmak isteyen kuruluşların Kuruldan izin almaları gerekmektedir. Faaliyet izni almak isteyen bir kuruluş; anonim şirket şeklinde tesis edilmesi, ödenmiş sermayesinin nakden ve muvazaadan arı olarak altı milyon Türk Lirasından az olmaması, ana sözleşmenin Kanun hükümlerine aykırı olmaması, hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması, kurucularının gerekli malî güç ve itibara sahip olması ve sermayenin yüzde beşi oranında sisteme giriş payının ödenmesi koşuluyla kurulabilir.

Kart çıkaran kuruluşlar, talepte bulunmayan veya sözleşme imzalamayan kişiler adına hiçbir şekil ve surette kart düzenleyemezler. Genel müdürlük veya şube haricinde kredi kartı talebi toplanabilecek yerler Kurumun uygun görüşü alınarak Türkiye Bankalar Birliği (TBB) ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) tarafından belirlenir. Asgarî tutarın son ödeme tarihini takip eden üç ay içinde ödenmemesi durumunda kart çıkaran kuruluşça kart hamiline yapılacak bildirimden itibaren bir aylık süre içerisinde verilen kredi kartları iptal edilir ve borcun tamamı ödeninceye kadar yeni kredi kartı düzenlenemez.

Kart çıkaran kuruluşlar, kartların düzenli ve güvenli kullanımı ile bildirim, talep, şikâyet ve itirazlara ilişkin gerekli tedbirleri almaya yönelik sistemi kurmak ve kesintisiz olarak açık tutmakla yükümlüdür. Bu kapsamda, kart çıkaran kuruluşlar, kartın verilmesi anında kart hamilini yeteri derecede bilgilendirmek ve talep edilmesi halinde, gerçekleştirilmiş işlemlere ait kayıtları otuz günü geçmemek üzere işlemin mahiyetine uygun bir süre zarfında sağlamakla yükümlüdür. Yurt dışı işlemlerinde ise bu süre altmış gündür.

Kart çıkaran kuruluşlar, kredi kartı almak isteyen kişilerin ekonomik ve sosyal durumunu, aylık veya yıllık ortalama gelirini, diğer kart çıkaran kuruluşlarca bu kişilere tahsis edilen kredi kartı limitlerini, bir model veya skora sistemi sonuçlarını, müşterini tanı ilkeleri çerçevesinde temin edilecek diğer bilgileri dikkate alarak kart limiti tespit etmek zorundadır. Kart çıkaran kuruluşlar, kart hamilleri talep etmedikçe kart limitlerini artıramazlar. Kart hamillerinin harcamalarıyla kart limitlerini aşmaları halinde, aşılan miktara işlem tarihi ile ödeme tarihi arasındaki süre için, akdi faizden başka herhangi bir ücret talep edilemez. Kart çıkaran kuruluş tarafından bir gerçek kişinin sahip olduğu tüm kredi kartları için tanınacak toplam kredi kartları limiti, ilk yıl için, müşterinin aylık ortalama net gelirinin iki katını, ikinci yıl için ise, dört katını aşamaz. Kart hamilinin talebi üzerine üçüncü kişiler adına asıl karta bağlı ve asıl kart limitini aşmamak kaydı ile ek kredi kartı düzenlenebilir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 09.07.2020 tarihli ve 9093 sayılı Kararı ile; Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmeliğin 22 nci maddesi uyarınca ilk defa kredi kartı sahibi olacak bir gerçek kişinin, aylık veya yıllık ortalama gelir düzeyinin tespit edilememesi durumunda 1.300 Türk Lirası olarak belirlenen sınır 2.000 Türk Lirası olarak artırılmasına karar verilmiştir.

Kartın kaybolması veya çalınması halinde kart hamili, yapacağı bildirimden önceki yirmidört saat içinde gerçekleşen hukuka aykırı kullanımdan doğan zararlardan yüzelli Türk Lirası ile sorumludur. Hukuka aykırı kullanımın, hamilin ağır ihmaline veya kastına dayanması veya bildirim yapılmaması hallerinde bu sınır uygulanmaz. Müşterinin talep etmesi durumunda sigorta prim bedelinin ödenmesi koşulu yüzelli Türk Lirası tutarındaki sorumluluk sigortalanabilir.

Kart çıkaran kuruluşlar, kredi kartlarına uyguladıkları faiz, gecikme faizi, yıllık ücret ve her türlü komisyon oranları ile istenilen diğer bilgileri kamuoyuna yayınlanmak üzere aylık olarak Kuruma iletir. Kart çıkaran kuruluşların yönetim ve teşkilat yapısına, muhasebe ve raporlama sistemine ve kurumsal yönetime ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenir.

Üye işyerleri, kart hamillerinin yapmış oldukları mal ve hizmet alımlarının bedelini banka kartı ya da kredi kartı ile ödeme taleplerini kabul etmek zorundadır. Bu zorunluluk indirim dönemlerinde de geçerlidir. Üye işyerleri, kart hamilinden kartın kullanılması dolayısıyla komisyon veya benzeri bir isim altında ilave bir ödemede bulunmasını isteyemez. Bu hükme aykırı davranılması halinde, üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar tarafından üye işyeri sözleşmesi feshedilir ve bir yıl süreyle yeni bir sözleşme yapılamaz. Üye işyerleri, mal ve hizmet bedeli karşılığını banka kartı veya kredi kartı ile ödemek isteyen kişilerin kart üzerinde yer alan bilgilerle kimlik belgesi üzerinde yer alan bilgileri karşılaştırmak üzere geçerli bir kimlik belgesi ibrazını talep etmek ve harcama belgesi üzerindeki bilgilerle kredi kartı üzerindeki bilgileri karşılaştırarak kontrol etmekle yükümlüdür. Bu kontrollerin yapılmamasından doğan zararlardan üye işyerleri sorumludur.

Üye işyerleri, kartın kullanımı sonucunda kart ve kart hamili ile ilgili edindikleri bilgileri, kanunla yetkili kılınan kişi, kurum ve kuruluşlar hariç olmak üzere kart hamilinin yazılı rızası olmadan başkasına açıklayamaz, saklayamaz ve kopyalayamaz. Üye işyerleri, kart bilgilerini üye işyeri anlaşması yaptığı kuruluş dışındaki şahıs veya kuruluşlarla paylaşamaz, satamaz, satın alamaz ve takas edemez.

Kart hamilinin yaptığı işlemler nedeniyle, sözleşmede yer almayan faiz, komisyon veya masraf gibi adlar altında hiçbir şekil ve surette ödeme talep edilemez ve kart hamilinin hesabından kesinti yapılamaz. Sözleşmede kart hamilinin haklarını zedeleyici ve kart çıkaran kuruluş lehine tek taraflı haksız şartlar sağlayan hükümlere yer verilemez. Sözleşmede yapılacak değişiklikler kart hamiline bildirilmek zorundadır. Yapılan değişiklikler bildirim yapıldığı döneme ilişkin son ödeme tarihinden itibaren hüküm ifade eder. Faiz oranının artırılması durumunda yapılan değişikliğin hüküm ifade edebilmesi için otuz gün önceden kart hamiline bildirim yapılması gerekmektedir.

Temerrüt hali de dâhil olmak üzere, kart uygulamasından doğan borçlarda bileşik faiz uygulanmaz. Dönem borcunun bir kısmının ödenmesi halinde kalan hesap bakiyesi üzerinden faiz hesaplanır. Kalan hesap bakiyesine, asgarî tutar ve üzerinde ödeme yapılması durumunda akdi faiz, asgarî tu-

tarın altında ödeme yapılması durumunda ise gecikme faizi uygulanır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, azami akdi ve gecikme faiz oranlarını tespit ve ilan etmeye yetkilidir. Hesap kesim tarihi ile son ödeme tarihi arasında on günden az bir süre olamaz. Katılım bankaları açısından bu Kanun uygulamasında yer alan faiz kâr payı, gecikme faizi ise gecikme cezası olarak uygulanır.

Kanun kapsamında yer alan kişi ve kuruluşlar, Kurulca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde gizli dahi olsa bu Kanunun uygulanması ile ilgili olarak her türlü bilgi ve belgeyi talep üzerine Kuruma tevdi etmekle yükümlüdür. Yapılan denetimler sonucunda, Kanun kapsamında tespit edilen hususlar ile ilgili tedbirleri almayan kuruluşların faaliyet izni, en az beş Kurul üyesinin aynı yöndeki oyuyla kaldırılabilir.

5.4.9. Diğer Hizmet ve Ürünler

Bankaların sunduğu en önemli hizmet finansal aracılık işlemleridir. Yani fon fazlası bulunan yatırımcılardan fonları alarak ihtiyaç sahiplerine veya yatırımcılara plase ederler. Yukarıda detaylı açıklandığı üzere, katılım bankalarının faaliyetleri; katılım fonu kabulü, nakdî, gayrinakdî kredi verme işlemleri, nakdî ve kaydî ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri, çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri, saklama hizmetleri, kredi kartları ve banka kartları faaliyet işlemleri, efektif dahil kambiyo işlemleri, para piyasası araçlarının alım ve satımı, kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri, sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri, sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri, türev işlemler, başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işler, yatırım danışmanlığı işlemleri, portföy işletmeciliği ve yönetimi, piyasa yapıcılığı, bankalar arası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık, finansal kiralama işlemleri, sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri ile Kurulca belirlenecek diğer faaliyetler şeklinde sıralanmaktadır.

Bankalar, mevcut düzenlemelerde değişiklik yapılmadığı veya Kurulca faaliyet genişlemesine izin verilmediği sürece yukarıda sayılan faaliyet konularının dışına çıkamazlar. Kurulun izin verdiği işlemlere örnek olarak destek hizmetleri kapsamında bazı faaliyetlerin dışardan hizmet alımı (outsourc) yoluyla yapılması mümkündür. Örneğin, banka personeline servis hizmetinin sağlanması faaliyeti gibi bir takım hizmetler dışardan hizmet alım yoluyla da ifa edilebilir.

5.5. Türkiye’de Katılım Fonlarının Niteliği

Bankacılık Kanunu’nun 144 üncü maddesi, *“Bakanlar Kurulu, bankaların ödünç para verme işlemleri ve mevduat kabulünde uygulanacak azamî faiz oranlarını, katılma hesaplarında kâr ve zarara katılma oranlarını, özel cari hesaplar dâhil bu maddede belirtilen işlemlerde sağlanacak diğer menfaatlerin nitelikleri ile azamî miktar ya da oranlarını tespit etmeye, bunları kısmen veya tamamen serbest bırakmaya yetkilidir. Bakanlar Kurulu, bu yetkilerini Merkez Bankasına devredebilir.”* ifadelerine yer vermektedir.

07.11.2006 tarih ve 26339 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Sigortaya Tabi Mevduat ve Katılım Fonları ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primlere Dair Yönetmelik” (Mevduat

Sigorta Yönetmeliği) 4 üncü maddesinde ilan edilecek mevduat faizi ve katılma hesaplarına ilişkin kar ve zarara katılma oranlarının önceden belirlenmesinin mümkün olacağı ifade edilmektedir. Aynı yönetmelikte müşteriler ile imzalanacak çerçeve sözleşmelerde mevduat ve katılım fonlarının zamanlaşımına uğraması durumunda uygulanacak süreçler ile vadesiz mevduat hesabı ve özel cari hesap sahiplerinin talebi halinde mevcudunu geri alma hakkının bulunduğu, vadeli hesap ve katılma hesabı sözleşmelerinde ise vade sonuna kadar faizin ve kara/zarara katılma payının değiştirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Hesap cüzdanlarının ve müşteriler ile imzalanan sözleşmenin bir nüshasının da müşterilere verilmesi zorunludur. Hesap cüzdanlarında hesap sahibinin açık ismi ve unvanı, şube adı, kod numarası, hesap açılış tarihi, hesap tutarı, çerçeve sözleşmeye yer verilmesi veyahut ilgili maddelere atıf yapılarak bunların uygulanacağı belirtilmelidir.

Mevduat Sigorta Yönetmeliği'nin 5 inci maddesinde, Türk Medeni Kanunu'nun rehin ve hapis hakkı ile Borçlar Kanunu'nun alacağın devri, temlik ve takası ile diğer kanunların verdiği yetkiler saklı kalmak kaydıyla mevduat ve katılım fonu sahiplerine ödenmesi gereken tutarları geri alma hakları hiçbir surette sınırlandırılmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Katılım fonlarına ilişkin genel koşullar başlıklı 6 inci maddede özel cari hesaplar ile katılma hesapları karşılığında hesap sahiplerine önceden herhangi bir getiri garantisi verilmeyeceği hatta katılım hesaplarına yatırılan anaparanın bile aynen geri ödenmesinin taahhüt edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Müşterilere ödenecek tutar özel cari hesaplarda yatırılan tutar, katılma hesaplarında ise vade sonunda geçerli hesap değeri kadardır. Ayrıca, katılma hesaplarının işletilmesinden doğabilecek zarara katılma oranı kara katılma oranının yüzde 50'sinden az olmamak kaydıyla para cinsi, tutar ve vade grupları itibarıyla ayrı ayrı belirleyebilir.

Katılım bankaları, TCMB tarafından belirlenen vade ve türlere bağlı kalmaksızın önceden belirlenmiş projelerin veya diğer yatırımların finansmanında kullanılmak üzere müstakil hesaplarda fon toplamak suretiyle vadesi bir aydan az olmamak koşuluyla özel fon havuzları oluşturabilirler. Bu şekilde kurulan fonlar diğer hesaplardan bağımsız olarak işletilir. Özel fon havuzlarının oluşturulması ve tasfiyesini izleyen onbeş gün içinde Kuruma bilgi verilir. Mevduat Sigorta Yönetmeliğinin 8 inci maddesinde ise zaman aşımına uğrayan mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar hükme bağlanmıştır.

5.6. Birim Değer Hesaplama Esasları

İslam hukukuna göre sermayenin işletilmesinden elde edilen artışa kar oluşan azalışa ise zarar denilmektedir. Karın temel unsurları; sermaye, emek ve risktir. Mudaraba sözleşmesinde sermayeyi bir taraf, emek ve teşebbüsü ise başka bir taraf üstlenmektedir. Toplanan fonların işletilmesinde katılım bankaları emek tarafını, katılım hesabı sahipleri ise sermaye tarafını temsil etmektedirler. Mudaraba işlemlerinde yapılan masraflar sermayedara ait olmaktadır. Ancak günümüzde katılım bankaları kendi öz kaynağı, ekipmanları ve personeli ile faaliyet gösteren ve gelir elde eden sermaye şirkettir. Bu sebeple, mudaraba ilişkisi sonucu oluşturulan havuzlardan fon kullanılması neticesinde,

havuza ilişkin vergi, harç, komisyon, ilgili personel giderleri gibi giderlerin havuzdan, bunların dışındaki giderlerin ise katılım bankalarının karşılanması gerekmektedir.

Katılım bankaları, kendi özkaynaklarından veya rezervlerden yararlanarak katılım fonu sahipleri lehine kar aktarımı yapabilmektedirler. Katılım bankalarının kendi karlarından feragat ederek, katılım fonu sahipleri lehine aktarım yapmaları faizsiz bankacılık ilkeleri açısından sorun teşkil etmemektedir. Ancak katılım bankalarının özkaynaklarından veya kendi gelirlerinden aktarım yaparak katılım fonu sahiplerine kar payı oranlarının sabitlenmesi veya belirli tutarda getirinin garanti edilmesi uygun görülmemektedir.

AAOIFI'nin 35 Nolu Risk Yedekleri Standardında; kâr dengeleme yedeği ve yatırım riski yedeği hususlarına yer verilmiştir. Kâr dengeleme yedeği, faizsiz finans kuruluşu tarafından, kâr ve zararı üstlenen yatırımcılara ait varlıklardan kaynaklanan gelirden, söz konusu paydaşlar için belirli bir getiri düzeyini sağlamak amacıyla ayrılan tutar olup, bu açıdan getiri oranı riskini yönetmeye yarayan bir araçtır. Yatırım risk yedeği, faizsiz finans kuruluşu tarafından, değer düşüklüğü gibi ilgili varlık ve yatırımlardan kaynaklanan gelecekteki olası zararlarla ilgili kredi riski, piyasa riski ve özkaynak yatırım riskine karşı paydaşları korumak amacıyla kâr ve zararı üstlenen yatırımcılarla ilgili varlıklardan kaynaklanan gelirden ayrılan tutardır.

01.11.2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete (RG) ile 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu yayımlanmıştır. Söz konusu Kanun, 28.05.2011 tarih ve 27947 sayılı RG, 01.11.2012 tarih ve 28454 sayılı RG ile 18.11.2018 tarih ve 30569 sayılı RG ile bir takım değişikliklere uğramıştır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile birlikte özel finans kurumları ibaresi yerine katılım bankacılığı terimi kullanılmaya başlanmıştır. Katılım bankalarına ilişkin düzenlemeler Bankacılık Kanunu ve buna ilişkin çıkarılan Yönetmelikler ve Tebliğlerden oluşmaktadır. Bankacılık Kanununun "Tanımlar ve Kısaltmalar" başlıklı 3 üncü maddesinde;

"Banka: Mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını,

Katılım bankası: Bu Kanuna göre özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini,

Özel cari hesap: Katılım bankalarında açılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesapları,

Katılma hesabı: Katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesapları,

Katılım fonu: Katılım bankaları nezdinde açtırılan gerçek ve tüzel kişilere ait özel cari hesap ve katılma hesaplarında yer alan parayı,"

ifade eder.

Katılım bankalarının konvansiyonel bankalarından farklılaştığı en önemli hususlardan birisi de kar-zarar dağıtımına ilişkin usul ve esaslardır. BDDK tarafından “Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte (Mevduat Yönetmeliği) Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” 18.10.2018 tarih ve 30569 sayılı RG’de yayımlanmıştır. 2006 yılında yayımlanan Mevduat Yönetmeliğinin “Tanımlar” başlıklı 3 üncü maddesinde ilk defa tahmini kar tanımı yapılmıştır. Ayrıca, hesap değer teriminin tanımında da bazı değişiklikler yapılmıştır. Buna göre;

“..

Tahmini kâr: Yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesaplarında toplanan fonların katılım bankaları tarafından işletilmesi sonucu kâr elde edilmesi halinde, hesap sahibi ile katılım bankası arasında fonun işletilmeye başlandığı tarihten önce mutabık kalınan ve bu kârdan katılma hesabı sahibinin gerçekleşen kârı geçmemek üzere hak iddia edebileceği azami oranı,

- c) *Birim değeri: Katılım bankasının katılma hesaplarına fon kabul ettiği ilk gün için 100 olarak kabul edilen ancak kâr veya zarar edildiğinde değişen, kâr veya zarar kayıtlarının yapıldığı günlerde, vadelerine göre ayrılmış her bir fonun toplam değerinin fonun bir önceki günkü toplam hesap değerine bölünmesi suretiyle hesaplanan, kâr veya zarar kaydı yapılmayan günlerde ise bir önceki günün birim değerine eşit olan katsayıyı,*
- ç) Birim hesap değeri: Katılma hesabının cari değerini belirleyen ve birim değeri ile hesap değerinin çarpılması suretiyle hesaplanan, katılma hesabı sahibinin, üzerinde hak iddia edebileceği tutarı,
- d) *Fon: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunu,*
- e) *Hesap Değeri: Katılım bankasının katılma hesaplarına fon kabul ettiği ilk gün, hesap sahibince yatırılan tutarın 100 olarak kabul edilen birim değere bölünmesi suretiyle, müteakip günlerde ise, yeni açılan hesaplarda hesap sahiplerince yatırılan miktarın valör tarihindeki birim değere bölünmesi suretiyle, para yatıran veya çeken kişiye ait hesap değerine, hesap sahibince yatırılan miktarın valör tarihindeki birim değere bölünmesi ile çekilen miktarın ise hesabın açılış veya temdit tarihindeki birim değerine bölünmesi ile bulunacak tutarın, para yatırılmışsa eklenmesi, para çekilmişse çıkarılması suretiyle hesaplanan ve katılma hesabı sahiplerinin fon mevcuduna katılma oranını gösteren katsayıyı,*

...”

ifade eder.

Öte yandan, anılan Yönetmeliğin “Katılım fonlarına ilişkin genel koşullar” başlıklı 6 ncı maddesinde;

- “(1) *Özel cari hesaplar ve katılma hesapları karşılığında, hesap sahibine herhangi bir nam altında önceden belirlenmiş bir getiri garantisi verilemeyeceği gibi, katılma hesaplarında, ya-*

tırılan anaparanın hesap sahibine aynen geri ödenmesi de garanti edilemez. Bu hususlar, katılım bankalarının şubelerinde açıkça görülebilecek bir şekilde asılarak ilan edilir.

- (2) *Katılma hesapları, kâr zarar ortaklığı sözleşmesine veya kamu kurum ve kuruluşları ile fonlar ve tüzel kişi müşterilerle akdedilecek yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı olarak açılabilir. Kurul, yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı olarak açılan katılma hesapları için yatırılacak asgari tutar ve/veya katılma hesaplarının belli bir oranı şeklinde sınır tesis etmeye yetkilidir. Her iki sözleşme türüne dayalı olarak açılan katılma hesapları ayrı fon havuzlarında işletilir. Katılma hesabı sahiplerinin menfaatlerine zarar vermemek ve önceden belirlenmesi halinde toplanan fonun kullanım amacı dışına çıkmamak kaydıyla yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesapları için açılan havuzlar birleştirilebilir, bölünebilir, havuzlar arasında aktarım yapılabilir ve vade sonunda tasfiye edilebilir.*
- (3) *Yatırım vekâleti hesabı sahipleri, katılım bankasına sağladığı fonun kullanımına yönelik genel veya sınırlı yetkilendirmede bulunabilir. Hesap sahibi ile katılım bankası arasında düzenlenecek sözleşmede, yetkilendirmeye ilişkin hükümlerin bulunması ve hesabın vadesi boyunca katılım bankasının ilgili fon tutarını bu hükümler çerçevesinde kullanması zorunludur.*
- (4) *Katılım fonu hesapları üzerinde hesap sahibinin talep hakkı ve katılım bankasının ödeme yükümlülüğü; özel cari hesaplarda yatırılan tutar, katılma hesaplarında ise vade sonunda geçerli birim hesap değeri kadardır. Yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesaplarında birim hesap değeri, yatırılan tutar ve tahmini kâr toplamı ile sınırlıdır.*
- (5) *Katılma hesaplarının işletilmesinden doğan kâr veya zarar, para cinsi bazında her vade grubunun toplam fon havuzu içindeki ağırlığı oranında, Ek-1'de yer alan Günlük Birim Değeri Hesaplama Tablosuna uygun olarak hesaplanır.*
- (6) *Kanununun 144 üncü maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla katılım bankaları, katılma hesaplarının işletilmesinden doğacak kâra katılma oranlarını veya tahmini kâr oranını serbestçe belirleyebilirler.*
- (7) *Katılma hesabının açıldığı anda geçerli olan kâr ve zarara katılma oranı veya tahmini kâr oranı hesap cüzdanına kaydedilir ve bu kayıt, Kanununun 144 üncü maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla hesap açıldıktan sonra vade bitimine kadar değiştirilemez. Vadesinde kapatılmayan kâr zarar ortaklığı sözleşmesine dayalı olarak açılan katılma hesapları aynı vade ve yenileme tarihinde geçerli olan kâr ve zarara katılma oranı üzerinden yenilenmiş sayılır. Vadesinde kapatılmayan yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesapları, hesap sahibi ile katılım bankası arasında yeni bir yatırım vekâleti sözleşmesi akdedilmedikçe, yenilenmeyerek özel cari hesaplara aktarılır.*
- (8) *Katılım bankaları, katılma hesapları için dönem sonlarında dağıtacakları kârlardan, müşteriyle imzalanacak sözleşmede hüküm yer alması, dokuzuncu ve onuncu fıkralarda belirtilen maksatlar dışında başka amaçlarla kullanılmaması ve bakiyenin nihai olarak fon*

havuzuna aktarılması şartıyla kâr dengeleme rezervi ayırabilirler. Ayrılacak kâr dengeleme rezervine ilişkin azami oran ile uygulama usul ve esasları, Kurul tarafından belirlenir.

- (9) *Katılım bankalarının, dağıtılacak kâr payı tutarlarında fon sahipleri lehine artırımlarını mümkünür. Yapılacak artırım, sekizinci fıkrada belirtilen kâr dengeleme rezervinin kullanımı ve/veya süreklilik arz etmemek kaydıyla katılım bankasının kendi lehine tahakkuk eden kâr payından feragat etmesi şeklinde gerçekleşebilir.*
- (10) *Zarar ortaya çıkan dönemlerde katılım bankalarının fon sahipleri lehine zararları üstlenmeleri mümkünür. Zarar tutarı sekizinci fıkrada belirtilen kâr dengeleme rezervinin kullanımı ve/veya süreklilik arz etmemek kaydıyla katılım bankasının kendi özkaynaklarından karşılanabilir. Bir katılım bankasının zarar ortaya çıkan dönemlerde kâr dağıtımını gerçekleştirilmesi için olağan genel kurul kararıyla katılım bankası yönetim kurulunun yetkili kılınması ve yönetim kurulunun bir hesap dönemi içerisinde en fazla üç kez olmak üzere her bir kâr dağıtımını için ayrı karar alması zorunludur.”*

ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca, Mevduat Yönetmeliğinin 7 nci maddesinde yapılan değişiklikle birlikte TCMB tarafından tespit edilen vade ve türlerine bağlı kalmaksızın belirli bir projenin veya yatırımın ya da bu amaçla kurulan ortaklıkların finansmanında kullanılmak üzere müstakil hesaplarda fon toplamak suretiyle vadesi bir aydan daha az olmayan özel fon havuzları oluşturabilir. Hesap sahibi ile katılım bankası arasında düzenlenecek sözleşmelerde; projenin veya yatırımın içeriğine, öngörülen vadesine ve tarafların hak ve yükümlülüklerine dair hükümlerin yer alması ve projenin veya yatırımın tamamlanmasına kadar geçen süre zarfında katılım bankasının ilgili fon tutarını bu hükümler çerçevesinde kullanması zorunludur. Bu şekilde toplanan fonlara ait katılma hesapları diğer hesaplardan bağımsız olarak ayrı havuzlarda işletilir ve toplanan fonlar projenin veya yatırımın tamamlanmasına kadar geçen süre zarfında diğer fon havuzlarına aktarılamaz. Özel fon havuzları ile ilgili olarak, oluşturulmasını ve tasfiyesini izleyen onbeş gün içinde Kuruma bilgi verilir. Projenin veya yatırımın öngörülen vadesinde veya hesap sahiplerinin onayının alınması ve Kuruma bilgi verilmesi şartıyla projenin veya yatırımın tamamlanmasını müteakip özel fon havuzları tasfiye edilir. Esasında yapılan bu düzenleme AAOIFI standartları ile uyumlu bir şekilde bundan sonra yatırım projelerinin ayrı havuzlarda takibi ve tasfiyesi mümkün hale gelmiştir.

1.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in (Krediler Yönetmeliği) “Katılım bankalarınca kullanılan fonlar ve diğer alacaklar” başlıklı 14 üncü maddesinde;

- “(1) *Katılma hesaplarından kullanılan fonlar ve diğer alacaklar için bu Yönetmelik hükümleri uyarınca ayrılan özel ve genel karşılıklar gider hesapları ile katılma hesaplarına Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin ilgili hükmü uyarınca belirlenen zarara katılma oranlarına göre yansıtılır.*

- (2) Katılım bankaları, ayrılan karşılıkların katılma hesapları payına düşen kısmını 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklı kalmak ve genel kurullarınca uygun görülme kaydıyla gider hesaplarına yansıtabilirler.
- (3) Katılım bankaları, Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin ilgili hükmü uyarınca düzenlenecek katılma hesabı sözleşmeleri ile tevsik edilmesi kaydıyla, katılma hesaplarına dağıtılacak kâr tutarlarının binde beşine kadar olan kısmını, özel karşılıkların katılma hesapları payına düşen kısmının karşılanmasında kullanmak üzere karşılık olarak ayırabilirler.
- (4) ...”

şeklinde hükümler yer almaktadır.

Mevduat ve krediler yönetmeliklerine göre birim değer hesabı Günlük Birim Değer Hesaplama Tablosunda yer alan örnekteki şekilde günlük veya haftalık hesaplanmaktadır. Ancak zaman içerisinde her iki yönetmelikte de değişiklikler olmuştur.

28.05.2011 tarih ve 27947 sayılı Resmi Gazete’de Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayımlanmıştır. Yapılan değişiklik sonrası “Katılım Fonlarına İlişkin Genel Koşullar” başlıklı 6 ncı maddesinde yer alan hükümlerin son hali aşağıda verilmiştir. Altı çizili kısım yürürlükten kaldırılmış, üçüncü fıkra aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

- “(2) Katılım fonu hesapları üzerinde hesap sahibinin talep hakkı ve katılım bankasının ödeme yükümlülüğü; özel cari hesaplarda yatırılan tutar, katılma hesaplarında ise vade sonunda geçerli birim hesap değeri kadardır.
- (3) Katılma hesaplarının işletilmesinden doğan kâr veya zarar, para cinsi bazında her vade grubunun toplam katılma hesapları içindeki ağırlığı oranında, Günlük Birim Değeri Hesaplama Tablosuna uygun olarak bu hesaplara dağıtılır.

28.05.2011 tarih ve 27947 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklik ile Kredi Yönetmeliği’nin 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

- “(3) Katılım bankaları, Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin ilgili hükmü uyarınca düzenlenecek katılma hesabı sözleşmeleri ile tevsik edilmesi kaydıyla, katılma hesaplarına dağıtılacak kâr tutarlarının **yüzde beşine** kadar olan kısmını, katılma hesapları kaynaklı kredilere ilişkin terkin edilen alacaklardan yapılan tahsilatlar ile özel karşılıklar ve genel karşılıkların katılım payı iptallerini özel ve genel karşılıklar ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu priminin katılma hesapları payına düşen kısmının karşılanmasında kullanılmak üzere karşılık olarak ayırabilirler.”

5.6.1. Birim Değer Hesaplamasına İlişkin Açıklamalar

Katılım bankalarının temel finansman kaynağı mudarebe esasına dayalı olan kar/zarar ortaklığıdır. Kar ve zarara katılma hesaplarının işleyişinde kar dağıtım havuzları kullanılmaktadır. Katılım bankaları katılım fonlarını Türk parası, Dolar, Euro ve altın cinsinden havuzlarda toplayarak fon talep edenlere kullandırır. Elde edilen karlar müşteriler ile anlaşılan oranlar üzerinden (%80-%20) havuzlara dağıtılarak yeni birim değer hesaplanır. (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019; 174). Kar payı hesaplamasına ilişkin basit bir örnek aşağıda yer almaktadır.

Tablo 21: Katılım Bankalarında Kar Dağıtım Sistemi

Sıra No	Açıklama	Tutar-TL
1	Katılma Hesabı	1.000
2	TCMB Zorunlu Karşılık (%13)	130
3	Ankes (%7)	70
4	Kullandırılan Fon Tutarı	800
5	Yatırım Getirisi (%15)	120
6	Kar/Zarar Ortaklığı Banka Payı %20	24
7	Kar/Zarar Ortaklığı Müşteri Payı %80	96
8	Gelir Vergisi Stopajı (%15)	14,4
9	Müşteriye Ödenecek Net Kar	81,6
10	Müşteri Net Kar Oranı (%)	8,16

Kaynakça: Yukarıdaki tablo tarafımızdan oluşturulmuştur.

Yukarıdaki hesaplamalardan da görüleceği üzere, katılım bankasına 1.000 TL yatıran bir müşteri vade sonunda %8,16 oranında bir kar payına hak kazanarak 81,6 TL kar payı almıştır. Katılım bankacılığının konvansiyonel bankacılıktan ayıran en önemli unsurlardan birisi de müşterilerin önceden hangi tutarda kar payı alacaklarını bilememesidir. Konvansiyonel bankacılıkta müşterilerin mevduat için hangi oranda faiz alacağı baştan belli iken, katılım bankacılığında bu oran bilinmemektedir. Bir başka deyişle aktiften elde edilen kar vade sonunda pasife dağıtılmaktadır.

Yönetmeliklerde yapılan değişiklikler sonucu birim değer günlük olarak hesaplanmaya başlanmıştır. “Katılım Bankalarının Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ”de yer alan hesaplar dikkate alınarak; katılma hesaplarında toplanan fonlar, katılma hesapları kaynaklı kullandırılan krediler ve bunlardan elde edilen kar payı gelirleri ile katılma hesapları için ayrılan karşılıklar ve giderler üzerinden aşağıdaki tablo ve açıklamasına uygun olarak **Günlük Birim Değer** tespit edilir. Katılım bankalarının ihtiyaç duyulması halinde, tablonun doldurulması için Diğer Bilanço Dışı Hesaplar da kullanılabilir.

Günlük Birim Değer Hesaplama Tablosu oluşturulurken her kalem gayrisafi usul kullanılarak brüt bakiyesi ile yer almalıdır, ancak “Sermayeden Transferler” ve “Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Karlardan Ayrılacak Tutarlar” kalemleri banka tasarrufuna göre belirlenebilir.

Tablo 22: Günlük Birim Değer Hesaplama Tablosu

	Para Cinsi	TL			Toplam	Yatırım Vekâleti	Genel Toplam
	Hesap Sahibinin Kara Katılma Oranı	75%	80%	90%		100%	
	Hesap Sahibinin Zarara Katılma Oranı	88%	90%	95%		100%	
1	Katılma Hesapları Toplam Tutarı	177.025	718.780	114.201	1.010.006	126.000	1.136.006
2	Kar/Zarardan Pay Almayan Katılma Hesapları Tutarı	2.934	2	7.070	10.006	1.000	11.006
3	Kar/Zarardan Pay Alan Katılma Hesapları Tutarı (1-2)	174.091	718.778	107.131	1.000.000	125.000	1.125.000
4	Hesap Değerleri	1.707	3.235	512		1.250	
5	Birim Değeri	102,39	223,61	210,58		101,25	
6	Birim Hesap Değeri (4 * 5)	174.807	723.347	107.764	1.005.917	126.563	1.132.480
7	Genel Karşılıklar				12.745	1.424	14.169
8	Katılma Hesaplarına Dağıt. Kâr. Ayrılan Rezervler				8.255	923	9.178
9	Zorunlu Karşılıklar (6 * Zorunlu Karşılık Oranı)				55.325	6.183	61.508
10	Katılma Hesapları Ankes Payı				84.661	9.407	84.661
11	Kullanılabilir Fon (6 + 7 + 8) - (9 + 10)				886.931	113.320	1.009.657
12	Plasmanlar				880.590	112.000	992.590
13	Atıl Fon (11 - 12)				6.341	1.320	
14	Kullanılan Fon Fazlası (12 - 11)				0	0	
15	Katılma Hesabı Gelirleri (a+b+c+d+e)	44	195	32	272	44	315
a	Kar Payı Gelirlerinin Katılım Payı	36	160	27	224	40	264
a.1	<i>Katılma Hesabı Kaynaklı Kullanılan Kredilerden Elde Edilen Kar Payı Gelirleri</i>				279	40	319
a.2	<i>Kullanılan Fon Fazlasına İsbet Eden Kar</i>				0		0
b	Terkin Edilen Kredilerden Yapılan Tahsilatlar	2	7	1	10	0	10
c	Özel Karşılıkların İptalleri	3	11	2	15	1	16
d	Genel Karşılıkların İptalleri	1	4	1	5	1	6
e	Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kârlardan Ayrılan Karşılık İptalleri	3	13	2	18	2	20
16	Katılma Hesabı Giderleri (a+b+c+d+e)	8	34	5	48	4	52
a	<i>Katılma Hesabı Kaynaklı Kullanılan Menkul Değerlere İlişkin Giderler</i>	0	0	0	0	0	0
b	<i>Özel Karşılık Giderleri</i>	2	7	1	10	2	12
c	<i>Genel Karşılık Giderleri</i>	1	4	1	6	1	7
d	<i>TMSF Prim Giderleri</i>	0	1	0	2	0	2
e	<i>İhtiyati Karşılık Giderleri</i>	5	22	3	30	1	31
17	Sermayeden Transferler	0	0	0	0	0	0
18	Dağıtılacak Kar/Zarar (15 - 16)	36	160	27	224	40	263
19	Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kâr. Ayrılan Tutar	2	8	1	11	2	13
20	Dağıtılan Kar/Zarar (17- 18)	35	152	26	212	38	250
21	Yeni Birim Hesap Değeri (6 + 19)	174.841	723.499	107.789	1.006.130	126.600	1.132.730
22	Yeni Birim Değeri (20 : 4)	102,41	223,65	210,63		101,28	
23	Vadesi Gelmeyen Hesapların Kar Payları (20 - 3)	750	4.721	658	6.130	1.600	11.509

Mevduat Yönetmeliğinde müşteriler ile akdedilen sözleşmelerde belirtilen her bir kar payı oranı için ayrı ayrı birim değer sütünü yer almaktadır. Ancak Türk parası cinsinden yatırım vekâletine ilişkin birim değer hesaplaması, 18.10.2018 tarihinde Mevduat Yönetmeliğinde yapılan değişiklikten sonra başlamıştır.

Hesap değer, birim değer ve birim hesap değeri Mevduat Yönetmeliğin 3 üncü maddesinde tanımlanmıştır. Birim değer tablosu; Türk parası ve yabancı para birimleri için ayrı ayrı hazırlanmalıdır.

Hesap Sahibinin Kara Katılma Oranı: Katılma hesaplarında toplanan fonların işletilmesi sonucu doğacak kardan hesap sahiplerinin alacağı payın belirlenmesinde dikkate alınacak orandır.

Hesap Sahibinin Zarara Katılma Oranı: Katılma hesaplarında toplanan fonların işletilmesi sonucu doğacak zarar ve giderlerden hesap sahiplerine düşen payın belirlenmesinde dikkate alınacak orandır.

Kar/Zarardan Pay Almayan Katılma Hesapları Tutarı: Katılma hesaplarına yatırılan fonlardan valör uygulaması nedeniyle kar dağıtım süresi henüz başlamadığı için hesaplama dâhil edilmeyen fonlardır.

Kar/Zarardan Pay Alan Katılma Hesapları Tutarı: Katılma hesapları toplam tutarından kar/zarardan pay almayan katılma hesapları tutarının düşülmesi sonucu bulunan tutardır.

Genel Karşılıklar: Katılma hesabı kaynaklı kredilerden Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe göre Standart Nitelikli Krediler ile Yakın İzlemedeki Krediler arasında izlenenler için ayrılan genel karşılıkların katılma hesaplarına yansıtılan kısmıdır.

Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kârlardan Ayrılan Rezervler: Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (8) numaralı fıkrası çerçevesinde, ayrılan rezervlerdir.

Zorunlu Karşılıklar: Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ hükümleri çerçevesinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında bloke edilerek tesis edilen tutardır. Bu tutar, Birim Hesap Değeri ile söz konusu Tebliğde belirlenen oranın çarpılması suretiyle hesaplanır.

Katılma Hesapları Ankes Payı: Katılım bankalarının, katılma hesaplarından vadesinde veya vadesinden önce ödeme yapmalarını gerektiren durumlarda, yükümlülüklerini yerine getirebilmek amacıyla kasa ve muhabirlerdeki vadesiz serbest hesaplarda hazır bulundurdukları tutarın katılım fonu toplamına bölünmesi suretiyle bulunan oran ile katılma hesabı toplam tutarının çarpılması sonucu ulaşılan meblağa kadar olmak üzere dikkate alınabilecek tutardır.

Kullandırılabilir Fon: Birim hesap değeri, genel karşılıklar ve katılma hesaplarına dağıtılacak kârlardan ayrılan tutarlar toplamından, zorunlu karşılıklar ile katılma hesapları ankes payı toplamının düşülmesi sonucu bulunan tutardır.

Atıl Fon: Kullandırılabilir fon tutarından kullandırılan krediler tutarının düşülmesi sonucu bulunan tutardır. Katılım bankalarınca herhangi bir para birimi bazında oluşan atıl fonların diğer bir para biri-

mi cinsinden değerlendirmesi durumunda, elde edilen getirinin hesabın açıldığı para birimine ilişkin getiri tablosuna eklenmesi zorunludur.

Kullandırılan Fon Fazlası: Kullandırılan krediler tutarından kullandırılabilir fon tutarının düşülmesi sonucu bulunan tutardır.

Katılma Hesabı Gelirleri: Kar payı gelirlerinin katılım payı, terkin edilen kredilerden yapılan tahsilatlar, özel karşılık iptalleri, genel karşılık iptalleri ve katılma hesaplarına dağıtılacak kârlardan ayrılan karşılık iptallerinden oluşmaktadır.

a) Kar Payı Gelirlerinin Katılım Payı: Katılma hesabı kaynaklı kullandırılan kredilerden elde edilen kar payı gelirlerinden, kullandırılan fon fazlasına isabet eden kar payı tutarı düşülür. Bulunan tutar, para cinsi bazında toplam katılma hesapları içindeki ağırlığına göre ayrıştırılır. Ayrıştırılan tutarın hesap sahibinin kara katılma oranı ile çarpılması sonucu elde edilen meblağ, kar payı gelirlerinden katılma hesapları payına düşen tutarı ifade eder.

1- Katılma Hesabı Kaynaklı Kullandırılan Kredilerden Elde Edilen Kar Payı Gelirleri: Para cinsi bazında katılma hesabı kaynaklı kullandırılan fonlardan elde edilen kar payı gelirleridir. Bu fonlardan vadesinde ödenmeyenler için tahsil edilen gecikme cezaları veya mahrum kalınan kâr payları ile zorunlu karşılıklardan alınan gelirlerin katılma hesapları paylarının birim değer hesaplamasında kâr payı geliri olarak dikkate alınıp alınmayacağı katılma hesabı sözleşmelerinde belirlenir.

2- Kullandırılan Fon Fazlasına İsbet Eden Kar: Para cinsi bazında katılma hesabı kaynaklı kullandırılan kredilerden elde edilen kar payı gelirlerinin kullandırılan fon toplamına bölünmesi suretiyle hesaplanan oran ile kullandırılan fon fazlasının çarpılması sonucu bulunan tutardır.

b) Terkin Edilen Kredilerden Yapılan Tahsilatlar: Katılma hesabı kaynaklı kullandırılan kredilerden terkin edilenlere ilişkin yapılan tahsilatlardan katılma hesapları payına düşen tutardır.

c) Özel Karşılık İptalleri: Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uyarınca donuk alacak olarak sınıflandırılan katılma hesabı kaynaklı krediler için ayrılan özel karşılıkların iptal edilen tutarlarından katılma hesaplarına ilişkin olan kısmıdır.

d) Genel Karşılık İptalleri: Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uyarınca katılma hesabı kaynaklı krediler için ayrılan genel karşılıkların iptal edilen tutarlarından katılma hesaplarına ilişkin olan kısmıdır.

e) Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kârlardan Ayrılan Karşılık İptalleri: 35007 Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kârlardan Ayrılan Tutarlar hesabında izlenen karşılıkların özel ve genel karşılıklar ile TMSF priminin katılma hesaplarına ilişkin olan kısımlarının karşılanabilmesi için iptal edilen tutardır.

Katılma Hesabı Giderleri: Katılma Hesabı Kaynaklı Kullandırılan Menkul Değerlere İlişkin Giderler, Özel Karşılık Giderleri, Genel Karşılık Giderleri, TMSF Prim Giderleri ve İhtiyati Karşılık Giderlerinden oluşmaktadır.

a) Katılma Hesabı Kaynaklı Kullanılan Menkul Değerlere İlişkin Giderler: Katılma hesabı kaynaklı kullanılan menkul değerlere ilişkin giderlerin ve değer düşüklüklerinin katılma hesapları payına düşen tutarıdır.

b) Özel Karşılık Giderleri: Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uyarınca donuk alacak olarak sınıflandırılan katılma hesabı kaynaklı krediler için ayrılan özel karşılıkların katılma hesaplarının payına düşen kısmıdır.

c) Genel Karşılık Giderleri: Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uyarınca katılma hesabı kaynaklı krediler için ayrılan genel karşılıkların katılma hesaplarının payına düşen kısmıdır.

d) TMSF Prim Giderleri: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu primlerinin katılma hesapları payına düşen kısmıdır.

e) İhtiyati Karşılık Giderleri: 15 numaralı açıklamanın (b), (c) ve (d) bentlerinde belirtilen gelir kalemleri toplam tutarından; özel ve genel karşılıklar ile TMSF priminin katılma hesabı payına düşen kısmının karşılanmasında kullanılmak üzere ayrılan ihtiyati karşılık tutarıdır. Ayrılan bu karşılıklar Katılım Bankalarının Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ'de yer alan 35007 Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kârdan Ayrılan Tutarlar hesabına kaydedilir.

Sermayeden Transferler: Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik altıncı maddesinin (9) ve (10) numaralı fıkraları hükmü çerçevesinde dağıtılacak kar/zarar tutarını dengelemek amacıyla katılım bankasının kendi lehine tahakkuk eden kâr payından veya doğrudan katılım bankasının özkaynaklarından yapılan transfer tutarıdır.

Dağıtılacak Kar/Zarar: Katılma hesabı gelirlerinden katılma hesabı giderlerinin düşülmesi sonucu bulunan tutardır.

Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kârdan Ayrılan Tutarlar: Birim değer hesaplandığı gün itibarıyla katılma hesaplarına dağıtılacak kar tutarından Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 6 ncı maddesinin (8) numaralı fıkrası hükmü çerçevesinde ayrılan rezerv tutarıdır.

Dağıtılan Kar/Zarar: Dağıtılacak kar/zarardan, katılma hesaplarına dağıtılacak kârlardan ayrılan tutarların düşülmesi sonucu bulunan ve birim değeri bazında katılma hesaplarına dağıtılan net gelir tutarıdır.

Yeni Birim Hesap Değeri: Birim hesap değeri toplamına, dağıtılan kar/zararın ilave edilmesi suretiyle bulunan tutardır.

Yeni Birim Değeri: Yeni birim hesap değerinin, hesap değerleri toplamına bölünmesi sonucu bulunan orandır.

Vadesi Gelmeyen Hesapların Kar Payları (Gider Reeskontları): Vadesi gelmeyen katılma hesaplarının, hesabın açılışı/temdidi ile birlikte işlemeye başlayan ancak vadelerinin devam etmesi nedeniyle tahakkuku yapılmayan kar paylarıdır. Yeni birim hesap değerinden kar/zarardan pay alacak katılma hesabı tutarının düşülmesi sonucu bulunan tutardır.

5.6.2. Birim Değere İlişkin Genel Değerlendirme

Sistemin sağlamlığının devam ettirilmesi, paydaşların ve katılım fonu sahiplerinin menfaatinin korunması amacıyla TCMB, BDDK ve TMSF gibi kuruluşlar pek çok düzenleme yapmaktadır. Toplanan katılım fonları ve özel cari hesaplardan, TCMB düzenlemeleri uyarınca belli bir oranda zorunlu karşılık ayrılmaktadır. Ayrıca, Bankacılık Kanunu ve ilgili yönetmelikler gereğince TMSF primi kesilmekte, genel ve özel karşılık ayrılabilir. Kamu otoritelerinin zorunlu tutması sonucu zaruret ilkesi, İslam hukukundaki malın korunmasına dair ihtiyat ilkesi zorunlu karşılık, TMSF prim kesintisi, genel ve özel karşılıkların meşruiyet dayanağını oluşturmada, bahse konu kesinti ve karşılıkların faizsiz bankacılık prensiplerine aykırı olmadığı değerlendirilmektedir. Kesinti ve karşılıkların ilgili havuzdan ayrılması, menfaatinin o havuza ait olması genel ilkedir. Zorunlu karşılıklardan elde edilen gelirlerin havuza yansıtılabileceği, kullanılmasında sakınca görülmesi durumunda ise hayır amaçlı işlemlerde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Toplanan katılım fonları havuz oluşturularak kullanılmakta ve getiri elde edilmektedir. Zaman zaman havuzlarda toplanan fonlarının tamamının sürekli kullanılmadığı ve atıl fon oluşabileceği görülmektedir. Atıl fon oluşmasının en önemli sebebi, büyük montanlı fon girişlerinin olması ve katılım bankalarının bu fonu hemen değerlendirememesidir. Diğer taraftan katılım bankalarının kendi özkaynaklarının tamamının kullanılmaması da katılım bankalarında atıl fonların oluşmasına yol açmaktadır. Bu durumda finansman sağlanması için önceliğin toplanan katılım fonlarına mı, özkaynağa mı verilmesi gerektiği problemi ortaya çıkmaktadır. İslam hukukuna göre tercih edilen ve kabul edilen görüş, katılım fonlarından oluşturulan havuza öncelik verilmesidir. Fıkha göre mudaribin (bankanın) kendi sermayesini mudarebe sermayesine katmasının cevazı mudarebe sermayesinin işletme/değerlendirme imkânının bulunmasına bağlıdır. Şayet mudarebe sermayesinden başka bir sermayeyi işletme gücüne sahip değilse kendi sermayesini katması caiz değildir.

Toplanan fonların tamamının finansman sağlama ile değerlendirilememesi ve atıl fon oluşması durumunda, mezkur atıl fonların faizsiz bankacılık prensiplerine uygun şekilde döviz alım satım, türev, menkul kıymet yatırımı gibi işlemlerde değerlendirilerek gelir elde edilmesi durumunda kar paylaşımı faizsiz finans kuruluşu ile katılım fonu sahipleri arasında dağıtılmalıdır.

Katılım bankaları finansman sağladıklarında kar payı geliri yanında yapılan işlem türüne göre komisyon geliri de elde etmektedirler. Katılım fonu sahiplerinden elde edilen fonlardan oluşturulan havuzlardan finansman sağlanması sonucu kar payı dışında komisyon geliri elde edilmesi durumunda, komisyon gelirinin de katılım fonu sahipleri ile katılım bankası arasında paylaşılması gerekmektedir.

Katılım fonu sahiplerince katılım fonlarının vadesinden önce çekildiği durumlar olmakta, vadesinden önce çekilen katılma hesaplarının birikmiş getirilerinin havuza mı bankaya mı aktarılacağı hususu

önem kazanmaktadır. Katılım bankaları topladıkları fonların vade yapısını dikkate alarak işlemlerini gerçekleştirmektedir. Vadesinden önce çekilen katılım fonlarının olması durumunda katılım bankaları çekilen tutar kadar kendi özkaynaklarından havuza para aktarmaktadırlar. Bu durumda parasını vadesinden önce çeken katılım fonu sahipleri yerine havuza ortak olmaktadır. Parasını vadesinden önce çeken katılım fonu sahiplerine herhangi bir getiri verilmemekte, oluşan getiri banka gelirlerine aktarılmaktadır. Söz konusu bu durum faizsiz bankacılık ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır. Vadesinden önce çekilen katılım fonları olması durumunda o zamana kadar oluşan getiri kar havuzuna veya yedeklere aktarılmalı, vadesinin bitmesine kalan süre kadarki kısmı banka lehine gelir yazılmalıdır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile katılım bankaları arasındaki zorunlu karşılık ilişkisi faizsiz finans prensipleri ile uyumlu hale getirilmelidir. TCMB'nin katılım bankalarından aldığı zorunlu karşılıklara ödenen nemalardan faizsiz finans prensiplerine uygun olan kısmın katılma hesaplarının payına düşen kısmı katılma hesaplarına yansıtılmalıdır.

Katılım ve mevduat bankalarının topladıkları mevduat ve katılım fonlarının TMSF bünyesinde ayrı havuzlarda çalıştırılmaması faizsiz finans ilkeleri ile uyumlu olmamasına yol açmaktadır. Bu sebeple, her iki banka türü için mevduat sigortacılığının farklılaştırılması gerektiği ve katılım bankalarından alınan katılım fonlarının faizsiz finansal enstrümanlarda değerlendirilmesi ve katılım finans mevduat sigortacılığı uygulamalarının faizsiz bankacılık ilke ve teamülleri ile uyumlu hale getirilmesi son derece önemlidir. (Çetin ve Kartal, 2019)

Diğer taraftan, herhangi bir düzenleme bulunmayan konuların açıklığa kavuşturulması ve katılım bankacılığında yeknesaklığın sağlanması amacıyla birim değere ilişkin olarak bazı değişiklikler yapılmalıdır. Mudaraba fonundan sağlanan finansmanlarda, mudarib kendisinin kasıt, kusur, ihmal vb. durumları dışında oluşan mudaraba fonu zararına katılmaz. Mudaribin kasıt, kusur, ihmal ve gerekli özeni göstermemesi nedeniyle oluşan zararların nasıl tazmin edileceğine ilişkin düzenleme yapılmalıdır. Ayrıca, valör uygulaması nedeniyle hesabın açıldığı gün ile kar veya zarar işletilmeye başlanan gün arasında fark oluşabilmektedir. Katılım bankalarında uygulama birliği sağlamak amacıyla bu konuda da düzenleme yapılmalıdır.

□○+○+ □○□○+○+○□○ +○+○□○
○+ □□+□+○+ □□+□+○+ □□+

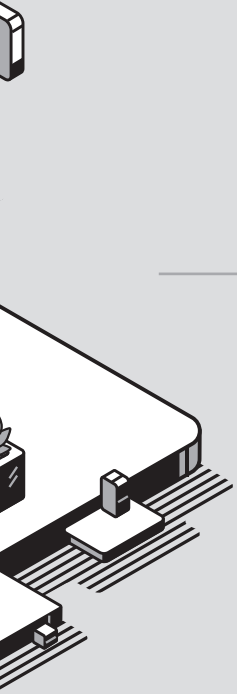

□○ ○+○□○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○ □□□+□+○+□□□+
□ +○+ □○□○+○+○□○□○ +○
○+□□□+□+○+□□ □+○+□□□+□+

6. BÖLÜM

KATILIM BANKALARI TEKDÜZEN HESAP PLANI

ALTINCI BÖLÜM

6. KATILIM BANKALARI TEKDÜZEN HESAP PLANI

Ülkemizde muhasebe ilk kez 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret ile düzenlenmiştir. Söz konusu kanun Fransız Ticaret Kanunu'nun tercümesi olduğundan muhasebe sistemimiz uzun yıllar Fransız muhasebe literatürünün etkisinde kalmıştır. Günümüzde kullandığımız aktif, pasif ve provizyon gibi pek çok terim dilimize Fransızcadan gelmiştir. 1964 yılında yürürlüğe giren “İktisadi Devlet Teşekkülleri ve İştirakleri Hakkında Kanun” ile hem işletmelere ve hem de kamu iktisadi teşebbüslerine muhasebe usul ve esaslarında tek düzen zorunlu hale getirilmiştir. “Bankalar İçin Tekdüzen Hesap Planı” 1986 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca, Vergi Usul Kanunu (VUK) uyarınca tekdüzen muhasebe sistemi Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 1 sıra Nolu “Muhasebe Uygulama Genel Tebliği” ile 1994 yılında yürürlüğe girmiştir. (Sevilengül, 2001; 13-14).

Türk Bankacılık Sektöründe her ne kadar katılım bankalarının konvansiyonel bankalarından ayrı tek düzen hesap planı (THP) olsa bile sadece hesap isimleri farklılaşmaktadır. Katılım bankalarının THP'sinde “faiz geliri” terimi yerine “kâr payı geliri” veya “faiz gideri” ibaresi yerine “kâr payı gideri” ifadeleri kullanılmaktadır. Diğer taraftan, dünyada faizsiz finansın farklı terminolojiye sahip olması nedeniyle AAOIFI standartlarında doğrudan kredi terimi yerine yatırım ifadeleri tercih edilmektedir.

5411 sayılı Bankacılık Kanununun 37, 39, 42, 93 ve 95 inci maddelerine istinaden hazırlanan “Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” 01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

“Bu Yönetmeliğin amacı, bankaların; muhasebe ve raporlama sisteminde şeffaflık ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, konsolide ve konsolide olmayan bazda mali durumları, mali performansları ile yönetimin etkinliği hakkında bilgileri içeren finansal tablolarının zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanması, raporlanması ve yayımlanmasına ve belgelerin saklanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.”

Bankacılık Kanununun 37 ve 93 üncü maddeleri ile “01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve

Esaslar Hakkında Yönetmeliğe” dayanarak hazırlanan “Katılım Bankalarının Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ” ise 26.01.2007 tarih ve 26415 sayılı (Mükerrer) Resmi Gazete ‘de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İhtiyaca istinaden zamanla Mezkûr Tebliğ’de bir takım değişiklikler yapılmıştır. En son yapılan değişiklik 20.09.2017 tarih ve 30186 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Tebliğ’in birinci maddesinde amaç ve kapsam aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

“Bu Tebliğin amacı, katılım bankaları için muhasebeleştirme ve finansal raporlama açısından tekdüzeni sağlama, finansal tabloların tek tipte elde edilmesi, denetim ve gözetim için gerekli olan bilgilerin doğrulanabilir ve denetlenebilir bir şekilde doğrudan ve sağlıklı olarak elde edilmesi, ekonominin izlenmesi ve yönlendirilmesi için yetkili mercilerin ihtiyaç duyduğu bilgilerle, diğer istatistiki bilgilere doğrudan ulaşılması, finansal analiz, risk analizi, verimlilik analizi gibi çeşitli analiz ve yorumlar için ihtiyaç duyulan bilgilerin standart bir şekilde elde edilmesini sağlamaktır.

Türkiye’de faaliyette bulunan katılım bankaları bu Tebliğ hükümlerine tâbidir.”

“Tanımlar” başlıklı Tebliğin üçüncü maddesinde banka, kanun, karşılık yönetmeliği, katılım bankası, kurul, kurum ve Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standardı (TMS/TFRS) kavramları aşağıdaki gibi açıklanmıştır:

“Bu Tebliğin uygulanmasında;

- a) Banka: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan bankaları,*
- b) Kanun: 5411 sayılı Bankacılık Kanununu,*
- c) Karşılık Yönetmeliği: 22/6/2016 tarihli ve 29750 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği,*
- ç) Katılım bankası: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan katılım bankalarını,*
- d) Kurul: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunu,*
- e) Kurum: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunu,*
- f) Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standardı (TMS/TFRS): Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yürürlüğe konulmuş olan Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları ile bunlara ilişkin ek ve yorumları*

ifade eder.”

Tebliğin “Tekdüzen Hesap Planı Yapısı” başlıklı 4. Maddesinde Katılım Bankaları Tekdüzen Hesap Planında yer alan gruplar sayılmıştır:

- 0 DÖNEN DEĞERLER
- 1 KREDİLER
- 2 YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER
- 3 KATILIM FONU VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR
- 4 ÖZKAYNAKLAR
- 5 KÂR PAYI GELİRLERİ
- 6 KÂR PAYI GİDERLERİ
- 7 KÂR PAYI DIŞI GELİRLER
- 8 KÂR PAYI DIŞI GİDERLER
- 9 FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLAR

Her grup içerisinde yer alan hesaplar, Türk parası ve yabancı para olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Türk parası ve yabancı para işlemler için çalışan hesaplar, 012 Yoldaki Paralar – TP, 013 Yoldaki Paralar – YP örneğinde olduğu gibi, defteri kebir seviyesinde belirlenmiştir. Defteri kebir hesaplarının son hanesi çift sayı ise Türk parası hesapları, tek sayı ise yabancı para hesapları ifade eder.

Yabancı para olarak belirtilen hesaplar, katılım bankalarının yabancı para işlemlerine ilişkin tutarların kaydedildiği hesaplardır. Bu hesaplardaki yabancı para bakiyeler ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde dönem sonlarında değerlemeye tabi tutularak değerlendirilerek ilgili hesaplara intikal ettirilir. Yabancı para hesaplardan ve işlemlerden sağlanan yabancı para kâr payları, komisyon ve gelirler, işlem tarihindeki kurdan Türk parasına çevrilir ve ilgili yabancı para kâr/zarar hesaplarına kaydedilir. Yukarıda belirtilen gelirler, yabancı para yerine Türk parası üzerinden tahsil edilse dahi, ilgili yabancı para kâr-zarar hesaplarına kaydedilmelidir.

Döviz endeksli finansal varlıklar Türk parası hesaplarda, döviz endeksli gayri nakdi krediler ise yabancı para hesaplarda izlenir.

Tebliğin “Hesap Numaralama Sistemi” başlıklı 6. maddesinde hesap numaralarının hanelere göre gösterimi aşağıda gibi belirlenmiştir:

1 2 3 4 5 6
A B C D E F

- A - Grup numarasını tanımlar,
- BC - Defteri kebir hesap numaralarını tanımlar,
- DE - Yardımcı hesap numaralarını tanımlar,
- F - Alt hesap numaralarını tanımlar.

Tekdüzen Hesap Planında yer alan bütün hesapların açılması zorunludur. Defteri kebir düzeyinde açılmış olup yardımcı ve alt hesapları bulunmayan hesaplar için ihtiyaç duyulması halinde yardımcı, alt ve daha tali dereceli hesaplar açılabilir. Katılım bankaları yardımcı hesaplar veya alt hesaplar altında gerek duyacakları alt veya daha tali hesapları, mevcut hesap numaralarının sonuna yeni haneler eklemek suretiyle açabilirler.

Hatalı muhasebe kayıtlarının düzeltilmesi amacıyla öncelikle ilgili TMS hükümleri çerçevesinde ters kayıtla muhasebeleştirilir. Hatalı kayıtların muhasebe sisteminden silinmek suretiyle düzeltilmesinin gerekmesi halinde, Bankalarda Bilgi Sistemleri Yönetiminde Esas Alınacak İlkelere İlişkin Tebliğ'de yer alan yetki ve denetim izine ilişkin usul ve esaslar dikkate alınır.

Tekdüzen Hesap Planı'nda yer alan hesaplar, gruplar, defteri kebir ve gerekli görüldüğü hallerde yardımcı ve alt hesaplar bazında açıklanır. Türk parası hesapların açıklamaları, yabancı paranın esas alınması kaydıyla yabancı para hesaplar için de geçerlidir. Mezkûr açıklamalar, ilgili hesapların işleyişini daha iyi anlamaya yönelik olup, muhasebe ve finansal tablolar ilkeleri ile muhasebe standartlarına aykırılık teşkil etmez.

Tekdüzen hesap planı izahnamesi açıklaması ve yevmiye kayıtlarına ilişkin örnekler ilerleyen sayfalarda yer almaktadır.

6.1. AKTİF İŞLEMLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

6.1.1. Dönen Değerler

Katılım bankalarının THP'sinde dönen değerler 0 koduyla başlamaktadır. Bu hesapların alt detaylarında kasa, efektif deposu, yoldaki paralar, vadesi gelmiş menkul değerler, kıymetli madenler, TCMB, yurtiçi ve yurtdışı bankalar, menkul kıymet işlemleri, para piyasasından alacaklar ve repo işlemleri yer almaktadır. Söz konusu hesaplara ilişkin açıklamalar ve yevmiye kayıtları ilerleyen sayfalarda yer almaktadır.

6.1.1.1. Kasa (010)

Kasa hesabı THP'de 010 koduyla gösterilmektedir. Ülkemizde tedavülde bulunan banknot ve madeni paraların yatırılmasından veya çekilmesinden kaynaklanan işlemlerin kaydedildiği bir hesaptır. Kasa mevcudu yalnızca Türk parası değerlerden oluşur. Kasaya girişler hesaba borç, kasadan çıkışlar ise alacak olarak kaydedilir. Bu hesap aktif nitelikli olup, bakiyesi Türk parası mevcudunu gösterir.

ÖRNEK 1: Ali Çakmak adlı X Katılım Bankası A.Ş. müşterisi 01.01.2020 tarihinde 10.000 TL tutarında özel cari hesap açmıştır. Söz konusu şahıs 31.01.2020 tarihinde hesabından 5.000 TL çekmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020		31.01.2020	
010- KASA HESABI	10.000	300- ÖZEL CARİ HESAPLAR	5.000
300- ÖZEL CARİ HESAPLAR	10.000	- Ali Çakmak	
- Ali Çakmak		010- KASA HESABI	5.000

ÖRNEK 2: X Katılım Bankası A.Ş.'de 31.01.2020 tarihinde akşam 100 TL kasa noksanı bulunmuştur. 31.03.2020 tarihinde ise söz konusu bankada 50 TL kasa fazlası bulunmuştur. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.01.2020		31.03.2020	
280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	100	010- KASA HESABI	50
-Kasa Noksanı		392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR	50
010- KASA HESABI	100	- Kasa Fazlası	

ÖRNEK 3: A Ticaret A.Ş. 100.000 TL tutarında kısa vadeli ihracat kredisi kullanmak için X Katılım Bankası'na başvurmuş ve 01.06.2020 tarihinde söz konusu müşterinin kredisi onaylanmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020	
110- KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERİ	100.000
- A Ticaret A.Ş.	
010- KASA HESABI	100.000

ÖRNEK 4: Mehmet Savcı 01.01.2020 tarihinde X Katılım Bankası A.Ş.'den 10 ay vadeli 10.000 TL karz-ı hasen kredisi kullanmıştır. İlk taksit 01.02.2020 tarihinde müşteriden tahsil edilmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020		01.02.2020	
118- KISA VADELİ DİĞER KREDİLER	10.000	010- KASA HESABI	1.000
010- KASA HESABI	10.000	118- KISA VADELİ DİĞER KREDİLER	1.000

NOT: Karz-ı hasen işlemlerinde müşteriden kar payı tahsil edilmediği için taksit tutarı $10.000/10=1.000$ TL olarak bulunmuştur. Ayrıca, katılım bankasının müşteriden masraf ve komisyon almadığı varsayılmıştır.

6.1.1.2. Efektif Deposu (011)

Alım satım konusu yapılan yabancı paraların sabit fiyat üzerinden kaydedildiği aktif nitelikli bir hesaptır. Satın alınan veya yatırılan efektif türlerine göre açılan ilgili yardımcı föylere borç, satışı yapılan veya çekilen efektifler de türlerine göre açılan ilgili yardımcı föylere alacak kaydedilir. Hesap sabit fiyat üzerinden çalışır ve dönem sonlarında değerlendirme işlemlerine tabi tutularak bakiyesi Türk parasına dönüştürülür.

ÖRNEK 5: Y Katılım Bankası A.Ş. 01.01.2020 tarihinde Bülent Aras adlı müşteriden karşılığını TL olmak kaydıyla 1.000 USD almıştır (1 USD=6 TL). 31.03.2020 tarihinde bankanın yaptığı evalüasyon işlemlerinde kurun 1 USD= 6,75 TL ve 1 USD= 5,5 TL olduğu durumlar için elde edilen kambiyo kar/zararlarına ilişkin ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

011- EFEKTİF DEPOSU - YP	1.000 USD	
292- EFEKTİF ALIM SATIM HESABI	6.000 TL	
293- EFEKTİF VAZİYET HESABI		1.000 USD
010- KASA HESABI		6.000 TL

31.01.2019

292- EFEKTİF ALIM/SATIM HESABI	750	
771- KAMBİYO KARLARI		750

31.03.2020'de 1 USD=6,75 TL olursa,

31.03.2020

861- KAMBİYO ZARARLARI	500	
292-EFEKTİF ALIM/SATIM HESABI	500	

31.03.2020'de 1 USD=6,75 TL olursa,

ÖRNEK 6: X Katılım Bankası A.Ş. yurt içinde yerleşik A İhracat A.Ş.'ye 01.01.2020 tarihinde 1000 USD tutarında efektif ile özel cari hesap açmıştır. Yevmiye kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

011- EFEKTİF DEPOSU (YP)	1.000 USD	
301- ÖZEL CARİ HESAP (YP)	1000 USD	

NOT: 292-293 nolu hesaplar kullanılırken fiili para giriş-çıkış söz konusudur; 294-295 nolu döviz hesapları ise sadece kaydi para giriş ve çıkışında kullanılır.

6.1.1.3. Yoldaki Paralar – (Tp - 012), Yp - 013)

Katılım bankası şubelerinin, gerek genel müdürlük ile gerekse kendi aralarında yaptıkları grup nakilleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve diğer bankalar aracılığıyla gönderdikleri havaleler ile posta çekleri kullanmak suretiyle çıkardıkları Türk parası grupların kaydedildiği bir hesaptır. Grubun çıkarılış şekline göre ayrı yardımcı hesaplarda izlenen bu hesap aktif nitelikli olup, grubu çıkaran şubece kullanılır.

“012 Yoldaki Paralar - TP” hesabı için yapılan açıklama, Türk Parası yerine yabancı paranın esas alınması kaydıyla, “013 Yoldaki Paralar - YP” hesaplarında izlenir. Kıymetli maden cinsinden grup nakilleri de bu hesapta izlenir.

Katılım bankalarınca satın alınan döviz üzerinden düzenlenmiş çekler sabit fiyat üzerinden “015 Satın Alınan Çekler” defteri kebir hesabının yardımcı hesaplarına borç, “295 Döviz Vaziyeti - YP” hesabına alacak kaydedilir.

ÖRNEK 7: 01.01.2020 tarihinde X Katılım Bankası'nın Laleli Şubesi, Beyazıt Şubesi'ne 200.000 TL nakit para göndermiştir. Paranın yola çıktığı ve teslim edildiği durumları göz önünde bulundurarak ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Laleli Şubesi'nin yoldaki paralara ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

012- YOLDAKİ PARALAR HESABI	200.000
010- KASA HESABI	200.000

Paralar teslim edildikten sonra muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

290- ŞUBELER CARİ HESABI (Laleli Şubesi)	200.000
010- KASA HESABI (Beyazıt Şubesi)	200.000
012- YOLDAKİ PARALAR HESABI	200.000
290- ŞUBELER CARİ (Beyazıt Şubesi)	200.000

ÖRNEK 8: 01.01.2020 tarihinde X Katılım Bankası A.Ş., A Mevduat Bankası'na 10.000 TL, TCMB'ye 20.000 TL göndermiş ve söz konusu para aynı gün içerisinde hesaplara girmiştir. Buna göre paranın gönderilmesi ve ilgili bankalara ulaşması durumları için ayrı muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Para gönderildikten sonraki muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

01.01.2020

012- YOLDAKİ PARALAR	30.000
-Yurtiçi Havaleler-TCMB	20.000
-Yurtiçi Havaleler-A Bank	10.000
010- KASA HESABI	30.000

Para teslim edildikten sonra muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

020- TCMB	20.000
022- YURTIÇİ BANKALAR	10.000
012- YOLDAKİ PARALAR	30.000

ÖRNEK 9: 31.01.2020 tarihinde X Katılım Bankası'nın Fatih Şubesi'nden Beşiktaş Şubesi'ne 25.000 TL tutarında nakit para gönderilmiştir. Paranın yola çıktığı ve teslim edildiği durumları göz önünde bulundurarak ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Para gönderildikten sonra Fatih Şubesi'nin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir.

31.01.2020

012- YOLDAKİ PARALAR HESABI	25.000
- Fatih Şubesi	
010- KASA HESABI	25.000

31.01.2019

290- ŞUBELER CARİ HESABI (Fatih Şubesi)	25.000
010- KASA HESABI (Beşiktaş Şubesi)	25.000
012- YOLDAKİ PARALAR HESABI	25.000
290- ŞUBELER CARİ (Beşiktaş Şubesi)	25.000

6.1.1.4. Vadesi Gelmiş Menkul Değerler - Türk Parası (016)

Menkul değer hesaplarında bulunan hisse senetleri kuponları ve diğer menkul değerlerden vadesi gelmiş bulunanlar, ilgili hesaplardan bu hesaba aktarılmak suretiyle tahsil edilir. Üçüncü şahıslar tarafından katılım bankasına ibraz edilen vadesi gelmiş (itfa edilenler dahil) kupon ve diğer menkul değerler de bu hesabın borcu ile ödenir.

03030 Kuponlar (Vadesi Gelmemiş) yardımcı hesabında kayıtlı kuponların vadesi hitamında, kuponların tahsil edilen bedellerinin bu hesaba alacak kaydedilmesinden sonra, alış tutarına oranla ortaya çıkan fark bu hesabın borcuna karşılık ilgili gelir hesabının alacağına kayıt edilmek suretiyle hesap tasfiye olunur.

ÖRNEK 10: Katılım Bankası kayıtlarından daha önce 6.000 TL bedelle izlenen vadesi gelmiş Hazine sukukunun vade tarihindeki değeri 6.500 TL olduğunu dikkate alarak 31.01.2020'de vade dolduğunda kupon bedelinin nakden tahsil edildiğindeki muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Kuponların vadesi geldiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.01.2020

016- VADESİ GELMİŞ MENKUL DEĞERLER	6.500	
030- GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR		
ZARARA YANSITILAN MENKUL DEĞERLER		6.000
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN GELİRLER		500

Kupon bedeli nakden tahsil edildiğinde ise muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.01.2020

010- KASA HESABI	6.500	
016- VADESİ GELMİŞ MENKUL DEĞERLER		6.500

6.1.1.5. - Kıymetli Madenler - Yabancı Para (019)

Kıymetli maden depo hesapları açılması ve kıymetli maden kredisi temini suretiyle katılım bankasına kıymetli maden girişleri ve kıymetli maden kredilerinin kıymetli maden olarak geri ödenmesi ile ilgili olarak katılım bankalarının mevzuat ile belirlenen standartta kabul etmiş olduğu altınların ve diğer kıymetli madenlerin gram olarak kaydedildiği aktif nitelikli bir hesaptır.

Bankalarca edinilen basılı ve külçe halindeki kıymetli madenler gram olarak 01901 Kıymetli Madenler yardımcı hesabında izlenir ve dönem sonlarında değerlemeye tabi tutularak değer farkları bu hesaba karşılık 771 Kambiyo Kârları - YP ya da 861 Kambiyo Zararları - YP hesabına alınır. Söz konusu varlıkların satışında ise, satış kâr/zararı aynı hesaplarda izlenir.

ÖRNEK 11: Murat Kaya adlı müşteri X Katılım Bankası A.Ş.'den 31.12.2020 tarihinde 10 gr. tutarında altın cari hesabı açmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2018

019- KIYMETLİ MADEN DEPO HESABI	10 gr.	
305- KIYMETLİ MADEN DEPO HESABI-VADESİZ		10 gr.

ÖRNEK 12: 01.02.2020'de X Katılım Bankası'na gelen Zeynel Dinçer adlı müşteri 1 gr= 400 TL olan kur ile altın bozdurmuştur. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. Yıl sonunda 1 gr altın = 420 TL olduğunu göz önünde bulundurarak gerekli muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Altın bozdurma işlemine ait muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.01.2019

019- KIYMETLİ MADEN DEPOSU	100 gr	
- <i>Altın Deposu</i>		
284- KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM HESABI	40.000 TL	
285- KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ	100 gr	
- <i>Altın Vaziyeti</i>		
010-KASA		40.000 TL

Dönem sonundaki muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

284- KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM HESABI	2.000 TL	
771- KAMBİYO KARLARI		2.000 TL
- <i>Kıymetli Maden A/S Değerleme Karı</i>		

ÖRNEK 13: 01.01.2020 tarihinde Zafer Kahraman adlı X Katılım Bankası A.Ş. müşterisi kıymetli maden depo hesabından 1000 gram altını 390.000 TL karşılığında altın almıştır. İşlem anında 1 GR=390 TL olduğuna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2019

010- KASA	390.000 TL	
285- KIYMETLİ MADEN HESABI	1.000 gr.	
284- KIYMETLİ MADEN ALIM SATIM HESABI	390.000 TL	
315- KIYMETLİ MADEN DEPO HESABI	1.000 gr.	

6.1.1.6. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası - Tıp (020)

Katılım bankalarının, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından alacaklarının kaydedildiği bir hesaptır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki serbestçe kullanılabilir para mevcudu 02000 Vadesiz Serbest Hesap ve 02001 Vadeli Serbest Hesap yardımcı hesaplarında, bloke olarak tutulan vadeli hesaplar ve elektronik para fonları sırasıyla 02002 Vadeli Serbest Olmayan Hesap ve 02003 Bloke Elektronik Para Fonları yardımcı hesaplarında izlenir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca yayınlanan düzenlemeler uyarınca zorunlu karşılıkların ortalama olarak tesis edilen kısmı 02000 Vadesiz Serbest Hesapta, zorunlu karşılıkların eksik tesis edilmesi nedeniyle bloke ve kâr paysız olarak tutulan mevduatlar ise 02002 Vadeli Serbest Olmayan Hesapta izlenir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından ay sonlarında gelen hesap özetleriyle mutabakat sağlanır. Mutabakatta amaç, hesap özeti farklarının tespiti, nedenlerinin araştırılması, niteliği belirlenen farkların ve varsa hataların ilgili hesaplara nakledilmek suretiyle düzeltilmesidir. Niteliği tespit edilemeyen farklar için bakiye eşitliğinin sağlanması amacıyla aracı ve geçici hesaplar kullanılmamalıdır.

ÖRNEK 14: X Katılım Bankası A.Ş. tarafından 12.01.2020 tarihinde TCMB nezdindeki YP hesabına 100.000 USD efektif yatırılmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

12.12.2020

021- TCMB - YP	100.000
011- EFEKTİF DEPOSU - YP	100.000

6.1.1.7. Yurtiçi Bankalar - Türk Parası (022)

Katılım bankalarının diğer bankalara, katılım bankalarına ve özel kanunlarına göre mevduat kabülüne yetkili bulunan kuruluşlara yatırdıkları Türk Parası mevduatı/fonları ile bu kuruluşlarla yapılan işlemlerden doğan borç ve alacaklarının kaydına özgü bir hesaptır. Katılım bankalarının konvansiyonel bankalar nezdinde mevduat veya faiz unsuru barındıran bir hesap açmaları mümkün değildir. Ancak, katılım bankaları EFT, muhabirlik ilişkileri veya likidite teminini sağlamak amacıyla konvansiyonel bankalarla emtia murabahası gibi bir takım işlemler gerçekleştirmektedirler. Bu yüzden hem katılım bankalarının ve hem de konvansiyonel bankaların birbirleri nezdinde hesapları bulunmaktadır.

Aktif nitelikli bu hesap, vadesiz ve vadeli oluşuna göre, ayrı yardımcı hesaplardan oluşur ve her banka, katılım bankası ve anılan kuruluş şubesinin hesapları ayrı yardımcı föylerde izlenir. Diğer katılım bankaları, bankalar ve anılan kuruluşlardan ay sonlarında gelen hesap özetleriyle mutabakat sağlanması gereklidir. Mutabakat işlemi 020 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası - TP hesabında belirtildiği gibi yapılır. Hesap bakiyesi katılım bankasının yukarıda belirtilen kuruluşlar nezdindeki mevcut Türk parası mevduatının/fonlarının miktarını gösterir.

ÖRNEK 15: X Katılım Bankası A.Ş., 01.02.2020 tarihinde Y Katılım Bankası'na 10.000 TL yatırmış ve 02.02.2020 tarihinde de aynı tutarı söz konusu bankadan çekmiştir. Para yatırıldıktan sonra ve çekildikten sonraki ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Para yatırılırken muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

01.02.2020

022- YURTIÇİ BANKALAR	10.000	
- Y Katılım Bankası		
010- KASA HESABI		10.000

Para çekilirken muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

02.02.2020

010- KASA HESABI	10.000	
022- YURTIÇİ BANKALAR	10.000	
- Y Katılım Bankası		

ÖRNEK 16: 02.02.2019'da X Katılım Bankası Y Katılım Bankası'ndan 100 TL kar payı tahsil etmiştir. Gelir vergisi stopajı %10, BSMV ise %5'tir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

02.02.2019

022- YURTIÇİ BANKALAR - TP	90	
- Y Katılım Bankası		
260- PEŞİN ÖDENEN VERGİLER	10	
830- VERGİ RESMİ HARÇLAR VE FONLAR	5	
570- BANKADAN ALINAN GELİRLER		100
380- ÖDENECEK VERGİ RESMİ HARÇ VE PRİMLER		5

6.1.1.8. Yurtdışı Bankalar, Merkez Ve Şubeler

024 hesabına yurtdışındaki bankalar ve finans kuruluşları ile özel kanunlarına göre mevduat/fon toplamaya yetkili kuruluşlar nezdinde Türk parası üzerinden yapılan vadeli ve vadesiz işlemler kaydedilecektir. Bakiyesi katılım bankasının bu kuruluşlardaki Türk parası alacağını gösterecektir. Yurtdışı bankalar, finans kuruluşları ve özel kanunlarına göre mevduat toplamaya yetkili kuruluşlardaki Türk parası mevcutlar, herhangi bir şekilde teminata verilmesi, bloke edilmesi ve vade haricinde katılım bankasının tamamen serbest tasarrufunda bulunma durumuna göre serbest veya serbest olmayan hesaplarda izlenir. "020 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası - TP" hesabında belirtilen mutabakat gerekliliği bu hesap için de geçerlidir.

Katılım bankası ile yabancı ülkelerdeki bankalar, finans kuruluşları ve özel kanunlarına göre mevduat toplama yetkisi bulunan kuruluşlar arasındaki işlemleri gösteren efektif ve dövizler, kambiyo, çek ve havale bedelleri, iştirah edilen çek ve senet bedelleri ile akreditif bedelleri "025 Yurtdışı Bankalar -

YP” hesabına kaydedilir. Bakiyesi katılım bankasının belirtilen kuruluşlardaki döviz alacağını gösterir. Yukarıda belirtilen kuruluşlardan gelen hesap özetleriyle mutabakat sağlanması gerekmektedir.

Türkiye’de kurulmuş katılım bankalarının yurtdışındaki şubelerinden ve şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı katılım bankalarının ana merkez ile diğer ülkelerdeki şubelerinden olan Türk parası alacakları “026 Yurtdışı Merkez ve Şubeler – TP” hesabına kaydedilmektedir. Türkiye’de şube şeklinde faaliyet gösteren katılım bankalarının yurtdışındaki merkez ve diğer şubeleri nezdindeki Türk parası mevcutları, herhangi bir şekilde teminata verilmeleri, bloke edilmeleri ve vade haricinde katılım bankasının tamamen serbest tasarrufunda bulunmaları durumuna göre serbest veya serbest olmayan hesaplarda izlenir.

ÖRNEK 17: 31.01.2020 tarihinde X Katılım Bankası A.Ş.’nin yurtdışında faaliyet gösteren Y bankasında bulunan hesabından 1.000 USD kar payı tahakkuk ettirilmiştir. 1 USD= 6 TL ve BSMV oranı %5 olduğuna göre gerekli muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.01.2019

025- YURTDIŞI BANKALAR HESABI-YP	1.000	
294- DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI - TP	6.000	
830- VERGİ RESMİ HARÇLAR VE FONLAR	300	
295- DÖVİZ VAZİYETİ - YP		1.000
571- BANKALARDAN ALINAN GELİRLER		6.000
380- ÖDENECEK VERGİ RESMİ HARÇ VE PRİMLER		300

6.1.1.9. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Menkul Değerler – Tp (030)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardında belirtilen esaslar çerçevesinde, alım satım amaçlı olarak elde tutulan menkul değerler ve ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılması seçeneği kullanılan menkul değerlerin kaydedildiği bir hesaptır.

Menkul değerlerin satın alınması halinde bu hesaba borç, satılmaları veya itfa edilmeleri halinde alacak kaydedilir. Bu hesapta izlenen menkul değerler gerçeğe uygun değer üzerinden hareket görülür ve nominal değerleri üzerinden de finansal durum tablosu dışı hesaplarda izlenir.

Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler: Alım satım amaçlı olarak elde tutulan menkul değerler 03000’den 03009’a kadar olan yardımcı hesaplarda izlenir. Alım satım amaçlı menkul değerlerin ilgili menkul değer türüne ve ihraç eden kurum veya kuruluşa göre izleneceği hesaplara ilişkin açıklamalar aşağıda belirtilmektedir.

Hisse Senetleri (03000): Alım satım amaçlı hisse senetlerinin kaydına özgü bir hesaptır. 06.12.2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu hükmü gereğince, borsaya kote edilen ve borsaya kote olmayan hisse senetleri olarak alt hesaplarda izlenir.

Alım satım amaçlı kuponlar “03001 Kuponlar (Vadesi Gelmemiş)” hesabında izlenir. Bu hesapta yer alacak olan kuponların henüz vadesinin gelmemiş olması gerekir. Vadesi gelen kuponlar “016 Vadesi Gelmiş Menkul Değerler - TP” hesabına alınır.

Alım satım amaçlı kâr ve zarar ortaklığı belgeleri “03002 Kâr Ve Zarar Ortaklığı Belgeleri” hesabına kaydedilir.

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan gelire bağlı senetler “03003 Gelire Bağlı Senetler” hesabına kaydedilir.

Yatırım fonları tarafından çıkarılan ve katılım bankasınca alım satım amaçlı olarak elde tutulan yatırım fonu katılma belgeleri “03004 Yatırım Fonları Katılma Belgeleri” hesabına kaydedilir.

Alım satım amaçlı menkul değerlerden teminata verilen veya bloke edilenler “03005 Teminata Verilen/Bloke Edilen Menkul Değerler “ hesabında izlenir.

Geri alım vaadi ile satım işlemlerine konu olan alım satım amaçlı olarak elde tutulan menkul değerler “03006 Geri Alım Vaadi İle Satım İşlemlerine Konu Olan Menkul Değerler” hesabında izlenir. Geri alım vaadi ile satım işlemlerine konu edilen menkul değerlerin gelir reeskontu ile geri alım vaadi ile satım işleminden sağlanan fonlar için gider reeskontu düzenli olarak hesaplanır.

Geri alım vaadi ile satım işlemi vadesinde anapara ve giderden oluşan toplam borç, müşteriye ilgili ödeme ve gider hesapları çalıştırılarak ödendikten sonra menkul değer daha önce bulunduğu hesap grubuna tekrar aktarılır.

Yukarıda sayılanlar dışında kalan alım satım amaçlı menkul değerler “03008 Diğer Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler” hesabına kaydedilir.

Hisse senedi ve yatırım fonu katılma belgeleri gibi sermayede payı temsil eden alım satım amaçlı menkul kıymetlerin değerlerinde, bu kıymetler için yapılan değerlendirme sonucu ortaya çıkan değer artış farkları “03009 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler Değer Artış Hesabı”na borç, sonuç hesaplarına alacak kaydedilerek izlenir. Söz konusu menkul değerlerin değerlendirilmiş tutarlarında (fiyatlarında) azalma meydana gelmesi halinde ise, azalma tutarına ilişkin olarak yukarıdaki kaydın tersi yapılır. Hesap bakiyesini aşan tutarda değer düşüşleri için değer düşüş karşılığı ayrılır. Tekrar değer artışı halinde önce gider yazılan tutar ters kayıtla gelire dönüştürülür ve tekrar ilk mekanizma işlemeye başlar. Her menkul kıymete ilişkin değerlendirme işlemi bu hesapta ayrı ayrı takip edilir.

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılması Seçeneği Kullanılan Menkul Değerler: İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde, ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılması seçeneği kullanılan menkul değerler 03010’dan 03019’a kadar olan yardımcı hesaplarda izlenir.

İlk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılması seçeneği kullanılan sermayede payı temsil eden menkul değerlerin değer artışları “03019 Gerçeğe Uygun Değer

Farkı Kâr/Zarara Yansıtılması Seçeneği Kullanılan Menkul Değerler Değer Artış Hesabında” izlenir. Değer artışları, “03009 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler Değer Artış Hesabı” açıklamasında belirtildiği şekilde muhasebeleştirilir.

Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı (-) – TP: Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değerlerin değerlenmiş tutarlarının (fiyatlarının) elde etme maliyetlerinden düşük olması halinde “820030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri” hesabına borç, “038 Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı” hesabına alacak kaydı yapılmak suretiyle değer düşüşü kayıtlara yansıtılır.

Ancak, söz konusu kıymetlerin değerlenmiş tutarlarının (fiyatlarının), daha önceki değerlenmiş tutarlarından (fiyatlarından) düşük olması halinde, öncelikle değer artışı ile ilgili olarak önceden yapılan kayıtların yeni değere göre düzeltilmesi gerekmekte olup, önceki değer artışının üzerinde bir değer kaybı varsa aradaki fark “820030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri” hesabına borç kaydedilerek gider yazılmalıdır. Değer artışı halinde önce söz konusu kıymetin değer düşüş karşılıkları ters kayıtla gelire dönüştürülür. Karşılığı aşan tutarda değer artışları ise “03009 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler Değer Artış Hesabı”nın açıklamasına göre muhasebeleştirilir.

Gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerlerin değer düşüklüğü kayıpları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı çerçevesinde, bu hesabın alacağına “820030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri” hesabının borcuna kaydedilmek suretiyle muhasebeleştirilebilir.

ÖRNEK 18: A Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde alım/satım amaçlı ve nominal bedeli 10.000 TL olan hazine sukukunu 9.000 TL bedel olarak satın aldığı ve 31.01.2020 tarihi itibarıyla değerlenmiş tutarının 9.500TL olduğu varsayımı altında muhasebe kaydını yapınız?

Sukukun alındığı tarihteki muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

030- GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN MENKUL DEĞERLER	9.000
996- DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAK	10.000
010- KASA HESABI	9.000
998- DİĞER NAZIM HESAPLAR BORÇ	10.000

Değerleme farkı muhasebeleştirildikten sonraki muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.01.2020

222- DİĞER KAR PAYI VE GELİR REESKONTLARI	500
22210-Alım/Satım Amaçlı Menkul Değerler	
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN GELİRLER	500

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOİFİ STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

ÖRNEK 19: 01.01.2020 alınan sukuklar için yapılan değerleme sonucunda 28.02.2020 tarihinde değerlendirilmiş tutarın 8.750 TL olduğu görülmüştür. 01.03.2020 tarihinde değer düşüş karşılığı iptal edilmiştir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

28.02.2020

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	250	
038- MENKUL DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI		250

Değer düşüş karşılığının iptali,

01.03.2020

038- MENKUL DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI	250	
820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ		250

ÖRNEK 20: X Katılım Bankası A.Ş.'nin 01.01.2020 tarihinde 9.000 TL'ye almış olduğu sukuklar 31.03.2020 tarihinde menkul kıymetin değerlendirilmiş tutarı olan 9.600 TL'den satılmıştır. 28.02.2020 tarihinde 250 TL menkul kıymet değer düşüş karşılığı ayrıldığı varsayımı altında muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Satış işleminden kar edildiği için öncelikle değer düşüş karşılığının iptal edilmesi gerekmektedir.

31.03.2020

038- MENKUL DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI	250	
820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ		250

Vade sonundaki kayıt aşağıdaki gibi olacaktır.

31.03.2020

010- KASA HESABI	9.600	
030- GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR		
ZARARA YANSITILAN MENKUL DEĞERLER		9.000
222- DİĞER KAR PAYI VE GELİR REESKONTLARI		500
750- SERMAYE PİYASASI İŞLEM KARLARI		100

Menkul kıymet satış işlemi gerçekleştiği için nazım hesapların ters kayıtlarla kapatılması gerekmektedir.

31.03.2020

998- DİĞER NAZIM HESAPLAR BORÇ		10.000
996- DİĞER NAZIM HESAPLAR ALACAK		10.000

6.1.1.10. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler - Türk Parası (032)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerler bu hesapta izlenir. Bu hesap, menkul değerlerin türüne ve ihraç eden kurum veya kuruluşa göre Tekdüzen Hesap Planı'nda gösterildiği şekilde yardımcı hesaplarda, nominal değerleri üzerinden de finansal durum tablosu dışı hesaplarda izlenir.

Gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerlerin değer azalışları, 038 Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı - T.P. hesabının açıklamasında belirtildiği şekilde muhasebeleştirilir.

ÖRNEK 21: X Katılım Bankası, 31.12.2020 tarihinde Beyaz Tekstil A.Ş'nin 1.000 TL tutarındaki hisse senedini ve Demir Doğrama A.Ş'nin 5.000 TL'lik kar zarar ortaklığı belgesini satın almıştır. Ayrıca aynı tarihte 4.000 TL kira sertifikası satın almıştır. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

032-GER. UYGUN DEĞ. FARKI DİĞ. KAP. GELİRE YAN. MEN. DEĞ.	10.000	
- 032200- Uzun Vadeli Yatırım Amaçlı Hisse Senedi	1.000	
- 03240- Kar/Zarar Ortaklığı Belgeleri	5.000	
- 032502- Kira Sertifikası	4.000	
996-DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLAR ALACAK		10.000
010- KASA		10.000
998- DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLAR BORÇ		10.000

ÖRNEK 22: X Katılım Bankası'nın elinde bulunan hisse senetleri ve kar/zarar ortaklığı belgelerinin 31.12.2020 tarihinde yapılan değerlemesinin 6.500 TL'ye çıktığı görülmüştür. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

032- GER. UY. DEĞ. FARKI DİĞ. KAPSAMLI GELİR. YAN. MEN. DEĞ.	500	
03290- Menkul Değerler Artışı		
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN GELİRLER		500

Değerleme sonucunda değer düşüklüğü ortaya çıkarsa 038'e (Menkul Değer Düşüş Karşılığına) borç; 820'ye (Karşılık ve Menkul Değer Düşme Giderlerine) alacak yazılır.

NOT: Gerçeğe Uygun Değer > Elde Etme Maliyeti olması durumunda arada olumlu bir fark bulunmaktadır. Bu fark, 750- Sermaye Piyasası İşlem Karları TP hesabına kaydedilir.

Gerçeğe Uygun Değer < Elde Etme Maliyeti olması durumunda arada olumsuz bir fark bulunmaktadır. Bu fark, 870- Sermaye Piyasası İşlem Zararları TP hesabına kaydedilir.

6.1.1.11. Para Piyasalarından Alacaklar - Türk Parası (040)

Katılım bankasının, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası aracılığıyla diğer bankalara ve katılım bankalarına verdiği Türk parası borç tutarları bu hesapta izlenir.

ÖRNEK 23: X Katılım Bankası TCMB para piyasası aracılığıyla 24.12.2020 tarihinde Y Katılım Bankası'na 1.000.000 TL emtia murabahası yoluyla borç vermiştir. Her iki katılım bankasının muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

X Katılım Bankasının muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

24.12.2020

040- PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	1.000.000	
020- TCMB		1.000.000

Aynı tarihte borç alan Y Katılım Bankası'nın muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

24.12.2020

020- TCMB	1.000.000	
338- PARA PİYASALARINA BORÇLAR		1.000.000

ÖRNEK 24: Emtia murabahası yoluyla Y Katılım Bankasına 24.12.2020 tarihinde borç veren X Katılım Bankası A.Ş. 31.12.2020 tarihinde de bir haftalık kar payı olan 10.000 TL ile birlikte borcunu geri almıştır. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

İşlemin vade tarihinde Y Katılım Bankası, X Katılım Bankası'na ödeme yaptığı anda X Katılım Bankası'nın muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

020- TCMB	1.010.000	
040- PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	1.000.000	
572- PARA PİYASASI İŞLEM. ALINAN GELİRLER	10.000	

Y Katılım Bankasının yevmiye kayıtları ise aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

040- PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	1.000.000	
638- PARA PİYASASI İŞLEMLERİNE VERİLEN KAR PAYLARI	10.000	
020- TCMB		1.010.000

6.1.1.12. Geri Satım Vaadi İle Alım İşlem. Alacaklar-Tp (050)

Geri satım vaadi ile alım işlemlerinden kaynaklanan kısa vadeli türdeki alacaklar bu hesapta izlenir.

ÖRNEK 25: X Katılım Bankası A.Ş. 31.12.2020 tarihinde nominal değeri 1.200.000 TL olan ve itfa tarihi 31.03.2021 olan Hazine sukukları karşılığında; 30.01.2021 tarihinde 1.100.000 TL tahsil etmek üzere 1.000.000 TL'yi Y Katılım Bankası'na borç vermektedir.

İşlem tarihinde X Katılım Bankası'na ait muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

050- GERİ SATIM VAADİ İLE ALIM İŞL. ALAC.-TP	1.000.000	
010- KASA HESABI		1.000.000

Taahhüt edilen alacak kaydı;

31.12.2020

986- GERİ ALIM VAADİ İLE SATIM VE GERİ SATIM VAADİ İLE ALIM İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	1.100.000	
988- GERİ ALIM VAADİ İLE SATIM VE GERİ SATIM VAADİ İLE ALIM İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		1.100.000

Teminata alınan menkul kıymetlerin kaydı;

31.12.2020

982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER	1.200.000	
984- EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER		1.200.000

Vade sonu kayıt (30.01.2021)

30.01.2021

010- KASA HESABI	1.100.000	
050- GERİ SATIM VAADİ İLE ALIM İŞ. ALACAKLAR-TP	1.000.000	
576- GERİ SATIM VAADİ İLE ALIM İŞL. ALINAN GELİRLER		100.000

Nazım hesaplar da ters kayıtla kapatılır.

30.01.2021

984- EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER	1.200.000
988- GERİ ALIM VAADİ İLE SATIM VE GERİ SATIM VAADİ İLE	1.100.000
ALIM İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	
982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER	1.200.000
986- GERİ ALIM VAADİ İLE SATIM VE GERİ SATIM VAADİ İLE	1.100.000
ALIM İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	

6.1.2. Krediler

Kitabın “5.4.2. Kredi İşlemleri” başlıklı bölümünde kredinin tanımı, büyük krediler, risk grubu ve risk grubuna kullanılabilir olacak krediler ve kredilerin izlenmesi konularında açıklamalara yer verilmiştir.

6.1.2.1. Canlı Krediler

Canlı krediler, donuk alacak olarak sınıflandırılan krediler hariç diğer kredileri ifade eder. Karşılık Yönetmeliği uyarınca canlı kredi niteliği taşıyan krediler, yeniden yapılandırılanlar hariç olmak üzere, 100-149 numaralı hesaplarda izlenir. Söz konusu Yönetmeliğin 7 nci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca yeniden yapılandırma kapsamından çıkarılan alacaklar da bu hesaplarda izlenir.

(Değişik:RG-1/2/2019-30673) 1/1/2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik hükümleri çerçevesinde “Satım Yöntemleri”, “Ortaklık Yöntemleri”, “Kiralama Yöntemleri”, “Vekalet Yöntemleri” ve “Diğer Yöntemler” yöntemleriyle kullandırılan fonlar bu hesap grubunda yer alan ilgili hesaplarda izlenir.

Dövizde endeksli krediler Türk Parası hesaplarda izlenir. Söz konusu krediler dönem sonlarında cari kurlarla değerlendirilir ve değerlendirme sonucu oluşan olumlu farklar dönemsel ilkeleri gereği reeskont hesapları kullanılarak “77111 Dövizde Endeksli Krediler ve Finansal Kiralama Alacakları Anapara Kur Artışları” hesabına kaydedilir.

Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı: İlgili Yönetmelikte belirtilen mal karşılığı vesaik mukabilinde kullandırılan fonların kaydına özgü aktif nitelikli bir hesaptır. Söz konusu yöntemle kullandırılan fonlar “102, 103 Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı – TP ve YP” hesaplarında izlenir.

Ortaklık Finansmanı: (Değişik:RG-1/2/2019-30673) Ortaklık Yöntemleriyle kullandırılan fonlar, “120 Kısa Vadeli Ortaklık Finansmanı – TP ve 121 Kısa Vadeli Ortaklık Finansmanı – YP” ve 140, 141 Orta ve Uzun Vadeli Ortaklık Finansmanı – TP ve 141 Orta ve Uzun Vadeli Ortaklık Finansmanı YP” hesaplarında izlenir.

Tüketici Kredileri: Gerçek kişi tüketicilere, mesleki veya ticari faaliyetleriyle ilişkili olmayan amaçlarla, bir mal veya hizmet alımına yönelik olarak kullandırılan krediler, ilgili “Tüketici Kredileri” hesaplarında izlenir. Bu hesaplarda tüketici kredisi niteliğinde olmayan kredilere yer verilmez. Konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kullandırılan krediler “Konut Kredileri” hesabında, konut teminatı altında

kullandırılan tüketici kredileri ilgili “Konut Teminatlı” tüketici kredileri hesabında, taşıt kredileri “Taşıt Kredileri” hesabında, gerçek kişilere konut dışındaki gayrimenkullerin alımı için kullandırılan krediler “Diğer Gayrimenkul Kredileri” hesabında, dayanıklı tüketim malları, yarı dayanıklı tüketim malları ile evlilik, eğitim ve sağlık gibi ihtiyaçların finansmanı için kullandırılan diğer bütün tüketici kredileri “İhtiyaç Kredileri” alt hesabında izlenir.

Konutların finansal kiralama yoluyla tüketicilere kiralanmasından doğan alacak tutarları ile müşterilerin menkul değer alımını finanse etmek amacıyla kullandırılan krediler bu hesaba kaydedilmez.

Taksitli Ticari Krediler: Ticari işletmelerin veya gerçek kişilerin mesleki veya ticari faaliyetleri ile ilgili işyeri, taşıt ve ihtiyaç kredilerinin kaydına özgü bir hesaptır. Bu Tebliğde açıkça başka bir yerde kaydedilmesi öngörülmemiş taşıt ve işyeri kredileri dışındaki, işletmenin muhtelif ihtiyaçlarının finansmanına yönelik taksitli ticari krediler “İhtiyaç Kredileri” hesabında izlenir.

Kredi Kartları: Gerçek kişiler tarafından kredi kartları ile taksitli veya taksitsiz olarak yapılan harcama tutarları, satış belgesinin düzenlendiği tarihten tahsile kadar geçen sürede ilgili “Bireysel Kredi Kartları” hesabında izlenir.

Ticari işletmeler adına açılan ve bunların temsilcileri tarafından kullanılan kurumsal kredi kartları ile taksitli veya taksitsiz olarak yapılan harcama tutarları, satış belgesinin düzenlendiği tarihten bu miktarın tahsiline kadar geçen sürede ilgili “Kurumsal Kredi Kartları” hesabında izlenir.

6.1.2.2. Kısa Vadeli Krediler

Bir yıldan kısa vadeli krediler 110’dan 129’a kadar olan kısa vadeli kredilere ilişkin defteri kebir hesaplarında izlenir. Vadenin uzatılması nedeniyle kalan vadesi bir yılın üstüne çıkan krediler orta ve uzun vadeli kredilere ilişkin hesaplara aktarılır.

Katılım bankalarının yurt dışında yerleşik kişilere kullandırdıkları kısa vadeli krediler ile yurtdışı şubelerinin buldukları ülkelerde ya da diğer ülkelerde yerleşik kişilere kullandırdıkları kısa vadeli krediler 128- Yurtdışı Kısa Vadeli Krediler – TP ve 129 Yurtdışı Kısa Vadeli Krediler - YP hesaplarında, Türkiye’de yerleşik kişilere kullandırdıkları kısa vadeli krediler ise ilgili yurt içi kısa vadeli kredi hesaplarında izlenir.

İştirak ve bağlı ortaklıklara verilen krediler ile iştirak ve bağlı ortaklıklar kefaletiyle verilen krediler ilgili yardımcı hesaplarda izlenir.

6.1.2.3. Orta ve Uzun Vadeli Krediler

Bir yıldan uzun vadeli krediler 130’dan 149’a kadar olan orta ve uzun vadeli kredilere ilişkin defteri kebir hesaplarında izlenir.

Katılım bankalarının yurt dışında yerleşik kişilere kullandırdıkları orta ve uzun vadeli krediler ile yurtdışı şubelerinin buldukları ülkelerde ya da diğer ülkelerde yerleşik kişilere kullandırdıkları orta ve uzun vadeli krediler 148- Yurtdışı Orta ve Uzun Vadeli Krediler - TP ve 149- Yurtdışı Orta ve Uzun

Vadeli Krediler - YP hesaplarında, Türkiye’de yerleşik kişilere kullandırdıkları orta ve uzun vadeli krediler ise ilgili yurt içi orta ve uzun vadeli kredi hesaplarında izlenir.

Katılım bankalarının kredi müşterileri tarafından kendilerine tahsis edilmiş olan limitler dâhilinde keşide edilen çeklerin bloke edilerek verilmesi halinde, karşılığı krediden karşılanan ve bloke kaydıyla verilen çeklerin katılım bankasına ibrazına kadar, kredi hesaplarında izlenmemesi, bu tutarların finansal durum tablosu dışı hesaplarda, cayılamaz taahhütler kalemi altında yer alan 98003, 98103 Kullandırma Garantili Kredi Tahsis Taahhütlerimiz alt hesaplarında izlenmesi gereklidir. Bununla beraber katılım bankası ile müşteri arasında yapılan sözleşmede, çekin ibrazına kadar söz konusu meblağın kredi olarak kabulü ve bu meblağa kâr payı uygulanması yönünde bir hüküm bulunması durumunda, anılan tutarın ilgili kredi hesaplarında izlenilmesi gerekir.

6.1.2.4. Kıymetli Maden Kredileri

Kıymetli maden depo hesapları açılmasına ve kıymetli maden kredisi kullandırılmasına ilişkin mevzuat hükümlerine göre kullandırılan kıymetli maden kredileri gram olarak 123 Kıymetli Maden Kredisi – YP hesabında izlenir.

6.1.2.5. Yeniden Yapılandırılan Krediler

Karşılık Yönetmeliği uyarınca canlıyken yeniden yapılandırmaya konu edilen krediler “Canlı Olarak Yeniden Yapılandırılan” krediler hesaplarında izlenir. Donuk olarak sınıflandırma sonrasında yeniden yapılandırmaya konu edilen ve bahse konu Yönetmelikte belirtilen koşulların sağlanması sonrasında canlı olarak sınıflandırılan krediler ise “Donuk Olarak Yeniden Yapılandırılan” krediler hesaplarında izlenir.

Bu hesapta izlenen finansal kiralama alacaklarına ilişkin tutarlar, finansal tablolarda finansal kiralama alacakları içinde gösterilir.

Kanun Ve/Veya Kararnamelere Dayanan Ertelenmiş ve Taksitlendirilmiş Krediler

Karşılık Yönetmeliğinin ilgili hükmünde belirtilen, riski aracı katılım bankasına ait bulunmayan krediler ile özel görev hesaplarında izlenen özel görev alacak tutarları ve diğer alacakların ertelemeye ya da taksitlendirmeye konu olması halinde 160, 161 Kanun ve/veya Kararnamelere Dayanan Ertelenmiş ve Taksitlendirilmiş Krediler – T.P.,Y.P. hesaplarına borç kaydedilerek izlenir.

Tazmin Edilen Gayri Nakdi Kredi Bedelleri

Gayrinakdi kredilerin tazmin edilen veya nakit krediye dönüşmüş bedelleri tazmin veya nakit krediye dönüşme tarihinde 158, 159 Tazmin Edilen Gayrinakdi Kredi Bedelleri – TP ve YP hesaplarına borç kaydedilir. Söz konusu bedeller, Karşılık Yönetmeliğinde belirtilen 90 günlük sürede tahsil edilememeleri halinde “Tasfiye Olunacak Alacaklar” hesabına aktarılır.

Tazmin edilen gayrinakdi kredi bedellerinden yabancı para hesaplarda izlenenler, sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutularak bakiyeleri Türk parasına dönüştürülür.

6.1.2.6. Donuk Alacaklar

Karşılık Yönetmeliği uyarınca donuk alacak olarak sınıflandırılan krediler 170, 171, 172, 173, 176 ve 177 numaralı hesaplarda izlenir.

TFRS 9 uygulamayan katılım bankalarınca, katılma hesaplarından kullanılan yabancı para kredilerin riski katılım bankasına ait olan kısmı ile özkaynaklardan kullanılan yabancı para krediler katılım bankalarının tercihine göre, ilgili takip hesaplarına intikal tarihindeki kurlar üzerinden çevrilerek Türk Parası hesaplarda, ya da sabit fiyat üzerinden yabancı para hesaplarda izlenebilir. TFRS 9 uygulamayan katılım bankalarınca katılma hesaplarından kullanılan kredilerin riski katılım bankasına ait olan kısmı ile özkaynaklardan kullanılan ve yabancı para hesaplarda izlenen söz konusu donuk alacaklar bu hesaplara intikal tarihindeki kurlarla değerlendirilir. Söz konusu yabancı para kredilere ilişkin olarak haricen hesaplanacak kur farkı istatistiki amaçlarla kullanılan diğer finansal durum tablosu dışı hesaplarda izlenebilir. Yabancı para katılma hesaplarından kullanılan kredilerin riski katılma hesaplarına ait olan kısmı ise cari kurlarla değerlendirilebilir.

TFRS 9 uygulayan katılım bankaları yabancı para kredileri yukarıda belirtilen hesaplarda bahse konu Standarda uygun olarak izler.

6.1.2.7. Özel Karşılıklar

“Finansal Araçlar” başlıklı 9 numaralı Türkiye Finansal Raporlama Standardı kapsamında beklenen zarar karşılığı ayırmayan katılım bankalarınca ayrılan özel karşılıklar bu hesapta izlenir. Krediler üzerinden bir indirim kalemi olarak dikkate alınan negatif karakterli, aktif düzenleyici bir hesaptır.

Katılma hesaplarından kullanılan yabancı para kredilerin riski katılım bankasına ait olan kısmı ile özkaynaklardan kullanılan yabancı para krediler için ayrılan özel karşılıklar tarihi kurlarla, yabancı para katılma hesaplarından kullanılan kredilerin katılma hesapları payına isabet eden kısmı ise cari kurlarla değerlendirilir.

TFRS 9 Beklenen Zarar Karşılıkları

(Değişik paragraf: RG-1/2/2019-30673) “Finansal Araçlar” başlıklı 9 numaralı Türkiye Finansal Raporlama Standardına göre hesaplanan beklenen zarar karşılığı tutarları bu hesapta izlenir. Negatif karakterli, aktif düzenleyici bir hesaptır.

Karşılık Yönetmeliğinin 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında belirtildiği üzere, borçlunun temerrüdü dolayısıyla ayrılan ömür boyu beklenen kredi zarar karşılığı tutarları (Üçüncü Aşama) özel karşılık niteliğindedir.

Gerçeğe Uygun Değer Üzerinden Değerlenen Krediler Değer Düşüş Karşılığı

Krediler üzerinden bir indirim kalemi olarak dikkate alınan negatif karakterli, aktif düzenleyici bir hesaptır. İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan veya yansıtılması seçeneği kullanılan kredilere ilişkin değer düşüş karşılığı tutarları

bu hesabın alacağına, 82006 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Krediler Değer Düşüş Karşılığı Giderleri hesabının borcuna; gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan kredilere ilişkin değer düşüş karşılığı tutarları ise bu hesabın alacağına, 41410 Krediler Değerleme Farkları hesabının borcuna kaydedilerek muhasebeleştirilir.

ÖRNEK 26: X Katılım Bankası A.Ş., 31.12.2020 tarihinde Y KOBİ girişim şirketine mal karşılığı vesai-kin finansmanı amacıyla bir yılına 60.000 TL kredi kullanmıştır. Söz konusu işlemle ilgili olarak muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

102- MAL KARŞILIĞI VESAIKİN FINANSMANI	60.000	
010- KASA		60.000

ÖRNEK 27: Y KOBİ girişim sermayesi, 31.12.2020 tarihinde X Katılım Bankası A.Ş.'den 60.000 TL'lik kredi kullanmıştır. Aylık kar payı oranı %1,5 ve vade 12 ay olduğuna göre aylık taksit tutarını hesaplayınız. Muhasebe kayıtlarını gerçekleştiriniz.

1. Yol: Anuite denklemi kullanılarak aylık taksit tutarı hesaplanırsa;

$$\text{Taksit Tutarı} = \frac{\text{Ana Para}}{\frac{(1+i)^n - 1}{(1+i)^n + i}} = \frac{60.000}{\frac{(1+0,015)^{12} - 1}{(1+0,015)^{12} + 0,015}} = 5.500$$

Taksit Sayısı: 12

Yıllık Kar Payı Oranı: %18 (Aylık kar payı oranı %1,5)

Ana Para: 60.000 TL

Aylık Taksit: 5.500 TL olarak bulunur.

2. Yol:

Akıllı hesap makinası kullanılarak yapılacak hesaplamada aylık taksit tutarları eşit bulunmaktadır. Buna göre; N=12, I=1,5, PV= -60.000, FV=0 ve CPT aylık taksit tutarı tuşlarına basıldığında aylık taksit (PMT) 5.500 TL olarak bulunmaktadır.

3. Yol:

Excel programı kullanılarak pek çok finansal hesaplama yapmak mümkündür. Yapılacak hesaplamalarda =PMT tıkladığında aşağıdaki ekran ortaya çıkar. Rate kısmına %1,5, NPer kısmına taksit sayısını, PV'ye taksit tutarı olan 60.000 TL ve FV (future value) yani gelecekteki değere 0 yazılınca taksit tutarı 5500 TL olarak bulunmaktadır.

Tablo 23: Taksit Hesaplama Tablosu

Function Arguments ? X

PMT

Rate	1,5%	=	0,015
Nper	12	=	12
Pv	60000	=	60000
Fv	0	=	0
Type		=	number

= -5500,799574

Calculates the payment for a loan based on constant payments and a constant interest rate.

Fv is the future value, or a cash balance you want to attain after the last payment is made, 0 (zero) if omitted.

Formula result = -5500,799574

[Help on this function](#) OK Cancel

31.01.2021 tarihinde ilk taksit tahsil edildiğinde X Katılım Bankası'nın muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.01.2021	
010- KASA HESABI	5.500
102- MAL KARŞILIĞI VESÂİKİN FİNANSMANI	5.000
503- MAL. KAR. VES. FİN. ALINAN KAR PAYLARI	500

ÖRNEK 28: 01.01.2019'da X Katılım Bankası Çelik İhracat A.Ş'ye 1 yıl vadeli aylık %1,5 oranında 480.000 TL ihracat kredisi ve 240.000 TL ithalat kredisi kullandırmıştır. Kredi geri ödemeleri ise 1 yılda ve eşit taksitlerle gerçekleşecektir. Söz konusu krediler için %1 oranında komisyon tutarı 31.01.2019 tarihinde tahsil edilmiştir. Buna göre toplam geri ödeme ve taksit tutarlarını hesaplayınız ve ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2019	
110- KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERİ	480.000
114- KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERİ	240.000
010-KASA	720.000

İhracat kredisi taksit tutarı: 40.000
İthalat kredisi taksit tutarı: 20.000

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

Çözüm 1: Akıllı hesap makinası yardımıyla soruyu çözecek olursak $N=12$, $I=1,5$, $PV= -480.000$, $FV=0$ ve CPT aylık taksit tutarına basıldığında $PMT=44.006$ TL (aylık taksit) olarak bulunmaktadır. Söz konusu tutarın 40.000 TL'si anapara ve 4.006 TL'si ise kredilerden alınan kar paylarından oluşmaktadır.

Çözüm 2: Excel programı kullanılarak yapılan hesaplama aşağıda yer almakta olup aylık taksit tutarı 44.006 TL olarak bulunmaktadır.

Tablo 24: İhracat Kredileri Taksit Hesaplama

Function Arguments

PMT

Rate	1,5%	= 0,015
Nper	12	= 12
Pv	480000	= 480000
Fv	0	= 0
Type		= number

= -44006,39659

Calculates the payment for a loan based on constant payments and a constant interest rate.

Pv is the present value: the total amount that a series of future payments is worth now.

Formula result = -44006,39659

[Help on this function](#)

OK Cancel

Benzer hesaplamayı kısa vadeli ithalat kredileri için yaparsak aylık taksit tutarı 22.003 TL olarak hesaplanmaktadır. Söz konusu tutarın 20.000 TL'si anapara ve 2.003 TL'si ise kredilerden alınan kar paylarından oluşmaktadır.

Firmanın ödeyeceği aylık taksit tutarları ise aşağıdaki gibi muhasebeleştirilecektir.

31.01.2019

010- KASA	73.209	
110- KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERİ		40.000
114- KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERİ		20.000
510- KISA VADELİ İHR. KRE. ALACAK. KAR PAYI		4.006
514- KISA VADELİ İTH. KRE. ALACAK. KAR PAYI		2.003
710- KISA VADELİ İHR. KRE. ALACAK. ÜCR. VE KOM.		4.800
714- KISA VADELİ İTH. KRE. ALACAK. ÜCR. VE KOM.		2.400

ÖRNEK 29: X Katılım Bankası, Güven İnşaat A.Ş.'ye 600.000 TL'ye 01.01.2020 tarihinde işletme kredisi kullandırmış ve aynı şirkette 1.200.000 TL kısa vadeli kar/zarar ortaklığı yatırımı yapmıştır. İşletme kredisi için aylık %2 kar payı ve %1 oranında komisyon talep etmektedir. Bu işlem için uygulanan BSMV oranı %5'tir. Kar/Zarar ortaklığı için komisyon talep edilmemiştir. Dönem sonunda bu yatırım 1.400.000 TL'ye satılmış ve %50 oranında kar payı paylaştırılmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

010- KASA	6.000	
116- KISA VADELİ İŞLETME KREDİSİ	600.000	
120- KISA VADELİ K/Z ORT. YATIRIMI	1.200.000	
010- KASA		1.800.000
280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR		6.000
- 280013- Peşin Ödenen Ücret ve Komisyonlar		

Eğer komisyon önce geçici hesaplarda bekletilip sonra komisyon hesaplarına aktarılırsa muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

010- KASA HESABI	6.000	
280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	6.000	
- 280013- Peşin Ödenen Ücret ve Komisyonlar		

Komisyon tahsil edildiğinde ise muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

280-BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	6.000	
- 280013- Peşin Ödenen Ücret ve Komisyonlar		
716-KISA VADELİ İŞL. KRE. AL. ÜCR. VE KOM.		6.000

Eğer komisyon doğrudan komisyon hesaplarına aktarılırsa muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

010- KASA HESABI	6.000	
716- KISA VADELİ İŞL. KRE. AL. ÜCR. VE KOM.		6.000

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

BSMV için oluşturulacak muhasebe kaydı ise aşağıdaki gibidir.

31.12.2020

010- KASA HESABI	50.000
220- KREDİ KAR PAYI GEL. TAH. REE.	12.736
278- MUHTELİF ALACAKLAR	637
116- KISA VADELİ İŞLETME KREDİLERİ	50.000
516- KISA VADELİ İŞL. AL. KAR PAYL.	6.736
716- KISA VADELİ İŞL. KRE. AL. ÜCR. VE KOM	6.000
380- ÖDENECEK VERGİLER	637

Hesaplanan kar payı, komisyon ve verginin tahsil edilmesi durumunda muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

010- KASA HESABI	13.373
220- KREDİ KAR PAYI TAH. REE.	12.736
278- MUHTELİF ALACAKLAR	637

NOT: Bir yıldan uzun vadeli krediler 130 ve 149 nolu hesaplarda izlenir.

ÖRNEK 30: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde, Bekir Güven adlı müşterisine 200.000 TL'lik 24 aylık vade ile araç kredisi tahsis etmiştir. Söz konusu kredi için aylık %0,98 kar payı ve %1 komisyon hesaba tahakkuk ettirilmiştir. KKDF oranı %15 ve BSMV oranı ise %5'tir. Buna göre kredi tahsis ve ilk taksit ödemesine ilişkin muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Gerçek kişilere ait bireysel kredi kullandırıldığında katılım bankaları müşterilerinden bir takım belgeler talep etmektedir. Söz konusu belgeler; nüfus cüzdan sureti, ehliyet veya pasaport fotokopisi, maaş bordrosu, imza sirküleri, ikametgâh belgesi, kefil, ipotek ile mali tahlil ve istihbarat raporu şeklinde sıralanabilir.

- **Anapara,** net bugünkü değer (present value) olup 200.000 TL tutarındadır.
- **Kar Payı (r):** Ana Para x Kar Payı Oranıdır.
- **KKDF Tutarı:** Kar Payı Tutarı x KKDF Oranıdır.
- **BSMV Tutarı:** Kar Payı Tutarı x BSMV Oranıdır.

Bireysel kredi taksit tutarı hesaplanırken kullanılacak formül aşağıda yer almaktadır.

$$\text{Taksit Tutarı} = \frac{\text{Anapara}}{\frac{1}{i} - \frac{1}{i(1+i)^n}}$$

Kredinin maliyeti; %0,98 oranındaki kar payının yanı sıra KKDF ve BSMV'nin toplamından oluşmaktadır.

Kredi Maliyeti (i): Kar Payı Oranı + Yasal Kesintiler

Yasal Kesintiler: %0,98 x (0,15+0,05) =%0,196

Aylık Kredi Maliyeti: %0,98+%0,196 = %1,176

Vade (n): 24 Ay

$$\text{Taksit Tutarı} = \frac{200.000}{\frac{1}{0,0176} - \frac{1}{0,0176(1+0,0176)^{24}}}$$

Taksit Tutarı, 9.613 TL olarak bulunur. Kredinin aylık taksitleri, taksit tutarları, kar payı, BSMV ve KKDF gibi kesintileri gösteren tabloya Annüite tablosu denilmektedir. Yukarıdaki örneğe ilişkin olarak Excel programında hesaplanan Anüite tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 25: Krediyeye İlişkin Anüite Tablosu

Sıra No	Taksit Tutarı	Anapara	Kar Payı	KKDF	BSMV	Kalan Anapara
1. Taksit	9.613	7.261	1.933	307	112	192.739
2. Taksit	9.613	7.346	1.863	296	108	185.393
3. Taksit	9.613	7.433	1.792	284	104	177.960
4. Taksit	9.613	7.520	1.720	273	100	170.440
5. Taksit	9.613	7.609	1.647	261	95	162.831
6. Taksit	9.613	7.698	1.574	250	91	155.133
7. Taksit	9.613	7.789	1.500	238	87	147.344
8. Taksit	9.613	7.880	1.424	226	83	139.464
9. Taksit	9.613	7.973	1.348	214	78	131.491
10. Taksit	9.613	8.067	1.271	202	74	123.424
11. Taksit	9.613	8.162	1.193	189	69	115.263
12. Taksit	9.613	8.258	1.114	177	65	107.005
13. Taksit	9.613	8.355	1.034	164	60	98.651
14. Taksit	9.613	8.453	954	151	55	90.198
15. Taksit	9.613	8.552	872	138	51	81.646
16. Taksit	9.613	8.653	789	125	46	72.993
17. Taksit	9.613	8.755	706	112	41	64.238
18. Taksit	9.613	8.858	621	99	36	55.381
19. Taksit	9.613	8.962	535	85	31	46.419
20. Taksit	9.613	9.067	449	71	26	37.352
21. Taksit	9.613	9.174	361	57	21	28.178
22. Taksit	9.613	9.282	272	43	16	18.896
23. Taksit	9.613	9.391	183	29	11	9.506
24. Taksit	9.613	9.505	89	14	5	1
Toplam	230.712	200.000	25.243	4.006	1.463	-

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

01.01.2020

138- ORTA VE UZUN VADELİ İHRACAT VE DİĞER KREDİLER	200.000
010- KASA HESABI	198.000
738- ORTA VE UZUN VAD. DİĞ. KRED. AL. ÜCRET VE KOMİS.	2.000

Katılım bankası müşterisi Bekir Güven tarafından taşıt kredisine ilişkin olarak ilk taksit ödemesi yapıldığında aşağıdaki yevmiye kaydı oluşturulur.

01.02.2020

010- KASA HESABI	9.613
138- ORTA VE UZUN VAD. İHR. VE DİĞER KREDİLER	7.261
538- ORTA VE UZUN VAD. DİĞ. KRED. AL. KAR PAYI	1.933
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER	112
- Ödenecek BSMV	
390- MUHTELİF BORÇLAR HESABI-TP	307
- Ödenecek KKDF	

ÖRNEK 31: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde, Y Finansman Oto Anonim Şirketi'ne 1.200.000 TL tutarında orta ve uzun vadeli işletme kredisi kullanmıştır. Söz konusu kredi için aylık %1,5 kar payı ve %1 komisyon hesaba tahakkuk ettirilmiştir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Kredi kullanıldığında muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

136- ORTA VE UZUN VAD. İŞL. KRE.	1.212.000
010- KASA HESABI	1.200.000
736- ORTA VE UZUN VAD. İŞL. KRE. AL. ÜCR. VE KOM.	12.000

Not: Bu örnekte komisyon tutarı kredi tutarına dahil edilmiştir.

Kredi komisyonu tahsil edildiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.01.2019

010- KASA HESABI	12.000
136- ORTA VE UZUN VAD. İŞL. KRE.	12.000

ÖRNEK 32: Y Finansman Oto A.Ş.'ye kullanılan krediye ilişkin olarak 28.02.2020 tarihinde reeskont hesaplaması yapılmıştır. 31.03.2020 tarihinde vadesi dolan kredi taksitini konkordato ilan ettiği için ödeyememiştir. X Katılım Bankası 01.04.2020 tarihinde bu krediyi üçüncü grup tahsil imkânı sınırlı krediler sınıfında sınıflandırmıştır. Aylık gelir reeskontlarını ve karşılık işlemlerini muhasebeleştiriniz?

28.02.2020 tarihindeki muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

28.02.2020

136- ORTA VE UZUN VAD. İŞL. KRE.	10.016	
220- KREDİ KAR PAYI TAHAKKUK REESKONTLARI		10.016

31.03.2020

136- ORTA VE UZUN VAD. İŞL. KREDİSİ	10.016	
220- KREDİ KAR PAYI TAHAKKUK REESKONTLARI		10.016

Kar payı tahakkuk reeskontları nakden tahsil edilmişse muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.03.2020

010- KASA HESABI	10.016	
220-KREDİ KAR PAYI TAHAKKUK REESKONTLARI		10.016

31.03.2019 tarihinde kredinin takibe intikal etmesi ile reeskont iptali gerçekleştiğinde muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.03.2020

220- KREDİ KAR PAYI TAHAKKUK REESKONTLARI	120.192	
136- ORTA VE UZUN VAD. İŞL. KRE.		120.192

*12 ay*10.016=120.192*

31.03.2020

170- TAHSİL İMKÂNI SINIRLI KREDİLER (3. Grup)	1.200.000	
136- ORTA VE UZUN VAD. İŞL. KRE.		1.200.000

ÖRNEK 33: X Katılım Bankası A.Ş. 30.06.2020 tarihinde yukarıdaki örnekte bahsi geçen kredi için %20 oranında karşılık ayırmıştır. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.06.2020

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞÜŞ GİDERLERİ	240.000	
180- ÖZEL KARŞILIKLAR		240.000

ÖRNEK 34: Takibe intikal ettirilen krediler üzerinden 6 ay geçtiği halde herhangi bir tahsilat yapılmamıştır. Bu nedenle kredi 4. Gruba intikal ettirilerek %50 oranında karşılık ayrılmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOİFİ STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

30.09.2020

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞÜŞ GİDERLERİ	360.000
180- ÖZEL KARŞILIKLAR	360.000

ÖRNEK 35: Kredinin ödenmesi gereken vadeden 1 yıl geçmesine rağmen X Katılım A.Ş. herhangi bir tahsilat yapamamıştır. Bu sebeple kredi 5. Gruba intikal ettirilmiştir. Muhasebe kaydını oluşturunuz.

31.03.2021

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞÜŞ GİDERLERİ	600.000
180- ÖZEL KARŞILIKLAR	600.000

ÖRNEK 36: X Katılım Bankası A.Ş., Kredi Garanti Fonu'ndan yararlanmak isteyen ve takip hesaplarına intikal ettirilen Y Finansman Oto A.Ş'nin 1.200.000 TL'lik donuk alacaklarını ve Hızlı Kargo A.Ş'nin 300.000 TL'lik canlı olan orta ve uzun vadeli diğer yatırım kredilerini 30.06.2021 tarihinde yapılandırmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Yapılandırma işleminde ilk olarak karşılıklar iptal edilir.

31.03.2021

180- ÖZEL KARŞILIKLAR	1.200.000
820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞÜŞ GİDERLERİ	1.200.000

30.06.2020

152- DONUK AL. YEN. YAP. KISA VAD. KRE.	1.200.000
154- CANLI AL. YEN. YAP. ORTA VE UZUN VAD. KRE.	300.000
134- ORTA VE UZUN VADE. DIĞ. YATIRIM. KRE.	300.000
176- ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER	1.200.000

Not: Burada takibe intikal eden kredilerin 170'ten 176 nolu hesaplara atıldığı varsayımı altında muhasebe kayıtları oluşturulmuştur.

ÖRNEK 37: Y Finansman Oto A.Ş., X Katılım Bankasına olan 1.200.000 TL'lik borcunu kapatmak için 31.07.2020'de Kartal'da bulunan ofis binasını satmıştır. Müşteri bankaya 100.000 TL kar payı ödemiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.07.2020

010- KASA HESABI	1.300.000
152- DONUK AL. YEN. YAP. KISA VAD. KRE.	1.200.000
558- DONUK ALACAKLARDAN AL. KAR PAYI	100.000

ÖRNEK 38: X Katılım Bankası'nın Güven İnşaat A.Ş.'ye kullandığı 1.200.000 TL'lik kısa vadeli K/Z ortaklığı yatırım projesinden 1.400.000 TL hasılat elde edilmiştir. Elde edilen 200.000 TL'lik kar 01.10.2020 tarihinde banka ile müşteri arasında %50 oranında paylaşılmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.10.2020

010- KASA HESABI	1.300.000	
120- KISA VAD. KAR/ZARAR ORT. YATIRIMI		1.200.000
520- KISA VAD. K/Z ORT. YAT. AL. KAR PAYLARI		100.000

ÖRNEK 39: X Katılım Bankası'nın Ali Kahraman Halkalı Gümrük Müdürlüğü'ne verdiği 1.000.000 TL'lik teminat mektubu ve Hafif Silah Sanayi A.Ş. lehine verilen 100.000 USD'lik akreditif 01.09.2020 tarihinde tazmin olmuştur. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Ali Kahraman Halkalı Gümrük Müdürlüğü'ne verilen 1.000.000 TL'lik teminat mektubu için muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.09.2020

158- TAZMİN EDİLEN G.NAKDİ KRE. BEDELİ	1.000.000	
912- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR T.P.	1.000.000	
010- KASA HESABI		1.000.000
910- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR T.P.		1.000.000

Hafif Silah Sanayi A.Ş. lehine verilen 100.000 USD'lik akreditif tazmin olduğunda muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.09.2020

159- TAZMİN EDİLEN GAYRİNAKDİ KREDİLER	100.000 USD	
913- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR Y.P.	100.000 USD	
025- YURTDIŞI BANKALAR		100.000 USD
911- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR Y.P.		100.000 USD

ÖRNEK 40: X Katılım Bankası, 30.10.2020 tarihinde Hafif Sanayi A.Ş.'den tazmin edilen gayri nakdi kredi bedeli ile birlikte 5.000 USD kar payı ve %5 oranında BSMV tahsil etmiştir. 1 USD=6 TL olduğuna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

31.10.2020

011- EFEKTİF DEPOSU	105.000 USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	31.500 TL
159- TAZMİN EDİLEN G.NAKDİ KREDİ BEDELİ	100.000 USD
294- DÖVİZ ALIM SATIM	5.000 USD
599- DİĞER ALINAN GELİRLER	30.000 TL
380- ÖDENECEK VERGİLER (BSMV)	1.500 TL

6.1.3. Yatırım Amaçlı Değerler ve Diğer Aktifler

6.1.3.1. Kiralama İşlemlerinden Alacaklar- Tıp (202)

Maddi duran varlıkların finansal kiralama, faaliyet kiralaması ve diğer kiralama yöntemlerinden biriyle kiraya konu edilmesi durumunda finansal kiralama sözleşmesine göre belirlenen taksitlendirilmiş toplam alacak tutarı ile faaliyet kiralamasının döneme isabet eden kısmı bu hesapta izlenir.

Finansal kiralamanın dışında faaliyet kiralaması ile diğer kiralama türlerinin döneme isabet eden kısmı bu hesabın borcuna, 79010 Kiralama Gelirleri hesabına alacak kaydedilerek dönem gelirlerine yansıtılır.

ÖRNEK 41: X Katılım Bankası, 100.000 TL defter değeri olan bir taşıtı 01.01.2020'de kamu kurumuna kiralamıştır. Toplam kiralama bedeli 150.000 TL olup ilgili kamu kurumu 6 ayda bir 15.000 TL'lik taksitler ile kira bedelini 5 yılda ödeyecektir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

202- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	150.000
250- MENKULLER T.P.	100.000
204- KAZANILMAMIŞ FİN. KİR. GEL.	50.000

İlgili işlemin ilk taksiti ödendiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.07.2019

010- KASA	15.000
204- KAZANILMAMIŞ FİN. KİR. GEL. (-) T.P.	5.000
202- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	15.000
582- FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ	5.000

ÖRNEK 42: Banka aktifinde 200.000 TL defter değeri ile yer alan bir gayrimenkul 01.01.2020 tarihinde 40.000 USD karşılığında; 6 ayda bir 4.000 USD tahsil etmek üzere ve 5 yıllık sözleşme süresi sonunda kiracıya devredilmek üzere finansal kiralama yolu ile kiralanmıştır. Kiralama bedeline ilişkin

ilk taksit tahsilatı 01.07.2020 tarihinde gerçekleşmiştir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (İşlem tesis edildiğinde 1 USD=5 TL; ilk taksit tahsil edildiğinde 1 USD=5,5 TL)

01.01.2020

203- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	40.000	
294- DÖVİZ ALIM SATIM HESABI	200.000	
295- DÖVİZ VAZİYETİ		30.000
205- KAZANILMAMIŞ FİN. KİR. GEL. (-) Y.P.		10.000
252- GAYRİMENKULLER	200.000	

01.07.2020'de kiralama bedeline ilişkin ilk taksit tahsilatı tarihinde gerçekleştiğinde muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.07.2020

011- EFEKTİF DEPOSUY.P.	4.000 (USD)	
205- KAZANILMAMIŞ FİN. KİR. GEL. (-) Y.P.	1.000 (USD)	
292- EFEKTİF ALIM/SATIM HESABI	22.000 (TL)	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	3.000 (USD)	
204- KAZANILMAMIŞ FİN. KİR. GEL. (-) T.P.		4.000 (USD)
293- EFEKTİF VAZİYETİ		4.000 (USD)
294- DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI		16.500 (TL)
583- FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ		5.500 (TL)

NOT: Söz konusu işlemlerde vergi tahakkuku olmadığı varsayılmıştır.

Finansal kiralama yönteminde, kiralamaya konu varlığın maliyeti ile sözleşmeye göre taksitlendirilmiş toplam alacak tutarı arasındaki fark “204 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-)/TP” hesabının alacağına izlenir. Dönemsellik ilkesi gereği, finansal kiralama kira gelirleri bu hesabın borcuna, 582 Finansal Kiralama Gelirleri T.P. hesabının alacağına kaydedilerek dönem gelirlerine yansıtılır.

Finansal durum tablosunda, “Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri” kalemi “Finansal Kiralama İşlemlerinden Alacaklar” kaleminin altında bir indirim kalemi olarak yer alır ve bu iki kalem arasındaki fark net yatırım tutarını ifade eder.

6.1.3.2. Zorunlu Karşılıklar - Türk Parası (210)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ilgili düzenlemeleri çerçevesinde Türk parası zorunlu karşılıkların bloke olarak tesis edilen kısmının izlendiği aktif nitelikli bir hesap olup, genel müdürlükte hareket görür.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

ÖRNEK 43: X Katılım Bankası topladığı özel cari hesaplar ve katılım hesapları için 30.01.2020 tarihinde 100.000 TL zorunlu karşılığı TCMB hesabından ödemiştir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.01.2020

210-ZORUNLU KARŞILIKLAR	100.000	
020-TCMB		100.000

Eğer banka nakden ödeme yaparsa muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.07.2020

210-ZORUNLU KARŞILIKLAR	100.000	
010- KASA HESABI		100.000

ÖRNEK 44: Katılım fonunun azalması nedeniyle tesis edilen 100.000 TL'lik zorunlu karşılığın 20.000 TL'si 28.02.2020 tarihinde X Katılım Bankası hesabına iade edilmiştir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

28.02.2020

020- TCMB	20.000	
210- ZORUNLU KARŞILIKLAR		20.000

6.1.3.3. Kredi Kâr Payı Gelir Tahakkuk Reeskontları-Tp (220)

TFRS 9 kapsamında beklenen zarar karşılığı ayırmayan katılım bankalarının, donuk alacaklar için gelir kaydı hususunda Karşılık Yönetmeliğinin 17 nci maddesinin birinci fıkrası esas alınır.

22000 Kâr Payı Tahakkukları

Kredilerin dönem kârını ilgilendirdiği halde henüz tahsil olunmamış kâr payları, tahakkuk yöntemiyle ilgili gelir hesaplarına alacak verilmek üzere bu hesaba borç kaydedilir.

22001 Kâr Payı Reeskontları

Dönem sonları itibarıyla tahakkuk dönemi gelmemiş tüm krediler için, o dönemi ilgilendiren kâr paylarının reeskontları yapılır. Kredilere ilişkin reeskontlar bu hesaba borç, ilgili gelir hesabına alacak verilir.

22002 Kredi Komisyon ve Diğer Gelir Tahakkukları

Kısa, orta ve uzun vadeli kredilerin dönem kârını ilgilendirdiği halde henüz tahsil olunmamış komisyon ve diğer gelirleri, tahakkuk yöntemiyle ilgili gelir hesaplarına alacak verilmek üzere bu hesaba borç kaydedilir.

22003 Kredi Komisyon ve Diğer Gelir Reeskontları

Dönem sonları itibarıyla tahakkuk dönemi gelmemiş tüm krediler için, o dönemi ilgilendiren komisyon ve diğer gelirlerin reeskontları yapılır ve bu hesaba borç ilgili gelir hesaplarına alacak kaydedilir.

22004 Döviz Endeksli Krediler Anapara Kur Artış Tahak.

Döviz endeksli kredilerde, değerlendirme kurlarının başlangıç kurlarının üzerinde olması neticesinde kredinin anapara tutarında meydana gelen artışlar tahakkuk yöntemiyle ilgili gelir hesaplarına alacak verilmek üzere bu hesaba borç kaydedilir.

22005 Döviz Endeksli Krediler Anapara Kur Artış Reeskont.

Dönem sonları itibarıyla tahakkuk dönemi gelmemiş döviz endeksli kredilerde değerlendirme kurlarının başlangıç kurlarının üzerinde olması neticesinde kredinin anapara tutarında meydana gelen artışlar bu hesaba borç, ilgili gelir hesaplarına alacak verilir.

22006 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Krediler Değer Artışları

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde, gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan veya yansıtılması seçeneği kullanılan kredilere ilişkin değer artışları, bu hesaba borç ilgili kâr payı geliri hesabına alacak kaydı yapılarak muhasebe kayıtlarına yansıtılır. Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan veya yansıtılması seçeneği kullanılan krediler, "Krediler" hesap grubunda yer alan ilgili kredi hesaplarında izlenir.

22007 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Krediler Değer Artışları

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde, gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan kredilere ilişkin değer artışları bu hesaba borç, 41410 Krediler Değerleme Farkları hesabına alacak kaydı yapılarak muhasebe kayıtlarına yansıtılır. Gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan krediler, "Krediler" hesap grubunda yer alan ilgili kredi hesaplarında izlenir.

ÖRNEK 45: X Katılım Bankası'nın kısa vadeli krediler hesabında yer alan alacağı için 31.03.2020 tarihinde 100.000 TL kar payı komisyon tahakkuk ettirildiği ve bu tutarlar üzerinden de %5 oranında BSMV ödendiği varsayımıyla muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.03.2020

220- KREDİ KAR PAYI GEL. TAH. REESKONTLARI	110.000
22000- Kar Payı Tahakkukları	100.000
22002- Kredi Komisyon Gelirler	10.000
278- MUHTELİF ALACAKLAR	5.500
514- KISA VADELİ KREDİ ALACAKLARINDAN KAR PAYLARI	100.000
714- KISA VADELİ KREDİ DİĞER AL. ÜCR. VE KOM.	10.000
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ, PRİM	5.500

ÖRNEK 46: Yukarıdaki örnekte bahsi geçen krediye ait kar payı, komisyon ve vergiler 15 gün sonra tahsil edilmiştir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

15.04.2020

010- KASA	115.500	
220- KREDİ KAR PAYI TAHAKKUK REESKONTLARI		110.000
278- MUHTELİF ALACAKLAR		5.500

Dönem kârını ilgilendirdiği halde, henüz tahsil edilmemiş bulunan menkul değerler ve zorunlu karşılıklar kâr payı gelir reeskontları ile diğer gelir reeskontlarının döneme isabet eden bölümü “222 Diğer Kâr Payı ve Gelir Reeskontları” hesabına borç kaydedilerek ilgili kâr/zarar hesabının alacağına gösterilir.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı çerçevesinde teslim tarihine göre muhasebeleştirilen menkul değerlerin, işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçekleşen değer artışları bu hesapta izlenir. Teslim tarihine göre muhasebeleştirilen menkul değerlerin işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçeğe uygun değerlerinde meydana gelen değişiklikler, ilgili varlığın değerlemesinde kullanılan esasa göre sonuç hesaplarına veya özkaynak kalemlerine intikal ettirilir.

Finansal durum tablosu dışı hesaplarda izlenen türev finansal araçların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulmasından doğan ve varlık oluşturan farklar aktif nitelikli bir hesap olan “224 Türev Finansal Varlıklar-TP” hesabında izlenir. Bu hesaba kaydedilen değerlendirme farkları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde ilgisine göre ilgili gelir veya özkaynak hesabı ile ilişkilendirilir.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardında belirtilen esaslar çerçevesinde satış amaçlı elde tutulan ve durdurulan faaliyetlere ilişkin duran varlık olarak sınıflandırılan varlıklar “238 Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklar” hesabında izlenir.

6.1.3.4. İştirakler Bağlı Ortaklıklar Ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (240, 242, 248)

Katılım bankalarının, sermaye veya yönetim kontrolü bulunmamakla birlikte, üzerlerinde önemli etkinliğe sahip oldukları ortaklıklarındaki paylarının kaydına özgü aktif nitelikli bir hesaptır. Türk parası cinsinden iştirakler 240 nolu hesaba yabancı para cinsinden varlıklar ise 241 nolu hesapta izlenir. Genel müdürlükte hareket gören bu hesap hisse alış bedeli ile tutulur. Bu hesapta izlenen hisse senetleri, finansal durum tablosu dışı hesaplarda nominal değerleri ile de izlenir. Bedelsiz alınan hisse senetleri ile yeniden değerlendirme artışları bu hesaba kaydedilir.

Değerleme Artışı Hesabı: İştiraklerin değer artış farkları bu hesaba borç, 414030 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklardan hesabına alacak yazılarak izlenir. İştirakin hisselerinin değerlendirilmiş tutarlarında (fiyatlarında) azalma meydana gelmesi halinde ise azalma tutarına ilişkin olarak yukarıdaki kaydın tersi yapılır. Hesap bakiyesini aşan tutarda değer düşüşleri için değer

düşüş karşılığı ayrılır. Tekrar değer artışı halinde önce gider yazılan tutar ters kayıtla gelire dönüştürülür ve tekrar ilk mekanizma işlemeye başlar. Her iştirake ilişkin değerlendirme işlemi bu hesapta ayrı ayrı takip edilir.

Bu şekilde değerlendirilen iştirakin satılması halinde, 414030 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklardan hesabına kaydedilen değer artışı, bu hesaplara karşılıklı olarak kapatılır, satış işleminden doğan kâr veya zarar ilgili hesaplara yansıtılır.

ÖRNEK 47: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde A Organik Tarım Şirketi'nin nominal değeri 2.000.000 TL olan %25'lik hisselerini 1.000.000 TL bedelle satın almıştır. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Maliyet bedeline ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020	
240- İŞTİRAKLER	1.000.000
- <i>Maliyet Bedeli</i>	
010- KASA HESABI	1.000.000

Nominal bedeline ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2018	
996- DİĞER FİNANSAL DURUM TAB. DIŞI HS. ALACAK. T.P.	2.000.000
998- DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR T.P.	2.000.000

ÖRNEK 48: X Katılım Bankası'nın portföyünde bulunan hisse senetlerinin rayiç değerleri 31.03.2020 tarihinde 1.500.000 TL'ye yükselmiştir. Değer artışı ile ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.03.2020	
240- İŞTİRAKLER	500.000
414- SERMAYE YEDEKLERİ	500.000
- <i>414030- İştiraklere bağlı ortaklıklar ve birlikte kontrol edilen ortaklıklar</i>	

ÖRNEK 49: X Katılım Bankası A.Ş., yurt dışında kurulu olan organik tarım şirketinin %10 oranında hisselerini 01.01.2020 tarihinde 200.000 USD bedelle satın almıştır. Bu şirketin hisselerinin değeri 31.06.2020 tarihinde 220.000 USD'ye yükselmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Hisse senedinin alımına ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

01.01.2020

241- İŞTİRAKLER	200.000
997- DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAP. ALACAKLAR. - Y.P.	200.000
025- YURTDIŞI BANKALAR	200.000
999- DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAP. BORÇLAR - Y.P.	200.000

Değerleme farklarına ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

30.06.2020

241- İŞTİRAKLER	20.000
24109- Tarımsal İşletmeler	
415- SERMAYE YEDEKLERİ	20.000
41503- Menkul Değerler Değerleme Farkları	

ÖRNEK 50: X Katılım Bankası'nın iştiraki olduğu şirketin hisse bedelleri 31.12.2020 tarihinde 190.000 USD'ye düşmüştür. Değer düşüşü ile ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (1 USD=6 TL)

İlk önce hisse senedindeki değer artışı iptal edilir.

31.12.2018

415- SERMAYE YEDEKLERİ	20.000
41503- Menkul Değerler Değerleme Farkları	
241- İŞTİRAKLER	20.000
24109- Tarımsal İşletmeler	

Daha sonra değer düşüşü ile ilgili muhasebe kayıtları oluşturulur.

31.12.2020

295-DÖVİZ VAZİYETİ	10.000 (USD)
821- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ Y.P.	60.000 (TL)
247- İŞTİR. BAĞ. ORT. VE BİR. KON. ED. ORT. DEĞ. DÜŞ. KAR.	10.000 (USD)
294- DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI	60.000 (TL)

Katılım bankalarının, sermayesi veya yönetimi üzerinde kontrol gücüne sahip buldukları ortaklıklarındaki paylar aktif nitelikli bir hesap olan "242 Bağlı Ortaklıklar- TP" hesabında kaydedilir. Genel müdürlükte hareket gören bu hesap hisse alış bedeli ile tutulur. Bu hesapta izlenen hisse senetleri

finansal durum tablosu dışı hesaplarda nominal değerleri ile de izlenir. Bedelsiz alınan hisse senetleri ile yeniden değerlendirme artışları bu hesaba kaydedilir.

Değerleme Artışı Hesabı: Bağlı ortaklıkların değer artış farkları bu hesaba borç, “414030 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar” hesabına alacak yazılarak izlenir. Bağlı ortaklığın sermaye paylarının değerlendirilmiş tutarlarında (fiyatlarında) azalma meydana gelmesi halinde ise azalma tutarına ilişkin olarak yukarıdaki kaydın tersi yapılır. Hesap bakiyesini aşan tutarda değer düşüşleri için değer düşüş karşılığı ayrılır. Tekrar değer artışı halinde önce gider yazılan tutar ters kayıtla gelire dönüştürülür ve tekrar ilk mekanizma işlemeye başlar. Her bağlı ortaklığın sermaye paylarına ilişkin değerlendirme işlemi bu hesapta ayrı ayrı takip edilir.

Bu şekilde değerlendirilen bağlı ortaklığın sermaye paylarının satılması halinde “414030 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar” hesabına kaydedilen değer artışı, bu hesaplara karşılıklı olarak kapatılır, satış işleminden doğan kâr veya zarar ilgili hesaplara yansıtılır.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca itfa edilmiş maliyeti üzerinden değerlendirilen olarak sınıflandırılan menkul değerler “244 İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Değerlenen Menkul Değerler – TP” hesabında izlenir.

Geri alım vaadi ile satım işlemi vadesinde anapara ve giderden oluşan toplam borç, müşteriye ilgili ödeme ve gider hesapları çalıştırılarak ödendikten sonra menkul değer daha önce bulunduğu hesap grubuna tekrar aktarılır.

ÖRNEK 51: Bankanın gerçeğe uygun değer farkı K/Z yansıtılan menkul değerler cüzdanında 90 bin TL bedelle yer alan 100.000 TL nominal değerli sukuk 01.01.2020 tarihinde bir hafta vadeli geri alım vaadiyle satım (repo) işlemine konu edilerek 92.000 TL fon sağlanıyor. Vade sonunda banka müşterisine 95.000 TL ödeyecektir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Geri alım vaadiyle satım işlemi gerçekleştiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki olacaktır.

01.01.2020

244- İTFA EDİLMİŞ MALİYET ÜZERİNDEN DEĞ. MEN. KIY. T.P.	90.000
010- KASA HESABI	92.000
986- GERİ AL. VAA. SAT. VE GERİ SAT. VAA. AL. İŞL. AL.	100.000
030- GERÇEĞE UYG. DEĞ. FARKI K/Z YAN. MEN. DEĞ.	90.000
332- GERİ ALIM VAADİYLE SAT. İŞL. SAĞ. FONLAR	92.000
988- GERİ AL. VAA. SAT. VE GERİ SAT. VAA. AL. İŞL. BORÇLAR	100.000

1 hafta sonra vade dolduğunda muhasebe kayıtları aşağıdaki olacaktır.

08.01.2020

332- GERİ ALIM VAADİYLE SAT. İŞL. SAĞ. FONLAR	92.000
628- GERİ ALIM VAADİYLE SAT. İŞL. VER. GİD.	3.000
988- GERİ AL. VAA. SAT. VE GERİ SAT. VAA. AL. İŞL. BORÇ.	100.000
010- KASA HESABI	95.000
986- GERİ AL. VAA. SAT. VE GERİ SAT. VAA. AL. İŞL. AL.	100.000

İştirakler, bağlı ortaklıklar ve birlikte kontrol edilen ortaklıkların değerlenmiş tutarlarının (fiyatlarının) elde etme maliyetlerinden veya daha önceki değerlenmiş tutarlarından (fiyatlarından) düşük olması halinde değer düşüşü “414030 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar” hesabına borç, “246 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar Değer Düşüş Karşılığı (-)-TP” hesabına alacak kaydı yapılmak suretiyle muhasebeleştirilir.

Değer artışı halinde, önce değer düşüş karşılıkları ters kayıtla gelire dönüştürülür. Karşılığı aşan tutarda değer artışları için ise 240, 242, 248 numaralı hesapların altında yer alan “Yeniden Değerleme Artışı” hesap açıklamasından yararlanılır.

08.11.2006 tarihli ve 26340 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ hükümleri çerçevesinde iş ortaklıkları ve adi ortaklıklar dâhil olmak üzere, ana ortaklık katılım bankasının dâhil olduğu grubun bir ortaklık sözleşmesi çerçevesinde başka gruplarla birlikte kontrol ettiği ortaklıklar “248 Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar-TP” hesabında izlenir.

6.1.3.5. Menkuller – (Tp-250, Yp-251)

(Değişik:RG-1/2/2019-30673) Kullanım hakkı olan menkuller, faaliyetlerin sürdürülmesi için satın alınan menkuller ile ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri gereğince yapılacak yeniden değerlendirme sonucu menkullerde doğan değer artışları ve alımı yapılmış ancak henüz kullanım için dağıtımı yapılmamış stok menkullerin kaydına özgü aktif nitelikli bir hesaptır.

Bankanın mülkiyetinde olup faaliyet kiralaması yöntemi ile kiralamaya konu edilen menkuller “25021 Faaliyet Kiralaması Konusu Menkuller” yardımcı hesabında izlenir.

Yurtdışında döviz ödemek suretiyle iktisap edilen ve yurtdışı birimin aktifine kayıtlı menkuller “251 Menkuller - YP” hesabına kaydedilir.

ÖRNEK 52: X Katılım Bankası 100.000 TL bedelle bir nakil vasıtası satın almıştır. 01.01.2020 tarihinde menkulün faydalı ömrü 5 yıl olup birinci yılın sonunda (31.12.2020) %50 oranında değerlendirme yapılmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Satın alma işlemi gerçekleştiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki olacaktır.

01.01.2020

250- MENKULLER	100.000	
010- KASA HESABI		100.000

Yıl sonunda amortisman giderleri için muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır. (Direkt yöntem)

31.12.2020

850- AMORTİSMAN GİDERLERİ	20.000	
250- MENKULLER		20.000

Endirekt yöntem olsaydı muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

850- AMORTİSMAN GİDERLERİ	20.000	
256- BİRİKMİŞ AMORTİSMAN		20.000

Değerleme işlemiyle ilgili muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

250- MENKULLER	50.000	
414- SERMAYE YEDEKLERİ		50.000

Değerleme işlemi neticesinde oluşan amortisman için muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

414- SERMAYE YEDEKLERİ	10.000	
256- BİRİKMİŞ AMORTİSMAN		10.000

2. yıla ait amortismanın muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2021

850- AMORTİSMAN GİDERLERİ	30.000	
256- BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		30.000

Değerleme işlemi yapıldığında nakil vasıtasının bedeli 150.000 TL'ye çıkmıştır. Yıllık amortisman tutarı $150.000/5=30.000$ TL'dir.

Not: 31.12.2021 yıl sonunda da 850 amortisman gideri hesabına borç, 256 birikmiş amortisman hesabına ise alacak kaydı yapılarak nakil vasıtasının tümü için amortisman ayrılmış olur.

ÖRNEK 53: Yukarıdaki örnek esas alınarak X Katılım Bankasının 100.000 TL'ye satın almış olduğu ve 31.12.2021 tarihinde yapılan değerlendirme sonunda 150.000 TL bedele yükselen nakil vasıtasını 15.01.2022 tarihinde 140.000 TL'ye satmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

15.01.2022

010- KASA HESABI	140.000	
256- BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	50.000	
414- SERMAYE YEDEKLERİ	40.000	
250- MENKULLER		150.000
790- DİĞER KAR PAYI DIŞI GELİRLER		80.000

6.1.3.6. Gayrimenkuller – (Tp - 252, Yp - 253)

İlgili Türkiye Muhasebe Standartları kapsamında, faaliyetlerin sürdürülmesi amacıyla satın alınan gayrimenkullerin, kullanım hakkı olan gayrimenkullerin, özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak inşaat ve ticaret veya işletmecilik amacıyla edinilen gayrimenkul maliyet bedellerinin ve gayrimenkullerin yeniden değerlemeye tabi tutulması sonucu meydana gelen değer artışlarının kaydedildiği aktif nitelikli bir hesaptır.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı kapsamında kullanım hakkı olan gayrimenkullerin kiralama sözleşmesi sona erdikten sonra edinilmesi halinde, “25220 Kullanım Hakkı Olan Gayrimenkuller” hesabından “25200 Bankanın Kullanımı İçin” hesabına aktarılır.

Katılım bankasının mülkiyetinde olup faaliyet kiralaması yöntemiyle kiralamaya konu edilen gayrimenkuller “25221 Faaliyet Kiralaması Konusu Gayrimenkuller” yardımcı hesabında izlenir.

Yurtdışında döviz ödemek suretiyle iktisap edilen ve yurtdışı birimin aktifine kayıtlı gayrimenkuller “253 Gayrimenkuller-YP” hesabında izlenir.

(Değişik:RG-1/2/2019-30673) TFRS 16 kapsamında kullanım hakkı varlığının maliyetine eklenemeyen ve bahse konu Standartta istisnalar kapsamında yer alan kiralamalara ilişkin geliştirme amaçlı harcamalar “254 Kiralamalara İlişkin Geliştirme Maliyetleri-TP” hesabı kullanılmalıdır. Kiralamalara ilişkin geliştirme maliyetleri faydalanma süresi dikkate alınarak eşit tutarlarla itfa edilir. Ancak her halükarda faydalanma süresi kiralama süresini geçemez. Kira süresinin belli olmaması veya beş yıldan uzun olması durumunda itfa süresi beş yıl olarak kabul edilir.

Katılım bankasının tesis olunması veya yeni bir şubenin açılması ya da işlerin devamlı bir surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan giderler “258 Maddi

Olmayan Duran Varlıklar-TP” hesabına kaydedilir. Aktif nitelikli bir hesaptır. Yukarıda belirtilen giderlerin aktifleştirilmesi ve değerlemesi ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre yapılır.

Katılım bankasının kiraladığı bir yerin şeref ve önemine karşılık, herhangi bir maddi varlık edinmek-sizin, yapılan ödeme ile devir ve satın aldığı bir şirkete ödediği bedelin satın alınan şirketin öz varlığından fazla olan kısmı bu hesapta izlenir.

6.1.3.7. Birikmiş Amortismanlar (-) (Tp - 256)

Bir yıldan fazla kullanılan, yıpranan ve değer kaybına uğrayan menkul ve gayrimenkuller ile maddi olmayan duran varlıkların, itfa edilmelerini sağlamak üzere döneme ait amortisman giderlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan ve aktifteki azalmayı ifade eden negatif düzenleyici bir hesaptır.

ÖRNEK 54: X Katılım Bankası Mardin Şubesi’ni büyütmek amacıyla rayiç bedeli 1.000.000 TL olan gayrimenkulü 01.01.2020 tarihinde 1.500.000 TL bedelle 10 yıllık eşit taksitlerle finansal kiralama yoluyla aldığını varsayalım. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

252- GAYRİMENKULLER	1.000.000
354- ERTELENMİŞ FİN. KİR. GİD. (-)	500.000
352- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR T.P.	1.500.000

31.12.2020 tarihinde finansal kiralama işlemine ait ilk taksit ödendiğinde muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

352- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR T.P.	150.000
- Finansal Kiralama Borçları	
010- KASA HESABI	150.000

Döneme tekabül eden giderin sonuç hesabına aktarılmasına ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

654- FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ	50.000
354- ERTELENMİŞ FİN. KİR. GİD. (-)	50.000

ÖRNEK 55: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde Mardin’in Midyat ilçesinde yeni bir şube açmak istemektedir. Söz konusu şube binası için 10.000 TL şerefiye bedeli ödenmiştir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

258- MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR T.P.	10.000
010- KASA HESABI	10.000

6.1.3.8. Peşin Ödenmiş ve Ertelenmiş Vergiler

Bankaların, vergi mevzuatı gereği, menkul sermaye iradı, gelir vergisi, geçici vergi ve kiralayan sıfatıyla finansal kiralamaya konu mal ve hizmet alımlarında ödedikleri katma değer vergisi gibi peşin ödedikleri ve dönem sonlarında ödenecek vergilerden mahsup edecekleri vergiler “260 Peşin Ödenmiş Vergiler - TP” hesabında izlenir.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca oluşturulan ertelenmiş vergi varlıkları “262 Ertelenmiş Vergi Varlığı Hesabı” hesabında izlenir. Hesap, “794 Ertelenmiş Vergi Varlığı Gelirleri - TP” ve “894 Ertelenmiş Vergi Varlığı Giderleri-TP” hesapları ile birlikte çalışır. Ertelenmiş vergi varlığı hesaplandığında bu hesabın borcuna, “794 Ertelenmiş Vergi Varlığı Gelirleri - TP” hesabının alacağına kaydedilir. Cari yıla ilişkin kurumlar vergisi, sonraki dönemlerde vergi varlığından indirilirken, “894 Ertelenmiş Vergi Varlığı Giderleri - TP” hesabının borcuna, bu hesabın alacağına kaydedilir. Özkaynaklar ile ilişkilendirilen varlıklara ilişkin ertelenmiş vergi varlığı tutarları ise ilgili özkaynak hesabı ilişkilendirilir.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca indirilebilir geçici fark teşkil eden beklenen zarar karşılıkları veya genel karşılıklar için muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi varlıkları “26205 Ertelenmiş Vergi Karşılıkları” hesabında izlenir. Ertelenmiş vergi varlık ve borçları netleştirilmek suretiyle finansal tablolara yansıtılabilir.

ÖRNEK 56: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde finansal kiralamaya konu makine ve teçhizat alımı nedeniyle Merter Vergi dairesine 10.000 TL peşin vergi ödemiştir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

260- PEŞİN ÖDENEN VERGİLER	10.000
010- KASA HESABI	10.000

ÖRNEK 57: Tahsil edilen brüt 10.000 TL kar payı üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanmıştır. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

830- VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR T.P.	500
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRIMLER T.P.	500

6.1.3.9. Duran Varlıklar Değer Düşüş Karşılığı (-) (Tp - 264)

Duran varlıklardaki değer düşüşleri, “82005 Duran Varlıklar Değer Düşüş Gideri” yardımcı hesabına borç, bu hesaba alacak kaydı yapılarak kayıtlara yansıtılır. Satış amaçlı elde tutulan ve durdurulan faaliyetlere ilişkin duran varlıkların defter değerinin elde etme maliyetinin altına düşmesine yol açan değer düşüşleri de bu hesapta izlenir.

ÖRNEK 58: X Katılım Bankası'nın portföyünde bulunan gayrimenkulün değeri 5.000.000 TL iken 31.12.2020 tarihinde yapılan değerlendirme sonucunda 4.000.000 TL'ye düştüğü görülmüştür. Söz konusu tarih itibarıyla ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ T.P.	1.000.000
<i>82005-Duran Varlıklar Değer Düşüş Giderleri</i>	
264- DURAN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) T.P.	1.000.000

6.1.3.10. Ayniyat Mevcudu - (Tp - 270)

Hizmetlerin yürütülebilmesi için satın alınıp ihtiyaç halinde kullanılmak üzere stok olarak elde bulundurulmuş basılı kağıt, kırtasiye ve büro levazımı, çek karneleri, damga pulu, posta pulu ve diğer kıymetlerin takibi için açılan bu hesap aktif niteliklidir.

ÖRNEK 59: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde 10.000 TL tutarında çek karnesini Başarı Dijital A.Ş. matbaasında bastırılmış ve parayı peşin ödemiştir. 15.01.2020 tarihinde ise söz konusu çek karnelerini 25.000 TL'ye Mutlu Ticaret A.Ş.'ye teslim etmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Çek karnesi bastırıldığında muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

270- AYNİYAT MEVCUDU	10.000
<i>Çek Karnesi</i>	
010- KASA HESABI	10.000

Çek karnesi teslim edildiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

15.01.2020

010- KASA	25.000
270- AYNİYAT MEVCUDU	10.000
<i>Mutlu Ticaret A.Ş.</i>	
790- DİĞER KAR PAYI DIŞI GELİRLER	15.000
<i>79009- Çek Karnesi Bedelleri</i>	

6.1.3.11. Aktiflerin Vadeli Satışından Doğan Alacaklar

İştirak, bağlı ortaklık, birlikte kontrol edilen ortaklık, itfa edilmiş maliyeti üzerinden değerlendirilen menkul kıymetler ile menkul ve gayrimenkullerin vadeli satışından doğan toplam alacak tutarları “272 Aktiflerimizin Vadeli Satışından Doğan Alacaklar-TP” hesabında izlenir. Hesap, “274 Aktiflerimizin Vadeli Satışından Kazanılmamış Gelirler (-) TP” hesabı ile netleştirilerek finansal tablolara yansıtılır.

Katılım bankalarının herhangi bir kredi alacağına temlik edilmesi neticesinde oluşan alacaklar da bu hesapta izlenir.

Katılım bankalarının iştirak, bağlı ortaklık, birlikte kontrol edilen ortaklık, itfa edilmiş maliyeti üzerinden değerlendirilen menkul kıymetler ile menkul ve gayrimenkullerinin vadeli satışından doğan toplam alacak tutarları ile bu varlıkların maliyet bedeli arasındaki fark “274 Aktiflerimizin Vadeli Satışından Kazanılmamış Gelirler (-)/TP” hesabının alacağına izlenir. Dönem sonlarında dönemi ilgilendiren gelirler bu hesabın borcuna, 79005 Aktiflerimizin Satışından Elde Edilen Gelirler hesabının alacağına kaydedilerek dönem gelirlerine yansıtılır.

ÖRNEK 60: X Katılım Bankası'nın iştiraki olan 1.000.000 TL kayıtlı şirket 01.01.2019 tarihinde 2 yıl vadeli 1.500.000 TL'ye satılmıştır. Satış bedelinin 1.250.000 TL'si 31.12.2019'da 250.000 TL ise bir sonraki yılsonunda ödenecektir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2019

272- AKTİFLERİMİZİN VADELİ SATIŞINDAN DOĞAN ALAC. T.P.	1.500.000	
240- İŞTİRAKLER HESABI		1.000.000
274- AKTİF. VADELİ SATIŞINDAN KAZANILMAMIŞ GELİRLER T.P.		500.000

01.01.2020

010- KASA	1.250.000	
274- AKTİF. VADELİ SAT. KAZANILMAMIŞ GELİR. T.P.	250.000	
272- AKTİFLERİMİZİN VADELİ SAT. DOĞAN ALAC. T.P.		1.250.000
790- DİĞER KAR PAYI DIŞI GELİRLER		250.000

6.1.3.12. Muhtelif Alacaklar - (Tp - 278)

Katılım bankasına kredi işlemleri dışında, kredi alacağına temlik edilmesi işlemleri dâhil olmak üzere, diğer işlem ve ilişkilerden dolayı borçlu duruma düşen, ancak katılım bankası nezdinde cari hesabı bulunmayan kişi ve kuruluşların borçları ile türev finansal araçlar için verilen teminatlar ile diğer alacakların takip edildiği aktif nitelikli bir hesaptır.

ÖRNEK 61: 01.01.2020 tarihinde Ali Yılmaz isimli müşteri, X Katılım Bankası'ndan bir adet kasa kiralamıştır. Söz konusu banka kiralık kara işleminden işlem için 1000 TL talep edilmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

278-MUHTELİF ALACAKLAR	1.000
278031- Kiralık Kasa Hizmetlerinden Alacaklar	
790-DİĞER KAR PAYI DIŞI GELİRLER	1.000

ÖRNEK 62: 30.01.2020 tarihinde Ali Yılmaz kiralık kasa bedeli olan 1.000 TL'yi X Katılım Bankası'na ödemiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.01.2020

010- KASA HESABI	1.000
278- MUHTELİF ALACAKLAR	1.000

6.1.3.13. Borçlu Geçici Hesaplar - Türk Parası (280)

Aktifte başka bir hesaba geçmesi gerektiği halde, işlemin yapıldığı sırada zorunlu bir nedenle ait olduğu asıl hesaba alınamayan ve genellikle katılım bankalarının iç işlemleri ile ilgili geçici nitelikteki kayıtların gösterildiği bir hesaptır.

ÖRNEK 63: X Katılım Bankası'nın 01.01.2020 tarihinde 100.000 TL sigorta masrafı ve 5.000 TL reklam gideri yaptığı varsayımına göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	15.000
280011- Sigorta Masrafları	10.000
280012- Reklam Giderleri	5.000
010- KASA HESABI	15.000

Finansal yükümlölükler için peşin ödenen komisyon ve benzeri masraflar "280013 Peşin Ödenen Ücret ve Komisyonlar" hesabına kaydedilir. Bu hesapta izlenen tutarların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde iç verim oranı yöntemiyle hesaplanan dönemi ilgilendiren bölümü, ilgili gider hesabının borcuna ve bu hesabın alacağına yazılmak suretiyle dönem giderlerine yansıtılır.

6.1.3.14. Kıymetli Maden İŞlemleri (Tp - 284, Yp- 285)

Katılım bankalarınca alınan veya satılan kıymetli madenlerin Türk parası karşılıkları "284 Kıymetli Maden Alım/Satım Hesabı-TP" kaydedildiği bir hesaptır.

Alınan veya satılan kıymetli madenlerin gram üzerinden "285 Kıymetli Maden Vaziyeti - YP" hesabına kaydedilerek izlenir. Belli dönemler sonunda yapılan değerleme işlemi ile "284 Kıymetli Maden Alım/Satım" hesabı ile denkliği sağlanır.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

ÖRNEK 64: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde Ali Işık isimli müşteriden 10 kilogramlık külçe altını 1 gr = 400 TL'den satın almıştır. Mezkûr banka 31.03.2020 tarihinde 1 gr =420 TL'den olmak üzere Cemal Ay adlı banka müşterisine 5 kg satmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020 tarihindeki altın alım işlemine ait muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

019- KIYMETLİ MADEN HESABI	10.000 gr. AU
284- KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM HESABI	4.000.000 TL
010- KASA HESABI	4.000.000 TL
285- KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ Y.P.	10.000 gr. AU

31.03.2020 tarihindeki altın satım işlemine ait muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.03.2020

010- KASA HESABI	2.100.000 TL
285- KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ	5.000 gr. AU
284- KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM HESABI	2.000.000 TL
019- KIYMETLİ MADEN HESABI	5.000 gr. AU
771- KAMBİYO KARLARI	100.000 TL

ÖRNEK 65: X Katılım Bankası 30.06.2020 tarihinde 1 kg. altını Mehmet Sayan isimli müşteriye 1 gr =390 TL üzerinden satmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.06.2020

010- KASA HESABI	390.000 TL
285- KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ	1.000 gr. AU
861- KAMBİYO ZARARLARI	10.000 TL
284- KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM HESABI	400.000 TL
019- KIYMETLİ MADEN HESABI	1.000 gr. AU

Aktif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar “288 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları-TP” hesabının borcuna ve “798 Parasal Pozisyon Kârı – TP” hesabının alacağına kaydedilerek muhasebeleştirilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumsuz farklar ise bu hesabın alacağına “898 Parasal Pozisyon Zararı – TP” hesabının borcuna kaydedilir.

6.1.3.15. Şubeler Cari Hesabı – (Tp – 290, Yp - 291)

Şubelerin genel müdürlükleriyle veya birbirleriyle yaptıkları Türk parası cinsinden işlemler “290 Şubeler Cari Hesabı-TP” altında izlenir. Söz konusu hesap çift nitelikli bir hesaptır. Hesabı ilk çalış-

tiran şubenin göndereceği dekonta istinaden karşı şubece yapılacak mahsup işlemi ile şubeler cari hesabının karşılıklı olarak kapatılması sağlanır. Şubeler cari hesabını çalıştıran her şube, belli dönemlerde tam mutabakat sağlamak zorundadır.

Şubelerin genel müdürlükleriyle veya birbirleriyle yabancı para cinsi ve kıymetli maden (gram) cinsi üzerinden yaptıkları işlemler “291 ŞUBELER CARİ HESABI-YP” hesabına kaydedilir. Söz konusu hesap sabit fiyatla hareket gören çift nitelikli bir kambiyo hesabıdır. Hesabın çalışması 290 Şubeler Cari Hesabında açıklandığı gibidir.

ÖRNEK 66: X Katılım Bankası'nın Mardin Şubesi aynı bankanın Batman Şubesi'ne 21.03.2020 tarihinde 1.000.000 TL ve 200.000 USD tutarında para göndermiştir. Söz konusu tutar 22.03.2020 tarihinde para nakil vasıtasıyla Batman Şubesi'ne teslim edilmiştir. Her iki şube için ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Mardin Şubesi 21.03.2020 tarihinde parayı gönderdiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

21.03.2020

012- YOLDAKİ PARALAR T.P.	1.000.000 TL	
013- YOLDAKİ PARALAR Y.P.	200.000 USD	
010- KASA HESABI		1.000.000 TL
011- EFEKTİF DEPOSU Y.P.		200.000 USD

22.03.2020 tarihinde para teslim edildiğinde Mardin Şubesi için muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

22.03.2020

290- ŞUBELER CARİ T.P.	1.000.000 TL	
291- ŞUBELER CARİ Y.P.	200.000 USD	
012- YOLDAKİ PARALAR T.P.		1.000.000 TL
013- YOLDAKİ PARALAR Y.P.		200.000 USD

22.03.2020 tarihinde para teslim edildiğinde Batman Şubesi için muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

22.03.2020

010- KASA HESABI	1.000.000 TL	
011- EFEKTİF DEPOSU	200.000 USD	
290- ŞUBELER CARİ T.P.		1.000.000 TL
291- ŞUBELER CARİ Y.P.		200.000 USD

6.1.3.16. Efektif İşlemleri

Katılım bankalarınca alınan veya satılan efektiflerin Türk parası karşılıkları “292 Efektif Alım/Satım Hesabı - TP” hesabına kaydedilir. Kambiyo hesaplarından sabit fiyatla hareket gören 293 Efektif Vaziyeti - Y.P. hesabı ile karşılıklı çalışır. Alınan efektifin Türk parası karşılığı 010 Kasa hesabının alacağı ile bu hesabın borcuna, alınan efektifin cinsine göre miktarı ise sabit fiyat üzerinden 293 Efektif Vaziyeti - Y.P. hesabının alacağı ile 011 Efektif Deposu hesabının borcuna kaydedilir. Efektif satışları ise yukarıdaki işlemin tersi kayıtlarla gerçekleştirilir.

“293 Efektif Vaziyeti – YP” hesabının sabit fiyat üzerinden bakiyesi ile “292 Efektif Alım/Satım - TP” hesabının Türk parası üzerinden bakiyesinin cari kurlara göre eşit olması gerekir. Kur değişimleri nedeniyle bozulan denge belli dönemlerde evalüe edilerek denklik sağlanır. Farklar “292 Efektif Alım/Satım – TP” hesabının borç veya alacağı ile ilgili kâr/zarar hesaplarına intikal ettirilir.

Alınan veya satılan efektifler sabit fiyat üzerinden “293 Efektif Vaziyeti - YP” kaydında izlenir. Belli dönemlerde yapılan değerlendirme işlemi ile 292 Efektif Alım/Satım – T.P. hesabı ile denklik sağlanır.

Katılım bankalarınca alınan veya satılan dövizlerin Türk parası karşılıkları “294 Döviz Alım/Satım Hesabı - TP” hesabı altında izlenir. Kambiyo hesaplarından sabit fiyatla hareket gören “295 Döviz Vaziyeti - YP” hesabı ile karşılıklı çalışır. Hesap isimleri değiştirilmek şartıyla “292 Efektif Alım/Satım - TP” hesabındaki açıklama bu hesap için de geçerlidir.

Alınan veya satılan dövizler sabit fiyat üzerinden “295 Döviz Vaziyeti - YP” hesabı altında izlenir. Söz konusu hesap genelde pasif karakterli olmakla beraber, alış yapılmayan dövizin satışının yapılması durumunda borç bakiye de verebilir. Bu itibarla söz konusu hesap çift (borç/alacak) karakterlidir.

Belli dönemlerde yapılan değerlendirme işlemi sonucunda “294 Döviz Alım/Satım” hesabı ile denkliği sağlanır.

Değerleme sonucu oluşan farklar “294 Döviz Alım/Satım – TP” hesabının borç veya alacağı ile “77101 Efektif ve Döviz Alım/Satım ve Değerleme Kârları” hesabının alacağına veya “86101 Efektif ve Döviz Alım/Satım ve Değerleme Zararları” hesabının borcuna kaydedilir.

Katılım bankasının alacaklarından dolayı edinmek zorunda kaldığı ticari emtia ve gayrimenkuller aktif nitelikli bir hesap olan “298 Elden Çıkarılacak Kıymetler-TP” altında izlenir. Alacaklardan dolayı edinilen varlıklar hiçbir şekil ve suretle değerlemeye tabi tutulamaz.

6.2. PASİF İŞLEMLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

6.2.1. Katılım Fonu ve Diğer Yabancı Kaynaklar

Türk parası özel cari hesaplar, “Gerçek Kişilerin Ticari Olmayan”, “Resmi Kuruluşlar”, “Ticari Kuruluşlar”, “Bankalar”, “Diğer Kuruluşlar” hesaplarında, yabancı para özel cari hesaplar ise Bankalar -YP ve Özel Cari Hesaplar – YP hesaplarında izlenir.

Türk parası ve yabancı para katılma hesapları, vade ve fon havuzu grupları itibarıyla, “Gerçek Kişilerin Ticari Olmayan”, “Resmi Kuruluşlar”, “Ticari Kuruluşlar”, “Diğer Kuruluşlar” ve “Bankalar” hesaplarında izlenir.

Müşteri tarafından özel cari hesap bakiyesinden fazla yapılan çekilişler bir kredi işlemi olarak kabul edilir ve ilgili 11813, 11913 Özel Cari Hesap Müşterilerine alt hesaplarında izlenir.

Katılım bankalarının yurtdışı şubelerinde, bunların buldukları ülkelerde ya da diğer ülkelerde yerleşik kişiler tarafından açılan özel cari ve katılma hesapları ilgili yurtdışı özel cari ve katılma hesaplarına, Türkiye’de yerleşik kişiler tarafından açılan özel cari ve katılma hesapları ilgili yurt içi özel cari ve katılma hesaplarına kaydedilir.

Katılma hesaplarına kâr dağıtılması ilgili katılma hesaplarına alacak, zarar dağıtılması ise borç kaydı yapılmak suretiyle muhasebeleştirilir.

Özel fon havuzlarında toplanan fonlar, anapara geri ödemesinin yapılacağı tarih dikkate alınarak ilgili hesaplara kaydedilir.

Gerçek Kişiler / Ticari Olmayan: Gerçek kişiler tarafından bu nam altında açtırılan ve ticari işlemlere konu olmayan Özel Cari Hesaplar/Katılma Hesaplarıdır. Ancak ticari nitelikte olmayan özel cari hesaplar üzerine münhasıran çek keşide edilmesi ticari işlem sayılmaz.

Özel Cari Hesaplar / Katılma Hesapları – YP: Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki Karar ve buna ilişkin tebliğler uyarınca katılım bankaları tarafından gerek Türkiye’de yerleşik, gerek yurtdışında yerleşik gerçek ve tüzel kişiler adına konvertibl dövizler üzerinden açılabilen özel cari hesaplar ile katılma hesapları “301 Özel Cari Hesaplar –YP”, “321 Katılma Hesapları –YP” ile “323 Katılma Hesapları - Özel Fon Havuzları –YP” hesaplarında izlenir. Söz konusu hesaplar pasif nitelikli olup, sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonları itibarıyla, hesap bakiyeleri değerlendirilme işlemine tabi tutularak, Türk parasına dönüştürülür.

Resmi Kuruluşlar: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın ilgili düzenlemesinde belirtilen resmi kuruluşlar mevduatı bu hesapta izlenir.

Ticari Kuruluşlar: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın ilgili düzenlemesinde belirtilen ticari kuruluşlar özel cari hesaplar/katılma hesapları bu hesapta izlenir.

Diğer Kuruluşlar: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın ilgili düzenlemesinde belirtilen diğer kuruluşlar özel cari hesaplar/katılma hesapları bu hesapta izlenir.

ÖRNEK 67: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde gerçek kişi müşterisi Mehmet Atmaca adına 100.000 TL özel cari hesap açmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

010- KASA HESABI	100.000
300- ÖZEL CARİ HESAP	100.000
- Mehmet Atmaca	

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

ÖRNEK 68: Almanya’da çalışan gurbetçi vatandaşımız Ahmet Yılmaz 01.01.2020 tarihinde X Katılım Bankası’nda 10.000 Euro’luk birikimiyle yabancı para cinsinden özel cari hesap açmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2018

011- EFEKTİF DEPOSU	10.000 EUR
301- ÖZEL CARİ HESAPLAR	10.000 EUR
<i>30110- Yurtdışında Yerleşik Gerçek Kişiler</i>	

ÖRNEK 69: 30.01.2020 tarihinde Mehmet Yılmaz özel cari hesabından 50.000 TL ve kardeşi Ahmet Yılmaz da X Katılım Bankası’ndaki hesabından 10.000 Euro’yu çekmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.01.2020

300- ÖZEL CARİ HESAPLAR T.P.	50.000 TL
301- ÖZEL CARİ HESAPLAR Y.P.	10.000 EUR
010- KASA HESABI	50.000 TL
011- EFEKTİF DEPOSU	10.000 EUR

ÖRNEK 70: Ahmet Yılmaz, X Katılım Bankası’nın Beyoğlu Şubesi’nde 01.01.2020 tarihinde 50.000 TL’lik üç ay vadeli katılım hesabı açmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

010- KASA HESABI	50.000
320- KATILMA HESAPLARI	50.000
<i>- 32010- Üç Aya Kadar Vadeli</i>	

ÖRNEK 71: 30.03.2020 tarihinde Ahmet Yılmaz’ın hesabına 2.500 TL kar payı tahakkuk etmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.03.2020

620- KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KAR PAYLARI	T.P.	2.500
320- KATILMA HESAPLARI		2.500

ÖRNEK 72: X Katılım Bankası A.Ş., Ahmet Yılmaz adlı müşterinin hesabına tahakkuk ettirilen kar payı üzerinden 30.03.2020 tarihinde %10 oranında menkul sermaye iradı vergisi ödemiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.03.2020

320- KATILMA HESAPLARI	250
<i>Ahmet Yılmaz</i>	
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM VE HARÇLAR	250
<i>Ödenecek Vergiler (Menkul Sermaye İradı)</i>	

ÖRNEK 73: 01.01.2009 tarihinde X Katılım Bankası'nda Ayşe Kaya'ya ait katılım fonu hesabı açılmıştır. 30.06.2020 tarihi itibarıyla müşteriye ulaşılamadığı için TMSF tarafından gerekli ilanlar yapıldıktan sonra hesaptaki 5.000 TL'lik gelirin fona aktarılmasına karar verilmiştir. Hesap açılığında ilişkin kaydın önceden yapıldığı varsayımı altında yeni muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.06.2020

320- KATILMA HESAPLARI	5.000
<i>Ayşe Kara</i>	
390- MUHTELİF BORÇLAR HESABI	5.000

ÖRNEK 74: X Katılım Bankası'nın Kadıköy Şubesi'nde hesabı bulunan Zeynep Arman, 01.11.2020'de aynı bankanın Ümraniye Şubesi'ne giderek özel cari hesaba 5.000 TL yatırmıştır. Ümraniye ve Kadıköy Şubesi için ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Ümraniye Şubesi'ne ait muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.11.2020

010- KASA HESABI	5.000
290- ŞUBELER CARİ HESABI	5.000

Kadıköy Şubesi'ne ait muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.11.2020

290- ŞUBELER CARİ	5.000
300- ÖZEL CARİ HESAPLAR	5.000

ÖRNEK 75: X Katılım Bankası'nın müşterisi Ayşe Beyaz, 01.10.2020 tarihinde Eminönü Şubesi'nde 1 ay vadeli katılma hesabı açtırmıştır. Aynı tarihte hesabına 8.000 Euro ve 10.000 USD para yatırmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

01.10.2020

011- EFEKTİF DEPOSU Y.P.	10.000 USD
011- EFEKTİF DEPOSU Y.P.	8.000 EURO
321- KATILMA HESAPLARI Y.P.	10.000 USD
321- KATILMA HESAPLARI Y.P.	8.000 EURO

ÖRNEK 76: 01.02.2020 tarihinde Ayşe Beyaz adına 100 USD ve 100 Euro tutarında kar payı tahakkuk ettirilmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (1 USD=6 TL, 1 EURO=6,5 TL)

01.02.2020

621- KATILMA HESAPLARI VE KAR PAYI	1.250 TL*
295- DÖVİZ VAZİYETİ Y.P.	100 USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ Y.P.	100 EURO
321- KATILMA HESAPLARI Y.P.	100 USD
321- KATILMA HESAPLARI Y.P.	100 EURO
294-DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI	1.250 TL*

*1.250=(100*6+100*6,5)

ÖRNEK 77: Eminönü Şubesi'ne başvuran Çelik Ticaret A.Ş. 01.02.2020 tarihinde 10.000 TL tutarında ticari özel cari hesap açmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.02.2020

100- KASA HESABI	10.000
304- ÖZEL CARİ HESAPLAR (RES. TİC. VE DİĞ. KUR. YİY)	10.000

ÖRNEK 78: 11.01.2020'de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu X Katılım Bankası A.Ş.'nin özel cari hesabına 1.000.000 TL yatırmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

11.01.2020

010- KASA HESABI	1.000.000
304- ÖZEL CARİ HES./RESMİ, TİCARİ VE DİĞER KURUM.	1.000.000

6.2.2. Kıymetli Maden Depo Hesapları - Yp (305 - 315)

Kıymetli maden depo hesapları açılmasına ve kıymetli maden kredisi kullandırılmasına ilişkin mevzuat hükümlerine göre katılım bankalarının belirli standartlar üzerinden açmış olduğu kıymetli maden depo hesapları "305 **Özel Cari Hesaplar**" adı altında gram olarak kaydedilmektedir. "305 Kıymetli Maden Depo Hesapları - Özel Cari Hesaplar - YP" hesap açıklamasında yer alan ifadeler "315 Kıymetli Maden Katılma Hesapları - YP" için de geçerlidir.

ÖRNEK 79: Mehmet Demir adlı müşteri 01.01.2020 tarihinde 100 gr. altın satın alarak karşılığında vadesiz kıymetli maden hesabı açmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (1 gr altın=380 TL)

01.01.2020

010- KASA	38.000 TL	
285- KIYMETLİ MADEN VAZİYET HESABI Y.P.	100 gr. AU	
305- KIYMETLİ MADEN DEPOSU YP		100 gr. AU
284- ALTIN ALIM/SATIM HESABI	38.000 TL	

ÖRNEK 80: Orhan Uzun adlı müşteri 20.01.2020 tarihinde 200 gram fiziki altını X Katılım Bankası'na getirerek vadesiz kıymetli maden hesabı açmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (1 gr altın=410TL)

20.01.2020

019- KIYMETLİ MADEN DEPOSU	200 gr. AU	
305- KIYMETLİ MADEN DEPOSU		200 gr. AU

ÖRNEK 81: Ayşe Beyaz adlı X Katılım Bankası A.Ş. müşterisi 01.09.2020 tarihinde 200 gram altın satın alarak 1 yıl vadeli altına katılım hesabı açtırmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (1 gr altın=420 TL)

01.09.2020

010- KASA	84.000 TL	
285- KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ	200 gr. AU	
315- KIYMETLİ MADEN DEPO HESABI		200 gr. AU
284- KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM HESABI	84.000 TL	

ÖRNEK 82: 31.12.2020 tarihinde müşteri Ayşe Beyaz'ın hesabına %2 kar payı tahakkuk etmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

615- KIYMETLİ MADEN DEPO HESAP. VERİLEN KAR PAYLARI	4 gr AU	
315- KIYMETLİ MADEN DEPO HESABI		4 gr AU
<i>(200 gr. AU*0,02=4 gr AU)</i>		

ÖRNEK 83: Yukarıdaki örnekte yer alan varsayımlar altında müşteri hesabına tahakkuk ettirilen kar payı TL cinsinden müşterinin hesabına yansıtılmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

614- KIYMETLİ MADEN DEPO HESAP. VERİLEN KAR PAY.	1.680 TL
285- KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ	4 gr. AU
284- KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM HESABI	1.680 TL
315- KIYMETLİ MADEN DEPO HESABI	4 gr. AU

(4 gr. AU*420=1.680 TL)

31.12.2020

315- KIYMETLİ MADEN DEPO HESABI	4gr AU
284- KIYMETLİ MADEN ALIM / SATIM HESABI	1.680 TL
285- KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ	4gr AU
304- ÖZEL CARİ HESAP	1.680 TL

6.2.3. Bankalarla İlişkiler

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ilgili düzenlemesinde belirtilen bankalar özel cari hesapları/katılma hesapları "320 Bankalar" hesabında izlenir.

Katılım bankalarının, geri alım vaadi ile satım işlemleri yoluyla temin ettiği kısa vadeli kaynaklar "332 Geri Alım Vaadi İle Satım İşlemlerinden Sağlanan Fonlar" bu hesapta izlenir. Geri satım vaadi ile alım işlemi yapan bir katılım bankası, bu işlemlerle ilgili olarak yeniden geri alım vaadi ile satım işlemi yapması durumunda, 33202 Menkul Değerlerden Borçlar – Yurtiçinden veya 33203 Menkul Değerlerden Borçlar – Yurtdışından yardımcı hesaplarını kullanır.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde, satış amaçlı olarak sınıflandırılan ve durdurulan faaliyetlere ilişkin duran varlıklarla ilgili yükümlülükler "336 Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlık Borçları - Türk Parası" hesabında izlenir.

Katılım bankalarının, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası aracılığıyla, diğer bir banka veya katılım bankasından aldığı Türk parası borçlar "338 Para Piyasalarına Borçlar - Türk Parası" hesabında izlenir.

Katılım bankalarının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından kullandıkları krediler "340 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kredileri – TP" hesabında izlenir.

Katılım bankalarının yurtiçi bankalar ve katılım bankalarından aldıkları krediler pasif nitelikli olan "342 Yurtiçi Bankalardan Kullanılan Krediler - Türk Parası" hesapta izlenir. Bu hesabın değerlendirilmesi borçların değerlendirilmesi hükümlerine göre yapılır.

Katılım bankalarının temin etmiş oldukları kredilerden, bir sözleşmeye dayalı konsorsiyum ya da sendikasyon kredileri gibi, doğrudan katılım bankası yönetim kurulu ve genel müdürlük üst düzey yetkililerinin imzaları ile alınan krediler, diğer bir deyişle, katılım bankası genel müdürlüğünün doğrudan yükümlülüğünü oluşturan krediler genel müdürlük hesaplarına mal edilir ve genel müdürlük nezdinde izlenir. Bu sınırlama yurtiçi şubelerin kayıtlarında izlenen dış ticaretin finansmanına yönelik olarak temin edilen kredileri kapsamaz. Genel müdürlüğün verdiği genel bir otorizasyona dayanılarak yurtdışı

şube müdürlerinin yetkisi ve imzasıyla şube faaliyetleri gözetilerek piyasalardan doğrudan temin edilen kredilerin genel müdürlük hesaplarına mal edilip edilmemesi hususu genel müdürlük yetkisindedir.

Katılım bankalarının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve yurtiçi bankalar ve katılım bankaları dışında kalan diğer kuruluşlardan Türk parası cinsinden aldıkları krediler “344 Yurtiçi Diğer Kuruluşlardan Kullanılan Krediler” hesabında izlenen pasif nitelikli bir hesaptır.

Katılım bankalarının temin etmiş oldukları kredilerden, bir sözleşmeye dayalı konsorsiyum ya da sendikasyon kredileri gibi, doğrudan katılım bankası yönetim kurulu ve genel müdürlük üst düzey yetkililerinin imzaları ile alınan krediler, diğer bir deyişle, katılım bankası genel müdürlüğünün doğrudan yükümlülüğünü oluşturan krediler genel müdürlük hesaplarına mal edilir ve genel müdürlük nezdinde izlenir. Bu sınırlama yurtiçi şubelerin kayıtlarında izlenen dış ticaretin finansmanına yönelik olarak temin edilen kredileri kapsamaz. Genel müdürlüğün verdiği genel bir otorizasyona dayanılarak, yurtdışı şube müdürlerinin yetkisi ve imzasıyla şube faaliyetleri gözetilerek piyasalardan doğrudan temin edilen kredilerin genel müdürlük hesaplarına mal edilip edilmemesi hususu genel müdürlük yetkisindedir.

6.2.4. Yurtdışı Kaynaklar

İlgili düzenleme hükümleri uyarınca gerekli koşulları taşıyan sermaye hesaplmasına dâhil edilecek borçlanma araçları, Kurum izninin alınmasıyla birlikte “346 Sermaye Hesaplmasına Dâhil Edilecek Borçlanma Araçları – TP” hesabında izlenir.

Katılım bankalarının yurtdışındaki banka, kuruluş ve fonlardan doğrudan sağladıkları kısa, orta ve uzun vadeli Türk parası krediler “348 Yurtdışından Kullanılan Krediler” hesabında izlenir.

Katılım bankalarının temin etmiş oldukları bir sözleşmeye dayalı konsorsiyum ya da sendikasyon kredileri gibi kredilerin genel müdürlük veya ilgili şubeler nezdinde izlenmesi hususu genel müdürlük yetkisindedir.

İlgili ülkelerin ihracat kredi kuruluşları tarafından kullanılan ve Türkiye’deki katılım bankalarınca ithalatın finansmanına yönelik olarak muhtelif biçimlerde aracılık edilmek üzere sağlanan GSM (ABD), Hermes (Almanya), SACE (İtalya) ve benzeri krediler, düzenlenen kredi sözleşmesinde katılım bankasının garantör konumunda bulunması veya kredinin kullanılması aşamasında katılım bankası nezdinde herhangi bir nakit hareketi olmaması, nakit hareketi olması halinde ise nakdin kullanımının katılım bankasının yetkisinde olmaması halinde finansal durum tablosu dışında ilgili hesaplarda, aksi durumda bu hesapta muhasebeleştirilir.

ÖRNEK 84: 01.01.2020’de X Katılım Bankası A.Ş., Dubai İslam Bankası’ndan 1.000.000 TL sermaye benzeri kredi temin etmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

022- YURTIÇİ BANKALAR	1.000.000
(010- KASA)	
346- SERMAYE BENZERİ KREDİLER	1.000.000

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

Not: Söz konusu tutar nakit olarak geldiye kasa hesabına, muhabir banka vasıtasıyla geldiye yurtiçi bankalar hesabının borç bakiyesine kaydedilir.

ÖRNEK 85: X Katılım Bankası, yurtdışı piyasalardan 100 milyon USD tutarında sendikasyon kredisi kullanmıştır. 6 aylık kupon ödemeli maliyeti LIBOR+%2,5 olduğuna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

025- YURTDIŞI BANKALAR - Sendikasyon Kredisi	100.000.000 USD
349- YURTDIŞI BANKALAR	100.000.000 USD

6.2.5. Karşılıklar- Türk Parası (350)

TFRS 9 kapsamında beklenen zarar karşılığı ayırmayan katılım bankalarının Karşılık Yönetmeliğinde belirlenen usul ve esaslar dâhilinde ayrılan “35000 Genel Karşılıklar-TP” hesabında izlenir.

Yabancı para cinsinden olan genel karşılık tutarları katılım bankalarının tercihine göre söz konusu hesapta veya “351 Karşılıklar - YP” hesabının ilgili yardımcı hesabında izlenir.

ÖRNEK 86: X Katılım Bankası'nın 31.01.2020 tarihi itibarıyla standart nitelikli kullanılmış olan nakdi kredi tutarları 10.000.000 TL ve gayri nakdi kredi tutarları ise 4.000.000 TL'dir. Genel karşılığa ilişkin muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (Nakdi krediler için yüzde 1 ve gayrinakdi krediler için ise binde 2 oranında genel karşılık ayrılmıştır.)

Standart nitelikli krediler için genel karşılık hesaplaması:

Nakdi krediler için; $1.000.000 * 0,01 = 10.000$ TL

Gayri nakdi krediler için; $4.000.000 * 0,002 = 8.000$ TL

31.01.2020

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ T.P. Genel Karşılık Giderleri	18.000
350- KARŞILIKLAR 35000- Birinci Grup Kredi	18.000

ÖRNEK 87: X Katılım Bankası'nın 30.03.2020 tarihi itibarıyla portföyünde bulunan ikinci grup nakdi kredisi tutarı 2.000.000 TL ve gayri nakdi kredi tutarı ise 1.000.000 TL'dir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (İkinci grup krediler için nakdi kredilerde %2 ve gayrinakdi kredi için binde 4 oranında genel karşılık oranları hesaplayınız.)

30.03.2020

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	44.000
<i>Genel Karşılık Giderleri</i>	
350- KARŞILIKLAR	44.000
<i>İkinci Grup Krediler</i>	

İkinci grup krediler için genel karşılık hesaplaması:

Nakdi krediler için %2 ise; $2.000.000 * 0,02 = 40.000$ TL

Gayri nakdi krediler için %0,4 ise; $1.000.000 * 0,004 = 4.000$ TL

Katılım bankalarının, çalışanları için ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre hesaplayacağı kıdem ve ihbar tazminatından dönemsel olarak ayrılması gereken karşılık tutarları pasif nitelikli bir hesap olan "35001 Kıdem ve İhbar Tazminatı Karşılığı" hesabında izlenir.

Katılım bankasının, çalışanları için ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre hesaplayacağı kısa vadeli çalışan haklarından doğan yükümlülükleri için ayırması gereken karşılıklar "35003 Kısa Vadeli Çalışan Hakları Yükümlülükleri Karşılığı" hesabının alacağına "820033 Kısa Vadeli Çalışan Hakları Yükümlülükleri Karşılığı Giderleri" hesabının borcuna kaydedilmek suretiyle muhasebeleştirilir.

ÖRNEK 88: X Katılım Bankası, çalışan personeli için 30.03.2020 tarihinde 6.000 TL tutarında kıdem ve ihbar tazminatı karşılığı ayırmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.03.2020

820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	6.000
<i>82001- Kıdem ve İhbar Tazminatı Karşılığı</i>	
350-KARŞILIKLAR HESABI	6.000
<i>35001- Kıdem ve İhbar Tazminatı Karşılığı</i>	

Katılım bankalarının, kurumlar vergisi ve gelir vergisi için ayırmak zorunda olduğu karşılıklar "35004 Vergi Karşılıkları-TP" hesabında izlenir. Faaliyetler sonucu elde edilen vergiye tabi kâr üzerinden ödenecek kurumlar vergisi ve kurumlar vergisinden muaf gelirlerle ilgili gelir vergisi stopajı için dönem ve yıl sonları itibarıyla hesaplanarak ayrılan karşılıklar, 35004 Vergi Karşılıkları yardımcı hesabının alt hesapları olan 350040 Kurumlar Vergisi Karşılığı veya 350041 Gelir Vergisi Karşılığı hesaplarına alacak ve 82002 Vergi Karşılığı hesabına borç olarak kaydedilir.

Katılım bankalarının, faaliyetleri sonucu elde ettiği vergiye tabi kâr üzerinden ödenecek kurumlar vergisi ve kurumlar vergisinden muaf gelirlerle ilgili gelir vergisi stopajı için ayrılan karşılıklar;

- 350040 Kurumlar Vergisi Karşılığı
- 350041 Gelir Vergisi Karşılığı

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

hesaplarında izlenmeli ve ilgili yıla ait vergi beyannamelerinin düzenlenip kesinleşmesinden sonra tahakkuk eden meblağ bir defada ödenecek ise söz konusu meblağın tamamı;

- 380010 Ödenecek Kurumlar Vergisi
- 380011 Ödenecek Gelir Vergisi

hesaplarına aktarılır. Ancak, vergi ödemelerinin taksitle bağlanması durumunda, her taksit tutarı ödeneceği döneme bağlı olarak “380010 Ödenecek Gelir Vergisi” veya “380011 Ödenecek Kurumlar Vergisi” alt hesaplarına aktarılır.

ÖRNEK 89: X Katılım Bankası’na 31.12.2020 tarihinde 10 milyon TL kurumlar vergisi ve 2 milyon TL gelir vergisi tahakkuk etmiştir. Söz konusu vergiler 31.01.2021 tarihinde ödenmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	12.000.000
<i>82002-Vergi Karşılığı</i>	
350- KARŞILIKLAR HESABI	12.000.000
<i>350040- Kurumlar Vergisi Karşılığı</i>	<i>10.000.000</i>
<i>350041- Gelir Vergisi Karşılığı</i>	<i>2.000.000</i>

31.12.2020

350- KARŞILIKLAR HESABI	12.000.000
<i>350040- Kurumlar Vergisi Karşılığı</i>	<i>10.000.000</i>
<i>350041- Gelir Vergisi Karşılığı</i>	<i>2.000.000</i>
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER	12.000.000
<i>380010- Ödenecek Kurumlar Vergisi</i>	<i>10.000.000</i>
<i>380011- Ödenecek Gelir Vergisi</i>	<i>2.000.000</i>

31.01.2021

380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER	12.000.000
010- KASA HESABI	12.000.000

Döviz endeksli krediler ve finansal kiralama alacaklarında, kurlarda meydana gelen düşüşler dolayısıyla anapara tutarında ortaya çıkan azalışlar “35005 Döviz Endeksli Krediler ve Finansal Kiralama Alacakları Ana Para Kur Azalış Karşılıkları” hesabına kaydedilir. Bu hesap aktif düzenleyici pasif nitelikli bir hesaptır. Kur düşüşü dolayısıyla ortaya çıkan değer azalışı bu hesabın alacağına, “86111 Döviz Endeksli Krediler ve Finansal Kiralama Alacakları Anapara Kur Azalışları” hesabının borcuna kaydedilmek suretiyle muhasebeleştirilir.

İlgili kredi ve finansal kiralama hesabı, bu hesap ile netleştirilmek suretiyle finansal tablolara yansıtılır.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca teslim tarihine göre muhasebeleştirilen menkul değerlerin, işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçekleşen değer düşüşleri “35006 Teslim Tarihine Göre Muhasebeleştirme Değer Düşüş Karşılığı” bu hesapta izlenir.

Teslim tarihine göre muhasebeleştirilen menkul değerlerin işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçeğe uygun değerlerinde meydana gelen değişiklikler, ilgili varlığın değerlemesinde kullanılan esasa göre sonuç hesaplarına veya özkaynak kalemlerine intikal ettirilir.

(Değişik:RG-18/10/2018-30569) Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zama-naşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin sekizinci fıkrası çerçevesinde ayrılan kâr dengeleme rezervi “35007 Katılma Hesabına Dağıtılacak Kârlardan Ayrılan Tutarlar” hesabında izlenir. Hesap, “82007 Katılma Hesabına Dağıtılacak Kârlardan Ayrılan Tutarlar” hesabı ile karşılıklı çalışır.

TFRS 9 kapsamında beklenen zarar karşılığı ayırmayan katılım bankalarının, Karşılık Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca donuk alacak olarak sınıflandırılmakla birlikte, henüz tazmin edilmeyen ya da nakde dönüştürülmeyen gayri nakdi krediler ve çek yaprakları için ayrılan özel karşılıklar pasif nitelikli bir hesap olan “35009 Tazmin Edilmemiş ve Nakde Dönüşmemiş Gayrinakdi Krediler Özel Karşılıkları” hesabında izlenir.

(Ek:RG-1/2/2019-30673) “Finansal Araçlar” başlıklı 9 numaralı Türkiye Finansal Raporlama Standardına göre gayrinakdi krediler için hesaplanan beklenen zarar karşılığı tutarları “35010 Gayrinakdi Krediler Beklenen Zarar Karşılıkları” hesabında izlenir.

Yeniden yapılanma maliyetleri için ayrılan karşılıklar “35020 Yeniden Yapılanma Karşılığı” hesabında izlenir.

Kredi kartı hamillerinin yapmış oldukları harcama tutarları karşılığında ya da verilen bankacılık hizmetleri nedeniyle katılım bankasının ödül veya benzeri adlar altında yeni mal ve hizmet alımının finanse edilmesine yönelik ödemeyi taahhüt ettiği tutarların, dönem sonları itibarıyla son on iki aylık süre içerisinde kullanılan tutarın, bu tutar ile 98011 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Taahhütleri hesabının bakiyesinden oluşan toplam taahhüt tutarına oranı nispetinde hesaplanan kısmı “35030 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Karşılığı” hesabının alacağına ve “88019 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Giderleri” hesabının borcuna kaydedilmek suretiyle muhasebeleştirilir. Söz konusu tutarın geri kalan kısmı ise “98011 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Taahhütleri” hesabında izlenmeye devam edilir.

Kredi kartı hamillerinin kullandığı tutarlar ilgili ay içerisinde ayrılan karşılıklardan düşülür, kullanılan tutarların ayrılan karşılık tutarını aşması durumunda, aşım miktarı ortaya çıktığı ay içerisinde ilgili hesaplar kullanılarak “88019 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Giderleri” hesabına aktarılır.

Yukarıda yer alan karşılıklar dışındaki işlemler “35099 Diğer Karşılıklar” hesabında izlenir.

6.2.6. Kiralama İşlemlerinden Borçlar - Türk Parası

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde, finansal kiralama, faaliyet kiralaması ve diğer kiralama yöntemlerinden biriyle kiracı durumunda olan katılım bankasının, finansal kiralama sözleşmesine göre belirlenen taksitlendirilmiş toplam borç tutarı ile faaliyet kiralaması borcunun döneme isabet eden tutarı bu hesapta izlenir.

Finansal kiralamanın dışında faaliyet kiralaması ile diğer kiralama türlerinin döneme isabet eden kira giderleri bu hesabın alacağına, "880 Diğer İşletme Giderleri - TP" hesabının borcuna kaydedilerek dönem giderlerine yansıtılır.

(Değişik:RG-1/2/2019-30673) İlgili Türkiye Muhasebe Standardında belirtilen esaslara göre ertelenmiş kiralama giderleri "354 Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-) TP" hesabında izlenir. Kiralama işlemlerine ilişkin kâr payı giderleri bu hesabın alacağına "654 Kiralama İşlemleri Kâr Payı Giderleri - TP" hesabının borcuna kaydedilerek dönem giderlerine yansıtılır.

ÖRNEK 90: X Katılım Bankası 01.01.2020'de finansal kiralama yoluyla 250 bin TL'lik bir aracı banka için kiralamıştır. Ödeme toplamda 300.000 TL olup 5 yıl içinde eşit taksitlerle yapılacaktır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

250- MENKULLER	250.000	
<i>Finansal Kiralama İle Edinilen Araçlar</i>		
354- ERTELENMİŞ KİRA GİDERLERİ	50.000	
352- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		300.000

İlk taksit ödemesi 31.12.2020 tarihinde gerçekleştiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

352- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	60.000	
010- KASA		60.000

Döneme ilişkin giderin sonuç hesabına aktarılması işlemine ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

654- FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ	10.000	
354- ERTELENMİŞ KİRA GİDERLERİ		10.000

ÖRNEK 91: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde finansal kiralama yoluyla 1.000.000 USD olan gayrimenkulü 5 yıl eşit taksitlerle 1.500.000 USD ile finansal kiralama edinmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

253- GAYRİMENKULLER Y.P.	1.000.000	
<i>Finansal Kiralama İle Edinilen Gayrimenkuller</i>		
355- ERTELENMİŞ KİRA GİDERLERİ Y.P.	500.000	
353- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR Y.P.		1.500.000

31.12.2020 tarihinde yıllık taksit ödemesi gerçekleştiğinde muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

353- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR - Y.P.	300.000	
011- EFEKTİF DEPOSU - YP		300.000

Döneme ilişkin gider sonuç hesabına aktarıldığında muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

295- DÖVİZ VAZİYETİ	100.000	
655- FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ	550.000	
355- ERTELENMİŞ KİRA GİDERLERİ		100.000
294- DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI		550.000

31.12.2020'de 1 USD = 5,5 TL'dir

6.2.7. Diğer Pasif Kaynaklar- Türk Parası

Katılım bankalarının kıymetli maden depo hesabı açılması, kıymetli maden kredisi kullanılması ve yurtdışından kıymetli maden kredisi sağlanmasına ilişkin mevzuat hükümlerine göre, yurtdışındaki banka ve diğer kuruluşlardan kullandıkları kısa, orta ve uzun vadeli kıymetli maden kredileri gram olarak "359 Yurtdışından Kullanılan Kıymetli Maden Kredileri- YP" hesabında kaydedilir.

Dönem sonları itibarıyla, Türk parası cinsinden katılma hesaplarında toplanan fonlara, alınan krediler ve diğer kâr payı ve gider doğurucu pasif hesaplar ile finansal durum tablosu dışı hesaplarda kayıtlı diğer yükümlülüklerle ilişkin kâr payı ve gider reeskontları "360 Kâr Payı Ve Gider Reeskontları- Türk Parası" hesabına alacak ve ilgili gider hesaplarına borç olarak kayıt edilir. Yabancı para cinsinden gerçekleştirilen işlemler ise "361 Kâr Payı Ve Gider Reeskontları- Yabancı Para" hesaplarında izlenir.

ÖRNEK 92: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde 3 ay vadeli 1.000.000 USD tutarında sendikasyon kredisi kullanmıştır. Kar payı oranı yıllık %3 olduğuna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (1 USD=6 TL)

Kar Payı Hesabı= 1.000.000*0,03*1/12=2.500 USD

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

31.03.2020

621- KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KAR PAYLARI	15.000 TL
621007-Yurtdışı Bankalar	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	2.500 USD
361- KAR PAYI VE GİDER REESKONTLARI	2.500 USD
294- DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI	15.000 TL

ÖRNEK 93: X Katılım Bankası 15.11.2020 tarihinde yurtiçi bankadan 2.000.000 TL tutarında emtia (commodity) murabaha kredisi kullanmıştır. Vade 45 gün olup kar payı oranı yıllık %6'dır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

620- KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KAR PAYLARI	10.000
360- KAR PAYI VE GİDER REESKONTLARI	10.000

*Kar Payı Hesabı= 2.000.000*0,06*30/360=10.000 TL*

Yukarıda görüldüğü gibi ay sonlarında yapılan reeskont işlemlerinin ertesi günü iptal edilmesi gerekir. Yıl sonundaki reeskont kayıtları dönemsellik ilkesi gereğince iptal edilmez. Bu varsayımdan hareketle iptal edilmemiş reeskont kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

15.01.2021

360- KAR PAYI VE GİDER REESKONTLARI T.P.	20.000
620- KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KAR PAYLARI	10.000
342- YURTIÇİ BANKALARDAN KULLANILAN KREDİLER	30.000

Banka krediyi kapattığında ise muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

15.01.2021

342- YURTIÇİ BANKALARDAN KULLANILAN KREDİLER	2.030.000
010- KASA HESABI	2.030.000

Finansal durum tablosu dışı hesaplarda izlenen türev finansal araçların Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulmasından doğan ve yükümlülük oluşturan farklar pasif nitelikli bir hesap olan "364 Türev Finansal Yükümlülükler - TP" hesabında izlenir. Bu hesaba kaydedilen değerlendirme farkları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde ilgisine göre ilgili gider veya özkaynak hesabı ile ilişkilendirilir.

Türkiye'de katılım bankası şubesi açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı mali kurumların ana merkez ile diğer ülkelerdeki şubelerine, Türkiye'de kurularak faaliyette bulunan katılım bankalarının diğer ülkelerdeki şubelerine olan Türk parası cinsinden olan borçları "366 Yurtdışı Merkez ve Şubeler - TP" hesabı ile aktifteki "026 Yurtdışı Merkez ve Şubeler - TP" hesabıyla karşılıklı çalışan bir hesaptır.

Pasif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar “368 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları” hesabının alacağına, “898 Parasal Pozisyon Zararı - TP” hesabının borcuna kaydedilerek muhasebeleştirilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumlu farklar ise bu hesabın borcuna “798 Parasal Pozisyon Kârı - TP” hesabının alacağına kaydedilir.

Kendi kaynaklarından veya diğer kaynaklardan yararlanarak ithalata aracılık eden katılım bankaları “370 İthalat Transfer Emirleri” hesabını kullanmalıdırlar. İthalat bedeli nakden ve/veya ithalat kredisi yoluyla tahsil edildiğinde bu hesaba alacak verilir; “390 Muhtelif Borçlar” hesabında izlenmez.

Katılım bankaları tarafından ihraç edilen menkul değerler pasif nitelikli bir hesap olan “376 İhraç Edilen Menkul Değerler” hesabında izlenir. Bu hesabın tasfiye işlemi, söz konusu menkul kıymetlerin bedelleri itfa edildikçe hesaba borç verilerek yapılır. Bu hesap genel müdürlük nezdinde hareket görür ve izlenir.

İskontolu olarak satılan menkul değerlere ilişkin ihraç farkları “378 İhraç Edilen Menkul Değerler İhraç Farkları (-)/TP” hesabında izlenir. Hesap, negatif pasif düzenleyici nitelikli olup, çıkarılan menkul kıymetlerin raporlama tarihindeki değerine indirgenmesinde “376 İhraç Edilen Menkul Kıymetler” hesabını düzenleyici hesap olarak kullanılır. Dönemsel olarak gerçekleşen kâr payı giderleri, bu hesaba alacak, ilgili kâr payı gideri hesabına borç yazılarak dönem giderlerine yansıtılır.

ÖRNEK 94: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde 100.000.000 TL nominal değerli 6 ayda bir ödemeli olmak üzere kira sertifikası ihraç etmiştir. Yıllık kira getirisi %12 olarak beklenmektedir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

010- KASA HESABI	100.000.000
376- İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER	100.000.000

Tahakkuk edecek taksit ödemeleri tutarları aşağıdaki gibidir.

30.06.2020 tarihinde 1. Taksit: 6.000.000 TL

31.12.2020 tarihinde 2. Taksit: 6.000.000 TL

30.06.2021 tarihinde 3. Taksit: 6.000.000 TL

31.12.2021 tarihinde 4. Taksit: 6.000.000 TL

30.01.2020 tarihinde tahakkuk eden reeskont için muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

30.01.2020

676- İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞ. VER. KÂR PAYLARI T.P.	1.000.000
360- KAR PAYI GİDER REESKONTLARI - TP	1.000.000

Bir gün sonra yukarıdaki reeskont kaydı iptal edilir. 30.06.2020, 31.12.2020 ve 30.06.2021 tarihindeki muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOİFİ STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

30.06.2020-31.12.2020 ve 30.06.2021

676- İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞ. VE KAR PAYLARI	6.000.000
010- KASA HESABI	6.000.000

31.12.2021

376- İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞERLER	100.000.000
676- İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞERLERE VERİLEN KAR PAYLARI	6.000.000
010- KASA HESABI	106.000.000

ÖRNEK 95: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde 1 yıl vadeli olarak ihraç ettiği 1.000.000 TL'lik sukukun iskontolu halini 900.000 TL'ye satmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

010- KASA HESABI	900.000
378- İHRAÇ ED. MENKUL DEĞ. İHRAÇ FARKLARI (-)	100.000
376- İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER	1.000.000

01.01.2020

996- DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	1.000.000
998- DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	1.000.000

Yılsonundaki muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

376- İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞERLER	1.000.000
010- KASA HESABI	1.000.000

31.12.2020

998- DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	1.000.000
996- DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	1.000.000

Katılım bankasının kendi tüzel kişiliği, personeli ve ilişkide bulunduğu üçüncü kişilere ait işlemler nedeniyle vergi sorumlusu veya vergi yükümlüsü olması halinde "380 Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler - TP" hesabını kullanmalıdır.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca oluşturulan ertelenmiş vergi borçları "386 Ertelenmiş Vergi Borcu Hesabı - TP" hesabına kaydedilir. "896 Ertelenmiş Vergi Borcu Giderleri - TP" ve "796 Ertelenmiş Vergi Borcu Gelirleri - YP" hesapları ile karşılıklı olarak çalışır. Özkaynaklar ile ilişkilendirilen varlıklarla ilgili ertelenmiş vergi borcu tutarları ise özkaynaklarla ilişkilendirilir. Ertelenmiş vergi varlık ve borçları netleştirilmek suretiyle finansal tablolara yansıtılır.

Katılım bankalarında alacaklı veya borçlu cari hesabı bulunmayan müşteri veya üçüncü şahısların katılım bankalarından olan alacakları ile katılım bankalarınca kullanılan nakdi ve gayrinakdi kredilerin nakdi teminatı olarak alınan paralar, türev finansal araçlar için alınan teminatlar ve diğer borçlar pasif nitelikli bir hesap olan “390 Muhtelif Borçlar-TP” hesabı altında izlenir. Veraset yoluyla devredilecek özel cari hesaplar/katılma hesapları ile hacizli özel cari hesaplar/katılma hesapları bu hesapta izlenemez.

Kredi kartı hamili tarafından taksitli veya taksitsiz olarak yapılan harcama tutarları, satış belgesinin düzenlendiği tarihten üye işyerine ödemenin yapıldığı ana kadar geçen sürede, bu defteri kebir hesabındaki 39090 Kredi Kartı Ödemelerinden yardımcı hesabının ilgili alt hesabının alacağına izlenir. Satış belgesinin bankanın kontrolünde olmayan sebeplerle geç ulaşması halinde bankaya ulaştığı tarih düzenlendiği tarih olarak esas alınır.

ÖRNEK 96: X Katılım Bankası'nın müşterisi Kemal Açıkgoz 28.02.2021 tarihinde Taksim Şubesi'nden babası adına 5.000 TL para yatırmaktadır. Babasının X Katılım Bankası'nda hesabı bulunmadığına göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

28.02.2021

010- KASA HESABI	5.000	
390- MUHTELİF ALACAKLAR		5.000

20.06.2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ve 27.06.2014 tarihli ve 29043 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Kuruluşları ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Yönetmelik kapsamında elektronik para kuruluşlarınca veya bankalar tarafından ihraç edilen elektronik para karşılığında toplanan fonlar “39006 Elektronik Para Fonları” hesabında izlenir.

ÖRNEK 97: X Katılım Bankası 05.13.2020 tarihinde Tevfik Çetin adlı müşterisinden 10.000 TL tutarındaki elektronik para karşılığında fon toplamıştır.

05.13.2020

010- KASA HESABI	10.000	
390- MUHTELİF BORÇLAR		10.000
<i>39006- Elektronik Para Fonları</i>		

Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Kuruluşları ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Yönetmeliğin 26 ncı maddesinde yer verilen ödeme fonları “39007 Ödeme Fonları Koruma Hesabı” adı altında izlenir.

Sermaye piyasası araçlarına yatırım amacıyla müşterilerden alınan paralar “39008 Sermaye Piyasası Araçlarına Yatırım Amaçlı Tevdi Edilen Paralar” hesabı altında izlenir.

Kredi kartı borçları olmak üzere kredi müşterilerince borç bakiyesinden fazla yapılan ödemelerin sözleşmede katılım fonu olarak nitelendirilerek katılım fonu hesaplarında izleneceğine ilişkin bir hükmün veya müşterinin bu yönde bir irade beyanının bulunmaması halinde “39070 Kredi Borcu Bakiyesinden Fazla Yapılan Ödemeler” hesabı altında izlenir.

Mahsup yeri ve şekli önceden kesin olarak belli olmayan veya kısa sürede tediyeye alınacak veya ilgili hesaplara aktarılacak paralardan, katılım bankası için gerçek bir borç özelliği taşımayan ve genellikle katılım bankasının iç işlemleri ile ilgili geçici durumda olan tutarlar pasif nitelikli bir hesap olan “392 Alacaklı Geçici Hesaplar - TP” hesabı adı altında izlenir.

Peşin Tahsil Edilen Ücret ve Komisyonlar (392023): Kullanılan krediler için peşin tahsil edilen komisyon ve benzeri masraflar tahsil edildiklerinde “392023 Peşin Tahsil Edilen Ücret ve Komisyonlar” hesabına kaydedilir. Bu hesapta izlenen tutarların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde iç verim oranı yöntemiyle hesaplanan dönemi ilgilendiren bölümü “392023 Peşin Tahsil Edilen Ücret ve Komisyonlar” hesabının borcuna ve ilgili gelir hesabının alacağına yazılmak suretiyle dönem gelirlerine yansıtılır.

ÖRNEK 98: X Katılım Bankası, 02.04.2020 tarihinde müşterisi Fatih Batmaz’a 100.000 TL tutarında 1 yıllık konut kredisi kullandırmıştır. Müşteriden 1.200 TL tutarında peşin ücret ve komisyon tahsil edilmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

02.04.2020

010- KASA HESABI	1.200	
392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR		1.200
392023- Peşin Tahsil Edilen Ücret ve Komisyonlar		

Şube veya muhabirler tarafından keşide edilen çeklerle havale emirleri pasif nitelikli hesaplar olan “394 Ödeme Emirleri - TP” hesabı altında izlenir. Yurtdışındaki muhabirler tarafından, katılım bankasının şubeleri üzerine çekilmiş yabancı para cinsinden çeklerle havale emirleri ise “395 Ödeme Emirleri - YP” hesabında izlenir.

ÖRNEK 99: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde yurtdışına ihracat yapan Finansal Teknoloji A.Ş.’nin özel cari hesabından keşide edilen 200.000 TL tutarındaki çekin bedelinin ödenebilmesi için havale emri verilmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Talimat verildiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

304- ÖZEL CARİ HES. RESMİ, TİCARİ VE DİĞ. KUR. (Y.İ.Y.) T.P.	200.000	
394- ÖDEME EMİRLERİ		200.000

Çek bedelinin ödenmesi durumunda muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

394- ÖDEME EMİRLERİ	200.000	
010- KASA HESABI		200.000

6.3. Özkaynakların Muhasebeleştirilmesi

Esasında bilançoda yer alan özkaynaklar da pasifin bir unsuru olmakla birlikte konunun daha iyi anlaşılması için farklı bir başlık ile gösterilmiştir. Esasında yabancı kaynaklarda da bu ayırım aktif tutarlara karşılık pasif ve özkaynaklar olarak geçmektedir. Her iki gösterimin de doğru olabileceği düşünülmektedir. Esasında öz kaynakların pasifin bir unsuru olarak gösterilmesinin sebebi bu tutarların da bir yükümlülük olarak dikkate alınabileceği şeklindedir. Diğer taraftan, işletmenin tüzel kişiliğinin sermayedarların varlığından farklı olduğunu ve bir anlamda sermayedarların ayrı değerlendirilmesi gerektiği varsayımından hareket edilmektedir.

6.3.1. Sermaye, Sermaye Taahhütleri ve Sermaye Yedekleri

Sermaye Hesabı (410): Esas sözleşmede Türk parası olarak belirtilen ve ticaret siciline tescil edilmiş bulunan sermaye tutarı “410 Sermaye Hesabı” adı altında kayıt edilir. Bu hesap, pasif nitelikli olup, genel müdürlük muhasebesinde izlenir. Kayıtlı sermaye sistemine alınmış bulunan katılım bankalarında esas sermaye yerine çıkarılmış sermaye gösterilir. Kayıtlı sermaye tavanı ayrıca dipnotlarda belirtilir. Sermaye karşılığı ihraç edilen hisse senedi türleri yardımcı hesaplarda izlenir.

Sermaye Taahhütleri (412): Türk parası olarak taahhüt edilen sermaye “412 Sermaye Taahhütleri” hesabı altında izlenir. Bakiyesi henüz tahsil olunmamış sermaye miktarını gösterir. Aktif nitelikli olup, genel müdürlük muhasebesinde tutulur.

Sermaye Yedekleri (414): Hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları ve yeniden değerlendirme değer artışları gibi sermaye hareketleri dolayısıyla ortaya çıkan ve katılım bankasında bırakılan tutarlar “414 Sermaye Yedekleri” hesap grubu altında izlenir.

Hisse Senedi İhraç Primleri (41400): Yeni çıkarılan hisse senetlerinin primli satışından kaynaklanan tutarlar bu hesapta izlenir.

Hisse Senedi İptal Kârları (41402): İptal edilen hisse senetlerinin bedellerine mahsuben yapılan ödemelerin, bunların yerine çıkarılan hisse senetlerinden elde edilen hasılat noksanı kapatıldıktan sonra artan kısmının izlendiği hesaptır.

Menkul Değerler Değer Artış Fonu (41403): “032 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler - TP” ve “033 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler - YP” hesapları altında izlenen ve menkul değerler ile iştirakler ve bağlı ortaklıklar portföyünde izlenen kıymetlerin değerlendirme farklarının muhasebeleştirildiği bir hesaptır. Hesap “03290, 03390 Menkul Değerler Değer Artış Hesabı” ile iştirakler ve bağlı ortaklıklar hesap-

ları altında izlenen Değerleme Artışı” ile “038 Menkul Değer Değer Düşüş Karşılığı - TP” ve “246 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar Değer Düşüş Karşılığı (-) - TP” hesaplarıyla karşılıklı çalışır.

Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Değer Artışları (41404): İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri kapsamında, duran varlıkların değerlendirilmesinde kaydedildiği pasif nitelikli bir hesaptır. İştirak, bağlı ortaklık ve birlikte kontrol edilen ortaklık hisseleri ile gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değer niteliğindeki hisse senetlerinin veya gayrimenkullerin satışından doğan kazancın, bankaların yetkili organları tarafından sermayeye ilave edilmesi kararlaştırılmış olan ve dağıtımına konu edilmeyen kısmı da bu hesap altında çalışan “414044 İştirak ve Bağlı Ortaklık Hisseleri ile Gayrimenkul Satış Kazançları” hesaplarında izlenir.

İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar Bedelsiz Hisse Senetleri (41405): (Değişik:RG-1/2/2019-30673) İştirakler, bağlı ortaklıklar ve birlikte kontrol edilen ortaklıklardan edinilen bedelsiz hisse senetlerine isabet eden tutarlar nedeniyle aktifte meydana gelen artışların ilgili TMS’ler çerçevesinde izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır.

Riskten Korunma Değerleme Farkları (41406): Riskten korunma amaçlı türev finansal araçlara ilişkin kazanç ve kayıplardan, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde özkaynaklarda muhasebeleştirilmesi gerekenler bu hesapta izlenir.

Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkların Birikmiş Değerleme Farkları (41407): İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca satış amaçlı elde tutulan veya durdurulan faaliyetler kapsamında sınıflandırılan duran varlıklara ilişkin olarak özkaynaklarda gösterilen birikmiş değerlendirme farkları, sınıflandırma tarihi itibarıyla bu hesapta izlenmeye başlanır.

Kur Farkları (41408): Türkiye Muhasebe Standartları uyarınca özkaynaklarda izlenmesi gereken yabancı para varlıklara ilişkin kur değişiminden kaynaklanan farklar bu hesapta izlenir.

Krediler Değerleme Farkları (41410): İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılması gereken kredilere ilişkin değerlendirme farkları “41410 Krediler Değerleme Farkları” hesabı altında izlenir.

Finansal Yükümlülük Gerçeğe Uygun Değer Farkı (41411): İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılması gereken finansal yükümlülüklerle ilişkin değerlendirme farkları “41411 Finansal Yükümlülük Gerçeğe Uygun Değer Farkı” hesabı altında izlenir.

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar Beklenen Zarar Karşılığı (41412): (Ek:RG-1/2/2019-30673) Gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan finansal varlıklara ilişkin beklenen zarar karşılığı tutarları “Finansal Araçlar” başlıklı 9 numaralı Türkiye Finansal Raporlama Standardı esasları çerçevesinde “41412 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar Beklenen Zarar Karşılığı” hesabında izlenir.

Diğer sermaye yedekleri “4149 Diğer Sermaye Yedekleri” hesabında izlenir.

6.3.2. Kâr Yedekleri – Türk Parası (420)

Kâr Yedekleri (420): Kanun ve esas sözleşme hükümleri ya da katılım bankalarının yetkili organları tarafından alınan kararlar uyarınca, dağıtılmamış ya da katılım bankasında alıkonulmuş özkaynak kalemleri “420 Kâr Yedekleri” hesap grubunda izlenir.

Yasal Yedekler (4200): Türk Ticaret Kanunu veya özel kanunlar uyarınca ayrılan yedek akçeler “42000 Yasal Yedekler” hesabında izlenir.

Statü Yedekleri (42001): Esas sözleşme hükümleri çerçevesinde ayrılan yedek akçeler “42001 Statü Yedekleri” hesabında izlenir.

Olağanüstü Yedekler: Genel kurul kararı uyarınca ayrılan yedek akçeler “42002 Olağanüstü Yedekler” hesabı altında izlenir. Genel kurulu bulunmayan katılım bankalarında yönetim kurulu kararı ile “420020 Genel Kurul Kararı Uyarınca Ayrılan Yedek Akçe” alt hesabını aynı amaçla kullanabilir.

6.3.3. Kar ve Zarar Hesapları

Kar ve Zarar Hesabı (440): Yıllarında gider ve gelir hesaplarının bakiyelerinin devredildiği çift nitelikli bir hesap olan “440 Kar ve Zarar-TP” hesabı altında izlenir.

Geçmiş Yıllar Kar ve Zarar Hesabı (442): Finansal tabloları yetkili organları tarafından henüz onaylanmamış katılım bankalarının geçmiş yıllar kâr ve zararı “442 Geçmiş Yıllar Kar ve Zararı - TP” hesabında izlenir.

ÖRNEK 100: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde BDDK’dan 300 milyon TL karşılığında kuruluş izni almıştır. Söz konusu paranın 200 milyon TL’si nakden ödenmiş; geriye kalan 100 milyon TL’si de 31.12.2020 tarihinde ödenmek üzere sermaye taahhüdünde bulunulmuştur. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

010- KASA HESABI	200.000.000	
412- SERMAYE TAAHHÜTLERİ T.P.	100.000.000	
410- SERMAYE		300.000.000

ÖRNEK 101: 31.12.2020 tarihinde taahhüt edilen 100.000.000 TL’lik sermaye ödenmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

010- KASA HESABI	100.000.000	
412- SERMAYE TAAHHÜTLERİ T.P.	100.000.000	

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

ÖRNEK 102: X Katılım Bankası 01.09.2020 tarihinde nominal değeri 10 TL olan 10 milyon adet hisse senedini piyasada %20 primle 12 TL'den satmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.09.2020

022 - BANKALAR (010- KASA)	120.000.000
410- SERMAYE	100.000.000
414- SERMAYE YEDEKLERİ	20.000.000
<i>41400- Hisse Senedi İhraç Primi</i>	

ÖRNEK 103: X Katılım Bankası'na yapılan 100 milyon TL tutarındaki sermaye taahhütlerinin 31.12.2020 tarihinde yarısının yerine getirilmesi nedeniyle söz konusu hisseler bu tarihte 60 milyon TL'ye satılmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Taahhüt edilen sermaye ödendiğinde muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

010- KASA HESABI	50.000.000
412- SERMAYE TAAHHÜTLERİ	50.000.000

Ödenmeyen sermaye başkasına satıldığında muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

010- KASA	60.000.000
412- SERMAYE TAAHHÜTLERİ	50.000.000
414- SERMAYE YEDEKLERİ	10.000.000
<i>41402- Hisse Senedi İptal Karşılığı</i>	

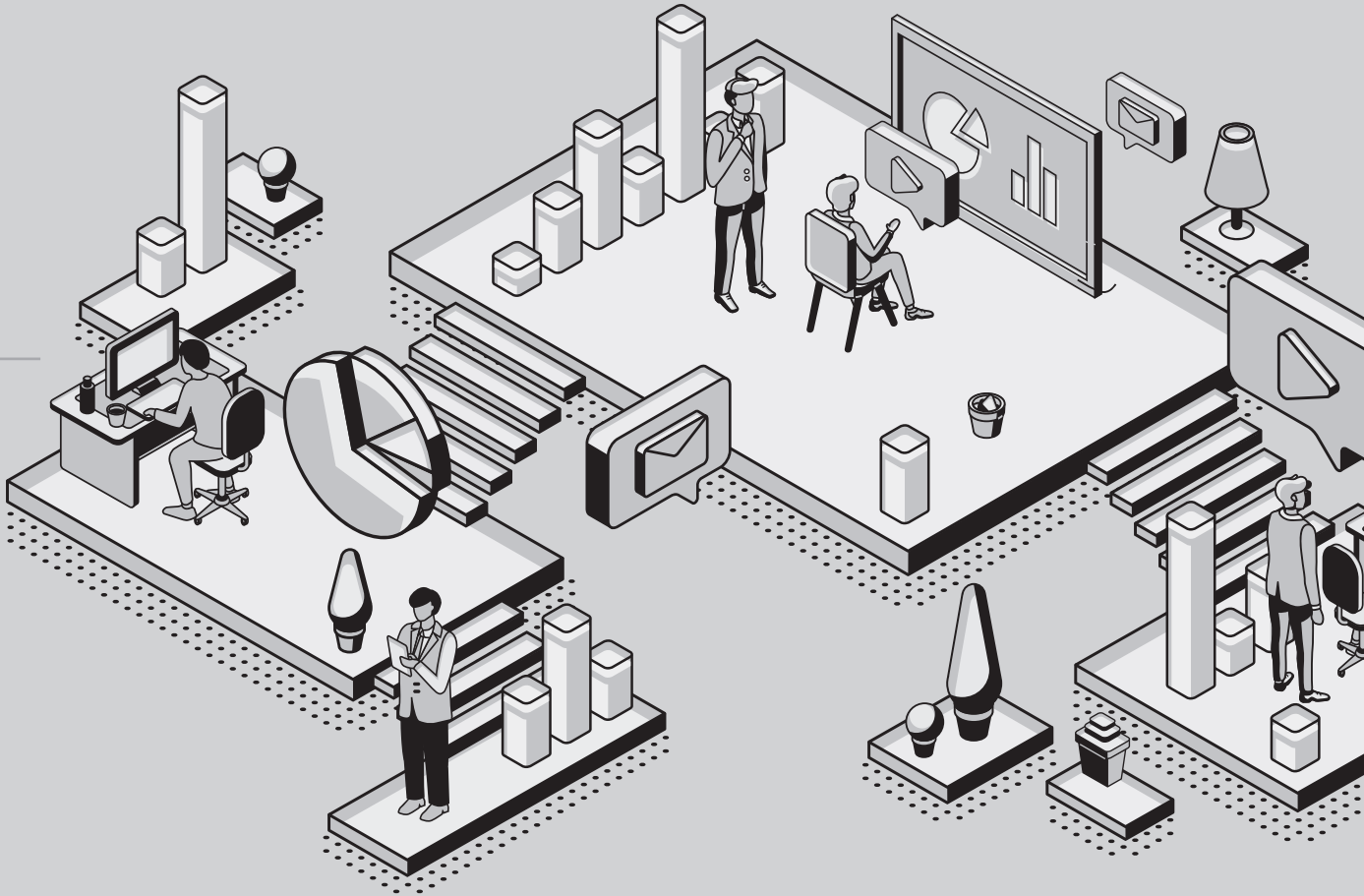
ÖRNEK 104: X Katılım Bankası'nın Mart 2020'de yaptığı genel kurulda 50 milyon TL'lik geçmiş yıl karlarının 10 milyon TL'sinin kanuni yedek akçe olarak ayrılmasına 5 milyon TL'sinin kar dağıtımına konu edilmesine ve geriye kalan 35 milyon TL'nin ise sermayeye eklenmesine karar verilmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.03.2018

442- GEÇMİŞ YIL KARLARI	50.000.000
420- KAR YEDEKLERİ	10.000.000
390- MUHTELİF BORÇLAR	5.000.000
<i>39020-Hissedarlara Ödenecek Kar Payları</i>	
410- SERMAYE	35.000.000

Özkaynak kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar, "448 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları" hesabının alacağına "898 Parasal Pozisyon Zararı - TP" hesabının borcuna kaydedilerek muhasebeleştirilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumlu farklar ise bu hesabın borcuna "798 Parasal Pozisyon Kârı - TP" hesabının alacağına kaydedilir.

□ ○ + ○ + □ ○ □ ○ + ○ + ○ □ ○ + ○ + ○ □ ○
○ + □ □ + □ + ○ + □ □ + □ + ○ + □ □ +

□ ○ ○ + ○ □ ○ □ ○ + ○ + ○ □ ○ + ○
○ + □ □ + □ + ○ □ □ + □ + ○ + □ □ +
□ + ○ + □ ○ □ ○ + ○ + ○ □ ○ + ○
○ + □ □ + □ + ○ + □ □ + □ + ○ + □ □ +

7. BÖLÜM

GELİR TABLOSU MUHASEBELEŞTİRME İŞLEMLERİ

YEDİNCİ BÖLÜM

7. GELİR TABLOSU MUHASEBELEŞTİRME İŞLEMLERİ

Katılım bankaları tekdüzen hesap planlarında gelir tablosuna ait işlemler 5-8 arasındaki rakamlarla gösterilmektedir. Katılım bankalarının THP'sinde kar payı gelir işlemleri 5 inci grup, kar payı gider işlemleri 6 ncı grup, kar payı dışı gelirler 7 nci grup ve kar payı dışı giderler ise 8 inci grup altında sınıflandırılmaktadır.

7.1. Kâr Payı Gelirleri (5)

Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanından alınan kâr payları "502 Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanından Alınan Kâr Payları - TP" ve "503 Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanından Alınan Kâr Payları - YP" hesaplarında izlenir. Türk parası mal karşılığı vesaikin finansmanından alınan Türk parası kâr paylarının cari dönem ile ilgili kısımlarının ve yabancı para Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanından alınan yabancı para kâr paylarının cari dönem ile ilgili kısımlarının işlemin yapıldığı tarihteki kurdan Türk parası karşılıklarının kayıt edildiği hesaplardır.

(Değişik:RG-1/2/2019-30673) Ortaklık finansmanından alınan Türk parası kâr paylarının ve yabancı para kâr paylarının Türk parası karşılıkları "Ortaklık Finansmanından Alınan Kâr Payları" hesabı altında izlenir.

Kıymetli maden kredilerinden kıymetli maden veya döviz olarak alınan kâr paylarının işlem tarihindeki Türk parası karşılıkları "Kıymetli Maden Kredilerinden Alınan Kâr Payları-YP" hesabı altında takip edilir.

Kredilerden Alınan Kâr Payları: Kısa vadeli kredilerden alınan kâr payları 510'dan 529'a, orta ve uzun vadeli kredilerden alınan kâr payları ise 530'dan 549'a kadar olan hesaplarda izlenir. Bu hesaplar, kredilerdeki tasnife paralel olarak düzenlenmiştir.

Yeniden Yapılandırılan Kredilerden Alınan Kâr Payları: Bu hesaba, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156 ve 157 numaralı hesaplarda izlenen kredilerin Türk parası ve yabancı para kâr payları kaydolunur. Yabancı para kâr payları işlem tarihindeki kurdan Türk parasına çevrilir.

Donuk Alacaklardan Alınan Kâr Payları: 170, 171, 172, 173, 176 ve 177 numaralı hesaplarda izlenen kredilere ilişkin Türk parası ve yabancı para kâr paylarının kaydolunduğu bir hesaptır.

TFRS 9 kapsamında beklenen zarar karşılığı ayırmayan katılım bankalarınca, donuk alacaklar için gelir kaydı hususunda Karşılık Yönetmeliğinin 17 nci maddesinin birinci fıkrası esas alınır.

Zorunlu Karşılıklardan Alınan Gelirler (560): Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde bloke olarak tesis edilen Türk parası zorunlu karşılıklardan alınan gelirler “560 Zorunlu Karşılıklardan Alınan Gelirler – TP” hesabı altında izlenir.

Bankalardan Alınan Gelirler (570): Yurtiçi bankalar ile yurtdışı bankalar ve finans kurumlarından alınan Türk parası gelirler ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde ortalama olarak tesis edilen Türk parası zorunlu karşılıklardan alınan gelirler “570 Bankalardan Alınan Gelirler-TP” hesabına kaydedilir.

Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Gelirler (572): Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası aracılığıyla diğer bir bankaya verilen borç karşılığında alınan Türk parası gelirler “572 Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Gelirler – TP” hesabında izlenir.

Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Alınan Gelirler (576): Geri satım vaadi ile alım işlemlerinden elde edilen gelirler “576 Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Alınan Gelirler – TP” hesabına kaydedilir.

Enflasyona Göre Düzeltme Farkları (578): Kar payı gelirleri hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar 898 Parasal Pozisyon Zararı – T.P. hesabının borcuna “578 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - TP” hesabının alacağına kaydedilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumlu farklar ise bu hesabın borcuna “798 Parasal Pozisyon Kârı – TP” hesabının alacağına kaydedilir.

Menkul Değerlerden Alınan Gelirler (580): Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan, gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan ve itfa edilmiş maliyeti üzerinden değerlendirilen Türk parası menkul değerlerden alınan gelirler “580 Menkul Değerlerden Alınan Gelirler - TP” kaydedildiği hesaptır.

Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değerlerin gerçeğe uygun değeri ile elde etme maliyeti arasındaki fark kar payı geliri olarak bu hesaba kaydedilir. Ancak, menkul değerlerin gerçeğe uygun değerinin itfa edilmiş maliyetinin üzerinde olması halinde, gerçeğe uygun değer ile itfa edilmiş maliyet arasındaki olumlu fark “750 Sermaye Piyasası İşlemleri Karları – TP” hesabına gelir olarak yazılır. Menkul değerlerin gerçeğe uygun değerinin itfa edilmiş maliyetinin altında olması halinde ise itfa edilmiş maliyet ile gerçeğe uygun değer arasındaki olumsuz fark “870 Sermaye Piyasası İşlemleri Zararları - TP” hesabına gider olarak yazılır.

Finansal Kiralama Gelirleri (582): Finansal kiralama işlemlerinden sağlanan Türk parası kâr payı gelirleri “582 Finansal Kiralama Gelirleri-TP” hesabında izlenir. Bu hesap “204 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) – TP” hesabı ile karşılıklı çalışır.

Şubelerden Alınan Gelirler (592): Şubelerin karşılıklı işleyen hesapları üzerinden genel müdürlükçe tahakkuk ettirilerek belgesi düzenlenen Türk parası gelirler “ 592 Şubelerden Alınan Gelirler - TP” hesabında izlenir. Bu hesap dönem sonlarında aynı tutardaki “692 Şubelere Verilen Giderler - TP” hesabı ile kapatılarak gelir tablosunda gösterilmez.

Yukarıda belirtilenler dışındaki işlemler sonucu elde edilen Türk parası gelirler “598 Diğer Alınan Gelirler - TP” hesabına kayıt edilir.

Geçmiş yıllarda herhangi bir nedenle gider yazılan ve cari dönemde tahsil edilmesi sebebiyle veya başka bir sebeple hesaben düzeltilmesi gereken kâr payı gelirleri “59800 Geçmiş Yıllar Kâr Payı Giderlerine Ait Düzeltme Hesabı”na kaydedilir.

ÖRNEK 105: X Katılım Bankası 01.06.2020 tarihinde Hızlı Kargo Taşıma A.Ş.'ye 100.000 TL tutarında 1 yıllık işletme kredisi kullandırmıştır. Kar payı oranı yıllık %18'dir. Kredi 01.06.2021'de kapatılmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Kredi kullanıldığında muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.06.2020

116- KISA VADELİ İŞLETME KREDİLERİ T.P.	100.000	
010 - KASA HESABI		100.000

Ay sonundaki reeskont işlemlerine ait muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

30.06.2020

220- KREDİ KÂR PAYI GELİR TAH. REESKONTLARI T.P.	1.479	
516- KISA VADELİ İŞ. KR. ALINAN KÂR PAYLARI T.P.		1.479

Reeskont Tutarı=100.000*30/365*18/100=1.479

Bir sonraki ay başında reeskont işlemlerine ait muhasebe kayıtları iptal edildiğinde aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.

01.07.2020

516- KISA VADELİ İŞLETME KR. ALINAN KÂR PAYLARI T.P.	1.479	
220- KREDİ KÂR PAYI GELİR TAHAK. REES. T.P.		1.479

Yine ay sonunda reeskont işlemlerine ait muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.07.2020

220- KREDİ KÂR PAYI GELİR TAH. REES. T.P.	3.008	
516- KISA VADELİ İŞLETME KR. ALINAN KÂR PAYLARI T.P.		3.008

Reeskont Tutarı=100.000*61*18/36.500=3.008

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOİFİ STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

01.06.2021 tarihli vade bitiminde gerçekleşen muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.06.2021

010- KASA HESABI	118.000
116- KISA VADELİ İŞLETME KREDİLERİ	100.000
516- KISA VADELİ İŞL. KR. ALINAN KAR PAYLARI	18.000

ÖRNEK 106: 01.01.2020'de Bayram Eliaçık, organik sera tarım işine yatırım yapmak için X Katılım Bankası'ndan aylık %1,5 ile kısa vadeli 10.000 TL ihracat kredisi kullanmıştır. Söz konusu kredi tutarı için %5 BSMV ve %15 oranında KKDF kesintisi müşteriye yansıtılmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

1. Yol:

$$\text{Taksit Tutarı} = \frac{\text{Anapara}}{\frac{1}{r} - \frac{1}{r(1+r)^n}} = \frac{10.000}{\frac{1}{0,018} - \frac{1}{0,018(1+0,018)^{12}}} = 934$$

2. Yol:

Kar Payı Oranı: %1,5=0,015

Yasal Kesintiler: (0,015*0,2)=0,003

Kredi Maliyeti: (%1,5+%0,3=%1,8)

Akıllı hesap makinası ile yapılacak hesaplama aşağıdaki gibidir:

Present Value (PV): -10.000 TL, I/Y: %1,8, FV: 0, N (Taksit sayısı): 12

Aylık Taksit (PMT)= 934 TL olarak bulunur.

Kar Payı: 10.000*0,015=150 TL

BSMV: 150*0,05=7,5 TL

KKDF: 150*0,15=22,5

Anapara= Taksit Tutarı-(Kar Payı+KKDF+BSMV)

Anapara= 934-180=754 TL

01.01.2020

110- KISA VADELİ İHRAACT KREDİLERİ	10.000
300- ÖZEL CARİ HESAPLAR	10.000

02.01.2020'de müşteri bu parayı bankadan çekerse muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

02.01.2020

300- ÖZEL CARİ HESAPLAR	10.000
010- KASA HESABI	10.000

30.01.2020'de kredi tahakkuk reeskontları aşağıdaki gibi olacaktır.

30.01.2020

220- KREDİ KAR PAYI TAHAKKUK REESKONTLARI	150 TL
278- MUHTELİF ALACAKLAR	30 TL
- BSMV	7,5 TL
- KKDF	22,5 TL
510- KISA VADELİ İHR. KRE. ALINAN KÂR PAYLARI T.P.	150 TL
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRIMLER T.P.	7,5 TL
390- MUHTELİF BORÇLAR	22,5 TL

Kredi taksitleri ödendikçe muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.02.2020

010-KASA HESABI	934
110- KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERİ	754
220- KREDİ KÂR PAYI GELİR TAH. REESK. T.P.	150
278- MUHTELİF ALACAKLAR	30
- BSMV	7,5 TL
- KKDF	22,5 TL

7.2. Kâr Payı Giderleri (6)

Katılım bankalarının sağladığı yabancı kaynaklara verdikleri kâr payları ile yasal yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle ödediği cezalar 6 nolu gruptaki hesaplarda yer alır.

Kıymetli maden depo hesaplarına kıymetli maden veya döviz olarak verilen kâr paylarının işlem tarihindeki Türk parası karşılıkları "615 Kıymetli Maden Depo Hesapları - Katılma Hesaplarına Verilen Kar Payları- YP" takip edildiği bir hesaptır.

Yurt içi ve yurt dışında yerleşik kişi ve kuruluşların katılma hesapları ile bunlar dışında kalan diğer katılma hesaplarına verilen Türk parası kâr payları "620 Katılma Hesaplarına Verilen Kâr Payları - TP" hesabında izlenir.

Yurt içi ve yurt dışında yerleşik kişi ve kuruluşların katılma hesapları ile bunlar dışında kalan diğer katılma hesaplarına verilen Türk parası kâr payları "622 Katılma Hesaplarına Verilen Kâr Payları - **Özel Fon Havuzları - TP**" hesabına kayıt edilir.

Katılım bankalarının geri alım vaadi ile satım işlemleri dolayısıyla ödediği giderler “628 Geri Alım Vaadi İle Satım İşlemlerine Verilen Giderler-TP” hesabına borç kaydedilir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası aracılığıyla başka bir bankadan alınan borç karşılığında verilen Türk parası kâr payları “638 Para Piyasası İşlemlerine Verilen Kâr Payları - TP” hesabına kaydedilir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından reeskont veya avans işlemiyle sağlanan kredilere ilişkin kâr payları “640 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kredilerine Verilen Kâr Payları - TP” hesabına kaydedilir.

Katılım bankalarının, yurtiçindeki bankalardan kullandığı Türk parası kredilere ödediği giderler “642 Yurtiçi Bankalardan Kullanılan Kredilere Verilen Kâr Payları - TP” hesabına kaydedilir.

Katılım bankalarının, yurtiçindeki bankalar ve katılım bankaları dışındaki diğer kuruluşlardan Türk parası üzerinden kullandığı kredilere ödediği giderler “644 Yurtiçi Diğer Kuruluşlardan Kullanılan Kredilere Verilen Kâr Payları - TP” hesabına kaydedilir.

Katılım bankasının yurtdışındaki banka, kuruluş ve fonlardan Türk parası üzerinden kullandığı kredilere ödediği Türk parası kâr payları “648 Yurtdışından Kullanılan Kredilere Verilen Kâr Payları - TP” hesabına kaydedilir.

(Değişik:RG-1/2/2019-30673) İlgili Türkiye Muhasebe Standardı kapsamında kullanım hakkı olan varlıklara ilişkin Türk parası kâr payı giderleri “654 Kiralama İşlemleri Kâr Payı Giderleri - TP” hesabına kaydedilir.

Katılım bankalarının, yurtdışındaki banka ve diğer kuruluşlardan kullandıkları kısa, orta ve uzun vadeli kıymetli maden kredilerine kıymetli maden veya döviz olarak verdikleri kâr paylarının işlem tarihindeki Türk parası karşılıkları “659 Yurtdışından Kullanılan Kıymetli Maden Kredilerine Verilen Kâr Payları - YP” hesabında izlenir.

Yurtdışı merkez ve şubelere verilen Türk parası kar payları “666 Yurtdışı Merkez Ve Şubelere Verilen Kâr Payları - TP” hesabında izlenir.

Katılım bankaları tarafından üçüncü kişilere Türk parası üzerinden satılarak ihraç edilen menkul değerlere verilen Türk parası kâr payları “676 ihraç edilen menkul değerlere verilen kâr payları - TP” hesabında izlenir.

Kar payı gideri hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar “678 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - TP” hesabının borcuna ve 798 Parasal Pozisyon Kârı - TP” hesabının alacağına kaydedilir.

Alacaklı Şubeler hesabına genel müdürlükçe tahakkuk ettirilen Türk parası giderler “692 Şubelere Verilen Giderler - TP” hesabına kaydolunur. Bu hesap dönem sonlarında aynı tutardaki “592 Şubelerden Alınan Gelirler - TP” hesabı ile kapatılarak gelir tablosunda gösterilmez.

Eksik tesis olunan zorunlu karşılıklar ve Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintilerinin zamanında ve tam olarak yatırılmaması nedenleriyle tahakkuk eden cezai faizler/gecikme cezaları ile diğer Türk parası gider tahakkukları “ 698 Verilen Diğer Kâr Payları – TP” hesabında izlenir.

Geçmiş yıllarda gelir yazılan ve cari dönemde hesaben düzeltilmesi gereken kâr payı giderleri 69800 Geçmiş Yıllar Kâr Payı Gelirlerine Ait Düzeltme Hesabına kaydedilir.

ÖRNEK 107: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde Mardin’in Midyat ilçesinde açmış olduğu şubesi için 100.000 TL tutarındaki 10 adet bilgisayarı 4 yıllık finansal kiralama ile 120.000 TL’ye satın almıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.01.2020

250- MENKULLER	100.000	
354- ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ	20.000	
352- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		120.000

Taksitlerin ödemeleri yapıldıktan sonraki muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2020

352- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR T.P.	30.000	
654- FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ	5.000	
010- KASA HESABI		30.000
354-E RTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ	5.000	

7.3. Kâr Payı Dışı Gelirler (7)

Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanından Alınan Komisyonlar: Katılım bankasının, mal karşılığı vesaik mukabilinde kullandığı fonlardan aldığı komisyonlar “702 Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanından Alınan Komisyonlar - TP ve 703 Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanından Alınan Komisyonlar - YP” numaralı defteri kebir hesaplarında izlenir.

Finansal Kiralama İşlemlerinden Alınan Ücret ve Komisyonlar: Kiralama işlemlerinden alınan Türk parası ve yabancı para komisyon ve ücretler “704 Finansal Kiralama İşlemlerinden Alınan Ücret ve Komisyonlar - TP” ve “705 Finansal Kiralama İşlemlerinden Alınan Ücret ve Komisyonlar - YP” hesaplarında izlenir.

Kredilerden alınan Türk parası ve yabancı para komisyon ve ücretler, 710’dan 741’e kadar olan hesaplarda izlenir.

Yeniden Yapılandırılan Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar: Yeniden yapılandırılan kredilerden alınan Türk parası ve yabancı para ücret ve komisyonlar “744 Yeniden Yapılandırılan Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar - TP ile “745- Yeniden Yapılandırılan Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar - YP” adlı hesaplarda izlenir.

Donuk Alacıklardan Alınan Ücret ve Komisyonlar: Donuk alacıklardan tahsil olunan Türk parası ve yabancı para ücret ve komisyonlar “746 Donuk Alacıklardan Alınan Ücret ve Komisyonlar - TP ve 747 Donuk Alacıklardan Alınan Ücret ve Komisyonlar - YP” hesaplarına kayıt edilir.

TFRS 9 kapsamında beklenen zarar karşılığı ayırmayan katılım bankalarınca, donuk alacaklar için gelir kaydı hususunda Karşılık Yönetmeliğinin 17 nci maddesinin birinci fıkrası esas alınır.

Nakdi Olmayan Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar: Katılım bankasının, üçüncü kişi ve kuruluşlara hitaben, müşterileri lehine verdiği teminat mektubu, garantiler, kabul kredisi, aval ve ciro-ları ile benzeri nakdi olmayan krediler için ilgili müşterilerden tahsil ettiği Türk parası ücret ve komisyonlar “748 Nakdi Olmayan Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar - TP” hesabına kaydedilir. İthal garantisi komisyonları ile prefinansman kredisi komisyonları 74802 Garanti Komisyonları yardımcı hesabında izlenir.

ÖRNEK 108: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde müşterisi Kenan Budak’a Irak’ta almış olduğu yol yapımı ihalesi için 1.000.000 TL tutarında teminat mektubu vermiştir. Söz konusu teminat mektubu için %1 komisyon tahsil edilmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Teminat mektubuna ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

910- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR T.P.	1.000.000
912- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR T.P.	1.000.000

Komisyon tahsilatına ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2020

010- KASA HESABI	10.000
748- NAKDİ OLMAYAN KRE. AL. ÜCR. VE KOM. T.P.	10.000

Türk parası menkul değerlerin satışından doğan kârlar ile menkul değerlerin alım-satımı ile ilgili komisyon bedelleri “**750 Sermaye Piyasası İşlemleri Karları - TP**” hesabında izlenir.

Menkul değerlerin satış tutarı ile elde etme maliyeti arasındaki fark kar payı geliri olarak “580 Menkul Değerlerden Alınan Gelirler – TP” hesabına kaydedilirken, satış fiyatının, satış tarihindeki itfa edilmiş maliyetin üzerinde olması durumunda, itfa edilmiş maliyet ile satış tutarı arasındaki olumlu fark “**750 Sermaye Piyasası İşlemleri Karları - TP**” hesabına gelir olarak yazılır.

Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değerlerin değerlendirme farkları 580 Menkul Değerlerden Alınan Gelirler – T.P. hesap açıklamasında belirtildiği şekilde muhasebeleştirilir.

Değerleme Kazancı (75003) hesabı, gerçeğe uygun değer farkı kar/zarara yansıtılan menkul değerlerin değer artış hesapları ile karşılıklı çalışır.

Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Kârlar (752): Alım satım amaçlı türev finansal araçlardan doğan kârlar “752 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Kârlar TP” hesabında izlenir.

Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Kârlar (754): Riskten korunma amaçlı türev finansal araçlara ilişkin kazançlardan, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde kâr yazılması gerekenler “754 Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Kârlar - TP” hesabında izlenir.

Bankacılık Hizmetleri Gelirleri (760): Herhangi bir kredi işlemine bağlı olmayıp, başlı başına katılım bankasının yaptığı hizmetler karşılığında alınan Türk parası ücret ve komisyonlar “760 Bankacılık Hizmetleri Gelirleri -TP” hesabında izlenir.

Şubelerden alınan komisyon ve ücret gelirleri, aynı tutardaki şubelere verilen komisyon ve ücret giderleri ile kapatılarak gelir tablosunda gösterilmez.

Kambiyo Karları (771): Kambiyo hesapları kapsamında efektif, döviz ve kıymetli maden alım-satımı ve değerlemeden ve arbitraj işleminden elde edilen kârlar gibi çeşitli kambiyo kârlarının Türk parası karşılıkları “771 Kambiyo Karları - YP” hesaplarına kaydedilir.

Arbitraj Karları (77100): Katılım bankasının mevcut dövizlerinden bir bölümünün ihtiyaç duyulan başka cins dövize dönüştürülmesi sırasında katılım bankasının kurlarına nazaran iki borsa fiyatı arasında meydana gelen lehte farkların Türk parası karşılıkları “77100 Arbitraj Karları” hesabında izlenir.

Efektif ve Döviz Alım Satım ve Değerleme Kârları (77101): Efektif ve döviz alış ve satış kurları arasında, katılım bankası lehine oluşan fark ve değerlendirme kârları “77101 Efektif ve Döviz Alım Satım ve Değerleme Kârları” hesabında izlenir.

Kıymetli Maden Alım/Satım Değerleme Kârları (77110): Kıymetli maden alış fiyatıyla satış fiyatı arasında katılım bankası lehine oluşan fark ve değerlendirme kârları “77110 Kıymetli Maden Alım/Satım Değerleme Kârları” hesabı altında izlenir.

Yukarıdaki yardımcı hesaplar içinde yer almayan diğer kambiyo kârları ise “77199 Diğer” hesabı altında izlenir.

Birleşme Gelirleri (774): Birleşme ve devir işlemlerinden sağlanan gelirler, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde “774 Birleşme Gelirleri - TP” hesabında izlenir.

Enflasyona Göre Düzeltme Farkları (778): Kâr payı dışı gelir hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar “898 Parasal Pozisyon Zararı - TP” hesabının borcuna ve “778 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - TP” hesabının alacağına kaydedilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumlu farklar ise bu hesabın borcuna “798 Parasal Pozisyon Kârı - TP” hesabının alacağına kaydedilir.

İştirakler ve Bağlı Ortaklıklardan Alınan Temettü (780): Katılım bankasının Türk parası iştiraklerinin, bağlı ortaklıklarının ve birlikte kontrol ettiği ortaklıklarının faaliyetleri sonucu elde ettikleri

kârdan sermaye payı olarak dağıtılan Türk parası temettülerin katılım bankası payına düşen miktarı ile gerçeğe uygun değer farkı kar/zarara yansıtılan menkul değerler ve gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerlerden elde edilen temettüler “780 **İştirakler ve Bağlı Ortaklıklardan Alınan Temettü** - TP” hesabına kaydedilerek izlenir.

Diğer Kâr Payı Dışı Gelirler (790): Yukarıda sayılanlar dışında kalan diğer kâr payı dışı gelirler “790 Diğer Kâr Payı Dışı Gelirler - TP” hesabına kaydedilir. Aşağıda yer alan yardımcı ve alt hesaplarda izlenir.

Depo Giderleri Karşılığı (79000): Emtia karşılığında açılan krediler dolayısıyla katılım bankasına rehin olarak bırakılan emtia için katılım bankasınca yapılan her türlü harcamayı karşılamak üzere tahsil edilen paraların kaydına özgü bir hesaptır.

Haberleşme Giderleri Karşılığı (79001): Müşteriler nam ve hesabına yapılan işlemler nedeniyle yapılan haberleşme harcamaları karşılığı olarak tahsil edilen bedellerin kaydedildiği bir hesaptır.

Damga Vergisi Karşılığı (79002): Müşteriler nam ve hesabına yapılan işlemler nedeniyle damga vergisi karşılığı olarak müşterilerden tahsil edilen bedellerin izlendiği bir hesaptır.

Pul Bey’iyeleri (79003): Katılım bankası şubelerinin, bayilik ruhsatına sahip bulunmaları nedeniyle, Maliye Bakanlığından tahsil ettikleri pul beyiyeleri bu hesaba kaydedilir.

Ekstre Masraf Karşılığı (79004): Katılım bankası müşterilerine gönderilen ekstreler için yapılan masraflar karşılığı tahsil ettikleri tutarlar bu hesaba kaydedilir.

Aktiflerimizin Satışından Elde Edilen Gelirler (79005): Kullanılmasına gerek kalmayan duran varlıklar, iştirakler, bağlı ortaklıklar, yatırım amaçlı menkul kıymetler ile Kanununun 57 nci maddesinde belirtilen hususları da kapsayacak biçimde gayrimenkullerin defter değerini aşan bir bedelle satılmasından elde edilen karlar bu hesaba kaydedilir.

Geçmiş Yıllar Giderlerine Ait Düzeltme Hesabı (79007): Geçmiş yıllarda herhangi bir nedenle gider yazılan ve cari dönemde, tahsil edilmesi sebebiyle veya başka bir sebeple hesaben düzeltilmesi gereken Türk paralarının kaydına özgü bir hesaptır. Bu kapsamda, geçmiş yıllarda yapılan karşılık giderlerine ilişkin düzeltmeler de bu hesapta izlenir.

Çek Karnesi Bedelleri (79009): Katılım bankalarının keşide edilmek üzere müşterilerine verdikleri çek karneleri masrafları karşılığı tahsil ettikleri tutarlar bu hesapta izlenir.

Kiralama Gelirleri (79010): İlgili Türkiye Muhasebe Standardı çerçevesinde katılım bankalarının kiralayarak elde ettikleri ilgili döneme isabet eden finansal kiralama dışında faaliyet kiralaması ve diğer kiralamalardan elde edilen gelirler bu hesapta izlenir.

Diğer Gelirler (79099): Yukarıda izah edilenler dışında kalan diğer kâr payı dışı gelirlerin izlendiği bir hesaptır.

Olağanüstü Gelirler (792): Katılım bankasının normal bankacılık faaliyetlerinin dışında tekrarlanma olasılığı düşük olan işlemlerden ve/veya olaylardan elde ettiği, cari yıl kârını veya zararını önemli ölçülerde etkileyen, Türk parası gelirler “792 Olağanüstü Gelirler - TP” hesabına kayıt edilir. Dikkat edilmesi gereken husus, hesabın muhasebe hataları ve geçmiş yıllara ait gelir hesaplarının değiştirilmesi sonucu doğacak işlemler için kullanılmayacağıdır.

Ertelenmiş Vergi Varlığı Gelirleri (794): İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca oluşturulan ertelenmiş vergi varlığı “262 Ertelenmiş Vergi Varlığı Hesabı - TP”nin borcuna ve “794 Ertelenmiş Vergi Varlığı Gelirleri - TP” hesabının alacağına kaydedilir.

Ertelenmiş vergi varlık ve borçları netleştirilmek suretiyle finansal tablolara yansıtılır.

Ertelenmiş Vergi Borcu Gelirleri (796): Sonraki dönemlere ilişkin kurumlar vergisi tutarı, ilgili dönemde “386 Ertelenmiş Vergi Borcu - TP” hesabının borcuna, “796 Ertelenmiş Vergi Borcu Gelirleri - TP” hesabının alacağına kaydedilerek kapatılır ve 35004 Vergi Karşılıkları ve 380 Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler - TP hesaplarının açıklamasında belirtildiği şekilde cari dönem vergisi olarak kaydedilir.

Aktif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar “288 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - TP” hesabının borcuna ve “798 Parasal Pozisyon Kârı - TP” hesabının alacağına kaydedilir.

Kar payı gideri ve kar payı dışı gider hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar bu hesabın alacağına ilgili “Enflasyona Göre Düzeltme Farkları” hesabının borcuna kaydedilir.

ÖRNEK 109: X Katılım Bankası 01.01.2020 tarihinde tekstil ürünleri ithalatıyla iştigal eden ABC A.Ş.'ye 5.000.000 USD tutarında teminat mektubu vermiştir. Bu mektup için müşterinin hesabından %2 oranında komisyon, %5 BSMV ve 100 TL haberleşme gideri tahsil edilmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (1 USD=6 TL'dir.)

01.01.2020

911- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR Y.P.	5.000.000 USD
304- ÖZEL CARİ HES. RESMİ, TİCARİ VE DİĞER KUR. (Y.İ.Y.) T.P.	30.100 TL
305- ÖZEL CARİ HES. RESMİ, TİCARİ VE DİĞER KUR. (Y.İ.Y.) Y.P.	100.000 USD
913- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR-Y.P.	5.000.000 USD
749- NAKDİ OLMAYAN KRE. AL. ÜCR. VE KOM.-Y.P.	100.000 USD
790- DİĞER KÂR PAYI DIŞI GELİRLER T.P.	100 TL
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER T.P.	30.000 TL

*Komisyon Tutarı: 5.000.000*0,02=100.000 USD*

*BSMV Tutarı: 5.000*6=30.000 TL*

7.4. Kâr Payı Dışı Giderler (8)

Faaliyetlerin yürütülmesi için raporlama dönemi içinde yapılan personel giderleri, karşılık giderleri, yatırılan vergi ve harçlar ile çeşitli Türk parası işlemlerden dolayı verilen ücret ve komisyonlar, ayrılan

amortismanlar, kambiyo işlemleri ile ilgili zararlar, sermaye piyasası zararları ve diğer işletme giderleri aşağıda gösterilen defteri kebir hesaplarında izlenir.

Personel Giderleri (TP - 810): Katılım bankasında çalışan bütün personele ödenen aylık ve ücretler, ödenek ve tazminatlar, yapılan sosyal yardımlar, yolluk ve sigorta primleri gibi çalışanların haklarının ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde “810 Personel Giderleri - TP” hesabına kayıt edilir.

Personel Giderleri (YP - 811): Yurtdışında görevli personele yabancı para üzerinden ödenen aylık ve ücretler, ödenek ve tazminatlar ve yapılan sosyal yardım, yolluk ve sigorta primleri gibi hakların ödeme tarihi itibarıyla Türk parası karşılıkları “811 Personel Giderleri - YP” hesabına kayıt edilir.

Karşılık ve Değer Düşme Giderleri (820): Özel karşılık giderleri, kıdem ve ihbar tazminatı karşılığı, vergi karşılığı ile diğer karşılık ve değer düşme giderleri “820 Karşılık ve Değer Düşme Giderleri - TP” hesabına kayıt edilir.

Özel Karşılık Giderleri (82000): Karşılık Yönetmeliği hükümleri uyarınca ayrılan özel karşılıklar bu hesaba borç, “180 Özel Karşılıklar - TP” hesabına alacak yazılmak suretiyle muhasebeleştirilir. Özel karşılıkların katılma hesaplarına ait olan kısmı katılma hesaplarına yansıtılır.

Kıdem ve İhbar Tazminatı Karşılığı (82001): Dönem sonları itibarıyla hesaplanan yükümlülük tutarları bu hesaba borç ve “35001 Kıdem Tazminatı Karşılığı” hesabına alacak verilerek muhasebeleştirilir.

Vergi Karşılığı (82002): Katılım bankasının yurtiçi faaliyetleri sonucu elde ettiği vergiye tabi dönem kârı üzerinden ödenecek kurumlar vergisi ile gelirleri üzerinden ödenecek gelir vergisinin döneme isabet eden kısmı için ayrılan karşılıklar bu hesaba kaydedilir. Bu hesap “35004 Vergi Karşılıkları” hesabı ile karşılıklı çalışır.

Diğer Karşılık ve Değer Düşme Giderleri (82003): Türk parası menkul değerlerin değerlendirilmiş tutarlarının maliyet bedellerinin altına düşmesi sonucu doğan değer düşüklüğü tutarları, “032 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler - TP” ve “038 Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı - TP” hesaplarının açıklamaları çerçevesinde, “820030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri” hesabına borç verilerek zarar yazılır.

İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar Değer Düşüş Giderleri (820031): Türk parası iştirakler, bağlı ortaklıklar ve birlikte kontrol edilen ortaklıkların maliyet bedellerinde veya değerlendirilmiş bedellerinde değer düşüklüğü meydana gelmesi halinde, değer düşüklüğü tutarı “246 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar Değer Düşüş Karşılığı (-) - TP” hesabına alacak ve bu hesaba borç verilerek zarar yazılır.

Kısa Vadeli Çalışan Hakları Yükümlülük Karşılığı Gideri (820033): Hesap, katılım bankalarının çalışanları için ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre hesaplayacağı kısa vadeli çalışan haklarından doğan yükümlülükleri için ayırması gereken karşılıkların kaydedilmesine mahsustur. Bu

hesap, “35003 Kısa Vadeli Çalışan Hakları Yükümlülükleri Karşılığı” yardımcı hesabı ile karşılıklı olarak çalışır.

Genel Karşılık Giderleri (Katılım bankalarının Karşılık Yönetmeliği uyarınca, ayırdıkları genel karşılıklar “820034 Genel Karşılık Giderleri” hesabına kayıt edilir. Bu hesap, “35000 Genel Karşılıklar” yardımcı hesabı ile karşılıklı olarak çalışır.

Yukarıda belirtilenler dışında kalan diğer karşılıklarla ilgili giderler “**820039 Diğer**” hesabına kaydedilir.

TFRS 9 Beklenen Zarar Karşılıkları Giderleri (82004): (Değişik:RG-1/2/2019-30673) “Finansal Araçlar” başlıklı 9 numaralı Türkiye Finansal Raporlama Standardına göre hesaplanan tüm beklenen zarar karşılığı giderleri “82004 TFRS 9 Beklenen Zarar Karşılıkları Giderleri” hesabında izlenir. Hesap, “182 TFRS 9 Beklenen Zarar Karşılıkları (-) - TP”, “35010 Gayrinakdi Krediler Beklenen Zarar Karşılıkları” ve “41412 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar Beklenen Zarar Karşılığı” hesapları ile karşılıklı çalışır.

Duran Varlıklar Değer Düşüş Giderleri (82005): Türk parası duran varlıklarda değer düşüşleri olduğunda, “264 Duran Varlıklar Değer Düşüş Karşılığı - (-) TP” hesabına alacak, “82005 Duran Varlıklar Değer Düşüş Giderleri” hesabına borç verilerek değer düşüklüğü tutarı zarar yazılır.

Vergi, Resim, Harçlar ve Fonlar (TP- 830): Menkul ve gayrimenkullere ilişkin her türlü vergi yükümlülükleri ile faaliyetler nedeniyle ödenecek çeşitli vergi, resim, harç ve fonlar “830 Vergi, Resim, Harçlar ve Fonlar - TP” hesabına kaydedilir.

Vergi, Resim, Harçlar ve Fonlar (YP - 831): Katılım bankasının yurtdışındaki ülkelere ödediği yabancı para vergi, resim, harçlar ile yurtdışı kredilerden ödenen kaynak kullanımını destekleme fonunun Türk parası üzerinden “831 Vergi, Resim, Harçlar ve Fonlar - YP” hesabına kayıt edilir.

Verilen Komisyon ve Ücretler (TP - 840): Katılım bankasının diğer ortaklık ve kuruluşlardan sağladığı Türk parası yabancı kaynaklar ile diğer işlemler nedeniyle ödediği komisyon ve ücretler “840 Verilen Komisyon ve Ücretler - TP” hesabında izlenir.

Verilen Komisyon ve Ücretler (YP - 841): Katılım bankasının diğer ortaklık ve kuruluşlardan sağladığı yabancı para cinsi dövizler karşılığı kaynaklar ile yabancı para üzerinden yapılan işlemler nedeniyle yabancı para olarak ödediği komisyon ve ücretlerin Türk parası karşılıkları “841 Verilen Komisyon ve Ücretler - YP” hesabında izlenir.

Amortisman Gideri (850): Menkuller, gayrimenkuller ve gayri maddi haklar ile ilk tesis ve taazzuv giderlerinin itfa edilmelerini teminen ilgili raporlama döneminde ayrılan amortismanlar “850 Amortisman Gideri - TP” hesabında izlenir.

Kambiyo Zararları (861): Efektif, döviz ve kıymetli maden alım/satımı ve değerlemesi ile arbitraj işlemlerinden kaynaklanan zararlar “861 Kambiyo Zararları - YP” hesabında izlenir.

Arbitraj Zararları (86100): Mevcut dövizlerden bir kısmının ihtiyaç duyulan başka bir döviz cinsine dönüştürülmesi sırasında katılım bankasının kurlarına nazaran iki borsa fiyatı arasında meydana gelen aleyhte farkların Türk parası karşılıkları bu hesapta izlenir.

Efektif ve Döviz Alım/Satım ve Değerleme Zararları (86101): Efektif ve döviz alış kurları ile satış kurları arasında katılım bankası aleyhine oluşan farkın ve değerlendirme zararının izlendiği bir hesaptır.

Kıymetli Maden Alım/Satım Değerleme Zararları (86110): Kıymetli maden alış fiyatıyla satış fiyatı arasında katılım bankası aleyhine oluşan farkın ve değerlendirme zararının izlendiği bir hesaptır.

Diğer (86199): Yukarıdaki yardımcı hesaplara alınmayan diğer kambiyo zararlarının takibi de bu hesapta yapılır.

Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Zararlar (862): Riskten korunma amaçlı türev finansal araçlara ilişkin kayıplardan, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde zarar yazılması gerekenler “862 Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Zararlar - TP” hesabında izlenir.

Sermaye Piyasası İşlemleri Zararları (870): Türk parası menkul değerlerin satışından doğan zararlar “870 Sermaye Piyasası İşlemleri Zararları - TP” hesabına kayıt edilir. Menkul değerlerin satış tutarı ile elde etme maliyeti arasındaki fark kar payı geliri olarak “580 Menkul Değerlerden Alınan Gelirler - TP” hesabına kaydedilirken, satış fiyatının, satış tarihindeki itfa edilmiş maliyetin altında olması durumunda, itfa edilmiş maliyet ile satış tutarı arasındaki olumsuz fark bu hesaba gider olarak yazılır.

Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değerlerin değerlendirme farkları “580 Menkul Değerlerden Alınan Gelirler - TP” hesap açıklamasında belirtildiği şekilde muhasebeleştirilir.

Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Zararlar (872): Alım satım amaçlı türev finansal araçlardan doğan zararlar “872 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Zararlar - TP” hesabına kaydedilir.

Birleşme Giderleri (874): Birleşme ve devir işlemleri için yapılan giderler ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde “874 Birleşme Giderleri - TP” hesabında izlenir.

Yeniden Yapılanma Giderleri (876): Katılım bankası yönetimi tarafından planlanan ve kontrol edilen, katılım bankasının faaliyet alanında ve faaliyetlerinin yürütülme yöntemlerinde önemli ölçüde değişiklikler getiren bir programın maliyeti için ayrılan karşılık giderleri ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde “876 Yeniden Yapılanma Giderleri - TP” hesabında izlenir. Bu hesap “35020 Yeniden Yapılanma Karşılığı” pasif hesabı ile karşılıklı çalışır.

Enflasyona Göre Düzeltme Farkları (878): Kar payı dışı gider hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar “878 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - TP” hesabının borcuna, “798 Parasal Pozisyon Kârı - TP” hesabının alacağına kaydedilir. Düzeltme neticesinde negatif enf-

lasyon sebebiyle oluşan olumsuz farklar ise “878 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - TP” hesabının alacağına “898 Parasal Pozisyon Zararı - TP” hesabının borcuna kaydedilir.

Diğer İşletme Giderleri (880): (Değişik:RG-1/2/2019-30673) Katılım bankasının faaliyetlerini yürütebilmesi için raporlama dönemi içinde yaptığı diğer işletme giderleri “880 Diğer İşletme Giderleri” hesabına kaydedilir. TFRS 16 kapsamına girmeyen kiralama işlemlerine ilişkin giderler “88000 Kiralama Giderleri” hesabında izlenir.

Diğer Giderler ve Zararlar (882): Katılım bankasının faaliyetlerini yürütebilmesi için raporlama dönemi içinde yaptığı, işletme giderleri haricindeki diğer gider ve zararlar “882 Diğer Giderler ve Zararlar - TP” hesabına kaydedilir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu primlerinin katılma hesapları payına ait olan kısmı bu hesaplara yansıtılır.

Geçmiş yıllarda gelir yazılan ve cari dönemde, geri ödenmesi sebebiyle veya başka bir sebeple hesaben düzeltilmesi gereken paralar “88207 Geçmiş Yıllar Gelirlerine Ait Düzeltme Hesabı” altında izlenir.

Olağanüstü Giderler (890): Katılım bankasının olağan faaliyetlerinin dışında tekrar olma olasılığı düşük olan işlemlerden ve/veya olaylardan doğan, cari yıl kârını veya zararını önemli ölçülerde etkileyen Türk parası giderler “890 Olağanüstü Giderler” hesabına kayıt edilir. Ancak, bu hesabın muhasebe hataları ve geçmiş yıllara ait gider hesaplarının değiştirilmesi sonucunu doğuracak işlemler için kullanılmamasına dikkat edilmelidir.

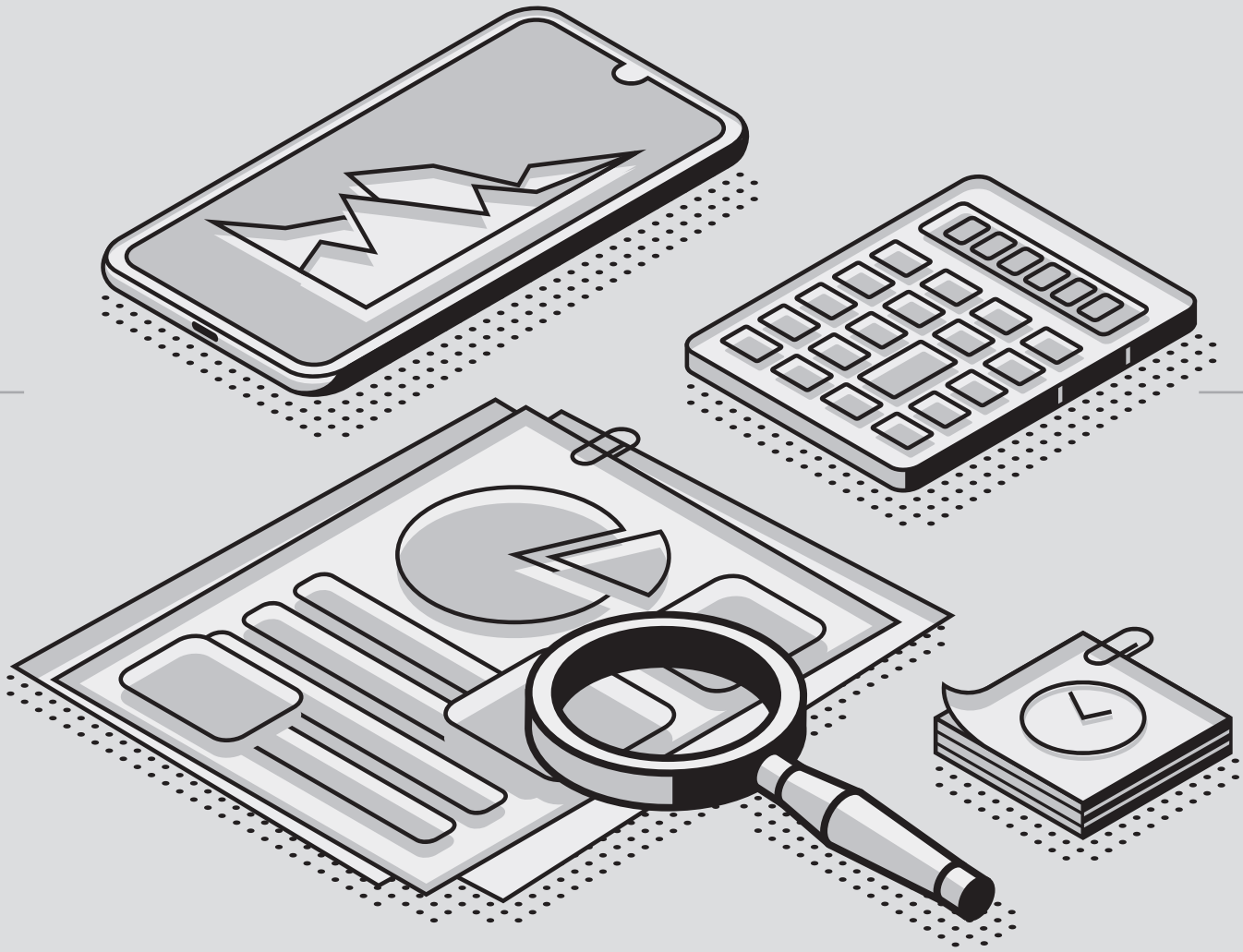
Ertelenmiş Vergi Varlığı Giderleri (894): Cari yıla ilişkin kurumlar vergisi, sonraki dönemlerde ertelenmiş vergilere ilişkin düzenlemeler kapsamında oluşturulan ertelenmiş vergi varlığından indirilirken, “894 Ertelenmiş Vergi Varlığı Giderleri-TP” hesabının borcuna, “262 Ertelenmiş Vergi Varlığı Hesabı - TP”nin alacağına kaydedilir.

Ertelenmiş Vergi Borcu Giderleri (896): İlgili Türkiye Muhasebe Standardı kapsamında oluşturulan ertelenmiş vergi borçları “896 Ertelenmiş Vergi Borcu Giderleri - TP” bu hesabın borcuna “386 Ertelenmiş Vergi Borcu Hesabı - TP”nin alacağına kaydedilerek gider yazılır.

Parasal Pozisyon Zararı (898): Pasif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar “898 Parasal Pozisyon Zararı - TP” hesabının borcuna, ilgili “Enflasyona Göre Düzeltme Farkları” hesabının alacağına kaydedilir.

Kar payı geliri ve kar payı dışı gelir hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar bu hesabın borcuna, ilgili “Enflasyona Göre Düzeltme Farkları” hesabının alacağına kaydedilir.

□○+○+ □○□○+○+○□○ +○+○□○
○+ □□+□+○+ □□+□+○+ □□+

□○ ○+○□○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○ □□□+□+○+□□□+
□ +○+ □○□○+○+○□○□○ +○
○+□□□+□+○+□□ □+○+□□□+□+

8. BÖLÜM

FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLAR (9)

SEKİZİNCİ BÖLÜM

8. FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLAR (9)

Katılım bankaları Tek Düzen Hesap Planında, teminat mektupları, akreditifler, bilanço dışı işlemler ve türev işlemler gibi nazım hesaplar 9 nolu grup altında sınıflandırılmaktadır.

8.1. Banka Teminat Mektupları (910, 912)

Herhangi bir kişi ya da kuruluşa hitaben, belirli bir işin saptanan koşullara uygun olarak belli bir süre içinde yapılacağını, aksi takdirde işi yapmakla yükümlü olan tarafın işi veren tarafa ödemesi gereken Türk parası tutarının katılım bankası tarafından ödeneceğine dair verilen teminat mektupları “912 Türk Parası Teminat Mektuplarından Borçlar-TP” hesabına kaydedilerek izlenir.

Bu hesapta “Geçici”, “Kesin”, “Avans” ve “İstihkaklardan İşverence Yapılan Kesintilerin Müteahhite Ödenmesi İçin Düzenlenen” teminat mektupları “Limit İçi” ve “Limit Dışı” olarak izlenirler. Gümrük mevzuatına göre verilecek olan teminat mektupları ise “Gümrük” teminat mektupları hesabında gösterilir.

Bu hesap “910 Teminat Mektuplarından Alacaklar - TP” hesabıyla karşılıklı çalışır. 910 Türk Parası Teminat Mektuplarından Alacaklar hesabında teminat mektupları teminat türlerine göre yardımcı hesaplarda, katılım bankasının kefil olduğu kişi ya da kuruluşların niteliğine göre de ‘İştirakler ve Diğer Müşteriler’ alt hesaplarında izlenir.

Nakit temini amacıyla verilen teminat mektupları “91270 Nakdi Kredilerin Teminatı İçin Verilen Teminat Mektupları” hesabında izlenir.

8.2. Kabul Kredileri, Akreditifler ve Cirolar

Yabancı ihracatçıların keşide ettikleri Türk parası poliçelerin katılım bankası tarafından kabulü veya aval sıfatı ile imzalanması veya yurtdışındaki muhabirlere katılım bankası adına verecekleri kabul kredileri için tevdi edilecek garantiler “922 Kabul Kredilerinden Borçlar - TP” hesabına kaydedilir.

İthalatın yapılması ve mal bedellerinin vadesinde transferi halinde ters bir kayıtla ilgili hesaplardaki bakiyeler tasfiye edilir.

Kabul kredili ithalatta, bir akreditif işlemi söz konusu ise bu tür işlemler 92300 Kabul Kredili İthalat Akreditifleri yardımcı hesabında, eğer sadece poliçelere aval verme işlemi söz konusu ise ithalatın cinsine göre (mal veya vesaik mukabili ithalat) 92302 Mal Mukabili İthalat ve 92304 Vesaik Mukabili İthalat yardımcı hesaplarında izlenir.

“922 Kabul Kredilerinden Borçlar - TP” hesabı ile “920 Kabul Kredilerinden Alacaklar - TP” hesabıyla karşılıklı çalışır. Bu hesapta kabul kredileri, yardımcı hesaplar düzeyinde teminat cinslerine göre, alt hesaplar düzeyinde ise verilen kişilerin niteliğine göre “İştirakler ve Diğer Müşteriler” alt hesaplarında izlenir.

Katılım bankası tarafından açtırılan “Kabul Kredili İthalat Akreditifleri”, “Vesaik İbrahiminde Ödenecek İthalat Akreditifleri”, “Vadeli İthalat Akreditifleri”, “Teyitli İhracat Akreditifleri” ile “Garanti Akreditifleri” “932 Akreditif Taahhütlerimizden Borçlar - TP” hesabının ilgili yardımcı hesaplarında izlenir. Bu hesap “930 Akreditif Taahhütlerimizden Alacaklar - TP” hesabı ile karşılıklı çalışır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına reeskonta veya teminata verilen Türk parası kıymetlerle, katılım bankasının diğer bankalar ve katılım bankalarına ciro ettiği veya ciranta sıfatıyla imza ettiği Türk parası kıymetleri “942 Cirolarımız - TP” hesabında izlenmektedir. Bu hesap “940 Cirantalarımız - TP” hesabıyla karşılıklı çalışır.

8.3. Türev Finansal Araçlar

Riskten korunma amaçlı türev finansal araçlar “944 Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - TP” hesabında izlenir. Bu finansal araçların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca değerlemeye tabi tutulmasından doğan farklar ise ilgili finansal durum tablosu hesabı ile ilgisine göre ilgili kâr/zarar veya özkaynak hesabı karşılıklı çalıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir.

Katılım bankasının aktifindeki bir değerün üçüncü kişilere satışında, bu kişilerin bu muameleden doğabilecek risklerinin katılım bankası tarafından karşılanmasına olanak sağlayan işlemler “962 Diğer Garanti ve Kefaletlerimizden Borçlar - TP” hesabı ile “96201 Riski Bankaya Rücu Edilebilen Kurumumuz Aktif Değerleri İle İlgili Satış İşlemleri” yardımcı hesabında izlenir. Bunlar dışında kalan ancak katılım bankasının bir garanti veya kefalet akdine taraf olduğu işlemler “96299 Diğer” yardımcı hesabının 962990 Garantilerimizden veya 962991 Kefaletlerimizden alt hesaplarında izlenir.

Katılım bankalarının aracılık yapılarak temin edilen kredilere teminat mektubu düzenlenmeksizin verilen garantiler “96202 Kredi Teminatı İçin Verilen Garantiler” hesabında izlenir.

Alım satım amaçlı türev finansal araçlar “966 **Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar-TP**” hesabında ve ilgili yardımcı hesaplarda izlenirken, bunların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca değerlemeye tabi tutulmasından doğan farklar ilgili finansal durum tablosu hesabı ile ilgili kâr/zarar hesabı karşılıklı çalıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir. Katılım bankasının vadeli olarak aldığı veya sattığı dövizlerin, katılım bankasınca belirlenen vadeli kur üzerinden Türk parası karşılıkları da bu hesapta izlenir. Karma bir finansal aracın unsuru olan saklı türevler, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde asıl finansal araçtan ayrıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir.

8.4. Diğer Nazım Hesaplar

Katılım bankasının teminat mektubu vermeksizin Türk parası prefinansman kredilerine verdiği garantiler “972 Teminat Mektupsuz Prefinansman Kredilerden Borçlar- TP” hesabında izlenir. Bu hesap “970 Teminat Mektupsuz Prefinansman Kredilerden Alacaklar – TP” hesabıyla karşılıklı çalışır.

Katılım bankalarının kullandırdıkları dövize endeksli kredi tutarlarının istatistiki amaçla izlenmesi amacıyla “975 Kullanılan Kredilerden Alacaklar - YP” hesabı kullanılır. Hesap bakiyesi, dövize endeksli kredilerin yabancı para tutarını gösterir.

Taahhütlerden dolayı doğan borçlar “980 Taahhütlerden Borçlar - TP” hesabında takip edilir. Söz konusu hesap “Cayılamaz Taahhütler” ve “Cayılabılır Taahhütler” olmak üzere iki alt bölüme ayrılmıştır. Taahhütlerin ilgili yardımcı hesapları aşağıda açıklanmıştır.

Belirli bir tarihte kredi, menkul değer veya diğer bir varlığın önceden kararlaştırılmış şartlarda yapılmış alım satım sözleşmeleri “98000 Vadeli Aktif Değerler Alım – Satım Taahhütlerimiz” hesabında izlenir. Bu kapsamda, valörlü döviz ve menkul değer alım satım işlemleri bu hesapta izlenir.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca finansal varlıkların elde edilmesinde bunların teslimatının piyasada ya da mevzuatta belirlenmiş genel geçerli koşullar gereği belirli bir süre içinde yapılmasını gerektiren sözleşmeler de bu hesapta muhasebeleştirilir. Teslim tarihine göre muhasebeleştirilen finansal varlıkların işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçeğe uygun değerlerinde meydana gelen değişiklikler, ilgili varlığın değerlemesinde kullanılan esasa göre kaydedilir.

Katılım bankasının iştiraklerine, bağlı ortaklıklarına ve diğer ortaklıklarına olan Türk parası sermaye taahhütlerinin henüz ödenmemiş kısımları “9800 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar Ve Diğer Ortaklıklar Sermayesine İştirak Taahhütlerimiz” hesabında izlenir.

Katılım bankasınca, tüzel kişi müşterilere tahsis edilen ve her an kullanabilir olan kredi limitlerinin kullanılmayan kısımları “98003 Kullanılma Garantili Kredi Tahsis Taahhütlerimiz” bu hesapta izlenir. Kullanılan tutarlar, bu hesaptan indirilerek ilgili kredi hesaplarına kaydedilir. Belirtilen nitelikte olmayan, başka bir ifadeyle tüzel kişi müşterinin tahsis edilen tutarı her an kullanabilme imkânına sahip olmadığı limit tahsisleri “98050 Cayılabılır Kredi Tahsis Taahhütlerimiz” hesabında izlenir.

Katılım bankalarının, firmaların ihraç ettikleri menkul kıymetlere aracılık taahhütleri “98004 Menkul Kıymet İhracına Aracılık Taahhütlerimiz” hesabında izlenir.

Çek mevzuatı uyarınca, katılım bankalarının süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde, her çek yaprağı için ödemekle yükümlü oldukları tutarlar “98006 Çekler İçin Ödeme Taahhütlerimiz” hesabında izlenir. Söz konusu mevzuat uyarınca çek hamillerine ödenen tutarlar ise “15880 Karşılıksız Çek Ödemeleri” hesabına aktarılır.

Gerçekleştirilmeyen ihracat taahhütlerinden doğması beklenen ve ilgili mevzuat uyarınca katılım bankalarının müteselsilen sorumlu olduğu vergi ve fonlar ile bunların ceza ve gecikme faizlerine ilişkin tutarlar kesinleştiği tarihe kadar “98007 İhracat Taahhütlerinden Kaynaklanan Vergi ve Fon

Yükümlülükleri” bu hesapta izlenir. Ödenmesi kesinleşen yükümlülükler “Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler” hesabına aktarılır.

Katılım bankasınca, gerçek kişi müşterilere tahsis edilen ve her an kullanabilir olan kredi limitlerinin kullanılmayan kısımları “98008 Kredili Özel Cari Hesap Limit Taahhütlerimiz” hesabına kayıt edilir. Kullanılan tutarlar bu hesaptan indirilerek 11813, 11913 Özel Cari Hesap Müşterilerine hesaplarına kaydedilir. Belirtilen nitelikte olmayan, başka bir ifadeyle gerçek kişi müşterinin tahsis edilen tutarı her an kullanabilme imkânına sahip olmadığı limit tahsisleri “98050 Cayılabılır Kredi Tahsisi Taahhütlerimiz” hesabında izlenir.

Kredi kartlarının hamiline teslim tarihinden itibaren, tahsis edilen harcama limiti tutarı “98010 Kredi Kartları Harcama Limiti Taahhütlerimiz” hesabında muhasebeleştirilir. Kredi kartı hamili tarafından taksitli veya taksitsiz olarak yapılan harcama tutarları, satış belgesinin düzenlendiği veya harcama bilgisinin katılım bankasına ulaştığı tarihte bu hesaptan indirilir. Nakit çekme olanağı veren kredi kartlarında hamilin nakit çektiği andan itibaren aynı uygulama gerçekleştirilir.

Kredi kartı hamillerinin yapmış oldukları harcama tutarları karşılığında ya da verilen bankacılık hizmetleri nedeniyle katılım bankasının ödül veya benzeri adlar altında yeni mal ve hizmet alımının finanse edilmesine yönelik ödemeyi taahhüt ettiği tutarların, bu amaçla üye işyerlerinden tahsil edilen tutarlar ile 35030 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Karşılığı hesabına aktarılan tutarlar düşüldükten sonra kalan kısmı “98011 Kredi Kartları Ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Taahhütleri” hesabında izlenir. Takip hesaplarına aktarılan kredi kartı alacaklarına ilişkin taahhütler ters kayıt yapılmak suretiyle kapatılır.

Açığa menkul kıymet satışından kaynaklanan ve henüz takas ve nakit hareketi gerçekleşmemiş işlemlere ilişkin alacak taahhütleri “98020 Açığa Menkul Kıymet Satış Taahhütlerinden Alacaklar” hesabında izlenir.

Açığa menkul kıymet satışından kaynaklanan ve henüz takas ve nakit hareketi gerçekleşmemiş işlemlere ilişkin borç taahhütleri “98030 Açığa Menkul Kıymet Satış Taahhütlerinden Borçlar” hesabında izlenir.

Yukarıda belirtilenler dışında kalan katılım bankalarının diğer cayılamaz taahhütleri “98049 Diğer Cayılamaz Taahhütlerimiz” hesabında izlenir.

Kredi sözleşmesine başlangıçta veya sonradan konulan özel bir şarta bağlanmış olan ve bu şartın yerine getirilmemesi halinde cayılabılır hale gelen kredi tahsis taahhütleri “98050 Cayılabılır Kredi Tahsisi Taahhütlerimiz” hesabında izlenir.

Yukarıda belirtilenler dışında katılım bankalarının diğer cayılabılır taahhütleri “98099 Diğer Cayılabılır Taahhütlerimiz” hesabında muhasebeleştirilir.

Katılım bankasına müşteri tarafından ibraz edilen diğer bankalar ve katılım bankaları üzerine keşideli çeklerin bedelleri ile provizyonu alınmamış bulunan şubeler üzerine keşideli çeklerin bedelleri

“982 Emanet ve Rehinli Kıymetler - TP” hesabının alt hesabı olan “982002 Tahsile Alınan Çekler” hesabına borç “984 Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler / Bırakanlar - TP” hesabına alacak vererek muhasebeleştirilir. İbraz edilen çekler, takas müdürlüğünden provizyonun alınmasını müteakip tahsilât aşamasına kadar ilgili geçici hesaplarda izlenir.

Diğer banka çekleri tahsil edildiğinde bu hesap ile geçici hesaplar kapatılır ve tahsil edilen tutar ilgili müşteri mevduat hesabının alacağına kaydedilir.

Katılım bankasının kredi müşterileri lehine verilen ve katılım bankası tarafından kabul edilen avaller, kefaletler ve garantiler “98211 Kabul Edilen Avaller, Kefaletler ve Garantiler” hesabında izlenir. Bu hesap, “984 Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler / Bırakanlar - TP” hesabı ile karşılıklı çalışır.

Katılım bankalarına saklanmak veya üzerinde işlem yapılmak amacıyla bırakılan kıymetler ile katılım bankalarına kredi ve diğer işlemler nedeniyle rehedilen veya ipotek verilen kıymetler “984 Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler / Bırakanlar - TP” hesabında izlenir. Bu hesap, “982 Emanet ve Rehinli Kıymetler - TP” hesabı ile karşılıklı çalışır.

Geri alım vaadi ile satım ve geri satım vaadi ile alım işlemlerinden alacaklar nominal tutarları üzerinden istatistiki amaçla “986 Geri Alım Vaadi İle Satım ve Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Alacaklar - TP” hesabında izlenir.

Geri alım vaadi ile satım ve geri satım vaadi ile alım işlemlerinden borçlar nominal tutarları üzerinden istatistiki amaçla “988 Geri Alım Vaadi İle Satım ve Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Borçlar - TP” bu hesabında takip edilir.

Kanunun ilgili hükümleri uyarınca sınırlamaya tabi olmayan krediler “1 Krediler” hesap grubu içerisindeki ilgili hesaplar yanında “992 Sınırlamalara Tabi Olmayan Kredilerden Alacaklar - TP” hesabında da izlenir. Bu hesap, “994 Sınırlamaya Tabi Olmayan Kredilerden Borçlar - TP” hesabı ile karşılıklı çalışır.

Yukarıdaki hesaplarda yer almayan diğer finansal durum tablosu dışı hesaplar “996 Diğer Finansal Durum Tablosu Dışı Hesaplardan Alacaklar - TP” hesabında izlenir. Bu hesap, “998 Diğer Finansal Durum Tablosu Dışı Hesaplardan Borçlar - TP” hesabıyla karşılıklı çalışır.

8.5. Bilanço Dışı İşlemlere İlişkin Örnekler

8.5.1. Teminat Mektuplarının Muhasebeleştirilmesi

ÖRNEK 110: X Katılım Bankası 01.09.2020 tarihinde İstanbul Ambarlı gümrük Müdürlüğü'ne vermek üzere Serkan Ay lehine 5.000.000 TL'lik gümrük teminat mektubu vermiştir. Aynı tarihte müşteriden %1 oranında komisyon ve teminat mektubu tutarı üzerinden %0,75 damga vergisi ve BSMV tahsil edilmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (BSMV, %5'tir)

Teminat mektubu verildiğinde nazım kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

01.09.2020

910- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR	5.000.000	
912- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR		5.000.000
<i>Gümrük Teminat Mektubu</i>		

Komasyon, BSMV ve damga vergisi tahsilatına ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.09.2020

010- KASA	91.875	
748- NAKDİ OLMAYAN KRE. AL. ÜCR. VE KOM.		50.000
<i>748004-Gümrük Teminat Mektubu Komisyonu</i>		<i>50.000</i>
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM ve HARÇLAR		41.875
<i>38005-BSMV</i>	<i>4.375</i>	
<i>38007-Damga Vergisi</i>	<i>37.500</i>	

Yukarıdaki örneğe ait BSMV tutarı aşağıdaki gibi hesaplanır.

$$\text{Ödenecek BSMV} = (50.000 + 37.500) * 0,05 = 4.375 \text{ TL}$$

Teminat mektubu için alınan damga vergisinin giderleştirilmesine ait muhasebe kayıtları ise aşağıdaki gibi olacaktır.

01.09.2020

830- VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR	37.500	
<i>83004-Damga Vergisi</i>	<i>37.500</i>	
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM ve HARÇLAR		37.500
<i>38000-Ödenecek Vergiler</i>	<i>37.500</i>	

ÖRNEK 111: 31.12.2020 tarihinde Serkan Ay adlı müşteri Ambarlı gümrük İdaresi'nden teminat mektubunu alıp X Katılım Bankası'na iade etmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

912- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR	5.000.000 TL	
910- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR		5.000.000 TL

ÖRNEK 112: Örnek 107'de verilen teminat mektubu yabancı para cinsinden olsaydı yapılması gereken muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (Tutarın 1.000.000 USD olduğunu varsayınız)

01.09.2020

911- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR - YP	1.000.000 USD	
913- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR - YP		1.000.000 USD

ÖRNEK 113: X Katılım Bankası'nın Türk Telekom Genel Müdürlüğü'ne verilmek üzere müşterisi Baki Açıkgöz lehine düzenlediği 1.000.000 TL'lik teminat mektubu 15.02.2020 tarihinde ilgili müdürlüğün talebi üzerine tazmin olmuştur. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Tazmin işlemlerine ait muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

15.02.2020

158- TAZMİN EDİLEN G.NAKDİ KREDİ BEDELLERİ	1.000.000 TL
<i>15800-Teminat Mektupları</i> <i>1.000.000</i>	
010- KASA HESABI	1.000.000 TL

Nazım hesaplarına ait kayıtların düzeltilmesiyle ilgili muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

15.02.2020

912- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR	1.000.000 TL
910- TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR	1.000.000 TL

Teminat mektubunun tazmininden sonra müşteriden 90 günden fazla süre ile tahsilat yapılamadığından söz konusu borcun takip hesaplarına intikal ettirilmesi gerekmektedir.

16.05.2020

170- TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER (3. Grup)	1.000.000 TL
158- TAZMİN EDİLEN G.NAKDİ KREDİ BEDELLERİ	1.000.000 TL
<i>- 15800-Teminat Mektupları</i> <i>1.000.000</i>	

Diğer taraftan, olağanüstü durumlar nedeniyle denetim otoriteleri 90 günlük süreyi esnetilebilmektedir. Örneğin COVID-19 salgınının dünyada pandemik bir hal alması nedeniyle ihtiyaca binaen Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu bu süreyi Aralık 2020 tarihine kadar geçerli olmak üzere 180 güne çıkarmıştır. Karşılıklar yönetmeliği uyarınca karşılık hesaplanırken öncelikli olarak teminatın borcu karşılama oranı göz önünde bulundurularak risk bakiyesinden düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden %20 oranında karşılık ayrılacaktır.

Gayrimenkul 3. Grup teminat olduğundan %60 oranında donuk alacak tutarından indirilerek hesaplanır. Buna göre $1.000.000 * \%60 = 600.000$

Borç Tutarı = 1.000.000

Teminatın karşılama tutarı= 600.000

Geri kalan risk bakiyesi = 400.000

Ayrılacak karşılık tutarı = $400.000 * \%20 = 80.000$

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

16.05.2020

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	80.000
180- ÖZEL KARŞILIKLAR	80.000

Eğer bir tahsilat yapılamazsa ve gecikme 180 günü geçerse söz konusu kredi 3. Grup kredilerden 4. Grup kredilere intikal ettirilir.

17.08.2020

172- TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER (4. Grup)	1.000.000
170- TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER (3. Grup)	1.000.000

4. Grup krediler için ayrılacak karşılık oranı %50 olmalıdır. Bu nedenle 180. günden sonra oluşturulan kayıtlara ilave 120 bin TL ekleme yapılır. Ayrılacak karşılık tutarı = $400.000 * \%50 = 200.000$. Üçüncü grup krediler için önceki dönemde 80.000 TL özel karşılık ayrıldığı dikkate alındığında bu dönem için ilaveten 120.000 TL özel karşılık ayrılmalıdır.

17.08.2020

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	120.000
180- ÖZEL KARŞILIKLAR	120.000

Eğer bir tahsilat yapılamazsa ve gecikme 1 yılı aşarsa söz konusu kredi 4. Grup kredilerden 5. Grup kredilere intikal ettirilir.

14.02.2021

176- ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER (5. Grup)	1.000.000
172- TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER (4. Grup)	1.000.000

Eğer bir tahsilat yapılamazsa ve gecikme 1 yılı geçerse ayrılacak karşılık oranı %100 olacaktır. Risk bakiyesi 400.000 TL olup önceki dönemlerde 80.000 ve 120.000 TL olmak üzere toplam 200.000 TL özel karşılık ayrılmıştır. Bu nedenle 1 yılsonunda kayıtlara ilaveten 200 bin TL ekleme yapmalıdır.

14.02.2021

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	200.000
180- ÖZEL KARŞILIKLAR	200.000

ÖRNEK 114: X Katılım Bankası A.Ş.'nin müşterisi Baki Açıköz'e yapılan ihtara rağmen borcunu ödemesi nedeni ile bankaya ipotekli olan dairesi satışa çıkarılmıştır. 20.12.2021 tarihinde 900.000 TL'ye satılmıştır. Söz konusu tarihe ilişkin muhasebe kaydını yapınız?

20.12.2021

010- KASA HESABI	900.000	
176- ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER (5. Grup)		900.000

Yapılan tahsilatlar nedeniyle kalan risk bakiyesi 100.000 TL'ye düştüğü ve müşterinin başka bir teminatı bulunmamaktadır. Bu sebeple önceki dönemlerde ayrılan 400.000 TL özel karşılık tutarından 300.000 TL'nin iptal edilmesi gerekmektedir.

Ayrılan özel karşılık tutarı = 400.000 TL

Güncel Risk Bakiyesi = 100.000 TL (100.000*%100)

İptal edilecek özel karşılık tutarı = 400.000 TL - 100.000 TL = 300.000 TL

20.12.2021

180-ÖZEL KARŞILIKLAR	300.000	
820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ		300.000

ÖRNEK 115: X Katılım Bankası A.Ş.'nin Cemal Kara adlı müşterisine 30.12.2019 tarihinde kullanmış olduğu 1.000.000 TL tutarındaki kesin teminat mektubuna ilişkin binde 7,5 oranındaki damga vergisinin 30.01.2020 tarihinde tahsil edildiği varsayımı altında muhasebe kaydını yapınız?

30.01.2020

010- KASA HESABI	7.500	
790- DİĞER KAR PAYI DIŞI GELİRLER HS.		7.500

8.5.2. Menkul Değerlerin Muhasebeleştirilmesi

ÖRNEK 116: X Katılım bankası, 31.12.2020 tarihinde Y Tekafül şirketine ait nominal değeri 1.000 TL olan alım satım amaçlı menkul değerlerden (hisse senetleri) 1.000 adedini, 2.000 TL'den satın alıyor. Örneğe ilişkin olarak muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

030- GER. UY. DEĞ. FARKI KÂR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ. - T.P.	2.000.000	
-03000-Hisse Senetleri	2.000.000	
010- KASA HESABI		2.000.000

ÖRNEK 117: X Katılım Bankası, 01.01.2020 tarihinde A kamu katılım bankasının 3.000.000 TL'lik kira sertifikalarını satın almıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

01.01.2020

030- GER. UY. DEĞ. FARKI KÂR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ. - TP	3.000.000
- 03000-Hisse Senetleri	3.000.000
010- KASA HESABI	3.000.000

ÖRNEK 118: X Katılım Bankası, 10.01.2020 tarihinde Y Tekafül şirketine ait olan alım-satım amaçlı menkul değerlerden (hisselerin) 500 adedini 1.800 TL'den satmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

10.01.2020

010-KASA	900.000
870- SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ ZARARLARI	100.000
-87000- Menkul Değerler Alım/Satım Zararları	100.000
030- GER. UY. DEĞ. FARKI KÂR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ. - TP	1.000.000
-03000-Hisse Senetleri	1.000.000

ÖRNEK 119: X Katılım Bankası, 31.03.2020 tarihinde Y Tekafül şirketinin hisse senetlerinin kalanını 2.200 TL'ye satmıştır. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.03.2020

010- KASA	1.100.000
030- GERÇEĞE UY. DEĞ. FARKI KÂR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ.	1.000.000
- 03000-Hisse Senetleri	1.000.000
750- SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ KARLARI	100.000
-75000- Menkul Değerler Alım/Satım Karları	100.000

ÖRNEK 120: X Katılım Bankası 30.06.2020 tarihinde, 3.000.000 TL'ye satın aldığı A kamu katılım bankasına ait kira sertifikalarını 3.200.000 TL'ye satmıştır. Kira sertifikalarının elde bulundurulduğu döneme isabet eden kar payı geliri 300.000 TL'dir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.06.2020

010- KASA	3.500.000
030- GERÇEĞE UY. DEĞ. FARKI KÂR/ZAR. YAN. MEN. DEĞ.	3.000.000
- 03032-Kira Sertifikaları	3.000.000
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN GELİRLER	300.000
750- SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ KARLARI	200.000

ÖRNEK 121: X Katılım Bankası'nın 10.000.000 TL'ye aldığı hisse senetlerinin dönem sonu değeri yani 31.12.2020 tarihindeki değeri 9.000.000 TL'dir. Yapılan değerlendirme sonuçlarına ilişkin muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

31.12.2020

870- SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ ZARARLARI	1.000.000
- 87004- Değerleme Zararı	1.000.000
030- GER. UY. DEĞ. FARKI KÂR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ.	1.000.000
- 03000-Hisse Senetleri	1.000.000

ÖRNEK 122: X Katılım Bankası'nın Frankfurt İştiraki üzerinden keşide edilen 2.000 Euro tutarındaki çek 01.02.2020 tarihinde satın alınmıştır. Banka %5 oranında komisyon tahsil etmiştir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (1 Euro=6 TL)

01.02.2020

015- SATIN ALINAN ÇEKLER Y.P.	2.000 EUR
-01501- Banklar ve Katılım Bankaları Üzerine Keşideli	2.000
295- DÖVİZ VAZİYETİ	2.000 EUR

Çek tutarının TL olarak ödenmesi ve komisyon tahsilatına ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.02.2020

294- DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI	12.063
010- KASA HESABI	12.000
761- BANKACILIK HİZMET GELİRLERİ	60
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRIMLER	3

Çekin tahsil edilmesine ilişkin muhasebe kaydı ise aşağıdaki gibi olacaktır.

01.02.2020

025- YURTDIŞI BANKALAR	2.000 EUR
015- SATIN ALINAN BANKA ÇEKLERİ	2.000 EUR

8.5.3. Forward İşlemlerine Ait Muhasebe İşlemleri

ÖRNEK 123: 01.03.2020 tarihinde X Katılım Bankası Ayşe Çelik ile 30 gün vadeli 100.000 USD'lik riskten korunma amaçlı forward anlaşması imzalamıştır. Buna göre forward işleminde kullanılacak kuru belirleyiniz? (1 USD=5,5 TL)

Formül:

Forward Kuru=Güncel Kur * (((1+TL Yıllık Getiri)*Gün Sayısı/360)/((1+USD Yıllık Getiri)*Gün Sayısı/360))

Buradan forward kuru aşağıdaki gibi hesaplanır:

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

Forward Kuru= $5,5 * (((1+0,2)^{30/360}) / ((1+0,04)^{30/360})) = 6.34615$

Bu işlemde müşteri, vade sonunda 634.615 TL verip karşılığında 100.000 USD almayı taahhüt etmektedir.

01.03.2020

964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALA. T.P.	550.000 TL
-96400-Vadeli Alım Satım İşlemleri	550.000
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALA. Y.P.	100.000 USD
-96500-Vadeli Alım Satım İşlemleri	100.000
966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ. T.P.	550.000 TL
-96600-Vadeli Alım Satım İşlemleri	550.000
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ. T.P.	100.000 USD
-96700-Vadeli Alım Satım İşlemleri	100.000

Vade sonunda yapılacak yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

31.03.2020

966-ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ. T.P.	634.615 TL
-96600-Vadeli Alım Satım İşlemleri	634.615
967-ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ. T.P.	100.000 USD
-96700-Vadeli Alım Satım İşlemleri	100.000
964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALAC. T.P.	634.615 TL
-96400-Vadeli Alım Satım İşlemleri	634.615
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALAC. Y.P.	100.000 USD
-96500-Vadeli Alım Satım İşlemleri	100.000

31.03.2020

862- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ZARÂRLAR	84.615 TL
-862000-Vadeli Döviz Alım Satım İşlemlerinden	84.615
332- GERİ ALIM VAADİ İLE SATIM İŞLEM. SAĞLANAN FONLAR	84.615 TL
-33205- Gerçek Kişiler	84.615

31.03.2020

332- GERİ ALIM VAADİ İLE SATIM İŞLEM. SAĞLANAN FONLAR	84.615 TL
010- KASA HESABI	84.615 TL

ÖRNEK 124: X Katılım Bankası kur riski nedeniyle 01.10.2020 tarihinde 1.000 USD'lik 9 ay vadeli forward sözleşmesi imzalamıştır. Sözleşme düzenlendiğinde 1 USD=5 TL iken 30.06.2021 tarihinde 1 USD=6 TL olmuştur. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

01.10.2020

964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALA. T.P.	5.000 TL
-96400-Vadeli Alım Satım İşlemleri	5.000
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALA. Y.P.	1.000 USD
-96500-Vadeli Alım Satım İşlemleri	1.000
966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ. T.P.	5.000 TL
-96600-Vadeli Alım Satım İşlemleri	5.000
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ. T.P.	1.000 USD
-96700-Vadeli Alım Satım İşlemleri	1.000

ÖRNEK 125: 30.06.2020 tarihinde değerlendirilmesi gerekmektedir. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.06.2020

224- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	1.000
-22400-Alım Satım Amaçlı	1.000
752- ALIM SATIM AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇ. KÂRLAR	1.000
-75200-Vadeli alım Satım İşlemlerinden	1.000

ÖRNEK 126: 01.10.2020 tarihli sözleşmenin 30.06.2021 tarihindeki vade sonu muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (1 USD=6,5 TL)

30.06.2021

011- EFEKTİF DEPOSU	1.000 USD
292- EFEKTİF ALIM SATIM HESABI	6.500 TL
010- KASA	5.000 TL
224- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	1.000 TL
293- EFEKTİF VAZİYETİ	1.000 USD
752- ALIM SATIM AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇ. KÂRLAR	500 TL
-75200-Vadeli alım Satım İşlemlerinden	500 TL

ÖRNEK 127: X Katılım Bankası, forward sözleşmesinden 1.500 TL kur farkı geliri elde etmiş olup bunun 1.000 TL'si 2018 yılına ve geri kalan 500 TL'si ise 2019 yılına aittir. Forward işleminin kapanış işlemlerine ait muhasebe kayıtları ise aşağıdaki gibi olacaktır.

30.06.2020

966-ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ. T.P.	5.000 TL
-96600-Vadeli Alım Satım İşlemleri	5.000
967-ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ. T.P.	1.000 USD
-96700-Vadeli Alım Satım İşlemleri	1.000
964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALA. T.P.	5.000 TL
-96400-Vadeli Alım Satım İşlemleri	5.000
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALA. Y.P.	1.000 USD
-96500-Vadeli Alım Satım İşlemleri	1.000

8.5.4. Swap İşlemlerine Ait Muhasebe İşlemleri

ÖRNEK 128 (FX SWAP): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası, EUR likidite gereksinimleri doğrultusunda 01.09.2020 tarihinde Endonezya merkezli Y Katılım Bankası ile bir ay vadeli bir swap sözleşmesi imzalamıştır. Spotta 28 milyon USD (140 milyon TL) satılmış ve karşılığında 25.000.000 EUR alınmıştır. Forward ayağında ise 25.000.000 EUR satılmış ve 28.100.000 USD (140.5 milyon TL) alınmıştır. Swap sözleşmesinin vadesi dolduğundaki muhasebe kaydını oluşturunuz. (USD/TL kurunun 5; EUR/TL kurunun 6 olduğunu ve vade boyunca sabit kaldığını varsayınız)

Swap sözleşmesinin vadesi dolduğundaki muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.09.2020

967101- SWAP DÖVİZ ALIM İŞLEMLERİ - DÖVİZ – USD	28.100.000
967103- SWAP DÖVİZ SATIM İŞLEMLERİ - DÖVİZ – EUR	25.000.000
025- YURTDIŞI BANKALAR - Y.P.	28.100.000
295- SERBEST DÖVİZ VAZİYETİ-YP	25.000.000
294- DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI-TP	150.000.000
965101- SWAP DÖVİZ ALIM İŞLEMLERİ - DÖVİZ – USD	28.100.000
965103- SWAP DÖVİZ SATIM İŞLEMLERİ - DÖVİZ – EUR	25 000 000
294- DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI-TP	140.500.000
295- SERBEST DÖVİZ VAZİYETİ-YP	28.100.000
025- YURTDIŞI BANKALAR - Y.P.	25.000.000
753- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. KÂR	9.500.000

ÖRNEK 129 (Cross Currency Swap): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası, USD likidite gereksinimleri doğrultusunda 01.01.2020 tarihinde Malezya merkezli Y Katılım Bankası ile bir ay vadeli bir swap sözleşmesi imzalamıştır. İşlem tarihinde 100 milyon MYR satılmış ve karşılığında 27.359.781 USD alınmıştır. Swap sözleşmesi imzalandığındaki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

945120- SWAP DÖVİZ ALIM İŞLEMLERİ	100.000.000 MYR
945121- SWAP DÖVİZ SATIM İŞLEMLERİ	27.359.781 USD
947120- SWAP DÖVİZ ALIM İŞLEMLERİ	100.000.000 MYR
947121- SWAP DÖVİZ SATIM İŞLEMLERİ	27.359.781 USD

Vade tarihinde ise yukarıdaki muhasebe kaydının tam tersi bir işlem yapılmalıdır.

ÖRNEK 130: 30.09.2020 tarihinde 115.000 USD ödemesi bulunan X Katılım Bankası’nın 100.000 Euro fazlası varken USD ihtiyacı bulunmaktadır. Söz konusu USD ihtiyacını karşılamak için Y Mevduat Bankası ile 100.000 Euro tutarında 6 aylık para swap işlemi ile çözmüştür. İlgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.09.2020

023- YURTIÇİ BANKALAR	115.000 USD
011- EFEKTİF DEPOSU	100.000 EUR

30.09.2020

945- RİSKTEN KOR. AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇ. ALA.	115.000 USD
-945120- Swap Döviz Alım İşlemleri	115.000 USD
945- RİSKTEN KOR. AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇ. ALA.	100.000 EURO
-945121- Swap Döviz Satım İşlemleri	100.000 EURO
947- RİSKTEN KOR. AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ.	115.000 USD
-947120- Swap Döviz Alım İşlemleri	115.000 USD
947- RİSKTEN KOR. AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ.	100.000 EURO
-947121- Swap Döviz Satım İşlemleri	100.000 EURO

ÖRNEK 131: 6 aylık vade sonunda değiş-tokuş işlemi gerçekleşmiştir. Buna göre ilgili muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

30.03.2021

011-EFEKTİF DEPOSU	100.000 EURO
023-YURTIÇİ BANKALAR	115.000 USD

30.03.2021

947-RİSKTEN KOR. AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ.	115.000 USD
-947120- Swap Döviz Alım İşlemleri	115.000 USD
947- RİSKTEN KOR. AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇ.	100.000 EURO
-947121- Swap Döviz Satım İşlemleri	100.000 EURO
945- RİSKTEN KOR. AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇ. ALA.	115.000 USD
-945120- Swap Döviz Alım İşlemleri	115.000 USD
945- RİSKTEN KOR. AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇ. ALA.	100.000 EURO
-945121- Swap Döviz Satım İşlemleri	100.000 EURO

8.5.5. Sukuk İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

ÖRNEK 132 (Sukuk İhracı): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası A.Ş., 01.01.2020 tarihinde 3 ay vadeli bir sukuk ihracı gerçekleştirmektedir. 500 milyon TL tutarındaki bu işlem kapsamında; X Katılım Bankası yıllık %10 kar payı oranı ile borçlanmıştır. Sukuk ihracı gerçekleştirildiğindeki muhasebe kaydını oluşturunuz.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

01.01.2020

392 ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - T.P.	500.000.000
-392991- Diğer Alacaklı Geçici Hesaplar	
344-YURTIÇİ DİĞER KUR. KULLANILAN KREDİLER - T.P	500.000.000
-344000- Kısa Vadeli Yurtiçi Kur. Alınan Krediler	

ÖRNEK 133 (Sukuk Alış-USD): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası A.Ş., 01.01.2020 tarihinde birim fiyatı 105 USD tutarında 500.000 paylı bir sukuk almıştır. Sukuk alış işlemi gerçekleştirildiğindeki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

983- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER – Y.P.	52.500.000
031- G.U. DEĞ. FARKI KÂR/ZAR. YAN. MEN. DEĞ. - Y.P.	52.500.000
-031032- Kira Sertifikaları	
985- EMANET VE REHİNLİ KIYMET VER./BİR.-YP	52.500.000
025- YURTDIŞI BANKALAR - YP	52.500.000

ÖRNEK 134 (Sukuk Alış-TRY): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası A.Ş., 01.01.2020 tarihinde birim kirli fiyatı 105 TL olan 500.000 TL nominal değerli bir sukuk almıştır. Sukuk alış işlemi gerçekleştirildiğindeki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER - TP	52.500.000
030- G.U. DEĞ. FARKI KÂR/ZAR. YAN. MEN. DEĞ. - TP	52.500.000
-030032- Kira Sertifikaları	
984- EMANET VE REHİNLİ KIYMET VER./BİR.-YP	52.500.000
392- TAKAS HESABI	52.500.000

ÖRNEK 135 (Sukuk Satış-TRY): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası A.Ş., 01.01.2020 tarihinde birim kirli fiyatı 105 TL olan 500.000 TL nominal değerli bir sukuk satmıştır. Sukuk için birikmiş kupon getirisi 20.000 TL olup 5.000 TL de alım-satım karı vardır. BSMV söz konusu olmadığı varsayımı altında, sukuk satış işlemi gerçekleştirildiğindeki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

984- EMANET VE REHİNLİ KIYMET VER./BİR.-YP	500.000
392- TAKAS HESABI	525.000
030032- KİRA SERTİFİKALARI	500.000
982009- EMANET KIYMET ALANLAR	500.000
750062- KİRA SERTİFİKALARI	5 000
580024- KUPONLARDAN	20.000

ÖRNEK 136 (Sukuk İhalede Alış-USD): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası A.Ş., 01.01.2020 tarihinde ihraç edilen 6 ay vadeli 20.000.000 USD nominal değerli sukuğu ihaleden almıştır. Sukuk alış işlemi gerçekleştirildiğindeki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

979- TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR - YP	20.000.000
981- TAAHHÜTLERLERDEN BORÇLAR - YP	20.000.000

ÖRNEK 137 (Sukuk İhalede Alış-TRY): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası A.Ş., 01.01.2020 tarihinde ihraç edilen 6 ay vadeli 20.000.000 TL nominal değerli sukuğu ihaleden almıştır. Sukuk alış işlemi gerçekleştirildiğindeki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

978- TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR-TP	20.000.000
980- TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR - TP	20.000.000

8.5.6. Diğer Bilanço Dışı İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

ÖRNEK 138 (Comodity Murabaha-Verilen): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası, USD likidite fazlası nedeniyle 01.01.2020 tarihinde Ürdün merkezli Y Katılım Bankası ile bir ay vadeli bir “comodity murabaha” sözleşmesi imzalamıştır. 10 milyon USD tutarındaki bu işlem kapsamında; Y Katılım Bankası yıllık %1,5 kar payı oranıyla X Katılım Bankası’na borçlanmıştır. X Katılım Bankası için murabaha sözleşmesi imzalandığındaki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

129- YURTDIŞI KISA VADELİ KREDİLER - Y.P.	10.000.000
-129092- Katılma Hesaplarından	
025- YURTDIŞI BANKALAR - Y.P.	10.000.000
-0250000- Serbest Vadesiz Yurtdışı Hesap	

ÖRNEK 139 (Sendikasyon-Verilen): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası A.Ş., 01.01.2020 tarihinde Lübnan merkezli Y Katılım Bankası ile bir sendikasyon sözleşmesi imzalamıştır. 20 milyon EUR tutarındaki bu işlem kapsamında; Y Katılım Bankası yıllık %2 kar payı oranı ile X Katılım Bankası’na borçlanmıştır. X Katılım Bankası için sendikasyon sözleşmesi imzalandığındaki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

147- MALİ KESİME VER. ORTA VE UZUN VAD. KRED.	20.000.000
-147092- Katılma Hesaplarından	
025- YURTDIŞI BANKALAR	20.000.000
-0250000- Serbest Vadesiz Yurtdışı Hesap	

ÖRNEK 140 (Murabaha-Alınan): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası A.Ş., 01.01.2020 tarihinde likidite gereksinimleri nedeniyle Ürdün merkezli Y Katılım Bankası ile bir ay vadeli bir murabaha sözleşmesi imzalamıştır. 5 milyon TL tutarındaki bu işlem kapsamında; X Katılım Bankası yıllık %8 kar payı oranıyla Y Katılım Bankası’na borçlanmıştır. X Katılım Bankası için murabaha sözleşmesi imzalandığındaki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - TP	5.000.000
348- YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLER - TP	5.000.000
<i>-348009- Yurtdışı Bankalardan Kısa Vadeli Murabaha Kredileri</i>	

ÖRNEK 141 (Wakala-Alınan): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası A.Ş., 01.01.2020 tarihinde Malezya merkezli Y Katılım Bankası ile bir wakala sözleşmesi imzalamıştır. 10 milyon USD tutarındaki bu işlem kapsamında; X Katılım Bankası otoyol projesi finansmanından sağlayacağı kar payının %20’sini Y Katılım Bankası ile paylaşacaktır. X Katılım Bankası için wakala sözleşmesi imzalandığındaki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

025- YURTDIŞI BANKALAR - Y.P.	10.000.000
<i>-025000- Serbest Vadesiz Yurtdışı Hesap</i>	
349- YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLER - Y.P.	10.000.000
<i>-3490020- Yurtdışından Kullanılan Vekale Kredisi</i>	

ÖRNEK 142 (Wakala-Verilen): Türkiye’de faaliyet gösteren X Katılım Bankası A.Ş., 01.01.2020 tarihinde Bahreyn merkezli Y Finansman Şirketi ile bir wakala sözleşmesi imzalamıştır. 10 milyon USD tutarındaki bu işlem kapsamında; Y Finansman Şirketi güneş enerjisi santrali proje finansmanından sağlayacağı kar payının %20’sini X Katılım Bankası ile paylaşacaktır. X Katılım Bankası için wakala sözleşmesi imzalandığındaki muhasebe kaydını oluşturunuz.

01.01.2020

129- YURTDIŞI KISA VADELİ KREDİLER - Y.P.	10.000.000
<i>-129012- Katılma Hesaplarından</i>	
025- YURTDIŞI BANKALAR	10.000.000

ÖRNEK 143 (TCMB’den TL Alış-API): X Katılım Bankası, 01.01.2020 tarihinde TCMB açık piyasa işlemleri ihalesine girmiş ve 1 hafta vadeli geri alım vaadiyle satım işlemi gerçekleştirmiştir. Bu işlem için 120 milyon TL nominal değerli sukuğu birim kirli fiyatı 105 TL üzerinden satmıştır. Vade sonunda ise 120 milyon TL nominal değerli sukuğu birim kirli fiyatı 106 TL üzerinden geri satın alacaktır. Söz konusu geri alım vaadiyle satım işleminin gerçekleştirildiği tarihteki muhasebe kayıtlarını oluşturunuz.

Anlaşılan Tutar: 126.000.000;

Geri Dönüş Tutarı: $120.000.000 * 106 / 100 = 127.200.000$;

Nominal Tutar: 120.000.000;

01.01.2020

0328052- GELİRE BAĞLI SENETLER	126.000.000
39299- DİĞER ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR	126.000.000
9860062- KİRA SERTİFİKALARI	127.200.000
032502- KİRA SERTİFİKALARI	126.000.000
332000- TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI	126.000.000
98800- GERİ ALIM VAADİ İLE SATIM İŞL. BORÇ.-YURTİÇİ İŞL.	127.200.000

ÖRNEK 144 (TCMB'ye TL Satış-Gecelik): X Katılım Bankası, hafta sonu elide bulunan likidite fazlasını değerlendirmek amacıyla 3 gün vadeli geri satım vaadiyle alım işlemi gerçekleştirmiştir. Bu işlem kapsamında 06.03.2020 tarihinde 150 milyon TL nominal değerli sukuk alıp karşılığında 160 milyon TL veriyor. 09.03.2020'de vade dolduğunda ise 150 milyon TL nominal değerli sukuğu verip getirisi ile birlikte 160 milyon TL'yi almaktadır. Söz konusu geri satım vaadiyle alım işleminin gerçekleştirildiği tarihteki muhasebe kayıtlarını oluşturunuz. (3 gün vadeli gerçekleşen bu işlemde yıllık kar payı oranı %15'tir)

06.03.2020

050- GERİ SATIM VAADİ İLE ALIM İŞ. ALACAKLAR - TP	160.000.000
-050002- Aracı Kurumlar	
986- GERİ ALIM VAADİ SATIM/GERİ SATIM V. İLE ALIM İŞ. AL.	160.200.000
-9860162- Kira Sertifikaları (Sukuk)	
982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER - TP	150.000.000
392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - TP	160.000.000
988- GERİ SATIM VAADİ İLE AL. İŞL. BORÇLAR-Y.İÇİ İŞL.	160.200.000
984- EMANET VE REHİNLİ KIYMET VER./BİR.-TP	150.000.000

Getiri = $(3/360) * (15/100) * 160.000.000 = 200.000$

Örnek Vaka 1: FFMS 1 ve FFMS 9: Zekât standartları çerçevesinde ve aşağıdaki bilançoda yer alan veriler kullanılarak net varlıklar yönetimi ve net yatırılmış fonlar yöntemine göre zekât matrahlarını ve zekât tutarlarını hesaplayınız? (Çözüm **Ek 12** ve **Ek 13**'te yer almaktadır.)

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

Tablo 26: 31.12.2020 Tarihli Finansal Durum Tablosu (1000 TL)

Varlıklar:			
Nakit ve nakit benzeri			204.554
Alacaklar (Murabaha, Selem)			442.458
Karşılıklar (-)			- 14.223
Mudarebe Finansmanı			20.000
Müşareke Finansmanı			30.000
İstisna'			20.000
Gayrimenkuller (ticari amaçlı)			11.331
Menkul Kıymetler (ticari amaçlı)			164.542
Stoklar			10.814
Yatırımlar (ticari amaçlı olmayan)			34.433
Diğer yatırımlar (ticari amaçlı)			40.500
Kiralama amaçlı varlıklar			82.992
Duran varlıklar (net)			10.759
Toplam Varlıklar			1.058.160
Yükümlülükler:			
Cari hesaplar			21.131
Borçlar (Sonraki dönemde ödenecek)			49.561
Diğer yükümlülükler (sonraki dönemde ödenecek)			53.185
Yatırım riskine ilişkin karşılıklar			9.444
Uzun vadeli yükümlülükler (Bir sonraki dönemde ödenmeyecek)			100.000
Toplam Yükümlülükler			233.321
Sınırlandırılmamış yatırım hesabı sahiplerine düşen özkaynaklar			684.505
Azınlık payları			20.000
Ortaklara düşen özkaynaklar:			
Ödenmiş Sermaye			104.000
Yedekler			3.334
Dağıtılmamış karlar			10.000
Dönem net karı			3.000
Ortaklara düşen özkaynaklar:			120.334
Toplam Yükümlülükler, sınırlandırılmamış yatırım hesabı sahiplerine düşen özkaynaklar, azınlık payları, ortaklara düşen özkaynaklar			1.058.160
Ek Bilgi:			
1. Devlet ve vakıflara ait özkaynaklar 4 milyon TL tutarındadır.			
2. Ticari amaçlı varlıkların nakit benzeri değerleri aşağıda yer almaktadır.			
Varlıklar	Bilanço Değeri	Nakit benzeri değer	Fark
Menkul kıymetler	164.542	180.542	16.000
Stoklar	10.814	15.814	5.000
Gayrimenkuller	11.331	16.331	5.000
Diğer yatırımlar	40.500	45.000	4.500
Toplam	227.187	257.687	30.500

Örnek Vaka 2:

Aşağıda yer alan X katılım Bankası A.Ş.'nin bilanço kalemlerini aktif-pasif şeklinde tasnif ederek 31 Aralık 2020 dönemine ilişkin bilanço oluşturunuz.

Nakit değerler 162.705 TL, krediler 6.133.678 TL, bankalardan alacaklar 989.000 TL, T.C. merkez bankasından alacaklar 411 TL, gerçeğe uygun değer farkı k/z yan. menkul değ. (net) 3.452 TL, satılmaya hazır menkul değerler (net) 21.808 TL, zorunlu karşılıklar 557.076 TL, takipteki alacaklar 369,498 TL, takipteki alacaklar karşılığı (-) 269.932 TL, kar payı ve gelir taahhüt reeskontları 143.412 TL, finansal kiralama alacakları (net) 782.350 TL, iştirakler, bağlı ve birlikte kontrol edilen ort. (net) 47.466 TL, sabit kıymetler (net) 216.476 TL, diğer aktifler 92.616 TL, gayrinakdi kredi ve yükümlülükler 5.000.000 TL, taahhütler 1.000.000 TL, katılım fonu 7.555.932 TL, T.C. merkez bankasına borçlar 171 TL, bankalara borçlar 145.000 TL, sukuk işlemlerinden sağlanan fonlar 100.000 TL, finansal kiralama borçları (net) 4.214 TL, ödenecek vergi, resim, harç ve primler 22.006 TL, sermaye hesaplamasına dâhil edilecek borçlanma araçları 616 TL, faiz (kar payı) ve gider reeskontları 61.459 TL, karşılıklar 63.297 TL, diğer pasifler 459.167 TL, ödenmiş sermaye 496.252 TL, yedek akçeler 270.973 TL, sabit kıymet yeniden değerlendirme farkları 1.635 TL, dönem karı 196,261, geçmiş yıl zararları (-) 127.967 TL. **(Cevap Ek 14'te yer almaktadır.)**

Örnek Vaka 3:

Aşağıda yer alan X Katılım Bankası A.Ş.'nin 31 Aralık 2018 dönemine ilişkin gelir tablosunu oluşturunuz. (Kurumlar vergisi oranını %20 olarak dikkate alınız.)

Kredilerden Alınan Kar Payları 838.581 TL, Takipteki Alacıklardan Alınan Kar Payları 10.046 TL, Bankalardan Alınan Gelirler 39.539 TL, Sukuktan Elde Edilen Gelirler 748 TL, Finansal Kiralama Gelirleri 87.891, Diğer Gelirler 31.645 TL, Kar Payı Gelirleri 1.008.450 TL, Toplam Kar Payı Giderleri 559.755 TL, Katılım Fonlarına Ödenen Kar Payları 550.193 TL, Bankalara Verilen Giderler 9.254 TL, Finansal Kiralama Giderleri 308 TL, Net Kar Payı Geliri (Gideri) 559.755 TL, Takipteki Alacaklar Özel Provizyonu 48.005 TL, Provizyon Sonrası Net Kar Payı Geliri (Gideri) 400.690 TL, Toplam Kar Payı Dışındaki Gelirler 366.038 TL, Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar 162.143 TL, Bankacılık Hizmetleri Gelirleri 133.055 TL, Aktiflerimizin Satışından Elde Edilen Gelirler 7.698 TL, Diğer Kar Payı Dışındaki Gelirler 63.142 TL, Personel Giderleri 193.426 TL, Genel Karşılık Provizyonu 16.087 TL, Kıdem Tazminatı Provizyonu 2.810 TL, Diğer Provizyonlar 33.383 TL, Verilen Ücret ve Komisyonlar 46.070 TL, Amortisman Giderleri 29.370 TL, Vergi, Resim, Harç ve Fonlar 10.733 TL, Diğer Kar Payı Dışındaki Giderler 309.736 TL, Toplam Kar Payı Dışındaki Giderler 641.615 TL, Sermaye Piyasası İşlemleri Karları (Zararları) (Net) 5.118 TL, Kambiyo Karları (Zararları) (Net) 130.142 TL, Olağanüstü Gelirler (Giderler) (Net) -1.628 TL, Toplam Diğer Kar Payı Dışındaki Gelirler (Giderler) 133.632 TL, Vergi Öncesi Kar (Zarar) = ? Vergi Provizyonu=? Dönem Net Karı (Zararı)=? **(Cevap Ek 15'te yer almaktadır.)**

Örnek Vaka 4:

Aşağıda yer alan Birim Değer tablosundaki boşlukları doldurunuz? Dağıtılan kar / zarar tutarını ve yeni birim değeri hesaplayınız? (Cevap Ek 16'da yer almaktadır.)

Tablo 27: Birim Değer Tablosu Araştırma

	Para Cinsi	TL		Toplam
	Hesap Sahibinin Kara Katılma Oranı	80,00%	90,00%	
	Hesap Sahibinin Zarara Katılma Oranı	90,00%	95,00%	
1	Katılma Hesapları Toplam Tutarı	90.000.000	11.000.000	101.000.000
2	Kar/Zarardan Pay Almayan Katılma Hesapları Tutarı	8.000.000	3.000.000	?
3	Kar/Zarardan Pay Alan Katılma Hesapları Tutarı (1-2)	?	?	?
4	Hesap Değerleri	?	?	
5	Birim Değeri	100	100	
6	Birim Hesap Değeri (4 * 5)	90.000.000	?	?
7	Genel Karşılıklar			12.500
8	Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kârlardan Ayrılan Karşılıklar			7.500
9	Zorunlu Karşılıklar (6 * Zorunlu Karşılık Oranı,(ZK'yı %10 varsayın)			?
10	Katılma Hesapları Ankes Payı			100.000
11	Kullandırılabilir Fon (6 + 7 + 8) - (9 + 10)			90.820.000
12	Kullandırılan Krediler			90.000.000
13	Atıl Fon (11 - 12)			?
14	Kullandırılan Fon Fazlası (12 - 11)			0
15	Katılma Hesabı Gelirleri (a+b+c+d+e)	?	?	?
a	Kar Payı Gelirlerinin Katılım Payı	190.000	30.000	?
b	Terkin Edilen Alacaklardan Yapılan Tahsilatlar	9.000	?	10.000
c	Özel Karşılıkların İptalleri	13.000	2000	?
d	Genel Karşılıkların İptalleri	?	1000	5000
e	Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Karlardan Ayrılan Karşılık İptalleri	16.000	2000	?
16	Katılma Hesabı Giderleri (a+b+c+d+e)	?	?	?
a	Özel Karşılık Giderleri	9.000	1000	?
b	Genel Karşılık Giderleri	4.000	?	6000
c	TMSF Prim Giderleri	?	1000	2000
d	İhtiyati Karşılık Giderleri	27.000	?	30000
17	Dağıtılacak Kar/Zarar (15 - 16)	?	?	?
18	Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kârdan Ayrılan Tutarlar	10.000	2000	?
19	Dağıtılan Kar/Zarar (17- 18)	?	?	?
20	Yeni Birim Hesap Değeri (6 + 19)	?	?	?
21	Yeni Birim Değeri (20 : 4)	?	?	

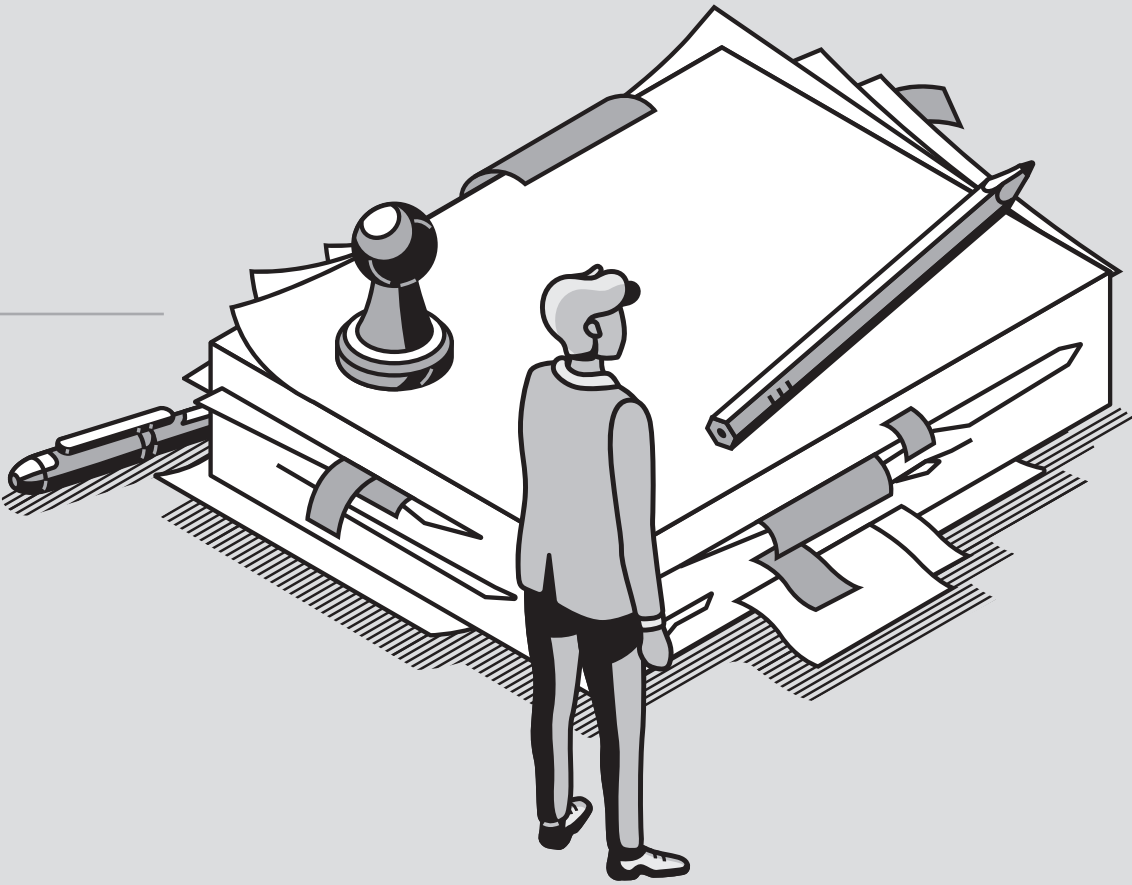
Örnek Vaka 5:

Aşağıda yer alan verileri kullanarak boşlukları doldurun, X Katılım Bankası A.Ş.’nin sermaye yeterliliği standart rasyosuna ilişkin hesaplamayı yaparak yorumlayınız? (Cevap Ek 17’de yer almaktadır.)

Tablo 28: X Katılım Bankası A.Ş. SYR Hesaplaması

Hesap Adları	2018 Yılı Sonu
1- Ana Sermaye Toplamı	73.000.000
2- Katkı Sermaye Toplamı	6.000.000
3-Üçüncü Kuşak Sermaye	1.000.000
4- Orana Esas Sermaye Toplamı (1+2+3)	?
5- Sermayeden İndirilen Değerler Toplamı (-)	4.000.000
6- Yasal Özkaynaklar	?
7- Risk Ağırlıklı Kalemler Toplamı	?
8- Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu	?
9- Kredi Risk Ağırlığı %0 olan Kalemlerin Toplamı	220.000.000
10- Kredi Risk Ağırlığı %20 olan Kalemlerin Toplamı	60.000.000
11- Kredi Risk Ağırlığı %50 olan Kalemlerin Toplamı	70.000.000
12- Kredi Risk Ağırlığı %100 olan Kalemlerin Toplamı	260.000.000
13- Piyasa Riskine Esas Tutar Kalemlerin Toplamı	17.000.000
14- Operasyonel Riske Esas Tutar Kalemlerin Toplamı	50.000.000

□○+○+ □○□○+○+○□○ +○+○□○
○+ □□+□+○+ □□+□+○+ □□+

□○ ○+○□○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○ □□□+□+○+□□□+
□ +○+ □○□○+○+○□○ +○
○+□□□+□+○+□□ □+○+□□□+□+

EKLER VE KAYNAKÇA

Ek 1: Sınırlı Olumlu Görüşün Dayanağı

(XXX) TL tutarında ... işlemine ilişkin bağımsız teyit alamadık. Ayrıca, ... sözleşmesine ilişkin belgelerin aslı tarafımıza sunulmadı. Tutarın geri kazanılabilir olduğunu teyit etmek için uygulayabileceğimiz başka bir tatmin edici denetim prosedürü bulunmamaktadır.

FFDS'ler ile (Fikhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) BDS'ler (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) kapsamındaki sorumluluklarımız, raporumuzun Bağımsız Denetçinin FFK'nın Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimine İlişkin Sorumlulukları bölümünde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar ile Fikhî ilke ve kurallara aykırı olmayan Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar ve finansal tabloların bağımsız denetimiyle ilgili mevzuatta yer alan etik hükümlere uygun olarak Kuruludan bağımsız olduğumuzu beyan ederiz. Etik kurallar ve mevzuat kapsamındaki etiğe ilişkin diğer sorumluluklar da tarafımızca yerine getirilmiştir.

Sınırlı Olumlu Görüş

Görüşümüze göre, ... tutarının geri kazanılabilir olduğuna ikna olabilmemiş olsaydık -varsa- gerekli olduğuna karar verilebilecek düzeltmelerin etkisi hariç tutulduğunda, finansal tablolar, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını (ve diğer finansal bilgilerini) Fikhî ilke ve kurallara (finansal kuruluşun danışma komitesi tarafından belirlenen) ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ... (ve ...'ya) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmaktadır.

[Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi]

[Bağımsız Denetçinin İmzası]

[Sorumlu Denetçinin Adı, Soyadı]

[Bağımsız Denetçinin Adresi]

Ek 2: Kapsam Sınırlamasından Kaynaklanan Görüş Vermekten Kaçınma

“... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla ilişikteki finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarını (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama’da belirtilen diğer finansal tabloları) denetlemek üzere görevlendirilmiş bulunuyoruz. Bu finansal tabloların ve finansal kuruluşun yürüttüğü faaliyetlerin Fikhî ilke ve kurallara uygun olması, finansal kuruluş yönetiminin sorumluluğundadır.

(XXX) TL tutarında ... işlemine ilişkin bağımsız teyit alamadık. Ayrıca, ... sözleşmesine ilişkin belgelerin aslı tarafımıza sunulmadı. Tutarın geri kazanılabilir olduğunu teyit etmek için uygulayabileceğimiz başka bir tatmin edici denetim prosedürü bulunmamaktadır.

Önceki paragrafta belirtilen konuların önemi sebebiyle, finansal tablolara ilişkin bir görüş verememekteyiz.

Ek 3: Görüş Vermekten Kaçınmanın Dayanağı

(XXX) TL tutarında ... işlemine ilişkin bağımsız teyit alamadık. Ayrıca, ... sözleşmesine ilişkin belgelerin aslı tarafımıza sunulmadı. Tutarın geri kazanılabilir olduğunu teyit etmek için uygulayabileceğimiz başka bir tatmin edici denetim prosedürü bulunmamaktadır.

Görüş Vermekten Kaçınma

Görüş Vermekten Kaçınmanın Dayanağı bölümünde belirtilen konuların önemi sebebiyle, finansal tablolara ilişkin bir görüş verememekteyiz.

[Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi]

[Bağımsız Denetçinin İmzası]

[Sorumlu Denetçinin Adı, Soyadı]

[Bağımsız Denetçinin Adresi]

Ek 4: Olumsuz Görüşün Dayanağı

Bağımsız denetim raporunun bölümünde detaylı açıklandığı üzere, finansal tabloların yaygın bir şekilde yanıltıcı veya eksik bilgi içerdiği, KGK tarafından yayımlanan faizsiz finans denetim standartlarına büyük ölçüde uyulmadığı görülmektedir.

FFDS'ler ile (Fikhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) BDS'ler (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) kapsamındaki sorumluluklarımız, raporumuzun Bağımsız Denetçinin FFK'nın Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimine İlişkin Sorumlulukları bölümünde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar ile Fikhî ilke ve kurallara aykırı olmayan Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar ve finansal tabloların bağımsız denetimiyle ilgili mevzuatta yer alan etik hükümlere uygun olarak Kuruludan bağımsız olduğumuzu beyan ederiz. Etik kurallar ve mevzuat kapsamındaki etiğe ilişkin diğer sorumluluklar da tarafımızca yerine getirilmiştir.

Olumsuz Görüş

Görüşümüze göre, önceki paragrafta(larda) belirtilen konuların etkileri sebebiyle finansal tablolar, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını (ve diğer finansal bilgilerini) Fikhî ilke ve kurallara (finansal kuruluşun danışma komitesi tarafından belirlenen) ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ... (ve ...'ya) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmamaktadır.

[Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi]

[Bağımsız Denetçinin İmzası]

[Sorumlu Denetçinin Adı, Soyadı]

[Bağımsız Denetçinin Adresi]

Ek 5: Denetim Sözleşmesi Örneği

Sözleşmenin tarafları olan, (Faizsiz Finans Kuruluşunun adı) ve (Denetim Şirketinin adı) (sözleşmenin sonraki bölümlerinde “Denetim Şirketi” olarak ifade edilecektir) müşterinin bağımsız denetimini yapmak üzere aşağıdaki şekilde anlaşmaya varmışlardır.

... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarının (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama’da belirtilen diğer finansal tablolarının) denetlenmesi talep edilmiş ve iş bu sözleşme vasıtasıyla her iki tarafça sözleşme şartları anlaşılmış ve kabul edilmiştir. Denetim, finansal tablolara ilişkin görüş verme amacıyla yapılacaktır.

Denetim, Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartlarına (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) uygun olarak yürütülecektir. Bu Standartlar, denetimin, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlanmasını ve yürütülmesini gerektirir. Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların test esasına dayalı olarak incelenmesini içerir. Denetim, finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir. Denetim, meydana gelmiş olabilecek tüm usulsüzlük veya aykırılıkların tespit edildiğini ifade etmemektedir. Ancak yapılan denetim testleri sonucunda bunların ortaya çıkması durumunda bu tür durumlar rapor edilecektir.

Muhasebe ve iç kontrol sisteminin yapısal kısıtlamalarının yanı sıra denetimin test esasına dayalı olması ve diğer yapısal kısıtlamaları sebebiyle, kaçınılmaz olarak bazı önemli yanlışlıkların tespit edilememe riski vardır.

Finansal tablolara ilişkin raporun yanı sıra, muhasebe ve iç kontrol sistemlerinde Denetim Şirketi dikkatini çeken önemli zayıflıklarla ilgili yönetime ayrı bir bildirim yapacaktır.

Bahse konu ... Faizsiz Finans Kuruluşunun yönetimi, danışma komitesi tarafından belirlenen Fıkhî ilke ve kurallara (ve mevzuata) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir görünüm sağlayan finansal tabloların hazırlanması ve muhasebe kayıtlarının doğru bir şekilde tutulmasından sorumludur. Faizsiz Finans Kuruluşunun yönetimi aynı zamanda, gerektiğinde ve gerektiği sürece, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun tüm muhasebe kayıtları, diğer kayıtları ve yönetim ve pay sahiplerinin tüm toplantı tutanakları dâhil ilgili bilgile-

rini ve danışma komitesi tarafından yayımlanan tüm fetva, karar ve yönergeleri Denetim Şirketine sağlamaktan sorumludur.

Denetim Şirketinin sorumluluğu, görüşüne göre finansal tabloların, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını ... Faizsiz Finans Kuruluşunun danışma komitesi tarafından belirlenen Fıkhî ilke ve kurallara, Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ve ...'ya uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunup sunmadığını ... Faizsiz Finans Kuruluşunun pay sahiplerine rapor etmektir.

Denetim Şirketinin; görüşünü belirlerken, aşağıdaki hususları göz önünde bulundurması ve ikna olmadığı hususlara ilişkin raporlama yapması gerekmektedir:

- ... Faizsiz Finans Kuruluşu tarafından muhasebe kayıtlarının doğru bir şekilde tutulup tutulmadığı,
- ... Faizsiz Finans Kuruluşunun finansal durum tablosu ve gelir tablosunun muhasebe kayıtlarıyla tutarlı olup olmadığı,
- Denetimin amacı için gerekli olduğunu düşündüğü tüm bilgi ve açıklamaları elde edip etmediği ve
- Yönetim kurulu raporundaki bilgilerin, denetlenmiş finansal tablolardakilerle tutarlı olup olmadığı.

Ayrıca, içinde bulunulan şartlara göre raporda ele alınması gerekebilecek diğer bazı hususlar da bulunmaktadır. Örneğin finansal tabloların yönetim kurulu üyelerinin aldığı ücretin ya da bu kişilerin ... Faizsiz Finans Kuruluşu ile yaptığı işlemlerin ayrıntılarını içermemesi durumunda, (mevzuatı belirtiniz) raporda bu tür hususların açıklanması gerekmektedir.

Yeterli açıklama içeren finansal tabloların hazırlanması ve finansal kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü ... Faizsiz Finans Kuruluşunun yönetiminin sorumluluğundadır. Bu sorumluluğa; uygun bir şekilde muhasebe kayıtlarının tutulması ve iç kontrollerin sürdürülmesi, muhasebe politikalarının seçimi ve uygulanması ile ... Faizsiz Finans Kuruluşunun varlıklarının korunması da dâhildir. Denetim sürecinin bir parçası olarak, denetim sırasında finansal tablolar üzerinde önemli etkiye sahip hususlara ilişkin yönetim tarafından Denetim Şirketine yapılan beyanların/ denetimle bağlantılı olarak temsilciler tarafından Denetim Şirketine yapılan sözlü beyanların yazılı teyidi talep edilecektir.

... Faizsiz Finans Kuruluşunun kuruluş sözleşmesine ve iç düzenlemelerine uygun olarak, söz konusu kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygunluğunu sağlamak amacıyla görevlendirilen bir danışma komitesi bulunmaktadır. Denetim Şirketi danışma komitesiyle bağımsız bir istişare yapmayı isteme hakkına sahiptir.

... Faizsiz Finans Kuruluşunun çalışanları tam bir iş birliği içinde denetimle bağlantılı olarak talep edilen her türlü kayıt, belge ve diğer bilgileri Denetim Şirketine sunacaktır.

Denetim ücreti; finansal tabloların denetiminin gerektirdiği tecrübe ve beceri ile sorumluluğun derecesine göre katlanılan giderlere ve harcanan zamana bağlı olarak hesaplanır ve faturalandırılır. ... tarihinde sona eren hesap dönemi için toplam denetim ücreti ... TL'dir. Peşin olarak yapılmış harcamalar bu ücrete eklenecektir.

Bu sözleşme; sonlandırılmadığı, değiştirilmediği veya başka bir sözleşme yapılmadığı sürece, gelecek yıllar için geçerli olacaktır.

Taraflar finansal tabloların denetimi için kararlaştırılan hususları anlamış ve kabul etmiştir.

Taraflar

Denetçinin Adı	... Faizsiz Finans Kuruluşu Adına Kabul Eden
(İmza)	(İmza)
İsim ve Unvan Tarih	İsim ve Unvan Tarih

Ek 6: Fıkhi Denetim Standardındaki Tanımlar

Fıkhi Doğrulama Denetimi: Fıkhi denetçinin, FFK yönetimi tarafından sunulan “Fıkhi ilke ve kurallara uygunluk beyanı” hakkında rapor hazırladığı bir Fıkhi denetim türüdür.

Doğrudan Fıkhi Denetim: Denetim konusunun ilgili kıstaslara -diğer bir ifadeyle FFK'nın belirli bir dönemde finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin geçerli Fıkhi ilke ve kurallara- uygunluk sağlaması konusunda Fıkhi denetçi tarafından doğrudan raporlama yapılmasını içeren bir Fıkhi denetim türüdür.

Fıkhi denetim: Belirli set Fıkhi ilke ve kuralların oluşturduğu kıstaslara dayanılarak, FFK'nın belirli bir dönemde finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin geçerli olan Fıkhi ilke ve kurallara uygunluk sağlaması konusunda makul güvence elde etmek amacıyla gerçekleştirilen bir güvence işidir.

Fıkhi denetçi: İlgili “Fıkhi ilke ve kurallar” ve denetimle ilgili mesleki bilgi ve yetkinliğe sahip, ilgili düzenleyici kurum (Merkezi Danışma Kurulu) tarafından denetçi olarak görevlendirilmesi için belirtilen Fıkhi denetçi kıstaslarını tam olarak ve gerektiği gibi taşıyan ve FFK'nın talebiyle FFK'nın “Fıkhi ilke ve kurallara” uygunluğuna ilişkin bağımsız güvence raporu sunan bir kuruluştur. FFK'nın finansal tablolarının denetimini yürüten bağımsız denetçi, bu FFK'nın Fıkhi denetçisi olarak da görevlendirilebilir.

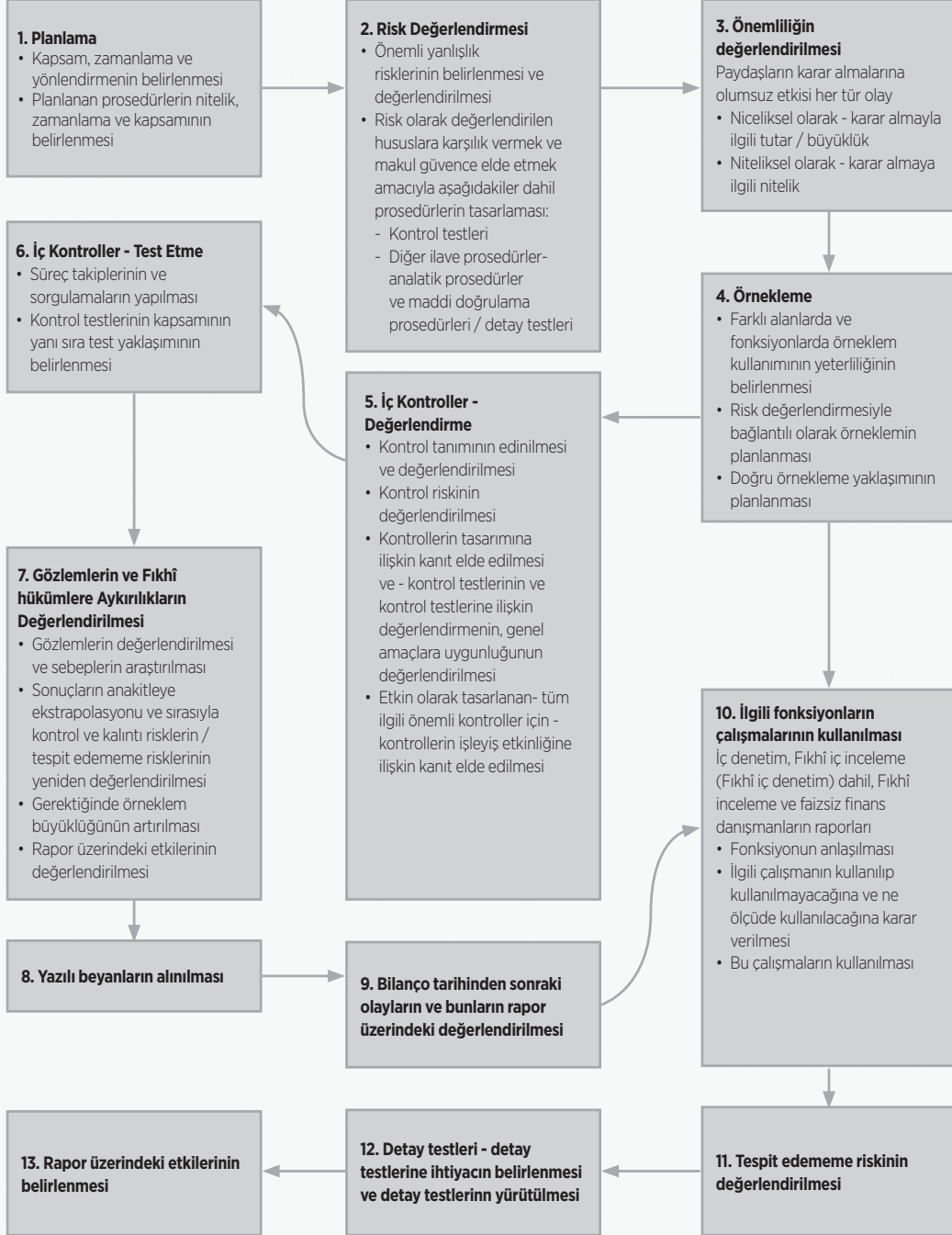
(T) Fıkhi denetçi: İlgili “Fıkhi ilke ve kurallar” ve denetimle ilgili mesleki bilgi ve yetkinliğe sahip, KGK tarafından denetçi olarak görevlendirilmesi için belirtilen Fıkhi denetçi kıstaslarını tam olarak ve gerektiği gibi taşıyan ve FFK'nın talebiyle FFK'nın “Fıkhi ilke ve kurallara” uygunluğuna ilişkin bağımsız güvence raporu sunan bir bağımsız denetim kuruluştur. FFK'nın finansal tablolarının denetimini yürüten bağımsız denetçi, bu FFK'nın Fıkhi denetçisi olarak da görevlendirilebilir.

Fıkhi iç inceleme/denetim fonksiyonu: Temel amacı, FFK yönetiminin “Fıkhi ilke ve kurallar”ın uygulanması ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmesini sağlamak olan bir FFK yönetim fonksiyonudur.

Fıkhi iç inceleme yapan kişi/denetçi: Fıkhi iç inceleme/denetim fonksiyonunun faaliyetlerini yerine getiren kişidir.

Faizsiz Finans Kuruluşları (FFK): “Fıkhi ilke ve kurallara uygun şekilde” bankacılık, sigorta/Tekâfül, sermaye piyasaları ve benzer faaliyetleri yerine getiren; geleneksel finans kuruluşlarının “Fıkhi ilke ve kurallara uygun” şekilde ürünler ve hizmetler sunan ayrı şube, birim ve faizsiz pencere işlemlerini de içeren finansal kuruluşlardır.

Ek 7: Fıkhi Denetim Prosedürleri

Ek 8: Yatırım Fonu Net Varlıklar Tablosu

31.12.2020 Tarihli Net Varlıklar Tablosu		
Bin TL	2020	2019
Varlıklar:		
Nakit ve Nakit Benzerleri		
Yatırımlar		
-Ticari amaçlı menkul kıymetler		
-Yatırım amaçlı menkul kıymetler		
-Kiralamaya konu varlıklar		
Alacaklar		
-Satış alacakları (Murâbaha, İstisnâ, Selem vb)		
-Diğer alacaklar		
Finansman (Mudârebe ve Müşâreke)		
Diğer varlıklar		
Toplam Varlıklar	xx	xxx
Yükümlülükler:		
Borçlar		
-Satın alınan paylar/birimler		
-Satın alınan menkul kıymet portföyleri		
Tahakkuk Eden Giderler		
Diğer Yükümlülükler		
Toplam Yükümlülükler	yy	yyy
Net varlıklar	zz	zzz
Tedavüldeki Pay/Birim Sayısı		
Birim Başına Net Varlıklar		

Ek 9: Portföy Yatırımları, Alacakları ve Finansman Tablosu

31.12.2020 Tarihli Portföy Yatırımları, Alacakları ve Finansmanı Tablosu				
Bin TL	2020	Yüzdesi	2019	Yüzdesi
Yatırımlar				
-Özkaynak				
-Sukuk (Faizsiz tahviller)				
-Kiralamaya konu varlıklar				
Alacaklar				
-Murâbaha				
-İstisnâ				
-Selem				
Finansman				
-Mudârebe				
-Müşâreke				
Toplam Yatırımlar, Alacaklar ve Finansman		100%		100%

Ek 10: Yılsonu Faaliyetler Tablosu

31.12.2020 Tarihinde Sona Eren Yıla İlişkin Faaliyetler Tablosu		
Bin TL	2020	2019
Yatırım, Satış ve Finansman Gelirleri		
-Yatırımlar		
-Alacaklar		
-Finansman		
Diğer Gelirler		
A. Toplam Yatırım, Satış ve Finansman Geliri	xxx	xx
Giderler		
-Yönetim Giderleri (Fonun vekâletle yönetilmesi durumunda)		
-Profesyonel Ücretler		
-İdari Giderler		
-Kayıt Ücretleri		
-Pazarlama Giderleri		
-Diğer Giderler		
B. Toplam Giderler	yyy	yy
C. Yatırım, Satış ve Finansmandan Kaynaklanan Net Kâr/Zarar (A-B)	zzz	zz
Yatırım ve Finansmandan Kaynak. Net Gerçekleşmiş Kazanç/Kayıplar		
Yatırım ve Finansman Değer. Değişimlerden Kaynaklanan Artış/Azalış		
D. Yatırım ve Finansmandan Kaynaklanan Net Kazanç/Kayıplar		
E. Mudârib Payı Öncesi Net Kâr/Zarar		
-Mudârib Payı (-)		
F. Net Varlıklardaki, Mudârib Payı Sonrası Faaliyet. Kaynak. Artış/Azalış		

Ek 11: Yılsunu Net Varlıklar Değişim Tablosu

31.12.2020 Tarihli Net Varlıklar Değişim Tablosu (Bin TL)		
Açıklama	2020	2019
Pay/Birim Sahiplerine Yapılan Dağıtımlar (-)		
Net Varlıklarda Faaliyetlerden Kaynaklanan Artış/Azalışlar		
-Yatırım, Alacak ve Finansmandan Kaynaklanan Net Kâr		
-Yatırım ve Finans. Kaynak. Net Gerçekleşmiş Kazanç Kaynaklı		
-Sermaye Getirisi		
Toplam Dağıtımlar	XX	XXX
Sermaye İşlemleri		
-Pay/Birim Satışı		
-Dağıtımların Yeniden Yatırıma Yönl. İçin İhraç Edilen Paylar		
-Geri Alınan Paylar/Birimler (-)		
Net Pay/Birim İşlemleri	XX	XXX
Sermaye Katkıları	XX	XXX
Döneme Ait Net Varlıklardaki Değişim	XX	XXX
Net Varlıklar - Dönem Başı	XX	XXX
Net Varlıklar - Dönem Sonu	XX	XXX

Örnek Vaka Çözüm 1: Sorudaki tablo ve veriler kullanarak net varlıklar yöntemine göre hesaplanan zekat matrahı ve döneme ilişkin zekat tutarları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Ek 12: A- Net Varlıklar Yöntemi

Zekat Matrahına Tabi Varlıklar:	Bin TL
Nakit ve nakit benzeri	204.554
Alacaklar (net)	428.234
Mudarebe Finansmanı	20.000
Müşareke Finansmanı	30.000
İstisna'	20.000
Stoklar	15.814
Menkul Kıymetler	180.542
Ticari amaçlı gayrimenkuller	16.331
Ticari amaçlı diğer yatırımlar	45.000
Toplam	960.475
Eksi: (-)	
Yükümlülükler:	
Cari hesaplar	21.130
Borçlar	49.561
Diğer yükümlülükler	53.185
Devlet ve vakıflara ait özkaynaklar	4.000
Azınlık Payları	20.000
Sınırlandırılmamış yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar	684.505
Toplam	832.381
Zekat Matrahı	128.094
Döneme İlişkin Zekat (%2,5775)	3.302

Yukarıdaki tablo ve veriler kullanarak net yatırılmış fonlar yöntemine göre hesaplanan zekat matrahı ve döneme ilişkin zekat tutarları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Ek 13: B- Net Yatırılmış Fonlar Yöntemi

	Bin TL
Ortaklara ait özkaynaklar (Devlet ve vakıflara ait olanlar eksi)	116.334
Ticari amaçlı varlıkların nakit benzeri değerleri ile bilanço arasındaki fark	30.500
Uzun vadeli yükümlülükler	100.000
Yatırım riskine ilişkin karşılıklar	9.444
Toplam	256.278
Kiralama amaçlı varlıklar (-)	- 82.992
Ticari amaçlı olmayan Yatırımlar (-)	- 34.433
Duran varlıklar (net) (-)	- 10.759
Toplam	- 128.184
Zekat Matrahı	128.094
Döneme İlişkin Zekat (%2,5775)	3.302

Ek 14: Örnek Vaka Çözüm 2

31 Aralık 2020 Dönemine İlişkin X Katılım Bankası A.Ş. Bilançosu

	Açıklamalar (Bin TL)	Toplam
1	Nakit Değerler	162.705
2	T.C. Merkez Bankasından Alacaklar	411
3	Para Piyasalarından Alacaklar	0
4	Bankalardan Alacaklar	988.000
5	Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Z Yan. Menk. Değ. (Net)	3.452
6	Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	21.808
7	Zorunlu Karşılıklar	557.076
8	Menkul Kıymet Ödünç Piyasasından Alacaklar	0
9	Ters Repo Alacakları	0
10	Krediler*	6.133.678
11	Takipteki Alacaklar (Net) (12-13)	99.566
12	a) Takipteki Alacaklar	369.498
13	b) Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	269.932
14	Faiz (Kar Payı) ve Gelir Tah. Reeskontları	143.412
15	Finansal Kiralama Alacakları (Net)	782.350
16	İştirakler, Bağlı ve Birlikte Kontrol Edilen Ort. (Net)	47.466
17	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler (Net)	0
18	Elden Çıkarılacak Kıymetler (Net)	0
19	Sabit Kıymetler (Net)	216.476
20	Diğer Aktifler	92.616
21	TOPLAM AKTİFLER (1+..+20)-(12+13)	9.249.016
22	Mevduat (Katılım Fonu)**	7.555.932
23	T.C. Merkez Bankasına Borçlar	171
24	Para Piyasalarına Borçlar	0
25	Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar	0
26	Bankalara Borçlar	245.000
27	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	0
28	Fonlar	0
29	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net) (30+31)	0
30	a) Tahviller ve Bonolar	0
31	b) V.D.M.K. ve Diğer İhraç Edilen Menkul Kıymetler	0
32	Finansal Kiralama Borçları (Net)	4.214
33	Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler	22.006

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

34	Sermaye Hesaplamasına Dahil Edilecek Borçlanma Araçları	616
35	Faiz (Kar Payı) ve Gider Reeskontları	61.459
36	Karşılıklar	63.297
37	Diğer Pasifler	459.167
38	TOPLAM (22+..+37)-(30+31)	8.411.862
39	Ödenmiş Sermaye	496.252
40	Yedek Akçeler	270.973
41	Ödenmiş Sermaye Enflasyon Düzeltme Farkı	0
42	Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Farkları	1.635
43	Menkul Değerler Değerleme Farkları	0
44	Dönem Karı (Zararı)	196.261
45	Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	-127.967
46	TOPLAM ÖZKAYNAKLAR (39+..+45)	837.154
47	TOPLAM PASİFLER (38+46)	9.249.016
48	Gayrinakdi Kredi ve Yükümlülükler	5.328.595
49	Taahhütler (50+51)	1.472.633
50	a) Türev Finansal Araçlar	373.186
51	b) Diğer Taahhütler	1.099.447

Ek 15: Örnek Vaka Çözüm 3

31.12.2020 Dönemine İlişkin X Katılım Bankası Gelir Tablosu

	Açıklamalar (milyon TL)	Toplam
1	Kredilerden Alınan Faizler (Kar Payları)	838.581
2	Takipteki Alacaklardan Alınan Faizler (Kar Payları)	10.046
3	Bankalardan Alınan Faizler (Gelirler)	39.539
4	Para Piy. İşl. Alınan Faizler	0
5	Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Z Yan. Menk. Değ. Alınan Faizler	0
6	Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden Alınan Faizler	0
7	VKET Menkul Değerlerden Alınan Faizler (Sukuktan Elde Edilen Gelirler)	748
8	Ters Repo İşlemlerinden Alınan Faizler	0
9	Finansal Kiralama Gelirleri	87.891
10	Diğer Faiz ve Faiz Benzeri Gelirler (Diğer Gelirler)	31.645
11	Toplam Faiz (Kar Payı) Gelirleri (1 den 10 a)	1.008.450
12	Mevduata Verilen Faizler (Katılım Fonlarına Ödenen Kar Payları)	550.193

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

13	Bankalara Verilen Faizler (Giderler)	9.254
14	Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	0
15	İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler (Ödenen Kar Payları)	0
16	Repo İşlemlerine Verilen Faizler	0
17	Finansal Kiralama Giderleri	308
18	Diğer Faiz ve Faiz Benzeri Giderler (Diğer Giderler)	0
19	Toplam Faiz (Kar Payı) Giderleri (12 den 18 e)	559.755
20	NET FAİZ (KAR PAYI) GELİRİ (GİDERİ) (11-19)	448.695
21	Takipteki Alacaklar Özel Provizyonu	48.005
22	PROV.SONRASI NET FAİZ (KAR PAYI) GELİRİ (GİDERİ) (20-21)	400.690
23	Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar	162.143
24	Alınan Kar Payları	0
25	Bankacılık Hizmetleri Gelirleri	131.444
26	Aktiflerimizin Satışından Elde Edilen Gelirler	7.698
27	Diğer Faiz Dışı (Kar Payı Dışındaki) Gelirler	63.142
28	Toplam Faiz Dışı (Kar Payı Dışındaki) Gelirler (23 ten 27 ye)	366.038
29	Personel Giderleri	193.426
30	Genel Karşılık Provizyonu	16.087
31	Kıdem Tazminatı Provizyonu	2.810
32	Menkul Değerler Değer Azalma Provizyonu	0
33	İştirakler, Bağlı ve Birlikte Kont. Ed. Ort. Değ. Azalma Proviz.	0
34	Diğer Provizyonlar	33.383
35	Verilen Ücret ve Komisyonlar	46.070
36	Amortisman Giderleri	29.370
37	Vergi, Resim, Harç ve Fonlar	10.733
38	Diğer Faiz Dışı (Kar Payı Dışındaki) Giderler	309.736
39	Toplam Faiz Dışı (Kar Payı Dışındaki) Giderler (29 dan 38 e)	641.615
40	Sermaye Piyasası İşlemleri Karları (Zararları) (Net)	5.118
41	Kambiyo Karları (Zararları) (Net)	130.142
42	Olağanüstü Gelirler (Giderler) (Net)	-1.628
43	Net Parasal Pozisyon Karı (Zararı)	0
44	Toplam Diğer Faiz Dışı (Kar Payı Dışındaki) Gelirler (Giderler) (40 tan 43 e)	133.632
45	VERGİ ÖNCESİ KAR (ZARAR) [(22+28+44)-39]	258.745
46	Vergi Provizyonu	51.749
47	DÖNEM NET KARI (ZARARI) (45-46)	206.996

Ek 16: Örnek Vaka Çözüm 4

Birim Değer tablosundaki boşluklar aşağıdaki gibi doldurulmuştur.

	Para Cinsi	TL		Toplam
	Hesap Sahibinin Kara Katılma Oranı	80,00%	90,00%	
	Hesap Sahibinin Zarara Katılma Oranı	90,00%	95,00%	
1	Katılma Hesapları Toplam Tutarı	90.000.000	11.000.000	101.000.000
2	Kar/Zarardan Pay Almayan Katılma Hesapları Tutarı	8.000.000	3.000.000	11.000.000
3	Kar/Zarardan Pay Alan Katılma Hesapları Tutarı (1-2)	82.000.000	8.000.000	90.000.000
4	Hesap Değerleri	900.000	110.000	
5	Birim Değeri	100	100	
6	Birim Hesap Değeri (4 * 5)	90.000.000	11.000.000	101.000.000
7	Genel Karşılıklar			12.500
8	Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kârlardan Ayrılan Karşılıklar			7.500
9	Zorunlu Karşılıklar (6 * Zorunlu Karşılık Oranı)			10.100.000
10	Katılma Hesapları Ankes Payı			100.000
11	Kullanılabilir Fon (6 + 7 + 8) - (9 + 10)			90.820.000
12	Kullanılan Krediler			90.000.000
13	Atıl Fon (11 - 12)			820.000
14	Kullanılan Fon Fazlası (12 - 11)			0
15	Katılma Hesabı Gelirleri (a+b+c+d+e)	232.000	36.000	268.000
a	Kar Payı Gelirlerinin Katılım Payı	190.000	30.000	220.000
b	Terkin Edilen Alacıklardan Yapılan Tahsilatlar	9.000	1.000	10.000
c	Özel Karşılıkların İptalleri	13.000	2.000	15.000
d	Genel Karşılıkların İptalleri	4.000	1.000	5.000
e	Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Karlardan Ayrılan Karşılık İptalleri	16.000	2.000	18.000
16	Katılma Hesabı Giderleri (a+b+c+d)	41.000	7.000	48.000
a	Özel Karşılık Giderleri	9.000	1.000	10.000
b	Genel Karşılık Giderleri	4.000	2.000	6.000
c	TMSF Prim Giderleri	1.000	1.000	2.000
d	İhtiyati Karşılık Giderleri	27.000	3.000	30.000
17	Dağıtılacak Kar/Zarar (15 - 16)	191.000	29.000	220.000
18	Katılma Hesaplarına Dağıtılacak Kârdan Ayrılan Tutarlar	10.000	2.000	12.000
19	Dağıtılan Kar/Zarar (17- 18)	181.000	27.000	208.000
20	Yeni Birim Hesap Değeri (6 + 19)	90.181.000	11.027.000	101.208.000
21	Yeni Birim Değeri (20 : 4)	100,201	100,245	

Ek 17: Örnek Vaka Çözüm 5

SYR Hesaplamasına İlişkin Vaka Çözümü

Hesap Adları	2020	
1- Ana Sermaye Toplamı	73.000.000	
2- Katkı Sermaye Toplamı	6.000.000	
3-Üçüncü Kuşak Sermaye	1.000.000	
4- Orana Esas Sermaye Toplamı (1+2+3)	80 Milyon TL	
5- Sermayeden İndirilen Değerler Toplamı (-)	4.000.000	
6- Yasal Özkaynaklar	76 milyon TL	
7- Risk Ağırlıklı Kalemler Toplamı	307 milyon TL	
8- Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu	25%	
9- Kredi Risk Ağırlığı %0 olan Kalemlerin Toplamı	220.000.000	0
10- Kredi Risk Ağırlığı %20 olan Kalemlerin Toplamı	60.000.000	12.000.000
11- Kredi Risk Ağırlığı %50 olan Kalemlerin Toplamı	70.000.000	35.000.000
12- Kredi Risk Ağırlığı %100 olan Kalemlerin Toplamı	260.000.000	260.000.000
13- Piyasa Riskine Esas Tutar Kalemlerin Toplamı	17.000.000	
14- Operasyonel Riske Esas Tutar Kalemlerin Toplamı	50.000.000	

Kredi risk ağırlıkları yüzde 0, 20, 50 ve 100 oranları ile çarpılarak kredi riskine esas tutar (KRET) hesaplanır. Buna göre KRET toplamı 307 milyon TL olarak bulunur. Sermaye yeterlilik standart rasyosu (SYSR) toplam yasal özkaynakların kredi, piyasa ve operasyonel riske esas tutarların toplamına bölünmesiyle bulunmaktadır. Dolayısıyla SYSR oranı $76 \text{ milyon TL} / 307 \text{ milyon TL} = \%24,76$ oranında bulunmuştur.

Basel kriterlerine göre %8 oranındaki SYSR oranı yeterli iken Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Türk Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankalar için bu oranı hedef rasyo olarak %12 oranında belirlemiştir. Bankaların %12 oranını tutturamamaları durumunda yeni şube açamamaları, kredi faaliyetinin azaltılması ve riskli görülen faaliyetlerin durdurulması gibi bir takım yaptırımlara maruz kalması olasıdır. Diğer taraftan bankaların en önemli finansman kaynağı mevduat ve katılım fonu iken toplanan paranın kredi olarak kullanılmaması ve kasada atıl bir şekilde tutulması tavsiye edilecek bir durum değildir. Bu sebeple, söz konusu örnekte SYSR oranının %25 gibi bir orana tekbül etmesi bu bankanın sermayeyi efektif olarak kullanmadığı anlamına gelmektedir.

Ek 18: Faizsiz Finans Muhasebe Yazılı Soru Örnekleri

Test Yazılı Soruları

Soru 1: İslami finansal kuruluşların TCMB'den aldıkları zorunlu karşılık faizleri gibi gelirleri ne yapmaları gerekmektedir?

- a) Elde edilen gelirler özkaynağa eklenmelidir.
- b) Bu tür gelirler ihtiyat akçesine eklenmelidir.
- c) Gelirlerin kar dağıtımına konu edilmesi gerekmektedir.
- d) Hayır işlerine harcanarak finansal tablolardan çıkarılmalıdır.
- e) Hiçbiri.

Soru 2: İslami finansal kuruluşlarda (IFK) muhasebenin temel amacı nedir?

- a) IFK'da muhasebenin temel amacı finansal performansı yükseltmektir.
- b) IFK'da muhasebenin amacı finansal kaynakların etkin ve verimli bir şekilde faizsiz finans ilkeleri çerçevesinde dağıtılmasını sağlamak.
- c) Muhasebe İslami kuruluş olan vakıf ve Beyt'ül mal için tutulmaktadır.
- d) IFK'nın daha çok kar elde etmesini temin etmek.
- e) Hepsi.

Soru 3: Aşağıdakilerden hangisi faizsiz finans kuruluşlarının finansal raporlamasına ilişkin kavramsal çerçevenin oluşturulma amacıdır?

- a) Muhasebe işlemlerinin biçim ve öz bakımından faizsiz finans ilkelerine uyumunun sağlanması
- b) Finansal rapor kullanıcılarının bilgileri yorumlamasına yardımcı olmak
- c) Ulusal muhasebe standartlarını geliştirilmesine yardımcı olmak
- d) Faizsiz finans kuruluşlarının konvansiyonel bankacılıktan farklı olması
- e) Hepsi

Soru 4: İslami finansal kuruluşlar için neden ayrı bir muhasebe standardına ihtiyaç duyulmaktadır?

- a) Uluslararası muhasebe standartları finansal işlemlerin hesap verilebilirlik ve ekonomik sonuçlarına bakmaktadır.
- b) Uluslararası muhasebe standartları raporlama birimi için finansal durum verisi ortaya koyar.

- c) Uluslararası muhasebe standartları İslami finansal kuruluşların özelliklerini dikkate almaz.
- d) Uluslararası muhasebe standartları sosyal sorumlulukları dikkate almaz.
- e) Uluslararası muhasebe standartları dönemseldir.

Soru 5: Aşağıdakilerden hangisi makasit el-şeria kapsamında değerlendirilemez?

- a. Neslin muhafazası
- b. Canın korunması
- c. Malın korunması
- d. İnanç özgürlüğü
- e. İş garantisi

Soru 6: Aşağıdakilerden hangisi faizsiz finans kuruluşlarının finansal raporlamasına ilişkin kavramsal çerçevenin oluşturulma amacı değildir?

- a) Muhasebe işlemlerinin biçim ve öz bakımından faizsiz finans ilkelerine uyumunun sağlanması
- b) Finansal rapor kullanıcılarının bilgileri yorumlamasına yardımcı olmak
- c) Faizsiz finans kuruluşlarının daha çok kar elde etmelerini sağlamak
- d) Ulusal muhasebe standartlarının geliştirilmesine yardımcı olmak
- e) Faizsiz finans kuruluşlarının konvansiyonel bankacılıktan farklı olması

Soru 7: Özel fon havuzları ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a) Belirli bir projenin veya yatırımın ya da bu amaçla kurulan ortaklıkların finansmanında kullanılmak amacıyla kurulurlar.
- b) Vadesi bir aydan daha az olamaz.
- c) Katılma hesapları diğer hesaplardan bağımsız olarak ayrı havuzlarda işletilir.
- d) Katılma hesapları diğer havuzlarda birlikte işletilir.
- e) Oluşturulmasını ve tasfiyesini izleyen onbeş gün içinde Kuruma bilgi verilir.

Soru 8: Faizsiz finans kuruluşunda zekat matrahını kim açıklamaktadır?

- a) Ortaklar adına faizsiz finans kuruluşu
- b) Bağımsız denetim şirketi
- c) Danışma Kurulları
- d) Devlet
- e) Hepsi

Soru 9: Aşağıdakilerden hangisi muhasebenin temel kavramları arasında yer almaz?

- a) Kişilik Kavramı
- b) Sosyal Sorumluluk
- c) Tahakkuk Esası
- d) Maliyet Esası
- e) İhtiyatlılık

Soru 10: Katılım fonlarına ilişkin genel koşullardan hangisi yanlıştır?

- a) Özel cari hesaplar ve katılma hesapları karşılığında, hesap sahibine herhangi bir nam altında önceden belirlenmiş bir getiri garantisi verilemeyeceği gibi, katılma hesaplarında, yatırılan anaparanın hesap sahibine aynen geri ödenmesi de garanti edilemez.
- b) Katılım fonlarında garanti verilemeyeceği hususu katılım bankalarının şubelerinde açıkça görülebilecek bir şekilde asılarak ilan edilir.
- c) Katılım fonu hesapları üzerinde hesap sahibinin talep hakkı ve katılım bankasının ödeme yükümlülüğü; özel cari hesaplarda yatırılan tutar, katılma hesaplarında ise vade sonunda geçerli birim hesap değeri kadardır.
- d) Katılım bankaları, katılma hesaplarının işletilmesinden doğacak kâra katılma oranlarını veya tahmini kâr oranını serbestçe belirleyebilirler.
- e) Yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesaplarında birim hesap değeri, yatırılan tutar ile sınırlıdır.

Soru 11: Mudaraba işlemlerinde zarar ve kar dengeleme rezervlerine ilişkin aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a) Kar dengelenme rezervi faizsiz finans ilkelerine uygun değildir.
- b) Kar dengelenme rezervi yerine özkaynaklara başvurulmalıdır.
- c) Zarara katılım, genel müdür ve şube müdürlerinin yetkisindedir.
- d) Zarar durumunda kar dağıtabilmek için genel kurul kararı ile yönetim kurulunun yetkili kılınması ve bir hesap döneminde en fazla 3 kere kar dağıtımını için ayrı karar alınabilir.
- e) Katılım bankaları hiçbir sınırlandırma olmadan zarara katılabilirler.

Soru 12: Aşağıdakilerden hangisi katılım bankalarının fon kullandırma yöntemlerinden değildir?

- a) Nakit Finansman
- b) Kiralama Yöntemleri
- c) Ortaklık Yöntemleri
- d) Vekalet yöntemleri
- e) Satım yöntemleri

Soru 13: Katılım fonu sahiplerinin zekat tutarını kim ödemektedir?

- a) Ortaklar adına faizsiz finans kuruluşu
- b) Bağımsız denetim şirketi
- c) Danışma Kurulları
- d) Katılım fonu sahipleri
- e) Hepsi

Soru 14: Katılım bankalarında yer alan katılım fonu, emanet ve alacaklara ilişkin zamanaşımı hakkında hangisi yanlıştır?

- a) Katılım fonu, emanet ve alacaklardan hak sahibinin en son talebi, işlemi, herhangi bir yazılı talimatı tarihinden başlayarak on yıl içinde aranmayanlar zamanaşımına uğrar.
- b) 250 liranın altındaki her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar Şubat ayının başından itibaren bankanın kendi internet sitesinde liste halinde dört ay müddetle ilan edilir.
- c) Katılım fonu garanti altında olduğundan zaman aşımına tabi değildir.
- d) 250 lira ve üzerindeki her türlü katılım fonu, emanet ve alacakların hak sahiplerini, başvuruda bulunmadıkları takdirde hesaplarının Fona devredileceği hususunda, izleyen takvim yılının Ocak ayı sonuna kadar iadeli taahhütlü mektupla uyarmak zorundadır.
- e) Süre ve ilan şartlarını taşıyan katılım fonu, emanet ve alacaklar ve kar payları ile birlikte devir tarihi itibarıyla Fon tarafından gelir kaydedilir.

Soru 15: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (UMSK) yayımladığı standartlar neden İslami finansal kuruluşların muhasebe gereksinimi karşılamamaktadır?

- a) UMSK sadece finansal raporlara odaklanır.
- b) UMSK'nın temel amacı karı arttırmaktır.

- c) İkisinin kavramsal çerçevesi aynıdır.
- d) İslami finansal kuruluşların işlemlerinin Şeri ilkelerle uygunluğuna bakılmaz.
- e) Hiçbiri

Soru 16: Aşağıdakilerden hangisi İslami finansal kuruluşlarda bilanço denliğini ifade eder?

- a) Aktif= Yükümlülük+Özkaynaklar
- b) Net Aktifler= Aktif -Yükümlülükler
- c) Aktifler = Yükümlülükler + sınırlandırılmamış yatırım hesabı + Özkaynaklar
- d) Aktifler = Yükümlülükler + sınırlandırılmış yatırım hesabı + Özkaynaklar
- e) Hiçbiri

Soru 17: İslami finansal kuruluşların BDDK'ya ödedikleri cezalarla ilgili olarak ne yapmaları gerekmektedir?

- a) Cezaları vergiden mahsup edebilirler.
- b) Aynı tutarda karşılık ayırabilirler.
- c) Bu tür gelirler ihtiyat akçesinden karşılanabilir.
- d) Ödenen cezaları gider olarak muhasebeleştirirler.
- e) Hiçbiri.

Test Sorularının Cevapları: 1-D, 2-B, 3- E, 4-C, 5-E, 6-C, 7-D, 8-A, 9-C, 10-E, 11-D, 12-A, 13- D, 14-C, 15- D, 16-C, 17- D.

Ek 19: Faizsiz Finans Klasik Muhasebe Soruları

Soru 1: İslami finansal kuruluşlardaki fon toplama yöntemlerini ürünlerle eşleştiriniz? (10 Puan)

A	Vedia	1	Sınırlandırılmış Yatırım Hesabı
B	Karz-ı Hasen	2	Özel Cari Hesap
C	Mudaraba	3	Katılma Hesabı
D	Selem	4	Ticari Borçlar

Cevap: A: 2, 3; B: 2, 3; C: 1, 3; D: 4

Soru 2: Katılım bankalarında yer alan katılım fonu, emanet ve alacaklara ilişkin zamanaşımı durumunu açıklayınız? (20 Puan)

Cevap 2: Bankaların emanetinde bulunan hisse senedi ve tahviller, yatırım fonu katılma belgeleri, çek karnesi teslim edilmemiş dahi olsa çek karnesi verdikleri müşterileri adına açılan mevduat hesaplarında bulunan tutarlar, havale bedelleri, mevduat, alacak ve emanetlerin zamanaşımı süresi sonuna kadar işleyecek faizleri ile katılma hesabına ilişkin kar payları da dahil olmak üzere her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklardan hak sahibinin en son talebi, işlemi, herhangi bir yazılı talimatı tarihinden başlayarak on yıl içinde aranmayanlar zamanaşımına uğrar.

(Değişik:RG-18/10/2018-30569) Bankalar bir takvim yılı içinde zamanaşımına uğrayan ve tutarı 250 lira ve üzerindeki her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacakların hak sahiplerini, başvuruda bulunmadıkları takdirde hesaplarının Fona devredileceği hususunda, izleyen takvim yılının Ocak ayı sonuna kadar iadeli taahhütlü mektupla uyararak zorundadır. Söz konusu mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar ile tutarı 250 liranın altındaki her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar Şubat ayının başından itibaren bankanın kendi internet sitesinde liste halinde dört ay müddetle ilan edilir. Banka, söz konusu listelerin kendi internet sitesinde ilan edildiği hususunu, Şubat ayının onbeşinci gününe kadar ülke genelinde yayım yapan ve ilan talebi tarihinde Basın İlan Kurumu listelerindeki tirajı en yüksek ilk beş gazeteden ikisinde Basın İlan Kurumu aracılığıyla iki gün süreyle ilan eder. İnternet sitelerinde ilan edilen listeler, bankalar tarafından eşzamanlı olarak ayrıca Kuruluş Birliklerine ve Fona gönderilir. Kuruluş Birlikleri ve Fon bu listeleri Mayıs ayının sonuna kadar konsolide edilmiş olarak kendi internet sitesinde yayımlar.

(Değişik:RG-1/11/2012-28454) İlan edilen zamanaşımına uğramış her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklardan Haziran ayının onbeşinci gününe kadar hak sahibi veya mirasçuları tarafından aranmayanlar, faiz ve kâr payları ile birlikte Haziran ayı sonuna kadar Fonun Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasındaki veya Fon Kurulu tarafından belirlenecek bankalar nezdindeki hesaplarına devredilir. Söz konusu hesap, emanet ve alacakları devretmekle yükümlü bankalar, bu durumu, hak sahiplerinin kimlik bilgileri, adresleri ve haklarının faiz ve kâr payları ile birlikte ulaştıkları tutarlar gösterilmek suretiyle düzenlenecek bir liste ile devir tarihinden itibaren bir hafta içerisinde Fona bildirmekle yükümlüdür.

Söz konusu mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar, faiz ve kar payları ile birlikte devir tarihi itibariyle Fon tarafından gelir kaydedilir.

Zamanaşımına uğramış mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar ile bunlara ait faiz ve kar payları için düzenlenecek liste örnekleri ve bunların hangi hesaplara yatırılacağı veya ne suretle tevdi ve teslim edileceği, Fon tarafından kuruluş birlikleri vasıtasıyla bankalara duyurulur.

Soru 3: Kiralık kasalardaki kıymetler, üzerinde bloke bulunan hesaplar ve ergin olmayanlar adına ve yalnızca bunlara ödeme yapılmak kaydıyla açtırılan hesaplarda zamanaşımı

Cevap 3: (Değişik:RG-1/11/2012-28454) Kiralık kasalardaki kıymetler için zamanaşımı, kasa kira bedelinin en son tahsil edildiği ya da kasanın en son açıldığı tarihten itibaren başlar.

(Değişik:RG-18/10/2018-30569) Ergin olmayanlar adına açtırılan hesaplarda, zamanaşımı süresi kişinin ergin olduğu tarihte işlemeye başlar.

Yetkili merciler tarafından üzerine bloke konulan hesaplarda zamanaşımı süresi blokenin bulunduğu tarihte durur. Zamanaşımı süresi, hesaptaki blokenin kaldırıldığı tarihten itibaren işlemeye devam eder.

Soru 4: Tahviller yazılı değer üzerinden (başabaş), yazılı değer altında (itfa primli) veya yazılı değer üstünde (ihraç primli) müşterilere satılabilirler. Yazılı değer üzerinde olumlu veya olumsuz bir fark oluşursa bu aradaki fark nerede muhasebeleştirilir?

Cevap 4: Yazılı değerlerinin üzerinde bir bedelle satılırsa, aradaki olumlu fark TTK uyarınca bir defada muhasebeleştirilebileceği gibi dönemsellik ilkesi gereğince 392-ALA-

CAKLI GEÇİCİ HESAPLAR (39202 Henüz Kazanılmamış Gelirler) hesabında izlenmelidir. Şayet tahvil yazılı değerın altında satılırsa 280-BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR (28001 Peşin Ödenmiş Giderler) hesabında muhasebeleştirilir.

Soru 5: Finansal raporlamalarda uluslararası muhasebe standartları (UMS) varken İslami finansal kuruluşlar için neden ayrı bir muhasebe standardı getirilme ihtiyacı bulunmaktadır?

Cevap 5: Uluslararası muhasebe standartlarında raporlama genellikle finansal durumun ölçülmesi, yatırımcı güveninin kazanılması, güvenilir bilgi sağlamak, profesyonellere ve paydaşlara yeterli güvenceyi vermek ve ortak standart geliştirmek amaçlıdır. Hâlbuki İslami finasta raporlamanın öncelikli amacı yapılan işlemlerin ve uygulamaların dinin temel esaslarına uygun olması gerekmektedir. İslam dininde gerçekte her şey Allah'ın mülkü olup ticaret ile uğraşanların elde ettikleri gelirler ise emanet olarak görülmektedir. Zenginliğin toplum arasında paylaşılması emredildiğinden servet ve gelirin elde edilmesinden harcanmasına kadar her aşamada İslam dininin önceliklerine yer verilmedir. Hesap verilebilirlik ilkesi çerçevesinde topluma ve denetim otoritelerine hesap vermeden önce ahirette Allah'a hesap verilmesi gerektiği anlayışı bulunduğundan zekât ödemeleri dâhil yapılacak işlemlerin Şeriat ilkeleri ile uyumlu olması gerekmektedir. Zekât verilebilecek kişilerin tespit edilmesi ve ödemelerin uygun şartlarda yapılabilmesi için muhasebe sisteminin de şeriat ilkelerine uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Soru 6: İslami finansal kuruluşlar için kavramsal muhasebe çerçevesinin konvansiyonel muhasebe raporlamasından ayrılan en önemli özelliği nedir?

Cevap 6: İslami finansal kuruluşların hazırlayacağı raporlama sistemlerinin İslam dinine uygun olması gerekmektedir. İslam dininin temel kaynağı Allah'ın kitabı ve Peygamber Efendimizin (sav) sünnetidir. Bu sebeple, İslami finansal kuruluşların yapacakları muhasebe işlemlerinin biçim ve öz bakımından faizsiz finans ilkelerine uyumlu olması temel esastır.

Ek 20: Yazılı Sınav Yevmiye Kayıtları Örnekleri

Soru 1: Hesap Açılışı ve kar payı tahakkuku: Osman Karabulut adlı X katılım bankası müşterisi 01.04.2020 tarihinde Beylikdüzü şubesinde yer alan özel cari hesabına 3.000 TL yatırmıştır. 15.04.2020 tarihinde 17.000 TL daha getirerek ve özel cari hesabında yer alan tutarla birlikte katılma hesabı açmıştır. Bu örneğe ilişkin yevmiye kaydını oluşturunuz.

01.04.2020

010- KASA HESABI	3.000 TL	
300-ÖZEL CARİ HESAPLAR		3.000 TL

15.04.2020

010- KASA HESABI	17.000 TL	
300- ÖZEL CARİ HESAPLAR	3.000 TL	
320- KATILMA HESAPLARI		20.000 TL

Soru 2: Söz konusu müşteri 15.07.2020 tarihinde %3 kar payı ile parasını kendi şubesinden tahsil etmiştir. Müşterinin elde ettiği kar payı üzerinden Banka %15 oranında Banka ve Sigorta Muamelesi Vergisi kesmiştir. Bu örneğe ilişkin yevmiye kaydını oluşturunuz.

15.07.2020

320- KATILMA HESAPLARI	20.000 TL	
620- KATILMA HESAP. VER. KAR PAYI	600 TL	
010- KASA HESABI		20.510 TL
380- ÖDENECEK VERGİ RESİM ve HARÇ.		90 TL

*Kar Payı Hesaplaması: 20.000*0,03= 600 TL*

*BSMV: 600 * 0.15 = 90 TL*

Soru 3: YP hesaba para yatırma: Hakan Açıkgöz adlı X Katılım Bankası A.Ş. müşterisi 01.01.2020 tarihinde yabancı para özel cari hesabına 100 Euro ve yabancı para katılma hesabına ise 1.000 USD para yatırmıştır. Bu örneğe ilişkin yevmiye kaydını oluşturunuz.

01.04.2020

011- EFEKTİF DEPOSU - YP	100 EUR	
011- EFEKTİF DEPOSU - YP	1000 USD	
301- ÖZEL CARİ HESAPLAR - YP	100 EUR	
321- KATILMA HESAPLARI - YP	1000 USD	

Soru 4: YP hesaptan para çekme: Hakan açığöz adlı katılım bankası müşterisi 15.01.2020 tarihinde özel cari hesabında bulunan 100 EUR'yu Şişli şubesinden Türk parası olarak çekmiştir. Yevmiye kaydını oluşturunuz. (1 EUR= 6,5 TL olarak dikkate alınız.)

15.01.2020

301- ÖZEL CARİ HESAPLAR - YP	100 EUR	
292- EFEKTİF ALIM/SATIM	650 TL	
010- KASA		650 TL
293- EFEKTİF VAZİYETİ HESABI- YP	100 EUR	

Soru 5: Türk parası yatırarak yabancı para cinsinden hesap açma: Ali Çam adlı X katılım bankası müşterisi 01.03.2020 tarihinde 100.000 TL getirerek ve özel cari hesabında bulunan 10.000 TL'yi de kullanarak 1 ay vadeli Amerika doları katılım hesabı açmak istemektedir. (1 USD= 5,5 TL)

01.03.2020

010- KAŞA HESABI	100.000 TL	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	20.000 USD	
300- ÖZEL CARİ HESAP	10.000 TL	
301- ÖZEL CARİ HESAPLAR - YP	20.000 USD	
294- DÖVİZ ALIM SATIM HES.	110.000 TL	

Soru 6: İthalat-ihracat kredisi, kar payı ve komisyon tahsili: X Katılım bankası Çelik İhracat A.Ş.'ye 01.09.2020 tarihinde 1 yıl vadeli 480.000 TL ihracat ve 240.000 TL tutarında ihtalat kredisi kullandırmıştır. Kredi geri ödemeleri bir yılda ve eşit taksitlerle gerçekleştirilecektir. Söz konusu krediler için aylık %2 kar payı ve kredi tutarı üzerinden de %1 oranında komisyon 31.01.2019 tarihinde tahsil edilmiştir. Söz konusu iki tarih için yevmiye kaydını yapınız?

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

01.09.2020

110- KISA VADELİ İHRACAT KRED.	480.000 TL	
114- KISA VADELİ İTHALAT KRED.	240.000 TL	
010- KASA HESABI		720.000 TL

İhracat Kredisi için taksit hesaplaması:

PV: -480.000 TL

I: %2, N: 12, FV: 0

PMT: ? 45.389 TL anapara ve kar payı aylık taksit ödemesi,

Aylık anapara taksit tutarı $480.000 \text{ TL} / 12 = 40.000 \text{ TL}$ $45.389 - 40.000 = 5.389 \text{ TL}$ kar payı geliri, İhracat kredisi komisyonu $480.000 * 0.01 = 4.800 \text{ TL}$

İthalat Kredisi için taksit hesaplaması:

PV: -240.000 TL

I: %2, N: 12, FV: 0

PMT: ? 22.694 TL anapara ve kar payı aylık taksit ödemesi,

Aylık anapara taksit tutarı $240.000 \text{ TL} / 12 = 20.000 \text{ TL}$ $22.694 - 20.000 = 2.694 \text{ TL}$ kar payı geliri, İhracat kredisi komisyonu $240.000 * 0.01 = 2.400 \text{ TL}$

31.09.2020

010- KASA HESABI	480.000 TL	
110- KISA VADELİ İHRACAT KRED.	40.000 TL	
114- KISA VADELİ İTHALAT KRED.	20.000 TL	
510- KISA VAD. İHR. KRED. AL. KAR PAYI	5 389 TL	
514- KISA VAD. İTHALAT KR. AL. KAR PAYI	2.694 TL	
710- KISA VAD. İHR. KR. AL. ÜCRET ve KOMİS.	4.800 TL	
714- KISA VAD. İTH. KR. AL. ÜCRET ve KOMİS.	2.400 TL	

Soru 7: X Katılım bankasının 31.12.2018 tarihindeki Vergi Öncesi Karı 50 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. BDDK'dan izin alınarak yapılan 30.03.2018 tarihli genel kurulda banka ortaklarına dönem net karının %25'inin temettü olarak dağıtılmasına karar verilmiştir. Kurumlar Vergisi oranını %20 ve ortaklara yapılan temettü dağı-

tımı üzerinden %15 oranında gelir vergisi tahakkuk etmiştir. Söz konusu vergiler 15 Nisan 2018 tarihinde Büyük Mükellefler Vergi Başkanlığına ödenmiştir. Kurumlar ve gelir vergisine ilişkin yevmiye kayıtlarını yapınız?

Vergi Matrahı = 50 Milyon TL

Kurumlar Vergisi Tutarı = Vergi matrahının %20'si 10 milyon TL'dir.

Dönem Net Karı = 40 milyon TL'dir.

Temettü = 40 milyon TL * 0,25 = 10 milyon TL eder.

Gelir Vergisi Tutarı = 10 milyon TL * 0,15=1.500 bin TL'dir.

31.12.2018

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞÜŞ GİDERLERİ	10.000.0000 TL
82002- Vergi Karşılığı	
350- KARŞILIKLAR	10.000.000 TL
350040- Kurumlar Vergisi Karşılığı	

30.03.2019

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞÜŞ GİDERLERİ	1.500.0000 TL
82002- Vergi Karşılığı	
350- KARŞILIKLAR	1.500.000 TL
350041- Gelir Vergisi Karşılığı	

15.04.2019

350- KARŞILIKLAR	11.500.000 TL
350040- Kurumlar Vergisi Karşılığı	
350041- Gelir Vergisi Karşılığı	
380- ÖDENECEK VERGİ RESİM HARÇ ve PRİM.	11.500.000 TL

Vergi ödenince yapılacak muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir.

380- ÖDENECEK VERGİ RESİM HARÇ ve PRİM.	11.500.000 TL
010- KASA	11.500.000 TL

Ek 21: Katılım Bankalarında Tekdüzen Hesap Planı

0	Dönen Değerler
010	Kasa
011	Efektif Deposu
012	Yoldaki Paralar - T.P.
013	Yoldaki Paralar - Y.P.
015	Satın Alınan Çekler - Y.P.
016	Vadesi Gelmiş Menkul Değerler - T.P.
017	Vadesi Gelmiş Menkul Değerler - Y.P.
019	Kıymetli Madenler - Y.P.
020	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası - T.P.
021	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası - Y.P.
022	Yurtiçi Bankalar - T.P.
023	Yurtiçi Bankalar - Y.P.
024	Yurtdışı Bankalar - T.P.
025	Yurtdışı Bankalar - Y.P.
026	Yurtdışı Merkez Ve Şubeler - T.P.
027	Yurtdışı Merkez Ve Şubeler - Y.P.
030	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Menkul Değerler -T.P.
031	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Menkul Değerler - Y.P.
032	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler -T.P.
033	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler -Y.P.
038	Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı (-) - T.P.
039	Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı (-) - Y.P.
040	Para Piyasalarından Alacaklar - T.P.
041	Para Piyasalarından Alacaklar - Y.P.
050	Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Alacaklar - T.P.
051	Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Alacaklar - Y.P.
1	Krediler
102	Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı -T.P.
103	Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı -Y.P..
110	Kısa Vadeli Açık İhracat Kredileri - T.P.
111	Kısa Vadeli Açık İhracat Kredileri - Y.P.
114	Kısa Vadeli İthalat Kredileri - T.P.
115	Kısa Vadeli İthalat Kredileri - Y.P.
116	Kısa Vadeli İşletme Kredileri - T.P.
117	Kısa Vadeli İşletme Kredileri - Y.P.
118	Kısa Vadeli Diğer Krediler - T.P.

- 119 Kısa Vadeli Diğer Krediler - Y.P.
120 Kısa Vadeli Kar Zarar Ortaklığı Yatırımı - T.P.
121 Kısa Vadeli Kar Zarar Ortaklığı Yatırımı - Y.P.
123 Kıymetli Maden Kredisi - Y.P.
124 Kısa Vadeli Ortak Yatırımlar - T.P.
125 Kısa Vadeli Ortak Yatırımlar - Y.P.
126 Mali Kesime Verilen Kısa Vadeli Krediler - T.P.
127 Mali Kesime Verilen Kısa Vadeli Krediler - Y.P.
128 Yurtdışı Kısa Vadeli Krediler - T.P.
129 Yurtdışı Kısa Vadeli Krediler - Y.P.
130 Orta Ve Uzun Vadeli İhr. Gar. Yat.Kred. - T.P.
131 Orta Ve Uzun Vadeli İhr. Gar.Yat.Kred. - Y.P.
132 Orta Ve Uzun Vadeli İthalat Kredileri - T.P.
133 Orta Ve Uzun Vadeli İthalat Kredileri - Y.P.
134 Orta Ve Uzun Vadeli Diğ. Yat. Kred. - T.P.
135 Orta Ve Uzun Vadeli Diğ. Yat. Kred. - Y.P.
136 Orta Ve Uzun Vadeli İşletme Kredileri. - T.P.
137 Orta Ve Uzun Vadeli İşletme Kredileri. - Y.P.
138 Orta Ve Uzun Vadeli İhracat Ve Diğer Krediler - T.P.
139 Orta Ve Uzun Vadeli İhracat Ve Diğer Krediler - Y.P.
140 Orta Ve Uzun Vadeli Kar-Zarar Ortaklığı Yatırımı- T.P.
141 Orta Ve Uzun Vadeli Kar-Zarar Ortaklığı Yatırımı- Y.P.
144 Orta Ve Uzun Vadeli Ortak Yatırımlar - T.P.
145 Orta Ve Uzun Vadeli Ortak Yatırımlar - Y.P.
146 Mali Kesime Verilen Orta Ve Uzun Vadeli Krediler - T.P.
147 Mali Kesime Verilen Orta Ve Uzun Vadeli Krediler - Y.P.
148 Yurtdışı Orta Ve Uzun Vadeli Krediler - T.P.
149 Yurtdışı Orta Ve Uzun Vadeli Krediler - Y.P.
150 Canlı Alacıklardan Yeniden Yapılandırılan Kısa Vadeli Krediler- T. P.
151 Canlı Alacıklardan Yeniden Yapılandırılan Kısa Vadeli Krediler- Y. P.
152 Donuk Alacıklardan Yeniden Yapılandırılan Kısa Vadeli Krediler- T. P.
153 Donuk Alacıklardan Yeniden Yapılandırılan Kısa Vadeli Krediler- Y. P.
154 Canlı Alacıklardan Yeniden Yapılandırılan Orta Ve Uzun Vadeli Krediler- T. P.
155 Canlı Alacıklardan Yeniden Yapılandırılan Orta Ve Uzun Vadeli Krediler- Y. P.
156 Donuk Alacıklardan Yeniden Yapılandırılan Orta Ve Uzun Vadeli Krediler- T. P.
157 Donuk Alacıklardan Yeniden Yapılandırılan Orta Ve Uzun Vadeli Krediler- Y. P.
158 Tazmin Edilen Gayrinakdi Kredi Bedelleri - T.P.
159 Tazmin Edilen Gayrinakdi Kredi Bedelleri - Y.P.
160 Kanun Ve/Veya Kararnamelere Dayanan Ertelenmiş ve Taksitlendirilmiş Krediler - T. P.
161 Kanun Ve/Veya Kararnamelere Dayanan Ertelenmiş Ve Taksitlendirilmiş Krediler - Y. P.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

- 170 Üçüncü Grup – Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler – T.P.
171 Üçüncü Grup – Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler – Y.P.
172 Dördüncü Grup – Tahsili Şüpheli Krediler – T.P.
173 Dördüncü Grup – Tahsili Şüpheli Krediler – T.P.
176 Beşinci Grup - Zarar Niteliğindeki Krediler -T.P.
177 Beşinci Grup - Zarar Niteliğindeki Krediler -Y.P.
180 Özel Karşılıklar (-) – T. P.
181 Özel Karşılıklar (-) – Y. P.
182 TFRS 9 Beklenen Zarar Karşılıkları (-) – T. P.
183 TFRS 9 Beklenen Zarar Karşılıkları (-) – Y. P.
184 Gerçeğe Uygun Değer Üzerinden Değerlenen krediler Değer Düşüş Karşılığı (-) – T. P.
185 Gerçeğe Uygun Değer Üzerinden Değerlenen krediler Değer Düşüş Karşılığı (-) – Y. P.

2 Yatırım Amaçlı Değerler Ve Diğer Aktifler

- 202 Kiralama İşlemlerinden Alacaklar - T.P.
203 Kiralama İşlemlerinden Alacaklar - Y.P.
204 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) - T.P.
205 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) - Y.P.
210 Zorunlu Karşılıklar - T.P.
211 Zorunlu Karşılıklar - Y.P.
220 Kredi Kar Payı Gelir Tahakkuk Reeskontları - T.P.
221 Kredi Kar Payı Gelir Tahakkuk Reeskontları - Y.P.
222 Diğer Kar Payı Ve Gelir Reeskontları - T.P.
223 Diğer Kar Payı Ve Gelir Reeskontları - Y.P.
224 Türev Finansal Varlıklar - T.P.
225 Türev Finansal Varlıklar - Y.P.
238 Satış Amaçlı Elde Tutulan Ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklar – T.P.
239 Satış Amaçlı Elde Tutulan Ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklar – Y.P.
240 İştirakler - T.P.
241 İştirakler - Y.P.
242 Bağlı Ortaklıklar - T.P.
243 Bağlı Ortaklıklar - Y.P.
244 İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Değerlenen Menkul Değerler - T.P.
245 İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Değerlenen Menkul Değerler - Y.P.
246 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar Ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar Değer Düşüş Karşılığı (-) - T.P.
247 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar Ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar Değer Düşüş Karşılığı (-) - Y.P.
248 Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar - T.P.
249 Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar - Y.P.
250 Menkuller - T.P.
251 Menkuller - Y.P.

252	Gayrimenkuller - T.P.
253	Gayrimenkuller - Y.P.
254	Faaliyet Kiralaması Geliştirme Maliyetleri - T.P.
255	Faaliyet Kiralaması Geliştirme Maliyetleri - Y.P.
256	Birikmiş Amortismanlar (-) - T.P.
257	Birikmiş Amortismanlar (-) - Y.P.
258	Maddi Olmayan Duran Varlıklar - T.P.
259	Maddi Olmayan Duran Varlıklar - Y.P.
260	Peşin Ödenmiş Vergiler - T.P.
261	Peşin Ödenmiş Vergiler - Y.P.
262	Ertelenmiş Vergi Varlığı Hesabı - T.P.
263	Ertelenmiş Vergi Varlığı Hesabı - Y.P.
264	Duran Varlıklar Değer Düşüş Karşılığı (-) - T.P.
265	Duran Varlıklar Değer Düşüş Karşılığı (-) - Y.P.
270	Ayniyat Mevcudu - T.P.
271	Ayniyat Mevcudu - Y.P.
272	Aktiflerimizin Vadeli Satışından Doğan Alacaklar - T.P.
273	Aktiflerimizin Vadeli Satışından Doğan Alacaklar - Y.P.
274	Aktiflerimizin Vadeli Satışından Kazanılmamış Gelirler (-) - T.P.
275	Aktiflerimizin Vadeli Satışından Kazanılmamış Gelirler (-) - Y.P.
278	Muhtelif Alacaklar - T.P.
279	Muhtelif Alacaklar - Y.P.
280	Borçlu Geçici Hesaplar - T.P.
281	Borçlu Geçici Hesaplar - Y.P.
282	Bölgeler Veya İşletmeler Cari Hesabı - T.P.
284	Kıymetli Maden Alım/Satım Hesabı - T.P.
285	Kıymetli Maden Vaziyeti - Y.P.
288	Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - T.P.
290	Şubeler Cari Hesabı - T.P.
291	Şubeler Cari Hesabı - Y.P.
292	Efektif Alım/Satım Hesabı - T.P.
293	Efektif Vaziyeti - Y.P.
294	Döviz Alım/Satım Hesabı - T.P.
295	Döviz Vaziyeti - Y.P.
298	Elden Çıkarılacak Kıymetler - T.P.

3 Katılım Fonu Ve Diğer Yabancı Kaynaklar

300	Özel Cari Hesaplar (Y.İ.Y Gerçek Kişiler) - Ticari Olmayan - T.P.
301	Özel Cari Hesaplar - Y.P.
302	Özel Cari Hesaplar (Y.D.Y Gerçek Kişiler) - Ticari Olmayan - T.P.
304	Özel Cari Hesaplar / Resmi, Ticari Ve Diğer Kur. (Y.İ.Y) - T.P.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

- 305 Kıymetli Maden Depo Hesapları – Özel Cari Hesaplar - Y.P.
306 Özel Cari Hesaplar / Ticari Ve Diğer Kuruluşlar (Y.D.Y) T.P.
308 Özel Cari Hesaplar / Bankalar - T.P.
309 Özel Cari Hesaplar / Bankalar - Y.P.
315 Kıymetli Maden Depo Hesapları – Katılma Hesapları - Y.P.
320 Katılma Hesapları - T.P.
321 Katılma Hesapları - Y.P.
322 Katılma Hesapları Özel Fon Havuzları - T.P.
323 Katılma Hesapları Özel Fon Havuzları - Y.P.
325 Katılma Hesapları - Özel Fon Havuzları – Kıymetli Maden - Y.P.
326 (Ek:RG-18/10/2018-30569) Katılma Hesapları Yatırım Vekaleti Havuzları - TP
327 (Ek:RG-18/10/2018-30569) Katılma Hesapları Yatırım Vekaleti Havuzları - YP
332 Geri Alım Vaadi İle Satım İşlemlerinden Sağlanan Fonlar – T.P.
333 Geri Alım Vaadi İle Satım İşlemlerinden Sağlanan Fonlar – Y.P.
336 Satış Amaçlı Elde Tutulan Ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlık Borçları – T.P.
337 Satış Amaçlı Elde Tutulan Ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlık Borçları – Y.P.
338 Para Piyasalarına Borçlar – T.P.
339 Para Piyasalarına Borçlar – Y.P.
340 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kredileri - T.P.
341 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kredileri - Y.P.
342 Yurtiçi Bankalardan Kullanılan Krediler - T.P.
343 Yurtiçi Bankalardan Kullanılan Krediler - Y.P.
344 Yurtiçi Diğer Kuruluşlardan Kullanılan Krediler - T.P.
345 Yurtiçi Diğer Kuruluşlardan Kullanılan Krediler -Y.P.
346 Sermaye Hesaplamasına Dahil Edilecek Borçlanma Araçları – T.P.
347 Sermaye Hesaplamasına Dahil Edilecek Borçlanma Araçları – Y.P.
348 Yurtdışından Kullanılan Krediler - T.P.
349 Yurtdışından Kullanılan Krediler - Y.P.
350 Karşılıklar - T.P.
351 Karşılıklar - Y.P.
352 Kiralama İşlemlerinden Borçlar - T.P.
353 Kiralama İşlemlerinden Borçlar - Y.P.
354 Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-) - T.P.
355 Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-) - Y.P.
359 Yurtdışından Kullanılan Kıymetli Maden Kredileri – Y.P.
360 Kar Payı Ve Gider Reeskontları - T.P.
361 Kar Payı Ve Gider Reeskontları - Y.P.
364 Türev Finansal Yükümlülükler - T.P.
365 Türev Finansal Yükümlülükler - Y.P.
366 Yurtdışı Merkez Ve Şubeler - T.P.
367 Yurtdışı Merkez Ve Şubeler - Y.P.

368	Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - T.P.
370	İthalat Transfer Emirleri - T.P.
371	İthalat Transfer Emirleri - Y.P.
376	İhraç Edilen Menkul Kıymetler - T.P.
377	İhraç Edilen Menkul Kıymetler - Y.P.
378	İhraç Edilen Menkul Kıymet İhraç Farkları (-) - T.P.
379	İhraç Edilen Menkul Kıymet İhraç Farkları (-) - Y.P.
380	Ödenecek Vergi, Resim, Harç Ve Primler - T.P.
381	Ödenecek Vergi, Resim, Harç Ve Primler - Y.P.
386	Ertelenmiş Vergi Borcu Hesabı- T.P.
387	Ertelenmiş Vergi Borcu Hesabı - Y.P.
390	Muhtelif Borçlar - T.P.
391	Muhtelif Borçlar - Y.P.
392	Alacaklı Geçici Hesaplar - T.P.
393	Alacaklı Geçici Hesaplar - Y.P.
394	Ödeme Emirleri - T.P.
395	Ödeme Emirleri - Y.P.

4 **Özkaynaklar**

410	Sermaye - T.P.
412	Sermaye Taahhütleri - T.P.
413	Sermaye Taahhütleri - Y.P.
414	Sermaye Yedekleri - T.P.
415	Sermaye Yedekleri - Y.P.
420	Kâr Yedekleri - T.P.
421	Kâr Yedekleri - Y.P.
440	Kâr Ve Zarar - T.P.
442	Geçmiş Yıllar Kâr Ve Zararı - T.P.
448	Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - T.P.

5 **Kar Payı Gelirleri**

502	Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanından Alınan Kar Payları - T.P.
503	Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanından Alınan Kar Payları - Y.P.
510	Kısa Vadeli İhracat Kredilerden Alınan Kar Payları - T.P.
511	Kısa Vadeli İhracat Kredilerden Alınan Kar Payları - Y.P.
514	Kısa Vadeli İthalat Kredilerden Alınan Kar Payları - T.P.
515	Kısa Vadeli İthalat Kredilerden Alınan Kar Payları- Y.P.
516	Kısa Vadeli İşletme Kredilerden Alınan Kar Payları - T.P.
517	Kısa Vadeli İşletme Kredilerden Alınan Kar Payları - Y.P.
518	Kısa Vadeli Diğer Kredilerden Alınan Kar Payları - T.P.
519	Kısa Vadeli Diğer Kredilerden Alınan Kar Payları - Y.P.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

- 520 Kısa Vadeli Kar Zarar Ortaklığı Yatırımlarından Alınan Kar Payları - T.P.
521 Kısa Vadeli Kar Zarar Ortaklığı Yatırımlarından Alınan Kar Payları - Y.P.
523 Kıymetli Maden Kredisinden Alınan Kar Payları - Y.P.
524 Kısa Vadeli Ortak Yatırımlardan Alınan Kar Payları - T.P.
525 Kısa Vadeli Ortak Yatırımlardan Alınan Kar Payları - Y.P.
526 Mali Kesime Verilen Kısa Vadeli Kredilerden Alınan Kar Payları - T.P.
527 Mali Kesime Verilen Kısa Vadeli Kredilerden Alınan Kar Payları - Y.P.
528 Yurtdışı Kısa Vadeli Kredilerden Alınan Kar Payları - T.P.
529 Yurtdışı Kısa Vadeli Kredilerden Alınan Kar Payları - Y.P.
530 Orta Ve Uzun Vadeli İhracat Garan. Yat. Kred. Alınan Kar Payları - T.P.
531 Orta Ve Uzun Vadeli İhracat Garan. Yat. Kred. Alınan Kar Payları - Y.P.
532 Orta Ve Uzun Vadeli İthalat Kredilerinden Alınan Kar Payları - T.P.
533 Orta Ve Uzun Vadeli İthalat Kredilerinden Alınan Kar Payları - Y.P.
534 Orta Ve Uzun Vad. Diğer Yatırım Kred. Alınan Kar Payları - T.P.
535 Orta Ve Uzun Vad. Diğer Yatırım Kred. Alınan Kar Payları - Y.P.
536 Orta Ve Uzun Vadeli İşletme Kredilerinden Alınan Kar Payları - T.P.
537 Orta Ve Uzun Vadeli İşletme Kredilerinden Alınan Kar Payları - Y.P.
538 Orta Ve Uzun Vadeli İhracat Ve Diğer Kredilerden Alınan Kar Payları - T.P.
539 Orta Ve Uzun Vadeli İhracat Ve Diğer Kredilerden Alınan Kar Payları - Y.P.
540 Orta Ve Uzun Vad. Kar-Zarar Ortaklığı Yatırımlarından Alınan Kar Payları - T.P.
541 Orta Ve Uzun Vad. Kar-Zarar Ortaklığı Yatırımlarından Alınan Kar Payları - Y.P.
544 Orta Ve Uzun Vadeli Ortak Yatırımlarından Alınan Kar Payları - T.P.
545 Orta Ve Uzun Vadeli Ortak Yatırımlarından Alınan Kar Payları - Y.P.
546 Mali Kesime Veri. Orta Ve Uzun Vad.Kred.Alınan Kar Payları - T.P.
547 Mali Kesime Veri. Orta Ve Uzun Vad.Kred.Alınan Kar Payları - Y.P.
548 Yurtdışı Orta Ve Uzun Vadeli Kredilerden Alınan Kar Payları- T.P.
549 Yurtdışı Orta Ve Uzun Vadeli Kredilerden Alınan Kar Payları- Y.P.
550 Yeniden Yapılandırılan Kısa Vadeli Kredilerden Alınan Kar Payları - T.P.
551 Yeniden Yapılandırılan Kısa Vadeli Kredilerden Alınan Kar Payları - Y.P.
554 Yeniden Yapılandırılan Orta Ve Uzun Vadeli Kredilerden Alınan Kar Payları - T.P.
555 Yeniden Yapılandırılan Orta Ve Uzun Vadeli Kredilerden Alınan Kar Payları - Y.P.
558 Donuk Alacaklardan Alınan Kar Payları - T.P.
559 Donuk Alacaklardan Alınan Kar Payları - Y.P.
560 Zorunlu Karşılıklardan Alınan Gelirler - T.P.
561 Zorunlu Karşılıklardan Alınan Gelirler - Y.P.
570 Bankalardan Alınan Gelirler -T.P.
571 Bankalardan Alınan Gelirler - Y.P.
572 Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Gelirler - T.P.
573 Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Gelirler - Y.P.
576 Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Alınan Gelirler - T.P.
577 Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Alınan Gelirler - Y.P.
578 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - T.P.

580	Menkul Değerlerden Alınan Gelirler - T.P.
581	Menkul Değerlerden Alınan Gelirler - Y.P.
582	Finansal Kiralama Gelirleri - T.P.
583	Finansal Kiralama Gelirleri - Y.P.
592	Şubelerden Alınan Gelirler - T.P.
593	Şubelerden Alınan Gelirler - Y.P.
598	Diğer Alınan Gelirler - T.P.
599	Diğer Alınan Gelirler- Y.P.

6	Kar Payı Giderleri
----------	---------------------------

614	Kıymetli Maden Depo Hesaplarına Verilen Kar Payları - T.P.
615	Kıymetli Maden Depo Hesapları - Katılma Hesaplarına Verilen Kar Payları - Y.P.
620	Katılma Hesaplarına Verilen Kar Payları - T.P.
621	Katılma Hesaplarına Verilen Kar Payları - Y.P.
622	Katılma Hesaplarına Verilen Kar Payları - Özel Fon Havuzları - T.P.
623	Katılma Hesaplarına Verilen Kar Payları - Özel Fon Havuzları - Y.P.
625	Katılma Hesaplarına Verilen Kar Payları - Özel Fon Havuzları - Kıymetli Maden - Y.P.
626	(Ek:RG-18/10/2018-30569) Katılma Hesaplarına Verilen Kar - Yatırım Vekaleti Havuzları Payları - T.P.
627	(Ek:RG-18/10/2018-30569) Katılma Hesaplarına Verilen Kar - Yatırım Vekaleti Havuzları Payları - Y.P.
628	Geri Alım Vaadi İle Satım İşlemlerine Verilen Giderler - T.P.
629	Geri Alım Vaadi İle Satım İşlemlerine Verilen Giderler - Y.P.
638	Para Piyasası İşlemlerine Verilen Kar Payları - T.P.
639	Para Piyasası İşlemlerine Verilen Kar Payları - Y.P.
640	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kred. Ver. Kar Payları - T.P.
641	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kred. Ver. Kar Payları - Y.P.
642	Yurtiçi Bankalardan Kullanılan Kredilere Verilen Kar Payları - T.P.
643	Yurtiçi Bankalardan Kullanılan Kredilere Verilen Kar Payları - Y.P.
644	Yurtiçi Diğer Kuruluşlardan Kullanılan Kredilere Verilen Kar Payları - T.P.
645	Yurtiçi Diğer Kuruluşlardan Kullanılan Kredilere Verilen Kar Payları - Y.P.
646	Sermaye Benzeri Kredilere Verilen Kar Payları - T.P.
647	Sermaye Benzeri Kredilere Verilen Kar Payları - Y.P.
648	Yurtdışından Kullanılan Kredilere Verilen Kar Payları - T.P.
649	Yurtdışından Kullanılan Kredilere Verilen Kar Payları - Y.P.
654	Finansal Kiralama Giderleri - T.P.
655	Finansal Kiralama Giderleri - Y.P.
659	Yurtdışından Kullanılan Kıymetli Maden Kredilerine Verilen Kar Payları - Y.P.
666	Yurtdışı Merkez Ve Şubelere Verilen Kar Payları- T.P.
667	Yurtdışı Merkez Ve Şubelere Verilen Kar Payları- Y.P.
676	İhraç Edilen Menkul Değerlere Verilen Kar Payları- T.P.
677	İhraç Edilen Menkul Değerlere Verilen Kar Payları- Y.P.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ
TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

- 678 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - T.P.
692 Şubelere Verilen Giderler- T.P.
693 Şubelere Verilen Giderler- Y.P.
698 Verilen Diğer Kar Payları - T.P.
699 Verilen Diğer Kar Payları - Y.P.

7 Kar Payı Dışı Gelirler

- 702 Mal Karşılığı Vesaikin Alım Satımından Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
703 Mal Karşılığı Vesaikin Alım Satımından Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
704 Finansal Kiralama İşlemlerinden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
705 Finansal Kiralama İşlemlerinden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
710 Kısa Vadeli İhracat Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
711 Kısa Vadeli İhracat Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
714 Kısa Vadeli İthalat Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
715 Kısa Vadeli İthalat Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
716 Kısa Vadeli İşletme Kredilerinden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
717 Kısa Vadeli İşletme Kredilerinden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
718 Kısa Vadeli Diğer Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
719 Kısa Vadeli Diğer Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
720 Kısa Vadeli Kar Zarar Ortaklığı Yatırımlarından Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
721 Kısa Vadeli Kar Zarar Ortaklığı Yatırımlarından Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
723 Kıymetli Maden Kredilerinden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
726 Mali Kesime Verilen Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
727 Mali Kesime Verilen Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
728 Yurtdışı Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
729 Yurtdışı Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
730 Orta Ve Uzun Vadeli İhracat Garantili Yatırım Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar -T.P.
731 Orta Ve Uzun Vadeli İhracat Garantili Yatırım Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar -Y.P.
734 Orta Ve Uzun Vadeli Diğer Yatırım Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar -T.P.
735 Orta Ve Uzun Vadeli Diğer Yatırım Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar -Y.P.
736 Orta Ve Uzun Vadeli İşletme Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar -T.P.
737 Orta Ve Uzun Vadeli İşletme Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar -Y.P.
738 Orta Ve Uzun Vadeli İhracat Ve Diğer Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar -T.P.
739 Orta Ve Uzun Vadeli İhracat Ve Diğer Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar -Y.P.
740 Orta Ve Uzun Vadeli Kar Zarar Ortaklığı Yatırımlarından Alınan Ücret Ve Komisyonlar -T.P.
741 Orta Ve Uzun Vadeli Kar Zarar Ortaklığı Yatırımlarından Alınan Ücret Ve Komisyonlar -Y.P.
744 Yeniden Yapılandırılan Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
745 Yeniden Yapılandırılan Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
746 Donuk Alacaklardan Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
747 Donuk Alacaklardan Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.

- 748 Nakdi Olmayan Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - T.P.
749 Nakdi Olmayan Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar - Y.P.
750 Sermaye Piyasası İşlemleri Kârları - T.P.
751 Sermaye Piyasası İşlemleri Kârları - Y.P.
752 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Kârlar - T.P.
753 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Kârlar - Y.P.
754 Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Kârlar - T.P.
755 Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Kârlar - Y.P.
760 Bankacılık Hizmetleri Gelirleri - T.P.
761 Bankacılık Hizmetleri Gelirleri - Y.P.
771 Kambiyo Kârları - Y.P.
774 Birleşme Gelirleri - T.P.
775 Birleşme Gelirleri - Y.P.
778 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - T.P.
781 İştirakler Ve Bağlı Ortaklıklardan Alınan Temettü - Y.P.
790 Diğer Kar Payı Dışı Gelirler - T.P.
791 Diğer Kar Payı Dışı Gelirler - Y.P.
792 Olağanüstü Gelirler-T.P.
793 Olağanüstü Gelirler-Y.P.
794 Ertelenmiş Vergi Varlığı Gelirleri - T.P.
795 Ertelenmiş Vergi Varlığı Gelirleri - Y.P.
796 Ertelenmiş Vergi Borcu Gelirleri - T.P.
797 Ertelenmiş Vergi Borcu Gelirleri - Y.P.
798 Parasal Pozisyon Kârı - T.P.

8	Kar Payı Dışı Giderler
----------	-------------------------------

810	Personel Giderleri - T.P.
811	Personel Giderleri - Y.P.
820	Karşılık Ve Değer Düşme Giderleri - T.P.
821	Karşılık Ve Değer Düşme Giderleri - Y.P.
830	Vergi, Resim, Harçlar Ve Fonlar - T.P.
831	Vergi, Resim, Harçlar Ve Fonlar - Y.P.
840	Verilen Komisyon Ve Ücretler - T.P.
841	Verilen Komisyon Ve Ücretler - Y.P.
850	Amortisman Gideri - T.P.
851	Amortisman Gideri - Y.P.
861	Kambiyo Zararları - Y.P.
862	Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Zararlar - T.P.
863	Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Zararlar - Y.P.
870	Sermaye Piyasası İşlemleri Zararları - T.P.
871	Sermaye Piyasası İşlemleri Zararları - Y.P.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ

TEK DÜZEN HESAP PLANI VE AAOIFI STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE

- 872 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Zararlar - T.P.
873 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Zararlar - Y.P.
874 Birleşme Giderleri - T.P.
875 Birleşme Giderleri - Y.P.
876 Yeniden Yapılanma Giderleri - T.P.
877 Yeniden Yapılanma Giderleri - Y.P.
878 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - T.P.
880 Diğer İşletme Giderleri - T.P.
881 Diğer İşletme Giderleri - Y.P.
882 Diğer Giderler Ve Zararlar - T.P.
883 Diğer Giderler Ve Zararlar - Y.P.
890 Olağanüstü Giderler - T.P.
891 Olağanüstü Giderler - Y.P.
894 Ertelenmiş Vergi Varlığı Giderleri - T.P.
895 Ertelenmiş Vergi Varlığı Giderleri - Y.P.
896 Ertelenmiş Vergi Borcu Giderleri - T.P.
897 Ertelenmiş Vergi Borcu Giderleri - Y.P.
898 Parasal Pozisyon Zararı - T.P.

9 Finansal Durum Tablosu Dışı Hesaplar

- 910 T.P.Teminat Mektuplarından Alacaklar
911 Y.P. Teminat Mektuplarından Alacaklar
912 T.P. Teminat Mektuplarından Borçlar
913 Y.P. Teminat Mektuplarından Borçlar
920 Kabul Kredilerinden Alacaklar - T.P.
921 Kabul Kredilerinden Alacaklar - Y.P.
922 Kabul Kredilerinden Borçlar - T.P.
923 Kabul Kredilerinden Borçlar - Y.P.
930 Akreditif Taahhütlerimizden Alacaklar - T.P.
931 Akreditif Taahhütlerimizden Alacaklar - Y.P.
932 Akreditif Taahhütlerimizden Borçlar - T.P.
933 Akreditif Taahhütlerimizden Borçlar - Y.P.
940 Cirantalarımız - T.P.
941 Cirantalarımız - Y.P.
942 Cirolarımız - T.P.
943 Cirolarımız - Y.P.
944 Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - T.P.
945 Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - Y.P.
946 Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar - T.P.
947 Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar - Y.P.
960 Diğer Garanti Ve Kefaletlerimizden Alacaklar - T.P.

- 961 Diğer Garanti Ve Kefaletlerimizden Alacaklar - Y.P.
962 Diğer Garanti Ve Kefaletlerimizden Borçlar - T.P.
963 Diğer Garanti Ve Kefaletlerimizden Borçlar - Y.P.
964 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - T.P.
965 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - Y.P.
966 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar - T.P.
967 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar - Y.P.
970 Teminat Mektupsuz Prefinansman Kredilerinden Alacaklar - T.P.
971 Teminat Mektupsuz Prefinansman Kredilerinden Alacaklar - Y.P.
972 Teminat Mektupsuz Prefinansman Kredilerinden Borçlar - T.P.
973 Teminat Mektupsuz Prefinansman Kredilerinden Borçlar - Y.P.
975 Kullanılan Kredilerden Alacaklar - Y.P.
977 Kullanılan Kredilerden Borçlar - Y.P.
978 Taahhütlerden Alacaklar - T.P.
979 Taahhütlerden Alacaklar - Y.P.
980 Taahhütlerden Borçlar - T.P.
981 Taahhütlerden Borçlar - Y.P.
982 Emanet Ve Rehinli Kıymetler - T.P.
983 Emanet Ve Rehinli Kıymetler - Y.P.
984 Emanet Ve Rehinli Kıymet Verenler / Bırakanlar - T.P.
985 Emanet Ve Rehinli Kıymet Verenler / Bırakanlar - Y.P.
986 Geri Alım Vaadi İle Satım Ve Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Alacaklar - T.P.
987 Geri Alım Vaadi İle Satım Ve Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Alacaklar - Y.P.
988 Geri Alım Vaadi İle Satım Ve Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Borçlar - T.P.
989 Geri Alım Vaadi İle Satım Ve Geri Satım Vaadi İle Alım İşlemlerinden Borçlar - Y.P.
992 Sınırlamalara Tabi Olmayan Kredilerden Alacaklar - T.P.
993 Sınırlamalara Tabi Olmayan Kredilerden Alacaklar - Y.P.
994 Sınırlamalara Tabi Olmayan Kredilerden Borçlar - T.P.
995 Sınırlamalara Tabi Olmayan Kredilerden Borçlar - Y.P.
996 Diğer Finansal Durum Tablosu Dışı Hesaplardan Alacaklar - T.P.
997 Diğer Finansal Durum Tablosu Dışı Hesaplardan Alacaklar - Y.P.
998 Diğer Finansal Durum Tablosu Dışı Hesaplardan Borçlar - T.P.
999 Diğer Finansal Durum Tablosu Dışı Hesaplardan Borçlar - Y.P.

KAYNAKÇA

- ABDUL-RAHMAN, Yahia, (2014), The Art of Riba Free (RF) Islamic Banking and Finance, İkinci Baskı, John Wiley & Sons, New Jersey, ABD.
- AĞKAN, Faruk (2018), AAOIFI Standartları ve Türkiye Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2) ss. 235–245.
- Albayrak, Ahmet, Özsoy, Şerafettin, 2019, Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı, Katılım Bankacılığı Ekosistemi: Paydaşlar, Kurumlar ve Piyasalar, TKBB Yayınları, İkinci Baskı, s. 28, İstanbul.
- Ansari, Omar Mustafa, Tabraze, Haroon, 2018, IFRS and the Shari'ah Based Reporting: A Conceptual Study, Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions, Kingdom of Bahrain, s. 20.
- Akbulut, Akin, (2012), Karşılaştırmalı TMS/TFRS-Vergi Uygulamaları ve Sonuçları, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Ankara.
- Başpınar, Ahmet, (2005) “Türkiye’de ve Dünyada Muhasebe Standartlarına Genel Bir Bakış”, Maliye Dergisi, Sayı 148.
- Battal, Ahmet, (2006), Bankacılık Kanunu Şerhi, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Bayyigit, Mehmet, (2015), I. Uluslararası İslam Ticaret Hukukunun Günümüzdeki Meseleleri Kongresi, Kombad Yayınları, Konya.
- Çapak, İsmail (2012), Kur’an ve Ekonomi, Sokak Kitapları Yayınları, İstanbul.
- BDDK, Bankaların Bağımsız Denetimi Hakkında Yönetmelik, 2 Nisan 2015 tarih ve 29314 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, md.4, 19.10.2005, Resmi Gazete, 1 Kasım 2005, 25983 mükerrer.
- Celluci, Rebecca, The International Accounting Standards Board, Neimann Business Review, 2011/39, 2, ss. 14-29.
- Chartered Institute of Management Accountants (CIMA), 2008, Accounting for Islamic Financial Institutions, First Addition, London, p. 43.
- ÇETİN Abdurrahman, DİNÇ Yusuf, Türkiye’de Teminat Mektupları: Uygulamalar ve Hukuki Sorunlar, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt 5, Sayı 9, Ocak 2013, ss. 67-92.
- Çetin, Abdurrahman. (2018). Katılım ve Mevduat Bankalarının Piyasa Etkinliğinin Karşılaştırmalı Analizi ve Bir Uygulama. TBB Yayınları, Yayın No: 329.
- ÇETİN, Abdurrahman ve KARTAL, Mustafa Tevfik (2019), Katılım Bankacılığında Mevduat Sigortacılığı: Türkiye’de Faizsiz Katılım Fonu Sigortacılığı Üzerine Kapsamlı Bir İnceleme Ve Model Önerisi, Journal of Islamic Economics and Finance, ss. 1-38.
- Çetin, Abdurrahman, (Nisan 2020), Türkiye’de Finansal Tabana Yayılmanın Artırılmasında Katılım Bankacılığının Rolü ve Önemi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 16, Yıl 16, Sayı 1, 155-172.
- Çetin, Abdurrahman, (Haziran 2020), Bankacılık Kanunu ve AAOIFI Kurallarına Göre Finansal Raporların Karşılaştırılması ve Katılım Bankacılığı Mevzuat Önerisi, Uluslararası Muhasebe Ve Finans

Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, ss. 73-99.

- Dede, Kenan, 2017, Katılım Bankalarında Hazine Ürünleri ve Sermaye Piyasası Uygulamaları, TKBB Yayınları, İstanbul.
- Dinç, Yusuf (2016), Katılım Bankalarının Danışma Kurullarının Kurumsal Yönetim Unsuru Olarak Değerlendirilmesi. İslam Ekonomisi ve Finans Dergisi, 2, 83-103.
- Dinç, Yusuf ve Kablan, Ali, (2020), Ticari Bankalarda ve Katılım Bankacılığında Reeskont ve Muhasebeleştirme Esasları; Türkiye Örneği, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İslam Ekonomisi ve Finans Dergisi, 75-106.
- Eken, Mehmet Hasan ve Selimler, Hüseyin, 2004, Banka Muhasebesi, Der Yayınları, İstanbul, s. 8.
- EZ-ZERKA, Mustafa Ahmet ve Ahmet EN-NECCAR, (2011), İslam Düşüncesinde Ekonomi, Banka ve Sigorta, (Çeviren: Hayrettin Karaman), İz Yayıncılık, İstanbul.
- Geva, Benjamin (2011), The Payment Order of Antiquity and the Middle Ages: A Legal History, Bloomsbury Publishing, November 1, s.392-395.
- Gökmen, Habil (2020), Karekodlu Çek Uygulaması İle Elektronik Çek Kanun Taslağına İlişkin Görüş Ve Öneriler, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 378.
- Güdelci, Erkin Nevzat, Uluslararası Muhasebe Standartlarının Tarihi Gelişim Sürecinde Etkili Olan Uluslararası ve Ulusal Kuruluşlar, International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Science. Summer 2019, Vol:2, Issue: 3, ss. 199-211.
- Güredin, Ersin (2007), Denetim ve Güvence Hizmetleri, Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti, 11. Baskı, İstanbul, ss.16-18.
- GÖRGÜN, Tahsin, (2015), İslam Ahlak Esasları, Anadolu Üniversitesi İlahiyat Ön Lisans Programı, Eskişehir.
- Hussey, Roger, (2011), Fundamentals of International Financial Accounting And Reporting, World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., Birinci Baskı, London.
- Yıldırım, Mesut, (2008), Banka Muhasebesi, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul.
- Haydar Kazgan, Osmanlıdan Cumhuriyete Türk Bankacılık Tarihi, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul. ISBN 975-7104-10-8, 1997, ss. 194-196.
- Habib Ahmed & Tariqullah Khan, 2007. "Risk Management in Islamic Banking," Chapters, in: M. Kabir Hassan & Mervyn K. Lewis (ed.), Handbook of Islamic Banking, chapter 10, Edward Elgar Publishing.
- Hazıroğlu, Temel, 2019, Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı, Katılım Felsefesi ve İnsani Bankacılık, TKBB Yayınları, İkinci Baskı, s. 28, İstanbul.
- Hazıroğlu, Temel, Koyuncu, Orhan ve Solak, Mehmet Yuşa, 2019, Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı, Katılım Bankacılığı İş Modeli, TKBB Yayınları, İkinci Baskı, s.174, İstanbul.
- İbiş, Cemal, Çatıkkaş, Özgür, Çelikdemir, Neşe Çoban, 2018, Banka Muhasebesi İlkeler ve Uygulamalar, TBB, İstanbul, ss. 27-32)

- İlker Parasız, Para Banka ve Finansal Piyasalar, İstanbul, Ezgi Yayınevi, 2009, s. 290.
- Libby, Robert, Libby, Patricia A. ve Short, Daniel G., (2011), Financial Accounting, 7. Baskı, McGraw-Hill, United States, ss. 18-19.
- Karapınar, Aydın, Ayıkoğlu Zaif, Figen, 2013, uluslararası finansal Raporlama Standartları ile Uyumlu Finansal Analiz, Gazi Kitapevi Tic. Ltd. Şti., 3. Baskı, Ankara.
- Kallek, Cengiz, 1996, Hilafet ve İktisat Usul Üzerine, Divan, 1996, 2, ss. 95-118.
- Kaya, Süleyman, Dede, Kenan ve Karabulut, Esmâ, 2019, Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı, Katılım Bankacılığında Kullanılan Sermaye Piyasası Ürün ve Uygulamaları, TKBB Yayınları, İkinci Baskı, s. 28, İstanbul.
- RBS, Object 91: Cheque, 1659/60, <https://www.rbs.com/heritage/rbs-history-in-100-objects/history-in-100-themes/going-the-extra-mile/cheque-1659-60.html>, Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2020.
- REİSOĞLU, Seza, (2002) Banka Teminat Mektupları ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, TBB Sempozyum, İstanbul.
- Reisoğlu, Seza, 2007, Bankacılık Kanunu, Yaklaşım Yayıncılık San. Ve Tic. A.Ş. Ankara.
- Orman, Sabri, 1999, Başlangıcından Osmanlı'ya İktisadi Düşünce Tarihinin İslami Kaynakları, Divan, Cilt 1, ss. 9-48.
- Saltoğlu, Burak, 2018, Türev Araçlar, Piyasalar ve Risk Yönetimi, Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, İstanbul.
- Sevilengül, Orhan, 2001, Genel Muhasebe Tek Düzen Muhasebe Sistemi ile Uyumlu, Lazer Ofset Matbaa Tesisleri San. Ve Tic. Ltd. Şti., Dördüncü Baskı, Ankara.
- Sevilengül, Orhan, 2001, Banka Muhasebesi, Gazi Kitapevi Tic. Ltd. Şti., Üçüncü Baskı, Ankara, s. 235.
- Sürmen, Yusuf, 2011, Muhasebe 1, Celepler Matbaası, Trabzon.
- Tabakoğlu, Ahmet, 2010, Bir İlim Olarak İslam İktisadi, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, 16. Sayı, ss. 11-34.
- TEKİNALP, Ünal, (2009), Banka Hukukunun Esasları, Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Turgut, Murat ve Çetin, Abdurrahman, Haziran 2019, Teminat Mektuplarına Alternatif Çözüm: Elektronik Teminat Mektubu, Vergi Sorunları Dergisi, 369. Sayı, ss. 94-111.
- Ülgen, Hüseyin Helvacı, Mehmet, Kaya, Arslan ve Ertan Nomer Füsün, (2019), Kıymetli Evrak Hukuku, Vedat Kitapçılık, 11. Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış Baskı, İstanbul, s. 253-297).
- YATBAZ, Ayhan, (2015), Faizsiz Finansal Kuruluşlarda Zekât, Zekât Fonu ve Zekât Muhasebesi, International Journal of Islamic Economics and Finance Studies, 1(2), ss. 113-139.
- Yıldırım, Mesut, (2017), Banka Muhasebesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Zaim, Sabahattin, Mayıs 2010, İslam Ekonomisi ve İslam Ülkeleri İşbirliği Sahasında Son 50 Yılda Gelişmeler, İş Ahlakı Dergisi, Cilt 3, Sayı 5, ss. 125-143.
- BDDK, Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat,

Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 01.11.2006 tarih ve Resmî Gazete Sayısı: 26333.

- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 10.01.1961 tarih ve 10703 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarih ve 27846 Sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- VİOP, Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası, (2017), Borsa İstanbul A.Ş., <https://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/VIOP-Hakkinda-SSS.pdf>.
- KGK, Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, (2018), Ankara. [https://www.kgk.gov.tr/Portal-v2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/Finansal%20Raporlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20%C3%87er%C3%A7eve%20\(2018%20S%C3%BCr%C3%BCm%C3%BC\).pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portal-v2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/Finansal%20Raporlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20%C3%87er%C3%A7eve%20(2018%20S%C3%BCr%C3%BCm%C3%BC).pdf)
- Kamu Gözetim Kurumu, (Mart 2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standartları, Ankara, [https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9201/Faizsiz-Finans-Muhasebe-Standartlari - \(FFMS\)](https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9201/Faizsiz-Finans-Muhasebe-Standartlari - (FFMS))
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 3: Mudârebe Finansmanı, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 4 Müşâreke Finansmanı, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 7: Selem ve Alt Selem, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 8: Katılım İcâre ve İcâre Müntehiye Bitimlik, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 9: Zekât, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 10: İstisna ve Alt İstisna, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 14: Yatırım Fonları, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 16: Yabancı Para İşlemleri ve Yurtdışındaki İşletmeler, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 18: Geleneksel Finans Kuruluşları Tarafından Sunulan Faizsiz Finans Hizmetleri, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 21: Varlıkların Transferine İlişkin Açıklamalar, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 22: Bölümlere Göre Raporlama, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 23: Konsolidasyon, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 24: İştiraklerdeki Yatırımlar, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 26: Gayrimenkul Yatırımları, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 27: Yatırım Hesapları, Ankara.

- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 28: Murâbaha ve Diğer Vadeli Satışlar, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 30: Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 31: Yatırım Vekâleti (El-Vekâle Bi'l İstithmar), Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 33: Sukuk, Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 34: Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama, Ankara.
- Kamu Gözetim Kurumu, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 35: Risk Yedekleri, Ankara.
- Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi, 2015-2025, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayın No:5, İstanbul, 2015, ss. 5-7.
- TCMB, (2014), Türkiye'de Ödeme Sistemleri, ISBN (basılı): 978-605-4911-03-5, Ankara.
- <http://www.ziraat.com.tr/tr/Bankamiz/Hakkimizda/Pages/BankamizTarihcesi.aspx>. 28.05.2020.

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARI MUHASEBESİ